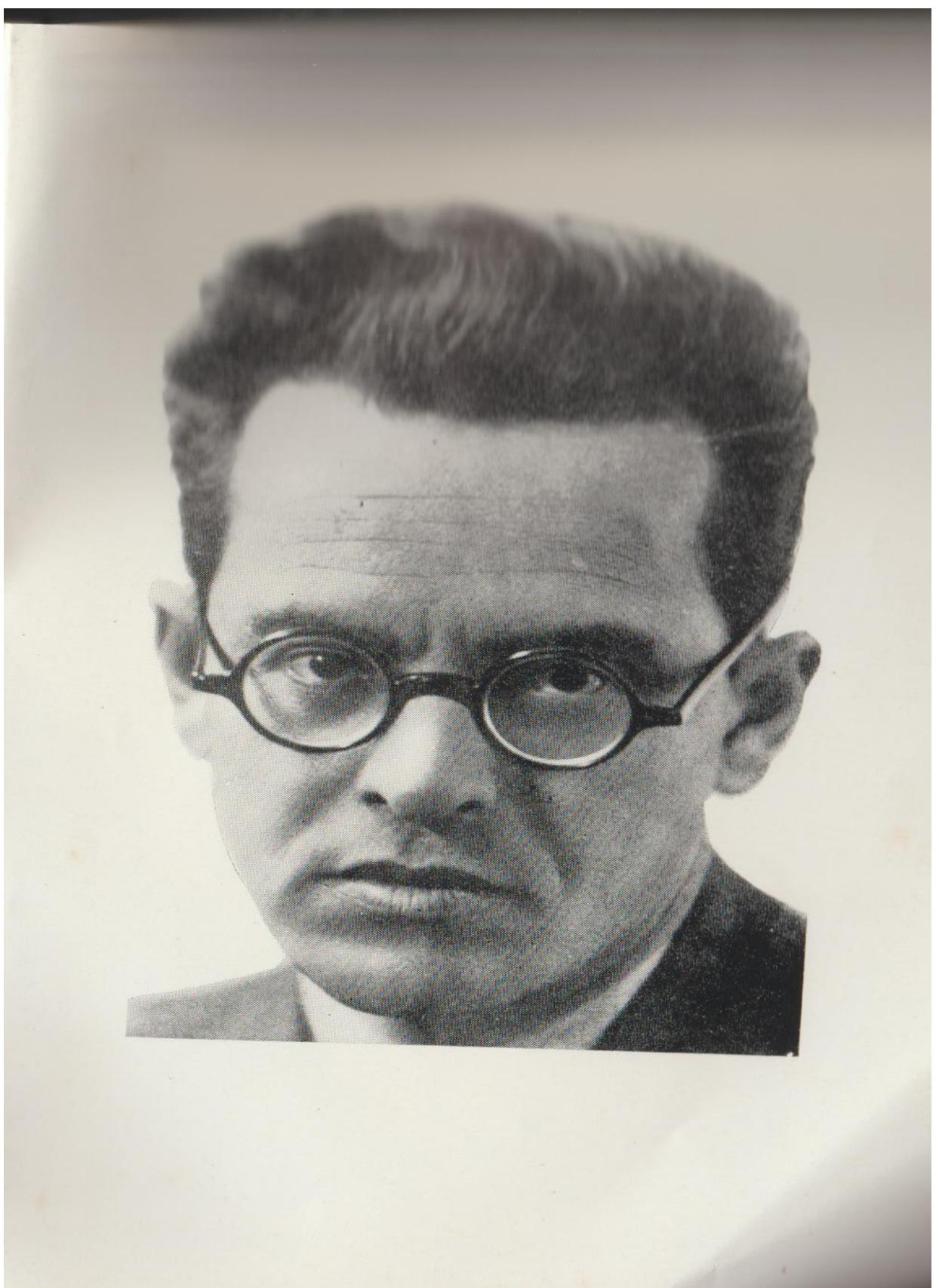

הדרשפאן

אנ"א
אחים
פרשות
ר' יונה
ארלזונטור

אב"א אחימאיר / המשפט

המשפט

אב"א אחימאיר

HIMIHA ALA

המשפט

הוועד להוצאת כתבי אחימאיר

תשכ"ח

תל-אביב

THE TRIAL

by ABA AHIMEIR

הדף שניה תשל"ג

©

כל הזכויות שמורות
Printed in Israel, 1968

דפוס אופטט "רמה" שד' הר-צין 104, תל"א.

תוכן העניינים

ט	מבוא מאת ד"ר יוסף נדבה
הקדמה	
3	הקדמה
7	א. "בין שני הרים", או הלילה בביאללה-פודליASKA
13	ב. נוח פנדרי
21	ג. הדרך לציון
27	ד. בשכונות הקאווקאים
36	ה. הלילה והוא
47	ו. קריירות ואיתנות
56	ז. החקירה הראשונה
64	ח. הזיהוי
71	ט. הקרבן הראשון
75	י. המשטינים והמליצים
81	יא. הס סניגור...
86	יב. עדי הקטיגוריה
94	יג. האשה
101	יד. הוראס סמיואל
112	טו. עדי הסניגוריה
117	טז. בין הזמנים
123	יז. פרשת עבדול מג'יד
136	יח. מאנשיה גוברת על צ'לסי
144	יט. הרב קווק מצטרף אל המערכת
150	כ. שינוי מקום ותפארה
158	כא. בעיר העקדה
168	כב. הפרובוקציה

174	כג. מלחמת בני האור בבני החושך
183	כד. האם
190	כח. פסקה דין
197	כג. עת חפילה
205	כט. השחרור
215	כח. דלוות של הנזחן
222	כט. אפילוג — אברשה

225	נספחים
227	אל הבית"רים העולים לקבורה של שרה אהרוןsson
228	מחטב ראשון לרב קוק
230	אל הבית"רים העולים לקבورو של יוסף טרומפלדור
233	מחטב למנחל בית הפסח ברישולם
235	מחטב שני לרב קוק
236	מחטב פרידה לאברהם סטבסקי
238	מחטב גליי למרכז מפא"י
242	מחטב גליי לבכור שיטרית
247	מחטב שלא נשלח
249	מאמרי אחימאיר על עלילת רצח ארלוזורוב
252	פתח השמות

מ ב ו א

.א.

ספרו של אב"א אחימאיר "המשפט" הוא ספר סובייקטיבי, ובכך מעלהו הגדולה. אף שכותבו הוא היסטוריון, אין הוא מתיימר — גם אינו יכול — להעלות פרק מכריע זה בתולדות עמו באורה אובייקטיבי. שהרי נוגע בדבר היה — "הנאם השלישי" במשפט שהסעיר ועדין מוסיף להסער את ה指挥יות היהודית עד עצם היום הזה. לשואו איפוא מהפשו בספרו תולדות רשמיות, קטיע פרטיכלים מבית-הדין ומראי-מקומות יורדיים. היצירה שלפנינו נושא צביון של היסטוריה נפשית: היא כתובה בתוכית דם לבו של המחבר, ומכל שורה שבה מביצבים וועלם להט-המזג ועם-התוכחה, שאfineyi את מסכת חייו ופעלו של אב"א אחימאיר. הוא בא להאר את הפרשה לא רק מהבינה העובדתית, אלא גם הפסיכולוגיה. כדי שיבן לעומקו המאורע והתואר האויריה שנוצרה סביבו: בלי עדות אישית זו של המחבר היה ניטל מן הפרק ההיסטורי הנדון מקצת מליחותתו, ואפשר שכמה מגורמי הדרמה העגומה הזאת היו נשאים במידת-יהם בלתי מפוענחים.

אכן, איך ניתן לכתוב על פרק קודר זה בתולדות עמו בשוויון-נפש ולא ריגשת-לב! הרי מדובר בעילית-ים, ולא סתם עליית-ים, כדוגמת אלו שפקדו את עם ישראל מאז המאה הי"ג, אלא עליית-ים של יהודים על יהודים. בעקבות רצח ד"ר חיים ארלוורוב, ראש המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית, עליידי שני אלמוניים, בלילה שבת, אוור לכ"ג סיון תרצ"ג (16 ביוני 1933), על שפת ימה של תל-אביב, נפערה תהום של שנהה ברחוב היהודי, שלא הייתה כדוגמתה מאז ערבות חורבן בית שני. משטמה מפערעת ארס אימה להציף את בית ישראל, בארץ ובגולה, ולחולל מלחמת-אחים נוראה. עם מסרו של אברהם סטבסקי, חבר התנועה הרביזיוניתית, כחשוד בהשתפות ברצח ("האיש שהAIR בפנס"), גאו גלי האיבה, והמנונים מוסתים הודרכו להפנות את זעםם אל המנהה היריב. לכaura קראו מנהיגי מפלגת

פועלי ארץ-ישראל וה„הסתדרות“ להחטאפקות. אך עצם סיסמת „אל-נקם“ בפיהם לא נועדה אלא לזרות עפר בעיני הבריות; היה בה מהדיחציות שבבchapדו של מארקוס אנטוניו (לפי שקספיר), שנישא ליד גופתו של יוליוں קיסר בפורום של רומא, ואשר רוממות הקושרים הייתה בגרונו ותאותו הנקם בערה בלבו...).

כ"י עוד בורביליה, שעת מועטות בלבד לאחר הרצח, החלה נרकמת בחשאי עלילת-הדם.

באוחם ימי-אים ראשונים לעיליה, בגין מחול השדים, היה זה קולו השקול של ז'בוטינסקי, שנisa לגדור بعد הידרדרות מהנה השמאלי אל קלון הספסרות המפלגתית בدم הקרבן. בගילוי-הדעota הראשון שלו הוא כותב:¹⁾ „מרגישי אני בטחון כי סטבסקי חף מפשע, וברור לעין כי עד כה לא העלהה החקירה כל הוכחה להאשמו אשר יש לה סיכוי לשכנע בית-משפט בלתי-מושוד. נתיעצֶב לימין איש זה, החף מפשע, כשם שהתייעצֶב דורתי לימיינו של מנדל ביליס...“

„שני הכללים מקודשים על האנושות התרבותית כולה: אדם הטוען, כי הוא חף מפשע, נחשב לחף מפשע, עד שפסק בית-המשפט. כי הוא אשם (החלק ההוגן באנושות פעים אף מרוחיק לכת מזה, כמו בפרשיות דרייפוס וסאקו-זאנצטאי); ושנייה, אפילו הוכחה אשמו של יחיד, לא יצא הקצף על העדה כולה. שני הכללים האלה חייבים להיות קדושים פי כמה לכל היהודים, וביחוד — השני, שהפרתו היפה לנשך מורעל בידי האנטישמיות.“

בהמשך גילוי-הדעota מוקיע ז'בוטינסקי את השאננים בקרב הציבור היהודי

ויזא חוץ נגדם בקריאת „אני מאשים“:

„אני מאשים חלק ניכר ביהדות, במקרה זה, בהפרה מבישה של שני הכללים האלה שאין להחלם. רואים הם צעיר יהודי בבייט-סוהר ארץ-ישראל, הנשבע כי חף הוא מפשע ונלחם על חייו וכבודו; טרם שמעו כל הוכחה שהיא נגדו וכבר מכוונים הם עליו, כי הוא רוצח ודוחפים אותו אל עמוד-התלית. יתר על כן, מאשים הם את כל התנועה הגדולה, המונה רבבות חברים ורבעאות-רבבות יהודים ביהדות, בשותפות מוסרית בפשע המתוועב. עושים הם זאת מתוך מטרת גלויה, ברורה ומכוורת לנעם כיתתי ולספסרות

1) הצהרתנו נמסרה לסוכנות יט"א, וכעבור למליה שבוע, ב-9 ביולי, נשלחה גם, בצורת מכתב, אל עורך ה„ג'יאיש קרונייל“ בלונדון. ראה כ"י 2540, מכון ז'בוטינסקי.

בחירות. במלוא הסמכות שהעניקו לי חיים בשירות העם היהודי, מתייח אני בפני כל האגף הנקלה הזה את רגש־בזוי הקר והמר.

"יודע אני, כי רוב רובו של עמו סולד מפני הפגרומים המביש הזה ומפני מערכת עלילתי־הדם, המנהלת עליידי יהודים נגד יהודים. אבל מזהיר אני אותם, כי בשתקתם רכתי־הלב תורמים הם לדמות־אליזציה בחיננו הציבורית שלא נשמעה כמותה; רע מזה — הם מסיעים לאובי היהדות כולה, ולאובי הציונות להטוט. את החקירה ברצח ארלווזרוב ממקורות־הפשע האמיתיים — מקורות, זהים, ללא ספק, עם אלה שהביאו לנו בארץ־ישראל את מאורעות אוגוסט 1929, את מעשי־הרצח של יגור ונحال ואת האש ששולחה זה לא מכבר בעיר באפוד..."

ברם, אוניהם של מנהיגי השמאל בארץ היו אוטומות משמען את קול־ההגון הפאטריטוי. ב-23 ביולי 1933 עמדו להיעדר הבחירה לكونגרס הציוני הי"ח ועיניהם היו נשואות אל הנצחון. שעת־יכושר בלחתי־חוורת באה לידם להכריע את יריביהם מתמול־שלשות — ושל המחר — והם לא החמיצו. כל האמצעים נראו כשרים בעיניהם להשתגט מטרתם, והיש־מהר נרתחמו פעילי ה"סתדרות" אל המלאכה, כאשר מעיד שאול אביגור:²

"מניה וביה מקום מגנוון (פנימי־יהודי) לחקירת הרצח ובראשו אליהו גולומב, דבר הווע, יוסף דקל (או קרנסר) ואני. לא נתקבל על דעתנו לסמוד אך ורק על חקירת משטרת המאנדאט. עמדנו, כמובן, בוגע צמוד — בלתי־רשמי ורשמי למזכה — עם המשטרה וחוקרייה באמצעות יהודה ארוי ובכור שיטרית, אשר שירת בהםם העם בדרגת קפטן במרכזה הבולשת בירושלים (C.I.D.). כן נתקאים מגע رسمي בין נציגי המחלקה המדינית של הסוכנות ובין קפטן הרי ריס שעמד בראש הבולשת".

תאות־הנצחון העבירה את ראש מפא"י וה"סתדרות" על דעתם, עד כי לא שעו אפילו לכולות־ازורה שנשמעו בתוך שורותיהם שלהם. יהודה ארוי שימש ראש המחלקה הפליטית במשטרת המאנדאט ושליחת ה"הגנה" בה. בשלב הראשון נטל חלק ישיר בחקירת רצח ארלווזרוב, אך עד־מהרה נתחזר לו, כי סטבסקי חף מפשע. לימים, ביוני 1955, בהרצאה, שנשא בחוג סגור של "בני ברית", בתל־אביב, הודה, כי "רק 48 שעות האמנתי שסטבסקי הוא

(2) "עם יהודה ארוי" (קטעי זכרונות), "מולד", כרך כ"ב 193—194, אוקטובר 1964, עמ' 396.

הרוצח, אולם אחר כך נוכחתי לדעת שאין לאשמה זו כל יסוד.³ הוא לא פירש את הנימוקים שהניעו אותו למסקנה זו. מן הסתם ראה כיצד טורחים אנשי המשטרה ומפאי' במאז משותף להקים את בניין-הڪטיגוריה תוך נקיטת אמצעים נלווים לשידול עדים והסתה לשבעת-שקר; לנגד עינוי הוחל ברקימת העיליה, וכל נטיונותו לשכנע את גולומב והוא בצדתו של סטבסקי ולהניאם ממעשה-העלילה עלו בתוהו.⁴ זמנ-מה לאחר מכן ממן אורי דוח מפורט גם לראש הבולשת הבריטית, הקפטן ריס (והעתק ממנו שלח גם למשה סמילנסקי), בו הוכיח בעובדות ובראיות, כי שלושת הרבייזור ניסטים החשודים ברצח חפים מפשע, וכחותזה מכך פרש (בעצם — פוטר) מן המשטרה בתחילת 1934.⁵

סיבה של עלייתדים שהוא מסתעפת וסוחפת עמה את כל העוסקים בה אל תוך מעורבות שאין ממנה. ב-23 ביולי נאסר צבי רוזנבלט ("יורה"), חבר פלוגת בית"ר בכפר סבא, בעקבות הלשנה של הפרובוקטורית רבקה פייגין, חברת הפלוגה לשעבר, וב-24 באוגוסט צורף אל החשודים השלישי בחבורה — אב"א אחימאיר — להשלמת המעגל. עתה נציגירה התמונה ב"בהירות": סטבסקי "הAIR בפנס" באותו ליל- עברות על שפת הים, רוזנבלט "יורה" באקדחו, ואחימאיר, האידיולוג, "הסית לרצח". אין זה חשוב, שכמה מחלקי התמונה אינם תואמים זה לזה ואין משבצות בתוך המסגרת. פה ושם יש לדוחק את קטעיה התמונה למקוםם בכוח.طبعו של המעליל לראות דברים כפי שרוצה הוא לראותם, ומתוך כך מודרך לנגד עינוי ה"עיקר" והוא מסיח דעתו מן ה"טפל". עוסק הוא ב קישור חוליות, ופעמים חריגות חוליות מסגרתן ה"טבעית". בכל אוירה של "צד מclfות" נוצר בולמוס, בו רואים המעלילים, התמים והזדוניים גם יחד, צל הרים כהרים. "ועדת החקירה" של ה"הסתדרות" שקדעה על מלאכתה בחרכיות. בנאות-הסניגוריה שלו הצביע הוראס סמיואל על הקשר האמיץ שהיה קיים בין המשטרה ובין מפלגת-הפועלים כל עת החקירה המקדמת והמשפט. הוא הגדר את המשפט

(3) ראה דיון וחשבון מפורט מאותה הרצאה: גרשון הל, "הbakr", 14 ביוני 1955.

(4) "על רקע משפט ארלוורוב הפסיקי לדבר למשך חצי שנה עם אליו גולומב". סיפור אורי בראשנו עם ירמיהו הלפרן. ראה "חרות" מיום 22 ביוני 1956.

(5) ראה "מולד", כנ"ל, עמ' 394.

ב„משפט מדינה“, בו היו השלטונות מעוניינים בהרשעתו של איזה אדם שהוא; היה זה שאלת של יוקרה. זה מכבר נתגלתה אולת-ידה של ממשלה המאנדרט בಗילוי רוצחים ערבים, שביצעו את פשעיהם כבשרות — ביישובים העברים ובדרבי הארץ; מחדליה היו לשנינה. והנה, עתה באה הזדמנות לידי להרים קרנה בעיני הבריות. מפלגות-הפעולים המזיאה לה את הרוצחים" ללא כל טרחה, מתוך נימוקים של נקמה פוליטית. אין פלא שנוצר אי-פוא הרקע לשיתוף פעולה הדוק. עדים מוטימיים באו לקבל הראות תחיליה אצל „ועדת החקירה“ של ה„הסתדרות“ ורק אחר-כך נתיצבו במשטרה. חלק מן החקירה התנהל בחדרו של ד"ר ברנארד ג'וזף (DOB YOSF), אחד הפרקליטים מטעם התביעה האורחית במשפט, ובכור שיטריה היה יוצא ובא במשרדי ה„הסתדרות“ מזמן לזמן.⁶

מילא מובן, ש„אויריה“ כזאת הייתה יפה ל„טיפוח“ עדים ולהכרתם, ועל תופעה זו עמד גם ז'בוטינסקי, שיבש באותו זמן בפאריס. בראשית החקירה המקדמת, שהתנהלה על ידי השופט הוחרק הבריטי בודיל, ביפוי, נשלחו אל ז'בוטינסקי העתקי הפרטיכלים. נוסף לכך קיבל מכתבים מידיו, קולונל פטרסון, שנשלח לחקירה כمشקף. על סמך מסמכים אלה חיווה ז'בוטינסקי כפעם בפעם את דעתו בפני הוראס סמיואל, ערבות צאחו לאזרץ ישראל להצתרף אל הסניגוריה. באחד ה„נספחים“ ל„תוצר“ של פטרסון, כותב ז'בוטינסקי:⁷

„תוֹךְ הַסְּבָת שִׁימְתָּהֲלֵב אֶל הַאוּירָה, שְׁתוֹאָרָה זֶה עַתָּה, נִתְּן לְקֻבוּץ, כִּי הַלְּדוּרוֹת כֹּזוֹ בְּצִיבּוֹר עָשָׂוִי, אֲפִילוּ בְּסִבְיבָּה הַרְבָּה פְּחוֹת טְמִפְרָמְנְטִילִת, לְהַשְׁפִּיעַ עַל עֲדִים; בְּחַבְרָה מְסוּג זוֹ, שְׁבָה אָנוּ דְּנִים בַּאֲרַצִּיּוֹתֶרֶל, — לֹא זֶה בְּלִבְדֵּק שְׁהִיא 'עֲשָׂוִיה', אֲלֹא מַוְכְּרָה שְׁתָהָא לָהּ תֹּזְכָּה כַּזֶּאת. הַסּוֹפֵר הָאָנְגָּלִי הַמְנוֹחָ גָּלְסּוֹרָתִי, שְׁעַל סְמֻכוֹתָו כְּמַשְׁקִיףִ מַהֲימָן שֶׁל הַפְּסִיכּוֹלּוֹגִיה האָנְגָּלִית אֵין עָוֹרְרִין, הָוְדָה בְּמַחְזָהוּ 'נָאָמְנוּוֹת', שְׁאֲפִילוּ הַמִּצְבָּה הַפְּשָׁוֹת שֶׁל הָאָנְגָּלִית אֵין עָוֹרְרִין, עָשָׂוִי לְהַשְׁפִּיעַ עַל נִקְלָה עַל אֲנָשִׁים נְכָבְדִים לִמְדֵי תְּחִת עֲדוֹת כּוֹחַת 'שְׁבָטִיות' בְּמִשְׁפַּט פְּלִילִי, בו עַומְדִים לְהַכְּרָעָה האִינְטְּרָסִים שֶׁל אָדָם הַשִּׁיקָּר בְּמַחְכוֹן בְּמִשְׁפַּט פְּלִילִי, נָעַץ בְּעוֹרְקִידִין אֶם לְהַזְכִּיר בְּפָנִי בֵּיתְהָדִין עֲוֹבָדָה לִשְׁבַּט“. גָּנְרָל זָקָן, לִמְשָׁל, נָעַץ בְּעוֹרְקִידִין אֶם לְהַזְכִּיר בְּפָנִי בֵּיתְהָדִין עֲוֹבָדָה

(6) ראה „משפט רצח ארלווזרוב“ (נאומי הקטיגור והסניגור ומסמכים). הוצאה „הסולל“ ירושלים, עמ' 4—6.

(7) Addendum to Patterson's Aide-Mémoire. ללא תאריך (כנראה ספטמבר 1933), ב„משפט רצח ארלווזרוב“, תיקי הסניגוריה (1933—1934). מכון ז'בוטינסקי.

העלולה להזיק לנאמם, ועורקיה דין מיעץ לו שלא להזכירה, למרות צו השבואה לגבי 'כל האמת'. הן הגרול והן עורקיה דין באותו מהזה אמרוים ליצג את המוצע המועלה ביותר של חבורתם. — אלה שחוינו על ההכרה שיש לרוחש כבוד עמוק ביותר למסורת היושר הגנטלמני והמקצועי כאחת; והסביבה היא של 'סוציאטי' אングליית רבתיחיש, בה טופחו מסורות אלו משך דורות. המסקנה ברורה: בארץ-ישראל עליינו לעסוק עם יישוב המורכב ברובו מאנשים שהוא מקרוב או מארצאות אשר בהן השקפות כגון רומיות החוק, ההגינות שבנווהל משפטי וכו', לא נהנו מעולם מאותו מעמד הרוזה באנגליה, ואשר התגשויות ביחסות חוללו, במרוצת הדורות, דרגות של יצרים להוותים שאינן ידועות בצפון; אף אם לא לומר דבר על השוני בין שני מוגרי הרוח הגועים.

„על כן יש להודות מלכתחילה, כי בקשרינו ניתן לצפות מ'אנטיניות' מפלגה חיota בארץ-ישראל שלא להשפיע על עדות המוגשת לבית-משפט, פעמים אפילו עליידי אנשים ש מבחינה אחרת הם מכובדים למדי, ביחסם בלבד בוגע למה שקרו בו שם 'הכנת' עדות או 'אלוף' עדיט.„
„אפילו המשטרת אינה נראה כמקפידה בתכלית ביחס לנוהגים כאלה.„

ב.

מלכתחילה לא הסתפקה מפא"י ברקירת עליית-דים "פרטית" נגד שלושה יהודים חסודים: מטרתה הייתה להרחיבה ולהשתמש בה ככ"מ קל חובלים" להוכיח את המפלגה הרביזיוניסטית, יריבתה, אל החום. זמן קצר בלבד לאחר הרצח החלה מנסרת בחלל הציונות היהודית סיסמת „והיה מחניך טהור". בפולין נתגבה קואליציה אנטירביזיונית רחבה, בה נכללו סיועות וגופים ציוניים שונים. בගלו-ידעת, שפורסם עליידי גופים אלה בחודש יוני, הם „מצהירים בעוז, כי האחריות המוסרית לרצח הברוטאלי נופלת על התנועה הרביזיונית כולה, שהוצאה מהתקה רוצח כזה... תהי סיסמתנו: גרשו את הכנופיות הרביזיוניסטיות מן החיים היהודיים!„⁸⁾
כן לא הסתפקה מפא"י בנצחון בבחירה הקונגרס הציוני הי"ח, אלא ביקשה לחזור על סרתת „סילגש בגבעה" ולהכרית שבט שלם מישראל. בראש מערכת זו החיזק ברל צנלסון, מראשי מפא"י, במושב הוועד הפועל

(8) מובא ב-Discourse Our Voice, ניו-יורק, יולי 1934.

הציוני בפראג, באוגוסט 1933. למרות העובדה, שאירופה והעולם כבר עמדו בצל הנאציזם הגואה, שעליה לשולטן חדש מס' קודם לכן, ולמרות החדרה, שהקיפה את הכל לגבי גורלה של יהדות גרמניה, העדיפה מפא"י להפנות את מרצאה, מאמציה ומאוויישלטן שלה כלפי חזית פנים. במושב הראשון של הוועד הפועל הציוני, ב-17 באוגוסט, נשא ברל צנלסון נאום מטיל-אים על "הכנות הטרוריסטיות", שנתגלו בתוך המפלגה הרביזיוניסטית בארץ-ישראל, המאיימות על כל המפעל הציוני ועל טוהר שאיפותיו. הוא הקיע את ה"טומאה", העשויה להביא לחורבן כל אשר נבנה, ותבע במפורע "לעקרן את הנגע מן השורש". בלחת זומו טען, כי "כניםות-טרור" אלו מקבלות סعد רוחני ומוסרי מהוגי התנועה הרביזיוניסטית כולה, לרבות מנהיגת ז'בוטינסקי. "מפלגה זו", אמר, "מטפחת אווירה נוחה למעשיהן של אותן הכנות, אוirlה, בה מבקשים לרצוח את כבודם של היחידים, מוסדות, אגדות". בהמשך נאומו יצא המרצע מן השק: "אננו, היודעים מה שאנו יודעים, איננו יכולים להסביר אל שולחן אחד עם אלה המתמאים את הרעיון הטהור של גאות ישראל עליידי סיבודרמשיות טרוריסטית". הוא העטה את דבריו בסודיות יתרה והציג, כי הוועד הפועל הציוני ימנה ועדת, אשר לה ימסר החומר ה"מרשי", וזו תבדוק אותו ותגישיו לפני בית-דין שיקום על-ידי הקונגרס הציוני.

החוmr ה"מרשי", שהגיע לידי מפא"י באמצעות משטרת המאנדרט והועבר לפראג, לא היה אלא "מגילת הסקריקון" לאב"א אחימאיר, — מסה פילוסופית על טרור אינדיידואלי, שנמצאה בחדרו (המשותף עם סטבסקי) בשעת חיטוש. היה זה כתבייד, שלא פורסם — ספק אם הוועידו מחברו לפרסום — ואשר לימים, כשהגעך משפט "ברית הבריונים", צוטטו ממנו כמה קטעים. בעוזרת כתבייד זה הילך ברל צנלסון אים על צירי הקונגרס, שנחפסו אף הם לדמוגניה הזולה, שהיא פרי אווירת "צד מכשפות" בכל מקום ובכל זמן. למרות טענת כמה מחברי הוועד הפועל הציוני, כי הקמת ועדת חקירה על-ידי הקונגרס, כל עוד מתנהל משפט רצח ארלוזורוב בארץ-ישראל, עשויה להשפיע על השופטים ועל דעתה הקהל לרעת הנאשמים ולגורור אחריה "מעשה של רצח משפט", הוקמה הוועדה כדיricht מפא"י. ברוב של 197 נגד 62 החליט הקונגרס הציוני, בישיבתו הי"ג, ב-30 באוגוסט, על הקמת ועדת בת ששה חברים לחזור בעובדות, שהובאו לשימת-לבו של הוועד הפועל הציוני ולנקוט צעדים כדי "לשיט קצת למגמות כאלו, אם יימצא כי הן קיימות, כדי לשרש מן התנועה הציונית כל יסודות אשימים או אחרים".

למגמות כאלו...” למרות הכרזתו של יושב-ראש הקונגרס, שאין בדעת הוועדה שתווך כל כוונה להתחערב בהליכים המשפטיים של רצח ארלוורוב, היה בעצם ההחלטה משום נסיוון להשפיע על חוצאתו של המשפט בארץ.

יתר על כן, בהמשך הוויכוח בוועד הפועל הציוני לא היסס ברל צנלסון לשים עצמו שופט ולהרשיע את החשודים ימים ספורים בלבד לאחר שנפתחהחקירה המוקדמת בבית-המשפט ביפו. דבריו כונו נגד י. מאחובר (נציג מפלגתו של מאיר גרוסמן בוועד הפועל הציוני) ו. שכטמן (נציג הרבייזיון ניסטים באותו גוף). שהזהירו מפני הקמת ועדת-חקירה כל עוד נמשך המשפט בארץ-ישראל. וכשה אמר:⁹

„אחד הציונים כאן הציג את השאלה: היה אדם יכול לומר כי הוא בטוח בזוהות של אלה האשמים ברצח? כן, ישם אנשים כאלה באולם זה. החרשנו זמן מה, כמה שבועות, אך איןנו יכולים להחריש עוד. אחרים אינם בטוחים מי הם הצדדים האשמים. איך יכולים הם להחריש? איך יכולים אנו לבוא לקונגרס, כשאינו בטוחים, כי בין הזרים לא נמצא מישחו שמו יזכיר לדראן עולם יחד עם שמותיהם של הרוצחים! מר שכטמן מצוה علينا לשמור על השלום. איך יתכן שלום בין אחינו הקרבן ובין ידידיהם ואחיהם של הרוצחים?“

כתגובה על דבריה המשכה אלה כמה התרgesות גדולות בקרב צירי הוועד הפועל, וברל צנלסון נדרש לחזור בו מהכרתו, אך לא זו בלבד שלא ניאות לעשות כן, אלא שוחר מתחזק קנאות עיקשת על השםתו.

וכאמור, לא את שלושת הנאים בלבד בקש להוציא אל עמוד הקלון, אלא טען, בשם מפלגתו, לגירוש הרבייזיוניסטים מן המחנה. “אין זו שאלה של שלושת הרוצחים”, אמר באותו ויכוח, “אלא של הגוף הציבורי, שבעצם קיומו, לדעתנו, רוצח את התנועה הציונית.”

בהתאם להחלטת הקונגרס נבחרה איפוא על-ידי הוועד הפועל הציוני, בישיבתו מן ה-4 בספטמבר, “ועדת השהה”, בהרכבת הבא: מנחים מ. אוסישקין, לייאן מוצקין, ד”ר אהרון בארט, אליהו ברלין, ד”ר מ. סולובייצ'יק וראביי יאשיה שפירא. ואולם, ועדת זו לא פעלה ומילאה לא הגישה את מסקנותיה מועלם; היא נחפרה משום שבטרם ניגשה לעבודתה ולאיסוף הנתונים כבר נתגלו בבירור הבכירים הראשונים בבניין-הקטינגוריה במשפט ארלוורוב.

⁽⁹⁾ Minutes of the Meeting of the General Council of the Zionist Organization, Prague, Aug. 17–21, 1933. המרכזוי. חיק I .2919

ג.

ביןתיים הוסיפה משטרת המאנדרט, בסיוועה של "וועדת-החקירה" מטעם ההסתדרות, לטוות את קורי העיליה, לגיים עדים מכל הבא ליד, לשתול פרובוקטור וונגנברג לתאו של רוזנבלט, כדי לקבל ממנו "הודאה", לשלווה אליו "ידידה" משכבר הימים, כדי לשבר את כוח-עמידתו, וכן להעמידו פנים אל פנים עם אלמנת הנרצח, לשם שיחת "ידידותית", כדי "להציגו" תמורה "הודאה", לנסות ולטשטש את עקבות האליבי של סטבסקי, לאיים על עדים מהימנים ולהתיחס באיבה גמורה כלפי שוטרים, שבצעם נכווותם להעיד עדות-אמת, נתנו סעד לסניגוריה.

משנטל לידי הוראס סמיואל את הסניגוריה בנובמבר 1933, בעוד המשפט נתון בשלב החקירה המוקדמת, הופטע לנוכח ריקמת הסילופים והעיוותים שנשזו סביבה ה"שלושה". רקע ה"צדק" הקולוניאל ומאותו אמן לא היו זרים לו, שהרי הוא שימש בתורת שופט בריטי בארץ-ישראל בתקופת ה"כיבוש" ובשנים שלאחריו כן, אך רק עתה עמד על תחום הירידה המוסרית.

אליה מסוגלים לש��ע כל המסתבים בעליית-דים.

.... אין לך אף משפט פלילי אחד בשנים האחרונות", כותב סמיואל בספרו שטרם יצא לאור,¹⁰ "שנערך במדינות בהן עדין אמרו המשפט להיות אובייקטיבי, לא אדמיניסטרטיבי, בו חלה שורה מפתיעה כזאת של הצטברות 'משגים' ומרקם מוחרים. אין לך עוד משפט. המסוגל להדגים בצורה חדה כל כך את הפער שבין החקירה פלילתית, כפי שהיא מתנהלת באנגליה, ובין החקירה פלילתית, כפי שהיא מתנהלת בשטחים המאנדרטוריים ובמושבות-הכתר של הוד מלכוו".

ובספרו זה, כמו בנאום-הסניגוריה שלו במשפט, הולך סמיואל ומונה כרוכל את ה"משגים" וה"זריות", מיעוטן בשוגה ורובן בזדון, שנשתרבו בחקירה, כדי "لتאמם" את החוליות במסגרת ו"לשפץ" את בניין ה"הוכחות".

טלו, למשל, את פרשת "זיהו" של סטבסקי:

ב-18 ביוני, משנמסר צלומו של סטבסקי לידי ראש הבולשת ריס, הוא מחליט על עriticת זיהוי. לשם כך הוא מקבל עוד תשעת צלומים מאלבומי

Who Killed Arlosoroff? (A record of crime and justice in (10
the Mandated Territory of Palestine), p. 12.
ז'בוטינסקי.

משטרת תל-אביב, ויחד עם יהושע גורדון (איש הסוכנות היהודית) הוא נושא לבית אמו של ארלווזרוב, בו נמצאת הגב' סימה ארלווזרוב. הוא מבקש ממנו להסתכל בתצלומים ולנסות לזהות את מס' 1, זה שהAIR בפנס בלילה הרצת. היא פורשת את התצלומים על השולחן ולאחר עיון קל היא מצביעה על צלומו של סטבסקי. והנה, בחקירתו של ריס נחברר, כי "זיהוי" היה מסויל מאל"ף עד תי"ו. בכל התצלומים, היחיד הוא סטבסקי הענד צווארון שעונב עניבה, וכן היחיד הוא בעל פנים שמנות. והרי לפי התיאור, שתיארה הגב' ארלווזרוב, בהודעתה הראשונה למשטרת, לגבי מס' 1, נאמר במדויק, שהוא ענד "צווארון רך ועניבה ארוכה" והוא בעל פנים שמנות. והוא אומר כי במקום לעורך מסדר-תמונה אמיתית הוגש לה ה-"פתחון" מן המוכן...

והוא הדין לנבי מסדר-זיהוי, שנערך לאחר מכן, בחצר המשטרת ביפו, שהיה מסדר בלתי-סדיר בהחלט.שוב, שונות היה סטבסקי מכל שאר העומדים בשורה: הגבהה שביהם, ללא מעיל, בעודם לבושים מעילים, ללא כובע, בעודם לבושים חבשו כובעים, ללא עניבה, בעודם לבושים ענבו עניבות, והעיקר — בלבתי-מגולח ופרוע-שער, רעב ובבעל חזות בלתי-תקינה — מה שהבדיל אותו על נקלה מכל השאר. ועל כל אלה, עברה הגב' ארלווזרוב על פני העומדים, כשהיא נתמכת על ידי קצין-המשטרת הבריטי סטאפורד.

לפי כל הכלים היהו המקובלים היה ב-"זרויות" אלו כדי לפסול את ה-"הציגה" כולה.

פרש-זיהויים מגוחכת אחרה היא פרשת הגשים העربים.

למרות העובדה, שני הגשים העربים "הודרכו" על ידי המשטרת, לא מילאו את "יעודם" כראוי. במקום לעקוב אחר עקבות הרוצחים מסתבר שהם נמשכו אחר עקבות השוטרים. שיסירו בשטח שעה קלה לאחר הרצת, והראיה לדבר, שהם גילו גם עקבות כלב (כלבו של אחד השוטרים). לפי עקבותיו של "מספר 2" קבע הגש, כי נעליו של הלה היו בעלות סוליות שלימות, בעודם נעליו של רונבלט, שהוחרמו על ידי המשטרת בשעת מסרו, היו בעלות חזאי-סוליות. יתרה מזו: לפי עקבות "מספר 2" היו צמודות לנעלייהם שרשות-ידרבן, מה שלא היה לגבי נעליו של רונבלט; ושוב, סימני שרשות-ידרבן אלו העידו, כי הגש הלה בעקבות השוטרים, כאמור, ערכו סיור בשטחים הסמוכים למקום הרצת והגבעה, שאלה נמלטו הרוצחים. "איסדיות" נוספת הייתה נועצה עצם וכוחותם של הגשים בשעת מסדר-זיהוי; הנקל היה להם לראות את החשודים בהליכתם, ועל סטבסקי הצביעו במפורש לפני אחד הגשים.

בטייעונו העלה הוראס סמיואל את הסברה, כי בכלל לא ניתן לזהות עקבות בסמור לים, מקום הנחון להצפת גלים, שכן אם להאמין לעדותה של הגבי ארלווזורוב בדבר עמידתה ועמידת בעלה על שפת הים, למול המתקיפים. היה זה במרחק מטר וחצי בקרוב מן המים, ולעת הגינו הגשימים למקום. לעריכת בדיקתם, כבר הציפה גאות המים את העקבות עד לבלייהכ. ולבסוף הביאה ההגנה עד את אברהム שפירה, השומר הוותיק, מנכבד פתחיתקווה, שמע מפי אחד הגשימים, שהועסקו בחקירה, כי, "כל זה אינו אלא גיבוב-דברים..."¹¹

"זיהויו" של רוזנבלט היה בתקיסיר עוד הרבה יותר. שבעה אנשים אחרים זיהו את הגבי ארלווזורוב כ"מספר 2" לפני שזיהתה לבסוף את רוזנבלט, מהם טיפולים מנוגדים תכלית ניגוד לזה של רוזנבלט, מהם משופמים, בעלי קלטת-פנימיות שחומות, מזרחי, כתיאורה הראשוני מליל-הרץ, בעוד שפנוי של רוזנבלט חיוורים. משכנית מאד הייתה איפוא טענתו של סמיואל, בנאום הסניגורייה שלו, כאשר אמר:¹² "קשה לציר טיפול בתי דומה יותר לנער הצעום יכול היה לחשב על האפשרות שמואקאט שיך, מתוך של אלף פרוסות. שיטפוש שירה בבעל, אם יכולה היה לחשב על אפשרות זו בחלק יותר קטן של שנייה, הרי שלא היה מעולם בלבה שום זכרון ברור כלל ועיקר".

ופרשת זיהוי צבי שנידרמן עולה על כלנה, כפי שהוא עצמו מעיד בהצהרכו:¹³ "היא הסתכלה بي ואני התחלתי לzechok. היא שאלת אותי מדרע אני zechok. עניתי לה, כי זה רגש אנושי. היא ביקשה מני לחתת את הרשימה מידית הימנית לדידי השמאלית. כאשר ראתה את היד השמאלית עם שתי אצבעותיה — ממש ברחה ממני".

פרשאה משוועת עוד יותר מכחינת "אי-הסדיות" מצד משטרת המאנדרט, נוגעת ל"זיהוי" מעילו של רוזנבלט על-ידי הגבי ארלווזורוב. הזיהוי נערך ב-4 באוגוסט, ככלור ימים לאחר מסרו של רוזנבלט. בינו לבין התגולל מעילו על גבי אחד הארונות או הארגזים בתחנת המשטרה בתל-אביב:

(11) "משפט רצח ארלווזורוב" (נאומי הקטגור והסניגור ומסמכים), כנ"ל,
עמ' 105.

(12) כנ"ל, עמ' 67.

(13) "משפט רצח ארלווזורוב", תיקי. הסניגורייה, כנ"ל, מכון ז'בוטינסקי.

הממוניים על החקירה אף לא טrhoו להקפיד על נוהל אלמנטרי פשוט. שמוzn
רבחשיבות כזה יש לנעל בתוכן ארז'ברול. הרחק מעין זו. לאחר היסוסים
מספר העלה הגב' ארלווזרוב את מעילו של רוזנבלט מתחם שרתת המעילים
שהוציאו לפניה והכריה, כי היא מזוהה אותו "לפי הפסים האדומים שבו".
והנה, מוחר הדבר, כי בתיאור לבושו של מספר 2" בליל-הרצח אין זכר
ל"פסים אדומים", ותוספת-עדות זו אומרת דרשו: מה הבזיך לפתח בזכרונה
של הגב' ארלווזרוב להעלות מנכבי חשת אותו לילה פרט זה דוקא?
סמיואל אומר במפורש, בנאום-האגנה שלו, "כי נציגיה של מפא"י ואנשי
שהיו מתחלים עם גב' ארלווזרוב היתה להם... ניסיה-חפשית למשרד
המשפטה".¹⁴ מילא מובן, שהם היו לה מקור אינפורמציה. ז'בוטינסקי,
לעומת זאת, העוקב אף הוא ברוב עניין אחר פרשת ה"זיהורים", מעלה
השערה ממשו. גם הוא חש, כי זיהוי מעילו של רוזנבלט הוא "הבחן המכريع
לכל עדותה (של הגב' ארלווזרוב)". ב麥תבו לسمיוואל מיום 20 בספטמבר
1933¹⁵ הוא כותב: "... כפי שאתה רואה, היא 'הכירה' את רוזנבלט (את
האיש, לא את המעיל) 43 ימים לאחר ראותה אותו באור כוכבים, מגולח
וחיוור, אף על פי שהיא בלתי-מגולח ושותה בלילה הפשע. עובדה זו כשהיא
לעצמה מספיק כדי שעדותה תצלצל כבלת-יכוננה באוני כל שופט הגון
והhair. ושוב, היא הולכת ומזהה לפתע את המעיל השיר באמת לרוזנבלט
מתוך 10 מעילים. שוד שניים בהם הינם בעלי דוגמה דומה. אם זה
אמיתי, הרי כל יתר עדותה מקבלת ערך מפתיע: כאן לפניו עדה המבורךת
באמת בזכרן חזותי על-אנושי כמעט. חש אני, כי כך הייתה מגביב אילו
הייתי אני אחד השופטים. ואומר אני, כי זו בלבד הנה התייכת-הכנה
מוחשבת ומושחתת ביותר..."

וב麥תב אחר לאחד הסניגורים, ד"ר יצחק בן-ימני, הוא כותב ב-21 בספטמבר 1933:¹⁶ "... אם את הזיהוי זהה תוכל להרוס, אז לא קשה, לפי
דעתך, להוכיח לשופטים כי אין כל ערך ליתר הזיהויים... פה, לפי דעתך,
נמצאת הנקודה החותכת, שתカリ עת יחס השופטים לעדויות הגברת א'."

(14) "משפט רצח ארלווזרוב" (נאומי הקטיגור והסניגור ומסמכים), כנ"ל,
עמ'. 82—83.

(15) כ"ג 948, מכון ז'בוטינסקי.

(16) כ"ג 2098, מכון ז'בוטינסקי.

והשערתו של ז'ובוטינסקי באותו מכתב היא, שרבקה פיגין — היא שסקרה לגב' אROLZHOROV את הפליטים בדבר מעיל הפסים האדומים ("אשה לאשה תוכל לתת תאזר של אריג די מודוק למען חכיר אותו מותך חנות שלמה של מעילים").¹⁷
 ואולם סמיואל הגביל לעשות והביא עד להגנה את פרופסור גיאORG לוויננסון, מומחה לעיניים מברלין, שהuid, כי מבחינה פיסית מן הנמנע הוא לראות את הצבע האדום בחשכה, ואף באור-ירח בהיר, אפילו במרקח של חזי מטר".¹⁸

(17) א/or חדש על חלקה של רבקה פיגין בפרש עליית-הדם שופכת מרוגט קלואזונר בפרק נוסף ("שמונה עשרה שנה אחר מכון", השמור עמה עדין בכתבייד) בספרה "סופת סיון" (פרשה אחרונה בחיה חיים אROLZHOROV), 1956.
 היא מספרת על פגישתה עם השר בקורס שיטריה, בעקבות פרסום מכתבו הגלי של אחימאיר אל השר מעיל דפי "המשקיף" (ראה נספחים). מר שיטריה הודה, כי "נעשו חיזירות נוראות בזמן המשפט. אך אני לא עשיתו אותן... אספר לך עכשו דבר, אשר לא תמצאי בשום פרטיכל ואשר יסביר למה הייתה כוונתי. והוא סיפר: בודאי זכור לך שהטי. אי.די. העסיקה בזמן המשפט כוכנת פרובוקטורית אחת בשם פיגין. זוכרת, ענית. היא הייתה חברה המפלגה הרביזיוניתית אך בגדה בה ונתבלתה בזרועות פתוחות עליידי מאפיי וה-יס. אי.די. הקפטן הרי ריס המפוזרט נתן לה כסף, סיגריות וכור' ושלחה אל האסירים הרביזיוניסטים על מנת להוציא מהם הודהה באשםם. היא השתמשה בכל האמצעים המושנים, המונצלים והבדוקים בויתר, כדי להשיג את מטרתה: בין השאר הביאה פתק מעוז קייזרמן בו כתוב, לדוגמא: סטבסקי כבר הודה, התודה גם אתה. חתום — קייזרמן. כל התחקים וכל החתימות היו כתובים בכתביד מזויף וכל אחד מן האסירים קרעם לחתיכות, אף אחד מהם — ولو גם פעם אחת — לא נפל במלכודתו של קפטן ריס... ביום מן הימים — סיפר השר — החליטו להביא את פיגין כ'עד המלך' וחברי ההגנה' קראו לי מירושלים לדגניה ב' ותיארו בפני את כל התכניות זואות. ערכתי מיד חקירה במקומן על אודות פיגין ונוכחות לדעת כי כל מלה שלה אינה שקר. ובכן, שאלתי את חברי, כיצד אפשר להביא כ'עד המלך' אשה אשר כל מלה היוצאת מפה היא דבר שקר? לא ענו לי. בכל זאת — המשיך שיטריה — כadam המנוסה בהליךות חקירה הלכתית לחדרה וערוכתי בו חיפוי יסוד. והנה מצאתי עשות, פיסות-נייר מקומותות. חלקן קרוועת. חלקן שלמות. אשר בהן נסתה — במעט מאד הצלחה, דרך אגב — לחקות את כתביידם של כל אותם אנשים אשר בשםיהם ועם 'מכתבייהם' הלהה אל האסירים בכוננה להכחילים. עמי — אמר השר — לא ידע גבול. הבאתי מלא החוףן פתקאות אלו לחבריו. אמרתי: זהה אתם מציעים לי? ועל כך קיבלתי את התשובה הבאה: אולי היא יודעת את האמת ורוצחה רק לחזקה באמצעים אלה? נשארתי ללא מילים, והשר המשיך: את מבינה עכשו למה החכוונתי כאשר אמרתי כי נעשו חיזירות..."

(18) "משפט רצח אROLZHOROV" (נאומי הקטיגור והסניגור ומסמכים), כנ"ל, עמ' 82.

והוא מוסיף :

„...היא זיהתה את המעליל על פי דבר שלא ראתה מעולם. ואם כך הוא, מהי המסקנה שיכל כל בית-משפט להגיע אליה בדרך ההגיוון, וולת מסקנה זו, שאמרו לה מראש. שמעיל זה הוא בעל פסים אדומים. והיא היתה מחפשת אחר מעיל בעל פסים אדומים זיהתה אותו על פי כך... סיוע נוספת לתיווריה זו אם זוקה היא לסיוע, נמצאת בעובדה זו, שתמונתו של רוזנבלט, שהיו במעיל זה, — ואשר הוחרמו על-ידי הקצין רוזנשטיין ונמסרו על ידיו רשותית לאחד מן הקצינים הממוניים על משפט זה — נעלמו... כלום אין זה דבר בעל משמעות, שהתמונה שנעלמו הן של בעל המעליל, ואומר אני, שמשנקבעה עובדה זו, הררי כאן לא רק עניין של אריאמת מצדה של גב' ארלווזורוב, אלא עניין של הונאה מפורשת ללא נקיותילב...“

בין שאר „אייחסדייריות“ מצד המשטרתמנה סמייאל גם את „תעלומות“ המסתכנים ה„אבודים“ ; בכל מסכת עלייה יש יד זדונית, המעלימה חודדות חלק מתחכנית לחבל במאציז הסניגורייה. במשפט רצח ארלווזורוב „נעלומו“ באורה מיסטורי הדינ-וחשבון, שערכ השוטר שריםיסטר מחקרתו הראשונה של הגב' ארלווזורוב, שעה קלה לאחר הרצח, במלון „קטה דן“ בתל-אביב ; דו"חות הגששים (או שאלת לא העלו על הניר כלל, או ש„נעלומו“ — בשני המקרים „משגה“ חמור הוא מצד המשטרת) ; תമונתו של רוזנבלט, שעלייה נושא לעריל ; הצהרה חשובה של זבלאיו, הקשורה בפרשת עבדול מג'יד, שעליה ידובר להלן, ועוד ועוד.

כן התריע סמייאל על „...חסימת עזרה משפטית לנאים... מניעה بعد ההגנה מלקלב ידיעה מלאה על מסמכים בעלי חשיבות הינוית וינגבורמץיה, אי-הגשותם או אי-בזם של מסמכים שלכאורה היו בנמצא... השמת החלק החשוב ביותר מהצהרה חשובה“ וככ' ¹⁹.

במרוץ המשפט הוקיע סמייאל את המשטרת גם על „רשגנותה“ ומחדרליה. כיוון שמדובר בחיקירותיה הייתה ברורה מלכתחילה, שוב לא נתנה דעתה על חקירה בכיוונים אחרים, אף ולזה באפשרות הוכחת האליבי של סטבסקי ורוזנבלט. במקום להתחקות על עקי האמת, גילתה „איבה קופואה“ לעדי ההגנה, אף ניסתה לערערם על-ידי שאלת זדונית, כגון „האם אמר לך

19. Who Killed ArIosoroff ? (19... כב"ל, עמ' 13.)

מיشهו שלא להגיד את האמת? "(ראה גם תלונתו של הוראס סמיואל על הלחץ הקשה שהפעיל שיטריה בחקירותו את לבנה חוריגמן ואת אביה, בעל המלון בירושלים, בו עשה סטבסקי בליל הרצח).²⁰

לגביו האליבי של סטבסקי נתקפהה עדותו של בעל המלון עצמו, מושם שהוא נפטר לפני שהספיקו להביאו לעד.²¹

אך על-פיין הצעירפו שאר עדויות האליבי לתשלובת מהימנה. התיאוריה של הקטיגורייה, שכאילו עשה סטבסקי את דרכו מירושלים אל שפת ימה של תל-אביב, לצורך הרצח, והזרה, לאחר ביצועו, אין לה על מה לסמן. מופרחת היא מיסודה. מבחינה פיסית דבר בלתי-אפשרי הוא, ומכל מקום, היהת תכנית ביצוע מסווג זה כרוכה בניסיות "מיסטיות". בארגון על-אנושי של כמה אנשים, ובדרך התקשרות ועיקוב בלתי-מציאותיים, "באמצעות טלפאתיה, במקום בטלפון", כביטויו של סמיואל.

ומה שחשיבות עוד יותר: הליכותיהם של ד"ר ארלוורוב ואשתו באותו ליל-שבת גורלי לא היו ידועות לאיש בלבד. מאוז שבו לארץ מחוץ-ארץ, ב-14 ביוני, כלומר יומיים לפני הירצחו, ביקש את המנוחה, את מיעוט הפגישות, אפילו עם חבריו לעבדה וידידיו. כל רצונו היה לבנות בחיק משפחתו. עובדה זו עולה גם בדברי הגבי ארלוורוב עצמה בפרק זכרונות על ימיה שללה الآחראנים:

באותו ערב (יום ה', 15 ביוני), היא כותבת, "החליטנו כי לחרתת, ביום הששי, נצא שניינו לבדוק מקום שקט בסביבת תל-אביב ונבלת שם את שלחי השבוע...".

"ביום הששי הגיעו חיים לتل-אביב בשעה מאוחרת, לפנotta ערבית לו לבנות את הערב עם הילדים, ולחרתת, בשבת בוקר — לעשות טויל ברגלי, יצאת מן העיר, ולבנות את היום בನיחותה. כן החלטנו לאכול יחד ארוחתليل שבת במלון על שפת הים ובכך נתחילה את שלחי השבוע' שלנו".²²

(20) ראה הודיעתו המהימנה והבלתי משתמשת לשתי פנים של יעקב בניחים תרגמן: עדות שנגבהה על-ידי שיטריה ב-20 ביוני 1933. מזגג BS/79.

ב"משפט רצח ארלוורוב", תיקי הסניגוריה, מכון זבוטינסקי.

(21) "חימם ארלוורוב", מבחר כתבים ופרקי חיים, הספרייה הציונית על יד הנהלת ההסתדרות הציונית ירושלים וספריית "עינוגת", הוצאה "עם עובד", תל-אביב, תש"ח, עמ' ג"ה.

והוא הדין לגבי האליבי של רוזנבלט (השתתפותו באסיפות-חברים של פלוגת בית"ר בcpf סבא להסדר ענייני עבודה), שף אותו לא עלה בידי המשטרה לעדרר.

מלכתחילה ראה הוראס סמיואל כאחת ממשימותיה העיקריות של הסניגוריה את הריסת יוקרתה של המשטרה. הוא הצבע וחותם ללא הרף על דרכה הנפסדת בחקירה. התקפטו המוחצת על ראשיה וועשידי-ברה עוברת כחוט השני בכל ההליכים המשפטיים, מן החקירה המוקדמת ועד הערכאה האחידנה, בשלב הערעור. הוא העלה את האשמהות במישרין — בנאומי ובתוכריו היורדיים — ובעקיפין, בחקירה שתירעדרב שלו. הוא לא נרתע מלהפנות את ביקורתו החריפה כלפי ראש הובלה הבריטית בארץ-ישראל ושאר הקצינים הבלתיים של ממשלה המנדאט. כפעם בפעם ואלצו הלו יהודות — מעל דוכן העדים — כי המשטרה נהגה שלא כדין, נתפסה ל„משגיים“, הפרה תקנות אלמנטריות וידה היתה רב לה בכל סוג „אי-הסדריות“ שניתן להעלות על הדעת. בדרךו הבריטית המאפקת, ברמזים קלים וברמזים מפורשים יותר, השמיט סמיואל את הקרע מחתת לרגלי הקטינגוריה הרשמית, והفرد במידה רבה את המאשימים לנאים. עצם העלת ספקות ביחס לנקיון כפיה של המשטרה הבריטית — היה בה מה ההעה, כמו שהוא במקרה באש.

ידוע ידע סמיואל, כי נוגע הוא ב„ציפורי-הנפש“ של המסורת הבריטית המקודשת, אך הוא לא ראה את עצמו בני-חוירין להיפטר מתפקיד מסוון זה, שכן בכל „משפט-מדינה“ — וועלילתי-הדם הייתה, כאמור, משפט מדינה ממדרגה ראשונה — יש להילחם בדריכים לא מקובלות, לקרווע מסכי-שקרים-וצביעות, ולהתריס בפני השלטון ללא מורה. היה עליו על סמיואל להוציא מלב הבריות את האמונה הבלתי-מתערערת כמעט בצדκ הבריטי, שאינו יודע, כמובן, בכיבו, בשום נסיבות, משוא-פנים. הוא עשה זאת כדי לגייס דעת-קהל לטבות הסניגוריה, וגיאס דעת-קהל הוא, כמובן, אמצעי יעיל בכל מלחמה נגד עליית-דם, שכן בראש וראשונה שוואבים המעלילים את השראתם מتأسيסת המונחים מורעלים במשפטים קדומים וב„אמיתות“ מקובלות. ואכן, במרוצת המשפט עלה בידי סמיואל להוכיח, כי קיים הבדל תחומי בין צדק בריטי לבין „צדק קולוני-אלני“, וכי ממש היה מוסמך לעשות זאת! הרי, כאמור, היה הוא עצמו בשעתו חלק מן המנגנון המשפטי המאנדרטורי, ומשום כך חירק מקרוב את כל נקודות-התורתה שלו. אין פלא איפוא שבתחילתה נעשה נסיוון-שווה למנוע בעד הופעתו בסניגור במשפט,

בטענה, שמאת הועדרו מן הארץ כמה שנים פג תוקף לשינוי לעבודה בה כעורק-דין.²²

ז'בוטינסקי עמד אף הוא על דרך מאבק משפטי זה של סמיואל, ובמאמר מסכם, לאחר זיכוי כל הנאשימים, הוא כותב:²³ "שיטת-ההגנה שלו על הנאשימים הייתה כלולה בהאשמה המאשימים. יש שהתנגדו לשיטה זו מושם שפחו, שהיא מפחיד את השופטים ותכריח אותם להגן על הפרטיזוה של המשטרה. ואולם התוצאות הן נגדי עינינו, והן מוכחות, עד כמה צדק". ואכן, יצאו השופטים הבריטיים חוצים להגנת משטרת ארץ-ישראל, כדי לחפות על כלוניותה. ביחסו הגדיל לעשות השופט דה פריטאטס, חבר בית'-הדין העליון לעזרדים, שיבש בדיון סטבסקי, וכשה דרביו:²⁴

"...לפי כל הנטיות, בעוד שאיני מצדיק בשום פנים ואופן מקצת המשגינים של המשטרה, הגלויים במשפט זה, אבל אשר, בדרך המקורה, איןין יכולים בשום פנים ואופן להשפיע על המשפט זה, הריני מתקין, כי משגינים שאיןם צריכים להיעשות. אי-אפשר יהא להימנע מהם לחולותן בעתיד עד שתיתיחס הציבור יחס הוגן למשטרה ויתן לה את הסعد שהמשטרה זכאיות לדריש".

"בקיצור, לדעתו עומדת לרשות הציבור משטרת יעה יותר וישרה יותר مما שהוא ראוי".

יתירה מזו: היהב חרה לשולטנות המאנדרט על שעוזו סמיואל להבקיע אל "מכזר-המשטרה" גוף, כעדות עצמו:²⁵ "... משפט זה יש לו הומו קודר, ואפשר שמשפט יחיד הוא בתולדות המשפט, בו הסתמכה התייעזה חור הגיגיות על עדותם של חמישה אסירים שופטים, או אסירים המציגים למשפטם, בעוד שההגנה התחכזה והזינה מצדיה לא פחות משנייניהם עשר שוטרים להעיר נגד דעתה הרשנית-של ממשלה ארץ-ישראל".

(22) במכתו לسمיאל, מיום 27.11.33, כותב השופט-החוקר הבריטי בז'יל: "עתה זה הווסף שימת-לבி לסעיף 10 של פקודת עורך-דין (בנטביין), כרך 1, עמ' (309). הוא נראה כאבן-נגף להפעלת בbijihdin, למרות העובדה שהמסים שלמו". "משפט רצח ארלוורוב", כנ"ל, מכון ז'בוטינסקי. התנגדות להפעתו של סמיואל נתעוררה גם במשפט שהגישה ההגנה נגד העתונים "דבר", "משפטים", "בשער" ואחרים על בזין בית המשפט, אך לבסוף התגבר סמיואל על קושי טכני זה.

(23) "אללה שהצילו", היידן, 3.8.1934; The Law Reports of Palestine Selected and Edited by Sir Michael McDonnell, London, 1937, p. 160.

(24) Who Killed Arlosoroff? (25)

בסיום החקירה המוקדמת נראתה היה בעליל, כי הבניין, שטרחה הקטינוריה להקים — נחתם. מבחינה יורידית לא היה לה על מה למסור: כל בית-דין צדק, המכבר את עצמו, לא היה מעו להעמיד דין את שלושת הנאשימים, שנגדם הובאו עדויות-כוכב גלויות לעין, חזאי אמת מפוקפק ומיישר שקרים מתוכנים. לא כל שכן, לאחר שנתגלתה — בעיצומה של החקירה המוקדמת — פרשת עבדול מג'יד, שהפכה את קערת הקטינוריה על פיה.

ואולם, כאמור, משפט זה לא נערך על יסודות יורידים צרופים. אלא על בסיס פוליטי, ושוני ה-"שותפים" — מושבי החוטם מאחורי הפרגוד — הם שיפסקו הלכה. השופט-החוקר בודיל, אילו גם רצח, לא היה יכול להיות אדון לנורל הדיונים: כפוף היה, מבחינה פוליטית, למונחים עליון ומילא ראה עצמו חייב להעמיד את שלושת הנאשימים לדין בבית-המשפט לפשעים חמורים באשמת הרצח (ב-7 למארס, 1934).

.ד.

עוד מראשית ה策טרופתו של סמיואל אל הסניגורה ידע, כי אין לסמן על ה-"צדק" הקולוניאל, עם שהשקייע עצמו רובו ככלו בהכנות ההגנה, החל לחפש את עקבות הרוצחים האמיתיים כדי לפענח את תעלומת הרצח. זו טבעה של כל עלייתדם, שהוא מטילה על סניגורו של קרבנה תפקיד כפול של פרקליט ובלש גם יחד. לא זו בלבד שאין השלטונות מעוניינים בגילוי עקבות הרוצחים. אלא שעוזים הם כמעט יכולתם לטשטש, ולאמירנו של דבר, אין בכוחו של הסניגור להביא לזכויי קרבנ-העלילה החריף מפשע, אלא אם כן חשף גם את הלוות מן ה-"תעלומה" והציבע בבירור על הרוצחים האמיתיים.

כל זה חוזה סמיואל מבועד מועד, ועל כן עוד לפני צאתו את לונדון, כדי ליטול בידו את הסניגורה בארץ, הגה את הרעיון בדבר הזמנתו של בלש פרטי מחוץ-ארץ, שיתלווה אליו ויסייע להגנה על-ידי עריכת חקירות בלחתי רשמיות בבעיות שתתעוררנה במקום המערכת. כן הועלהה באותה הזדמנות הצעה להעסיק את דוד תדרה כבלש פרטי מקומי, אבל אף אחת מן התכניות הללו לא יצאה אל הפועל.²⁶

בחיפשו אחר הרוצחים האמיתיים לא הניח סמיואל ابن שלא היפה. בין

(26) ראה כ"י 953, מכון ז'בוטינסקי.

שאר ההשערות, שהועלו לגבי זהות הרוצחים, עוד לפני בואו של סמיואל לארץ, הייתה זו, שמצוה לה מהליכים מסוימים בקרב מיעוט בתנועה הרביזיוניסטית ואשר ד"ר צבי אליהו כהן היה מתחומכיה הנלהבים. התשרה זו בקשה לקשור את הגב' ארלווזרוב לרצח, אף שדבר זה לא נראה סמיואל מלכתחילה, לא ראה עצמו בזיהורין לפטור עצמו מליתן דעתו עליה, וליאו גם כדי להפריכה. ההשערה שד"ר ארלווזרוב נורה על-ידי אשתו — שתי פנים היו לה: א) פעולת זדון, בנוסח "הרצת הקלASI על-ידי אחד מבני הזוג לנישואים", כביטויו של סמיואל; ב) יירה בשגגה.²⁷

הניסיונו לבדוק ולאמת השערה זו העמידה את סמיואל בפניו דילמה: איך להתייחס לעודה הראשית של הקטגוריה, לגב' ארלווזרוב? האם לחקרה חקירת שתיעורב לאדרחים, לחתו ולחצינה בכל מערכומי-שקריה ולחשוף את האמת בכלל אכזריותה. או לנוהג בה כבוד, ל"רכך" את ההתקפה ולכנות את סטיותיה מן האמת כ"טעויות" במקום כובים? סמיואל מרחיב את הדיבור על דילמה זו בספרו "מי רצח את ארלווזרוב?" (כתבייד²⁸ ומציון, כי לבסוף החלטת "לנהל את ההגנה על מה שנראה כדיוון לגופו של העניין המשפט, ולא להיות כבול בשיקולים סנטימנטאליים או פסיכולוגיים". אף על-פיircן, נראה, לפי מחדך המשפט, שבדרך כלל נהג סמיואל עם הגב' ארלווזרוב לפנים משותה הדין; בהצבעו על שקריה נקט על פי רוב לשון דיפלומטית במקצת, לא בוטה. הנה, למשל, לקרהת סיום נאומיה-ההגנה שלו בפני בית-המשפט לפשעים חמורים, הוא אומר:²⁹ "... הגברת אינה אומרת אמרת, ובכוונה אינה אומרת אמרת". ואולם במקומות אחד הוא אומר ברורות:³⁰ אני מבקש להזכיר, שעלה בידה, אפשר בעורה מן החוץ, לארוג רשות שקרים נוראה, שאנסה לגלוחה ולהוציאה לאור".

אכן, כל שבקש להטיל חשד על הגב' ארלווזרוב היה יכול למצוא לו בקעה נרחבת למדי להתגדר בה. התנהוגותה בליל הרצח הייתה מוזרה. מאזו נפל בעלה ארצה מתבוסס בדמיו, ואחר כך, כשהועבר לבית-החולמים, "הרסה",

(27) ראה ניתוח הדברים על-ידי סמיואל ב"משפט רצח ארלווזרוב", תיקי הסניגוריה, כנ"ל, מכון ז'בוטינסקי.

(28) כנ"ל, עמ' 224—223.

(29) "משפט רצח ארלווזרוב" (נאומי הקטגור והסניגור ומסמכים), כנ"ל, עמ' 116.

(30) כנ"ל, עמ' 27.

לא מצאה צורך ללבת לדאותו. לא אחת שאל ד"ר א' את הסובבים אותו בשעותיה ה最后一次 לשיטת היעדר אשתו לידי. למשך ידיעות אלו עוררה התנהגותה רושם משונה מאוד בעיני ז'בוטינסקי, שהביע את תגובתו במכבת לسمיאל:³¹ "יש לצין, כי הגב' ארלווזרוב, אף שהבינה בבירור שמדובר ליד מיטחו (של הפטוע!). היהת עסוקה בו בזמן במקום אחר עם המשטרה... עלי להודות, כי ככל שאני מהרחר בהתנהגות זו, שהיא מורה באמת לגביו גברת, הריני נעשה חשدني יותר ויתר".

חשד נוסף עולה מתוך עדותו של המהנדס אנדרי גוט, שטיפר, מפני הגב' ארלווזרוב, על קטטה יידיותה, שנפלה בין לבין בעלה.³² ושוב, עוד עדות מחשידה לא הוכחה על-ידי הגב' ארלווזרוב. לפי עדותה של הגב' ברכה קולצ'ינסקי, אמרה הגב' ארלווזרוב, שעה קלה לאחר הרצחה, עם שהיא מתהלה נבוכה בחצר «קטה דן»:³³ "מה לעשות שלא לשכוח מה לומר למשטרה..."

سمיאל ביקש לנשות ולאשר חשד זה בדרך עקיפה: בין התעדות, שנמצאו במעילו של ד"ר ארלווזרוב, היה גם רשות להחזק אקדח. סמיואל היה מעוניין לחזור, אם אמם נורחתה היריה הגורלית מקדחה זה. עוד בחקירה המוקדמת, משנשאלת הגב' ארלווזרוב על-ידי סטבסקי (לפי כליהנהול, שהיו נהוגים בארץ בימי המאנדרט, לא היה סניגורו של החשוד רשאי לחזור עדים, ומלאכה זו הייתה צריכה איפוא להיעשות על-ידי החשוד עצמו), לאחר מתן עדותה הראשית (ב-9 באוגוסט, 1933), אם היה בתיקה, בליל-הרצחה, אקדח, השיבה בשלילה. בנו-צ'ון כץ היה סבור, על סמך מקורות רבים ומהימנים, כי בנקודה זו שיקלה הגב' ארלווזרוב ביזעון. בשעת מעשה היה אקדח תחת ידה, אלא שלא השתמש בו, כדי להגן על בעלה, מרוב פחד; מלחמת אבדן החושים פשוט הח庵נה ולא יכולת לפעול.³⁴

سمיאל היה משוכנע, כי לא יוכל להוכיח במישרין, כי אמם הייתה לגב'

ארלווזרוב אקדח בשעת מעשה; היא הייתה בודאי מוסיפה להכחיש את

(31) כ"י 953, מכון ז'בוטינסקי.

(32) ראה "משפט רצח ארלווזרוב" (נאומי הקטיגור והסניגור ומסמכים), כנ"ל, עמ' 28.

(33) כנ"ל, עמ' 58.

(34) "האמת קודמת לשולם" (אחרי שחרור כל הנאשמים ברצח ארלווזרוב). תל-אביב, תרצ"ד, עמ' 17—18.

הדבר, והמשטרת הייתה מסיימת בידה לטשטש את האמת. לפיכך נקט, כאמור, דרך עקיפה להתגבר על הקושי. הוא הזמין עד-הגנה את משה ארלווזרוב (שרת), שמספר (ב-13 בדצמבר 1933). כי קיבל את אקדחו של ד"ר ארלווזרוב (על סמך רשותו רשמי) ב-12 ביולי, 1933, ולפי דרישת הסניגוריה הוכנס האקדח כmozg לבית-המשפט, ובדרך זו ניתן להגנה לבדוק.

אקדח זה, מסווג „מאזר“, נמסר על ידי סמיואל לבדיקה לידי אלפרד לוקאס, מומחה ידוע לכימיה משפטית ובקי בחומרת קלינשטיין, וכן בעל נסיעון רב בשטח זה בתוקף שנות עבודתו בשירותה של ממשלת מצרים. השאלה שהוצגה לפני מומחה זה הייתה: היה חוץ מהתחום כדורי „נאגן“ (מצופיביקל) לאקדח מסווג „מאזר“? שהרי הcador, שהוצע מגופו של ד"ר ארלווזרוב, היה מסווג „נאגן“. לאחר בדיקה מדוקדקת היה תשובתו של לוקאס פסקנית: „הרעין בדבר החתום של כדור נאגן לאקדח מאזר הוא, לדעתם, כה דחוק, עד שיש לראותו כدمוני...“ לא הסתפק סמיואל במומחה אחד, אלא חזר ופנה גם למומחה שני, אנגלי בשם רוברט צ'רצ'יל, ש אישר אף הוא את דעתו של לוקאס, ובמכתבו לסמיואל הוא אומר, בין השאר: ³⁵ „...לפי דעתם לא יעלה בידך לעולם לקשר קשר מוחלט את הcador בו בוצע הפשע עם אקדח מאזר...“

سمיאול קיבל איפוא את דעת המומחים וביטל את השערתו בדבר אפשרות רצח ד"ר ארלווזרוב בידי אשתו, בין על רקע אישי ובין בשליחות מפלגתו. מבחינה זו, קובע סמיואל בספרו, כי אין ההקלה בין משבט ארלווזרוב לבין משפט שריפת הריאיכסטאג חופשת, שכן במשפט הריאיכסטאג הוכח בבירור כי הנאים — הם שהעלו את הבניין באש, במו ידיהם, כדי להעליל את המעשה על יריביהם הפוליטיים, הקומוניסטים. לצורך אנלוגיה היסטורית למשפט ארלווזרוב נזקק סמיואל לקרה בinalgומי אחר — „מכח זינובייב“. ³⁶

(35) ראה פרטיה התחכבות בין הוראס סמיואל לבין אלפרד לוקאס ורוברט צ'רצ'יל בתיקי „משפט רצח ארלווזרוב“, מכון ז'בוטינסקי, וכן, להארה כללית, Who Killed Arlosoroff?, כנ"ל, עמ' 132—134.

(36) „מכח זינובייב“, שנתרפס בכמה עתונים בבריטניה, עבר הבחירות הכלליות לפאלמנט ב-1924. היה אמור להיות אגרת סודית, שנשלחה לידי זינובייב (ראש הקומינטן) למפלגה הקומוניסטית בבריטניה, בה נדרשו לחולל מהפכה במדינתה. המכח הוכח כמזוייף, אך השפעתו הייתה להביס את ממשלה מקדונאלד ולהעלו את השמרנים לשטון. אעפ"כ מצא סמיואל קוינידמיון רבים בין משפטו ארלווזרוב והרייכ: שאג, ראה ספרו Who Killed Arlosoroff ?, עמ' 345—346.

ה-

למן הרגע, בו הוחלת על רקימת עליות-דים סיבב רצח ארלווזרוב, הוסחה דעת המשטרה מחקירתה בכיוון הנכון לגילוי עקבות הרוצחים, ואולם בשעות הראשונות שלאחר הרצח, בעוד התדמה גדולה אף הלב פניו מכוננות נלונות, רוחה ההרגשה הכללית, כי את הרוצחים יש לחפש במקום מוצאים של המרצחים מאז ומתמיד בארץ-ישראל — במחנה העברי. הרגשה זו ינאה השראתה ותוקפה מעודה של הגב' ארלווזרוב עצמה, בעוד זכרונה רענן ובלתיירמודרך. תשעה עדים שונים, מהימים ובלתי תלויים זה בזה, העידו, כי התקופים היו ערבים, או כי אחד מהם היה ערבי.

בהודעה הראשונה, שסקרה הגב' ארלווזרוב, במלון «קטה דן», לשוטר שמואל שרמייסטר, בנווחותו של המהנדס שמאו קופרטשין, קבעה כי התקופים היו ערבים. (הפרטיכל, שהחל שרמייסטר לרשום מפה, «געלם»), כאמור לעיל, במרוצת הזמן).

משטיפן שרמייסטר, בנוכחותה של הגב' ארלווזרוב, הודיעה זו למשטרת יפו, תיקנה היא מלה אחת בהודעתו (באנגלית), אך הודהה בשתייה בדבר התיאור «ערבים».

ביום-המשטרה ביום צוין בהודעה, שנרשמה בשעה 11.12, בליל-שבת, כי ד"ר ארלווזרוב נורה על ידי ערבי. בתארח את המתנקשים, באזני הגב' קטה דן, אמרה הגב' ארלווזרוב, כי אחד היה לבוש אידופאיה והשני — כערבי.

בתיאור המתנקשים, כפי שנמסר למשטרה על ידי הגב' ארלווזרוב, נאמר, לגבי מספר 2, היורה, כי הוא «עשה תנועות מזרחיות בידיים», ובעדותו של הקצין הבריטי סטאנפורד נאמר, כי הגב' ארלווזרוב הגדירה בפניו את לשון דיבוריו של מספר 1, המPAIR בפנס, כעוביית מבטא מזרחי.

לפי עדותו של אנדרי גוט, שנסע בחברת הגב' ארלווזרוב ויהושע גורדון מקומות-הרצח, באותו לילה, אמרה, כי היא בטוחה ב-90% שאחד המתנקשים הוא ערבי, ולאחר חזרה והdagשה, כי בטוחה היא ב-100% כי היה ערבי. בשbat לפנות בקר הראו לגב' ארלווזרוב אלבום תמונות של קומוניסטים יהודים (חשד ראשון לביצוע הרצח נפל עליהם, כמוUSA פרובוקציה); לאחר מכן באלבום פרצה בזעם ודרשה שיראו לה גם צעירים ערבים (כעדותם של השוטרים שטיינברג, בניידוב והולצר).

אשר לMahon של התנועות המזרחיות, שעיליהן העידה הגב' ארלווזר

רוב, אך התחמeka מהגדתנן כאשר נחקרה על-ידי סמיואל, הביא הלה עד את יצחק פרקל, הבקי בהווי הארץ וחיה העربים, והלה הסביר, כי תנועות ידיהם להבעת תאוות מינית רוחחות בין העربים.

ואשר להיגוי עברית במבטן מזרחי, הביא עדיהם את יצחק אפשטיין ודוד ילין, מומחים בשטח הבלתיו, שהעידו, כי ההיגוי המזרחי הוא מושג ספציפי וניתן להבחנה; יהודי אשכנזי (וסטבסקי הרי היה כזה) אינו אמין על ההיגוי מזרחי כלל ועיקר.³⁷

הסבירה, שרואה בקרוב ראשי מפא"י, בשעות הראשונות שלאחר הרצח, הייתה אף היא, כי ד"ר ארלווזרוב נרצח בידי ערבים. למשל, דוב הו³⁸. וכן אליעזר קפלן, שעליו מספר בן-ציון כי את הדברים הבאים: "... מחרת יום הרצח נתקימה ישיבה (הדבר היה בשבת בשעה 5 וחצי אחרי הצהרים) של מפלגות שונות בעיריה. שם היו מ. דיונוגוף, י. סופראסקי, א. ברלין ועוד, גם בא כה הפעלים אליעזר קפלן, שאמר כי הוא שמע מפי ארלווזרוב לפני מותו, שהרוצחים אינם יהודים..."

על סמך העובדות הללו ועל סמך כל הנסיבות, העולות מעדותה של הגבי ארלווזרוב ושאר העדויות, הגיע הוראס סמיואל למסקנה המשכנתה, כי רצח ד"ר ארלווזרוב בוצע על רקע מין. תיאוריה זו פיתח סמיואל עוד בשלב מוקדם של המשפט וממנה לא סר עד הסוף.³⁹

בדרכו היגיונית צירף סמיואל אחת לאחת העובדות הנפרדות להרכיב

(37) לפי עדותה של הגבי ארלווזרוב פנה "מספר 1", המAIR בפנס, לד"ר ארלווזרוב, בעברית, בשאלת: "כמה השעה?", ואף פניה זו עשויה לרמז על מזאו הערבי של השואל. שאלת הזמן המקובלת בעברית בארץ היא: "מה השעה?". مكان, ש"כמה השעה?" הוא מושג מתורגם לשפה הערבית שואל: "קאדיש אס-טעה" ("כמה השעה?"). ואילו דובר אידיש ברישקאיות (סטבסקי היה ליד עיר פולנית זו) שואל: "ווע שפערט איז יעצעט" (כלומר, כביכול, "עד מה התארחה השעה כתעת?"). חקירה בכיוון זה עלה על דעתו של הוראס סמיואל, אך הוא הוטעה על-ידי "מומחה" לשונות ערבית וארדית. ראה "משפט רצח ארלווזרוב", תקי הסניגורייה 1933—1934, מכון ז'בוטינסקי.

(38) במכחטו ל"הירדן", ב-28.10.1934, מספר אברהם טננבוים (אביו של יהודה ארזי) על שיחה, שנתקיימה בין דיב הוו בלילה-הרצח, בה אמר לי מרד הוו פעמים אחדות במילים ברורות, ובבטחון גמור, שהרוצחים של חיים זיל הי ערבים".

(39) "לא אוכל להחשות" (על דבר רצח ארלווזרוב), עמ' 3—4.

(40) ראה "משפט רצח ארלווזרוב" (נאומי הקטגור והסניגור ומסמכים). כנ"ל, עמ' 14—26, וכן בספרו: Who Killed Arlosoroff? כנ"ל, עמ' 227—224.

מהן בנין שלם וסביר. טענתו הייתה, כי לפि נסיבות הרצח אין להעלות על הדעת, כי הוא בוצע על רקע פוליטי ובכוונה תחילה, אלא שהן מעידות על „התקפה מינית פרידרגע“. ראשית, כאמור לעיל, לא ידע איש, מלבד גב' ארלווזרוב ובעלה, דבר או חצי דבר על תכנית בילויים והליכותיהם בליל-שבת. שנית, הטילת שפטימה של תל-אביב הייתה מקום מועד למשעים שהחשיכה יפה להם. בעודת ספירה הגב' ארלווזרוב עצמה, כי תוך כדי טיפול הביעה לא את הרגשנה הבלתיינזהה למראה העוברים-ושבים על שפטם — ביןיהם ערבים, המנגנים גמלים נושא זיפוף. היא הייתה נפדרת מן האפליה ומן הבדידות וככעס בפעם היה בעלה צריך להרגיעה. יתרה מזו: לפि עדותה העלתה היא עצמה הקשר מדכא של התקפה מינית — את פרשת שטאל וזוהר.⁴¹ שלישית, כל דרך התנהגותם של שני המתקיפים על שפטם ועיקובם אחר זוג המטיילים לא נשאו אופי של תוכנה לביצוע רצח פוליטי, אלא של נסיוון להתקפה מינית. הרוצח הפוליטי מבקש בדרך כלל לבצע את זמנו מן המארב, ואילו במרקחה דנן עשו שני המתנקשים כמייבב יכולתם כדי להיחשף לנגד עני הזוג: הם עוברים על פניהם מתיזבב על מספר (משתים עד ארבע פעמים). האחד מטיל מים לים והשני מתיזבב על החוף כדי שהזוג ייאלץ לעبور ביניהם לבין חברו. ושוב, הרוצח הפוליטי מהפש לו את המקום החשוך והבודד ביוטר להגות בו את קרבנו מן המסילה ועשה את מעשהו בכל המהירות, ואילו במרקחה דנן הירבו המתקיפים ל„השתעשע“ ל夸ראת ה„טקס“: האחד מאיר בפנס ושאל את קרבנו „כמה השעה?“ (תוונה ידועה במזרח להיטפל לאדם, אם לענייני שוד ואם לענייני מין) והשני אינו טוען אפילו את אקדחו מראש, אלא ברגע האחרון, בשעת מעשה. יתרה מזו: הרי הדעת נותרת, שאליו היה בדעת המתקיפים לבצע רצח פוליטי, היו יורדים בקרבנם בגבו, כפי שהיתה הזרמנות בידם לעשות כן במרקחה הנדונ. ואכן, כל פרשת היריה הבודדה נראית כאקט חטופ, מקרי ובളדי מתוכנן.⁴² יתר על כן, הגב' ארלווזרוב עצמה העידה, כי כאשר שלף המתקיף

(41) הצערירים יוחנן שטאל וסליה זוהר יצאו לטיל בינוי 1931 ועקבותיהם נעלמו. למרות הפרס שהובטה לא עליה בידי המשטרה לגלוות את הרוצחים. רק כתוצאה ממאכיהם של אברהם שפירא ו아버ם דרייאן נתגלו גופותיהם ונמצאו רוצחים — ערבים. הצעריה נאנסה לפני שנרצחה.

(42) רוב מעשי-הרצח הפוליטיים בהיסטוריה — אלה שבוצעו לא מן המארב. אלא פנים אל פנים עם הקרבן, בוצעו בחפותו תוך יריית כמה וכמה כדורים. שלום שוארצברג, למשל, ירה בפטולה חמישה כדורים, ושניים נוספים נורו אל המדרלה. ודוד פרנקפורטר ירה בגוסטלוף הנaziי ארבעה כדורים והחמישי נתקע בקיר.

את אקדחו חשבה תחילת, כי הלה חומד לו לצוֹן, או מבקש להפיחם. "סבירה היפתית", אמרה, "כִּי ביקשו להפחיד אותנו... רציתי להגיד לבבלי شيئا לוט סוף, אבל לא יכולתי". רבייעת, התנוועות המזרחיות, שעה אחד המתקיפים בידיו, גם הן, כאמור, מעידות על הצבעון המיני שבתקפה. חמישית, מעילו של ד"ר ארלווזרוב נתלש כפתור, מה שمعد על תגרה, ולא עוד, אלא, שלפי עדותו של ד"ר תאודור זלוטיסטי, היה הפעע שנופצע המנוח חרנוק סביבו, וזה יתכן רק אם נניח שהcador גורה מרחק סנטימטרים ספורים. עובדות אלו מוסברות על ידי סמיואל לפי התיאוריה שלו: ד"ר ארלווזרוב נאבק עם מתקיפו כדי להגן על כבוד אשתו. וששית, לאור דברים אלה מוצא סמיואל הסבר גם לשתייתו של ד"ר ארלווזרוב בשעות-חינוי האחרונות. לדברי אחד העדים (משה וייזר) אמר: "הרופא מנני, הניחו לי; אנגיד לכם את הכל", אך שמר על שתיקתו גם בבית-החולמים, כשפנה אליו דיזנגוף בשאלת. סמיואל טען, כי כיוון שהמדובר היה בהתקפה מונית, היה בהחלט נעים לו להסיח בעניין זה, בעוד שאליו בוצע הרצת על רקע מדיני לא היה מהסס לספר כל מה שהוא ידוע לו.

ג.

ב-26 בינואר, 1934, בעיצומה של החקירה המוקדמת לפני בודלי, חל מפנה חד במהלך המשפט. בישיבת-הבוקר של אותו יום קם הוראס סמיואל ממקומו, הפסיק את גביה עדי הסניגוריה והודיע כי הגיעו אליו שמועות על הוראות בעניין רצח ארלווזרוב: הוא דרש מן התחיצה להגיש לבית-הדין את ההודאות השונות ולציין את שמות קציני-המשטרה שבפניהם נמסרו. הדבר היה בהודאותיו של עבדול מג'יד אל-הינדי אל-בוכארי, שטען, כי יחד עם חברו עיטה דרויש אל-קורדי אל-אברהם, השתתף ברצח "דוקטור היהודי" בתל-אביב.

ההודעה הדרامية חוללה סערת-דרוחות בתל-אביב. העיר הייתה כמרקחה. המונחים רקדו "הוראה" בחוץות מרוב שמחה, בהיותם חドורי הקרה, שעם שנותלו רוצחיו של ארלווזרוב. עומד משפט העלילה על סף סיומו ועד-מהרה יוסר הסיטוט הרובץ זה חדשים רבים על היישוב העברי בארץ ועל תפוצות ישראל בעולם כולו.

ואולם חיש-מהר הוכח, כי הוצאה היתה מוקדמת מדי. המעלילים לא זו בלבד שלא חזרו בהם מעיסוקם, אלא שעוד היקשו עורפם. חומרת-היוκה נבאה שבעתים והפחד מפני קלוז-התבוסה העביר אותם על דעתם. תחילת

סבירים היו, כי אפשר יהא להשתיק את "קול" ההודאות מאחוריו מכך חשאות, ומשיכא הסוד (במורה אין שום דבר נשר בגדס סוד לאורך ימים!) הרחיקו לכת בתככי-העלילה והוסיפו עזון על פשע: כתגובה על ההודאות הפעילו לחץ כבד על ה"גער" ממאנשיה, כדי שיחזור בו מגilioיז, ומתייד הכהלה, ש"התקפה היא ההגנה הטובה ביותר ביטור". הוסיפו למכלול העלילה עלייה נוספת נסבזה: סטבקי ורוזנבלט היו שותפים לקונניה לשחד את

עבדול מיד, כדי שיטול על עצמו את האשמה ברצח ארלווזרוב...
ברוביהם, ב-1926 בינוואר, הובא עבדול מיד לבית-המשפט ביפו להכחיש בפומבי את הودאותיו, והפעם ירד מירושלים ראש הבולשת בכבודו ובצומו, הקפטן ריס, ליצגן את הקטגוריה מחמת השיבות המעד. מנוי וגמר היה עמו שלא למסור בידי ההגנה את ההודאות, ומשנចתו עליידי השופט להיענות לבקשתו של סמיואל, הציג בפני בית-הדין חלק מן ההודאות, אך לא את כלן. ועוד מכשולים רבים הניחו המעלילים על דרכו של הסניגור, עד כי נאלץ, בתחום הנسبות, לא רק להגן על שולחיו, אלא אף לנחל מעין תביעה פרטית להרשעתו של הרוצח האמתי, למול המשטמה הגלואה של המנגנון הרשמי.

גילוי הרוצחים העربים של ארלווזרוב היה פרי "המקרה העיוור":

נסיבותיו היו מוחרות ביותר:

עבדול מיד היה מכונאי, מתקן-אופניים, ובעת ובזונה אחת עבר כמודיע בשירות המשטרה בתל-אביב, בשתח גניבות אופניים. העיר העברית הייתה מוכרת לו, אף דבר עברית — אם גם משובשת — במבטא מזרחי. ידידו הצעיר ביותר היה עיסקה דרוויש, אף הוא תושב מאנשיה. ב-1926 נרצח אחד מהחיו של עבדול מיד, וערבי צעיר, שהורשע בדיון כרוצחו, נידון לתקופת מאסר ארוכה. לימים הגיעה לאזני עבדול מיד השמועה, כי רוצחו האמתי של אחיו אינו זה החבוש בכלל, אלא אחיו של זה — לוטפי סאלח אל-אימאם, ספר במאנשיה. אמונ על מסורת גאות-דים לא נח עבדול מיד מזעפו, עד שנפרע מן הרוצח. ב-30 בנובמבר, 1933, נתגלה לוטפי הרגוב באחד מרחובות מאנשיה, ועדימה הרה הוליכו העקבות את המשטרה לבתו של עבדול מיד. ברביליה נאסר לא רק הוא, אלא גם אחיו הבכור, עבדול חמיד, ושניהם הושמו ברצח. ב-2 בדצמבר הודה עבדול מיד ברצח, אך טען, כי אחיו חף מן הפשע, ושותפו לרצח היה ידידו עיסקה דרוויש. על סמן הודעתו זו נאסר עיטה, אך שוחרר בעבר ימים אחדים, משום שהכחיש את האשמה בכל תוקף והמשטרה לא מצאה כל עדות מסייעת להוכחה, כי הוא התערב

בעוני משפחתי לא לו, לנוכח התפתחות זו היה רוחו של עבדול מג'יד נכהה, מה עוד, שאחיו הבכור, שהוסיף לשבת יחד עמו בבית-הסואה, ירד לחיו ולא חдал לקללו יומס-זילילה על שהכנים אותו שלא בטובתו ל"בוץ" זה. בהיותו שרוי במצוקה לא ידע עבדול מג'יד את نفسه, עד שמצא לו — ב-14 בדצמבר — אוזן קשבת אצל אחילצה, אסיר כמו הוא בכלא יפו, בשם סובחי זבלואי. הלה נאשם בהונאה (הוא מכר ליודי חלקת-אדמה, שלא הוא היה בעליה). משהריצה לפניו עבדול מג'יד את בעيته, אף ציין, כי אין זה מעשה הרzech הראשון בו מעורב עיסה". ייעץ לו סובחי לגלות לשלטונות את סודו, ובדרכו זו יש科尔 עיטה למיטרפסו והוא עליון ליתן את הדין על פשע כפול. בדרך זו יוכחה עבדול חמיד, ואף עבדול מג'יד עצמו לא יבוא לידי תקלה, שכן מה איכפת לו אם יאשימוו בשני מעשי רצח, ballo הכי לא יתלהו, שכן גער הוא, בן 17 (יתכן, כי לאמיתו של דבר, היה בן 19), ולפי דיני ממשלה המאנדראט אין גוררים תליה אלא על מי שכבר הגיע ל-18 ! ואף סובחי עצמו עתיד להיות נשכר בעקיפין (אף שלא אמר זאת לאיש-שיכון), כי כן בהיותו גורם לגילוי רוצחיו של "הדוקטור היהודי" קיבל את הפרס המובטח — 1.500 ל"י (500 ל"י מאת הממשלה ו-1000 ל"י מאת הסוכנות היהודית). ומשיחזר את האונאה — ייחלץ מצרתו. עבדול מג'יד שעה לעצמו של סובחי זבלואי בנפש חפצה וכן מתחיל מסע "אודיסיאת"־היהודים הארוכה שלו, השורה נפתולים, הרתקאות ויסודות דראמה לרוב. הוא מקבל לראיונות אצל ראש הבולשת וקציניהם שטרה אחרים, מטללים אותו הלו ושוב מירושלים ליפו וחזרה. הודהותיו יורדות על ראשי המעלילים לא רק בפתח, אלא כמהלומה נוראה. אם תוכח מהימנותן — ובמאז קלאמין ניתן להתחקות על שורשי אמיתיונו — יתמוטט בנזק־העלילה מן המסד עד הטעחות. פרשת עבדול מג'יד הייתה את נקודת־השיא במלחמת־היוκה, וכדי למנוע את ה"אסון" שבגilio האמת, נחלצה המשטרה לפעלת־חריצות מרחיקה לכת. מטעם ברור, בדברי סמיואל בנאים־ההגנה הגדול שלו:⁴³

.... לאחר שלמעשה רוכזו כל התותחים והמנגנון של ממשלה ארץ־ישראל לניהול משפט זה על הבסיס, שזהו רצח פוליטי ממדרגה ראשונה, הרי אם היה אחר זה יוצא ומוכת, שזו הייתה קטטה מינית בלתי־עדינה (על אף

(43) "משפט רצח ארלווזרוב" (נאומי הקטיגור והסניגור ומסמכים), כנ"ל, עמ' 135.

התפקיד האדיב והאבירי שמי לא בה המנוח) היהת המשטרת נראית טפשית ביותר וחובשת בזו את כובע הלאינס הנדר ביותר בהיסטוריה המשפטית". והרי אחת מהודאותיו של עבדול מג'יד בעניין רצח ארלווזרוב, כפי שנסקרה בפניו בראש הבולשת קפטן ריס, ב-10 בנואר, 1934:⁴⁴

"כעת אני חbos בבית-הסתור המרכז' בירושלים יחד עם אחיו עבדול חמיד אל-הינדי אל-בוכרי עד לבירור המשפט באשחת רצח לוטפי סלאח אל-אימאם ביפו לפני כחודש וחצי.

"לפנִי כ"ז חדש, ביום ו', הלכתי אני עם עיטה אל-אבראס וכלי קורקאר (אופה בשכונת עג'מי) להצגת האתליט המצרי מוכתר חוסיין על מגרש המועדון המוסלמי לאספורט באלבניה ביפו. בגמר ההצגה, ב-5.30 בערך, הלכנו לשכונת נוה-שלום. שם עזב אוננו כליל קורקאר, ואני ועיטה הלכנו לתל-אביב. שם עברנו על פנֵי הראנינו והלכנו לקוינו והמשכנו בטולנון על שפת הים עד שהגענו לבית-הקבורות המוסלמי בשעה 7 או 7.30 בערך. סמוך לבית-הקבורות עברנו על פנֵי היהודי ויהודיה שהיה מטיילים יחד. כבר בא הלילה, אני יודע מה הייתה השעה, מפני שלא היה לי שעון. המשכנו את דרכנו עד שהגענו לשכונה היהודית מעבר לבית-הקבורות. שם ישבנו בשעה שהיינו יושבים נתקרבו היהודית והיהודיה, עברו על פנינו ואחריכך חזרו. כשהתקרבו אלינו, היו במרחק 10 מטרים בערך מן המקום שבו היינו יושבים. גם אנו קמו והלכנו לעבר תל-אביב. הגיעו לשפתהיהם, שם עמדנו עלייך בבית-הקבורות, ואני הטלתי מים. עיטה חיכה לי במרחק 5 מטרים. אני היה עייף מן ההליכה והיה בדעתו לחזור הביתה. באותו שעה נתקרבו אלינו היהודי והיהודיה שכבר ראיינו אותם פעמים. אני ביקשתי לדעת מה השעה, ושאלתי את היהודי בעברית. „איזה שעה עכשו?“ הוא השיב. „אי אפשר לראות את השעון — אין אור“. אחריכך אמרתי „יש לי בטריה“ והארותי את ידיו בפנס חשמי שהוא עמי. הרגשתי שהיהודי אינו משיב לי אלא מבית לעבר הקוינו. פניתי לראות במה הוא מסתכל, וראיתי שעיטה נתקרב אלינו ובידו אקדח. האירוטי את עיטה בפנס. היהודי פסע פסיעה לפניהם ואני נבהלה ונסוגותי אחוריו. עיטה ירה ירה וברח לעבר בית-הקבורות. ולאחר רגע ברחו גם אני לאותו עבר. עברנו את בית-הקבורות ואת הכרם שהוא מאחוריו, ואחריכך חצינו את כביש-האספהלאט, המשכנו

(44) מוצג 161. "משפט רצח ארלווזרוב" (נאומי הקטיגור והסניגור ומסמכים), כנ"ל, עמ' 175—179.

את דרכנו עד סמוך לסומיל, הגיענו לככיש-האספאלט שעלייד השכונה, ומשם חזרנו ליפו.

“תשובה על שאלה: לא ידעת מי הם היהודי והיהודיה עד למחרת בוקר, איתה שעה שמעתי מיהודים אחדים שבאו לחנותה האופניים שלי, שם ד”ר ארלווזרוב ואשתו.

“תשובה על שאלה: לא שאלתי את היהודי מה השעה, אלא פעם אחת. כשירנו בו נפל. האשה התחללה צוחת בשעה שברחתני.

“היהתי לבוש מעיל כחול, מכנסים כחולים, כתונת פסים ועניבה צבעונית, והיהתי נעול נעלים שחורות וישנות: אני זכר אם הסירוטית את עקב הגומי מנעלי או לא (הזמנתי את הנעלים אצל הסנדלר היהודי יוסף כהן בנוה-ישלים ביפו); היהתי גליי ראש. עיסה היה לבוש מעיל חזקי, מכנסי חזקי, חלוק פסים ערבי, שהיה פתוח מלמעלה, ונעול נעלים ערביות שחורות (בלגה). ובראשו היה כובע ישן ודחה, שאיבד את צורתו, ולא היה עליו לא סרט ולא בטנה. רأיתי את אקדחו של עיסה כשבועיים קודם לכן, וידעתי שהוא עמו בשעת טילונו בתל-אביב. זה היה אדרה ניקילדוס' שחור, והכדרים היו כדורי ניקילדוס'. רأיתי שעיטה טען את האקדח משך הימים בהם הרים והכדרים, ואני יודע שהאקדח היה עמו תמיד.

„לאחר חדשים, כשבועיים קודם חג נבי-ירובין, נאסר עיסה בלילה ברחוב, בשכונות מאנשיה ביפו, מפני שהיה אותו כドורי ריה, ונידון למאסר חודש. הוא ישב בבית הסתור ביפו כ-20 יום, ואחריך הוצא לעבודת-חוץ בתחנת המשטרה במאנשיה. הוא בא לבקר אצליו ואמיר לי, שקדם שנאסר עליה בידו לבסוף ולהטמין את האקדח שהוא עמו באותו שעה באדמה, במקום סמוך, אלא שכח להטמין גם את הcadors. וכשבדקו אותו שני השוטרים שעצרו אותו מצאו עליו את הcadors. למחרת בא אליו שוב ואמר, שהשבד לא מצוא את האקדח במקומות שהטמינו, אבל לא הצליח.“

„לפני חדשים בערך הצעע לפני עיטה, שהיה מבקש שאשתוק בעניין רצח ד”ר ארלווזרוב, שנרגע שנייה את לוטפי סאלח אל-איימאם, שביקשתי להינקם בו, מפני שנודע לי שהוא הרג את אחיו לפני 6 שנים בערך, ולא אחיו מוחמד אל-איימאם, שנידון על אותו פשע. החלטנו לשומר את צעדיו של לוטפי סאלח אל-איימאם ולהרגו בהזדמנות הראשונה.“

„ביום שנרצח לוטפי בא עיטה לחנותי בשעה 6 בערך בערך, והוא ישבנו שם בחברת אנשים אחרים עד שסגרתי את החנות בשעה 8.30 בערך. שאר האנשים הלכו, ואני עיטה הסכמננו, שככל אחד מתנו יילך לביתו ויקח את

נסקו כדי שנוכל לעקוב אחרי לוטפי סאלח אל-אימאם ולרצחו. לאחר רביע שעה בערך באתי לבתו של עיסה ועמי סכין גדולה. קראתי לעיסה, וזה יצא מן הבית כשעמו אקדה וסכוון. הלכנו למקום סמוך לחנותו של לוטפי סאלח אל-אימאם והמתנו לו שם.

זה היה בשעה 9 או 9.30 בערך. לאחר שהיכינו כשעה וחצי, סגר לוטפי את חנותו והלך לצד חנתה המשטרתית לשעבר, ואני ועיסה הלכנו בדרך אחרת, עד שהגענו לבית-החרושת לבנים של עייתי, הסמוך לדרך המובילה לקזינו בתל-אביב, שם היה ציריך לוטפי לעבוř בדרך לבתו. המתנו שם כעשרים רגע, ולוטפי בא. עיסה ניגש אליו, עמדתי על מוקמי. לאחר רגע ירה עיסה שתי יריות, ולוטפי נפל ארצה. ניגשתי ודקמתי אותו בפגינוי ואני עיסה דקר אותו בפגינוי. ברחנו לשפתהיהם, ושם הפרנו גופה בחול והטמננו את הנשך בתוכה, ואחריכך הלכנו כל אחד לבתו. לאחר חצי שעה בערך באה המשטרתית ואסלה אותה ואת אחיו عبدالחמיד. בראשונה הכחשתי את מעשה הפצע בכלל, אבל לאחר שראיתי שהשוטרים תפסו כמה מלבושים ממלבושי שהיו עליהם כתמיידם. הודיעתי שביצעת את הפצע יחד עם עיסה, אלא שאמרתי שפגשנו את לוטפי בדרך מקרה.

למחר נאסר עיסה, אבל הוא הכחיש, שיש לו אייזו ידיעה שהיא על הפצע. למחר נשלחתו אני ואחיו לבית-הסוהר המרכזי בירושלים, ואחריכך נודע לנו, שעיסה שוחרר מהוסר הוכחות נגדו.

תשובה על שאלה: כשהraiתי את עיסה בבית הסוהר ביפו, לאחר שנאסר בקשר עם רצח לוטפי, היה לבוש אותו המעיל ואוותם המכונסים שלבש בלבד הרצח של ד"ר ארלווזרוב.

הצעתי מרצוני הטוב למסור הودעה זו מפני שעיסה, שהשתתף ברצח לוטפי שוחרר, ואחיו, שהוא חף מפשע למגרי, מאשיים אותו ברצח. וכן הצעתי מרצוני הטוב לספר על נסיבות הרצח של ד"ר ארלווזרוב, כדי לנוקם בעיסה על התנהגותו בשעת הרצח השני.

זהו הודיעתי שנקראה באזני קודם שהחמתי עלייה.

(חתימה) בערבית.

נכתבת על ידי, באמצעותו של מר רוזנמן, ששימש מתרגם, ביום זה,

10 בינואר 1934.

תשובה על שאלה: עברו כשלושת רבעי שעה מזמן שריאנו את ד"ר ארלווזרוב ואת אשתו בראשונה ועד הזמן שבו נהרג ד"ר ארלווזרוב.

אני ועיסה לא עקבנו אחרי ד"ר ארלווזרוב ואשתו בשום פווה שהיא.

„לאחר שברחנו שאלתי את עיסתָה למה ירה בד"ר ארלווזרוב, והוא השיב, שרצה להפחידו עליידי שכיוון את האקדח כלפיו, כדי שיברא וישאיר אותו עם האשא, ואחר יתקוף את האשא; אבל מראהה שד"ר ארלווזרוב פושע פסיעה לפנים. חשב שמוות לתקפו ויראה בו.

„גובחו של היהודי היה כגובתי בערך. אני יודע אם היה בכיסוי ראש. אני יודע אם היה דבר בידו, מקל או דומה לזו. אני יודע אם היו בגדיו בהירים או לא. אני יודע אם היו עליו משקפים או לא. היה לבוש מכנסיים ארוכים. היה שמן ממש.

„הגברת: אני יכול לומר, מה הייתה לבשת האשא, אם היה כובע בראשו או לא. היא נמוכה מני קצת. היה חושך ולא ראיתי כלום. אני יודע אם שמנת הייתה, כמדומני, שתבנית גופה מוצעת".

הזהרתו של עבדול מג'יד נשמעת אמת כולה: מאין קל מצד המשטרה וכל האמת בפרשת ארלווזרוב הייתה צפה וועליה. ואולם קפטן ריס ניגש בזריזות, תוך פעולה קדחתנית, לחבל בהודאה. תחילה הוא מצווה לחבוש את עבדול מג'יד בציגוק ("זינזאנה") כדי לבוזדו משאר חבריו האסירים. אף שעבדול מג'יד מביע נוכנות לשוחר את רצח ארלווזרוב, במקומות התרחשותו, אין ריס נעה לו: ההצעה נדחתת ואין השחזור, שעשו היה, אולי יותר מכל דבר אחר, להוכיח את אמיתות ההודאה, מתקיים בעולם. ריס וקצין-משטרה אחר מקבלים גם את הוראתו של סובחי, אך משומם לאינם מתחמים אותו על עדויותיו ומסרבים להגישן לבתי-הדין, חurf דרישותיו החזרות ונישנות של הסניגור. מיד לאחר שמיית הוראתו של עבדול מג'יד יורד ריס ליפו לבדוק בעקיפין כמה מן הפרטיטים שנמסרו בהודאה, וקדם כל בעניין הقدורים, שנטאטו אצל עיסתָה. והנה, נתרבר, כי אכן אמתיו הוא סיפורו של עבדול מג'יד מראשיתו ועד סופו. עיסתָה נאר בלילה 14–15 ביולי 1933 על-ידי שני שוטרים, ובכיסו נמצאו 11 כדורים; הוא הובא לדין והוטל עליו קנס של 3 לאיי או לרשות תקופת-מאסר של 20 ימים. השוטרים שאסרו אותו כదורי „נגאן“; הוא אומר, מסוג הcadour, שבו נורה ד"ר ארלווזרוב. ב-12 בינוואר חזר עבדול מג'יד על הוראתו גם בפני שיטריה, ולאחר זאת עורכים אנשי המשטרה עימות בינו לבין חברו לשעבר עיסתָה, בו מכחיש הלה את כל דבריו של עבדול מג'יד, הון לגבי רצח לוטפי והן לגבי רצח ארלווזרוב, ואולם בנטיון ל„הזכיר“ לחבבו את פרשיות העבריה-הארדוק, מעלה עבדול מג'יד פרטיטים נוספים על מעשה רצח ארלווזרוב ושיחות,

שנתקיים בין השניים, לפני המעשה ולאחריו, ואשר אי-אפשר שהיה פרוי-דמיון או שינון סיפורו שסופר לו עליידי זולחן.

בו ביום, ככלומר ב-12 בנואר 1934, היה על המשטרה להביא את עבדול מג'יד בפני השופט ביפו, לשם הארכת מעצרו, בקשר לרצח לוטפי, אך ריס החליט להשאירו ב"זינזאנה" בירושלים, למרות שבכך הפר את החוק, והטעם ברור: הוא חשש לתחזאות הופעתו של עבדול מג'יד בבית-הדין.

בזהדמנות קודמת כבר ניסה הצעיר הזה להתקרב אל השופט היהודי ד"ר ירוחם פ. קורנגרין ולספר לו עניין חדש, שאינו קשור במישרין לפרשת רצח לוטפי, ואשר יכול לשפוך אור חדש על פרשת רצח ארלווזרוב, אלא שברגע האחרון הרחיקו מדווכן השופט, וعبدול מג'יד הספיק לומר רק משפט מקוטע: "אני ועיסה הרגנו את..." ב-12 בנואר חשש איפוא ריס, שהוא יפרוץ עבדול מג'יד-בזהדנה מחדש, שתועה הפעם על הניר בשובעה... עובדה אחת מעידה בעיליל על ניסינו של ריס לחבל בפרשת ההדאה.

בחקירת שתי וערב, שנחקר ריס עליידי סמיואל בבית המשפט, ביפו, הודה, כי בשעה שהודה בפניו עבדול מג'יד בהשתתפות ברצח ארלווזרוב, זיהה, באותו מועד, מתוך מספר רב של כדורים שהראו לו, כדור של "גאנגן", בציינו, כי זה דומה לכדור בו הומת "הדוקטור היהודי". וראה זה פלא, שהקל חשוב זה של ההדאה לא נרשם עליידי ריס, ומשנשאל עליידי סמיואל: "כלום געשה הדבר במויד או בשוגג?", השיב ריס: "בשוגג".⁴⁵

בין שאר ה"תכסיסים הנלוים", שנתקה המשטרה ואשר עליהם מתרעם סמיואל ומרקיעם כסילופיאמת, הוא מונה "מסדר-זיהוי" בלתי-סדיר, שערך ריס באחד מחדרי הבולשת בירושלים, ב-15 בנואר. לא זו בלבד, שלא הודיעו לסניגור ועל מסדר זה, אלא שזכה בו דוקא ד"ר ב. ג'יזף, פרקליט הtribuna האורחתית, וכל מערכ מסדר-זיהוי היה בניגוד לתקנות המשטרה. במקומות להציג את עבדול מג'יד ואת עיסה דרויש בשורה אחת עם אנשים אחרים, כדי שתוכל הגב' ארלווזרוב לעبور על פניהם ולזהותם, עשה לו ריס דין לעצמו, והזמין את שני הצעירים העربים לחדר, בו ישבו שתי נשים, לבושות בשמלות וחובשות בכובעים מאותו צבע ורעלות פנים — הגב' ארלווזרוב והגב' ריס, ככלומר, אשתו של ראש הבולשת. דומה, כי הגב' ארלווזרוב לא הכירה את שני הצעירים העربים ועיסה אף הוא לא עשה נסใจ להכירה, ואילו עבדול מג'יד הציב ללא היסוס על הגב' ארלווזרוב

(45) "משפט רצח ארלווזרוב" (נאומי הקטיגור והסניגור ומסמכים), כנ"ל, עמ' 136.

ואמר, "כן, אפשר שדיברתי אל הגברת הזאת. אני רוצה לספר לך מה שקרה לדוקטור". ובאותו עמד חור על פרטיו הودאו בדבר רצח ארלווזרוב. בינתים מוסיפה המשטרה להפעיל על עבדול מג'יד לחץ שיחזור בו מהודאו. ב-21 בינוואר הוא עדין מוחיק באmittה ובהודאו, אך למחמת הבוקר, ככלומר ב-22 בינוואר, מולייכים אותו לבדיקה רנטגןולוגית (של עצמותיו) כדי לקבוע את גילו (ומן הסתם מודיעים לו, כי הוא למעלה מ-18, גיל התליה), ואחריה הרים מוכנסים ארבעה אורחים ערבים לתאו (בניגוד לכל תקנות בית הכלא) — עורך-הדין איבראhim ניז'ים (הבא בשליחות המנהיג הערבי היודע עוני בי עבדול האדי) ושלושה "נכדים" מיפו, בלווית קצין המשטרה שאוקי בי, ולאחר "ראיון" זה משנתנית "תפארת ההציג" מן הקצה אל הקצה. עבדול מג'יד חור במוודאותיו, והקטגוריה במשפט רצח ארלווזרוב מבקשת להתברך בברכת "מען יצא מותק", שכן לא זו בלבד, שהמצב לגבי שלושת הנאשמים היהודים חור ל"סתatoms קוו אנטה באלים", אלא שעתה טופלים עליהם המעלילים אשמה חדשה — קונוית-מעל לשחר את עבדול מג'יד בכיסוף ובהבטחת "עוריך-דין גדול מחוץ-ארץ" להגן עליו בעניין רצח לוטפי ובלבד ש"יחודה" כי השתתף ברצח "הרופא היהודי" ...

ג.

לאחר צחוחיה-רבבות יורדיים מרובים, ובגמר עדי ההגנה, הובאו עדדים מטעם התביעה, שהוזמנו עליידי בית-הדין, עבדול מג'יד, עיסה דרויש, סובי זבלאווי, עבדול חמיד (אחיו של עבדול מג'יד) ועוד כמה עדדים הנוגעים לפרשת היהודאים.

שהופיעו עבדול מג'יד ועיסה בבית-הדין, נראה היה בעליל, כי תיאורי המתנקשים, כפי שניתנו עליידי הגב' ארלווזרוב, הולם, בנקודת מסויימת, את בניאנשיה אלה הרבה יותר מאשר את סטבסקי ורוזנבלט. לגבי מספר 1 אמרה, כי "גובהו קצר יותר מבינוני". תיאור זה הולם להפליא את עבדול מג'יד, בעוד שטבסקי היה, ככל הדעת, גבוה. הוא הדין לגבי תיאור "הכתפים המגבונות", ואיך אפשר לתאר את רוזנבלט כ"טיפוס מורה כי"הה" ; שערו אמנים כהה, אך פניו לבנות וחיוורות, מה שאין כן עיטה, הולם את התיאור הזה למגמי. ומה שנוצע לעילו של עיטה, הרי במרוצת המשפט הוכח, כי הוא בעל פסים זיגזגים (לפי תיאורה של הגב' ארלווזרוב), מה שאין כן מעילו של רוזנבלט, שהפסים בו היו ישרים.

הופעתו הראשונה של עבדול מג'יד בבית-המשפט ביפו, ב-7 בפברואר 1934, הדגישה את הנוכחים לمراجعة הדמיון, שאפשר היה למצוא בין לבני סטבסקי. אחד הכתבים באולם תיאר את הופעתו כך:⁴⁶

...הוא בחור בריא. את גילו קשה לקבוע בדיקות, אבל חיצוניותו נתנתה אפשרות להנחת, שהוא יותר מבוגר מבן 17, כפי שהוא טוען. פניו שופטים מאד, פחות טריים מאשר של סטבסקי, אף אורך וכמעט דומה לאפו של סטבסקי. שערותיו השוחרות צופות וקופפות. עיניו הקטנות והשכוות דומות לאלו של סטבסקי. בדרך כלל סטבסקי יותר גברי מעבדול מג'יד וכתפיו יותר רחבות. קומתו של עבדול מג'יד יותר נמוכה והליכתו יותר יציבה مثل סטבסקי. כתפי עבדול מג'יד נטוות קצת לפניו.

חמייה ימים עמד עבדול מג'יד על דוכן העדים והתגונן בפני חקירותו הצלבת של הוראס סמיואל. למראות-עין יצא הוא מן ההתקנחות והוא צל העילונה, שכן לא עלה בדי הסיגור ל„שברור“. אפילו אב"א אחימאיר עצמו היה סבור, כי „מאנשיה גוברת על צ'לסי“. תשובותיו השובניות והמשעשעות עוררו כפעם רעמידצחוק באולם בית-הדין, ומשarraה הנער העברי, שהתנагתו מוצאת חן בעיני הקהל, ראה עצמו כשחקן וחחל גואה על גלי רעשותו. כל-עצמיו היה גס ומחוץ: עירנותו ופקחותיו היו פרי רകע הליבאנטיני ונכסי ערומיות פרימיטיבית. אכן אפשר היה „לשברור“ אותו ולהחזירו אל מסלול הودאותיו בשל שני טעמים: ראשית, השלטונות המאנדרטורים ומנהיגיהם היהודיים עמדו לימיינו וسعدו אותו בתהלייך טשטוש האמת; יתרה מזו: המשטרה רצתה בקרו והכירה אותו היטב ל מבחון. ושנית, בסמיואל ראה עבדול מג'יד אויב, המבקש את נפשו, מה שאין כן את המשטרה, שבודאי הבטיחה לו את חייו כתמורה להתרצותו למלא את „חקיקדו“ נאמנה.

זאת ועוד: כיוון שהוא פרימיטיבי אכן אפשר היה, כמובן, לצפות ממנו כי יתן מענה רצוף והגיוני לשאלות הסניגור. רמותו הscalities היהת ירודה וכדי למצוא לשון משופחת עמו היה הכרח לדת למשור נמור מאד. מה עוד שפעמים נאלץ סמיואל לשנות ולשלש את שאלותיו, כדי שיבינו עבדול מג'יד נכון, ולעתים היה גם קושי בתרגום השאלות המדוייקת לערבית פשוטה, ב„ניב“ של מאנשיה.

תשובותיו של עבדול מג'יד היו מלאות סתיירות כרימונן, אך כל אימת

שנסתבר הקבע לו "מוצא" תוך שינוי פזמון אחד חומר: "כך לימדו אותו סטבסקי, רוזנבלט וסובחי..." מילא היו טענות הסניגוריה צדיקות להסתתרם בתוקף חשובה זו: הספר "mbolbel" כביבול בעצם מהותו ומה כי יבואו להלין על "קרבניה השודד"...

מיד כשעמך סמיואל על טיבו של עבדול מג'יד נקט טاكتיקה מוחכמת. לנוכח הנسبות המיוחדות. במקום לנשות ולהוכיח את אמיתות הودאותיו של עבדול מג'יד — מה שלא היה מעלה ומוריד בלאו הכוי, שכן השופטים היו יכולים. בסופו של דבר, לקבל גירסה אחת במקום את חזרתה — העדיף סמיואל, כביבול, "לקראו בין השיטין". הוא חתר להסתיע בעובדות אובייקטיביות, שלכאורה הן פוטות-עדך. אך משهن מצטרפות למחרוזת אחת, נודעת להן חשיבות מכרעת.⁴⁷

כבר הצבענו על כמה נקודות כאלו קודם לכך: זיהוי כדורי ה"נאגן" על ידי עבדול מג'יד, בחדרו של רייס, וכן זיהוי הגבי ארלווזרוב. באורה דומה ניתן לו לסייע לאחד להפריך את כל הבדיקה בדבר "קונינית-השודד" על סמך עובדה אחת. שהעליה מעודתו המבולבלת ומלאת-הסתירות של סובחי זבלאווי; הלה הקדים את מועד הודהתו הראשונה של עבדול מג'יד בפניו (אף שהכחיש לימים את מהימנותה כתוצאה מלחץ המשטרה). לשבעת הראשון של דצמבר 1933 (כנראה, ב-4 בו), ככלומר, ימים ספורים בלבד לאחר מסרו של עבדול מג'יד (ב-30 בנובמבר). מי קיבל איפוא כהנחה סבירה, שתיק זמן קצר זה הייתה שותה לסטבסקי ולרוזנבלט. שהעברית כמעט לא הייתה שגורה בפיהם, לבוא בדברים עם עבדול מג'יד ולעשות עמו עסקת שוחד! והרי כמה מן "העובדות האובייקטיביות", שהעליה סמיואל בפני השופטים, ואשר מעצם היוו תומן "ספיקת-היפוך", היו עקרונות מכל קשר ל"עיסקה-שוחד"

⁴⁸ אפשרית:

(47) ראה "משפט רצח ארלווזרוב" (לאומי הקטגור והסניגור ומסמכים). כנ"ל, עמ' 156 ואילך, וכן ? Who Killed Arlosoroff, כנ"ל, עמ' 255 ואילך.

(48) דרך זו של התאמת "עובדות אובייקטיביות" מקובלת בתחום היידי. על כמה עובדות כאלו נסבה בעיקר פרשת היס-צ'אמברס באראה"ב, בשנת 1948.ysis הכחיש את הודהתו של צ'אמברס וטען שמדובר אף לא הכוון. כדי להתחקות על האמת חקרה ועדת-הكونגרס את שניהם בוגר, במקומה להשווות את עדותם. והנה, דוקא נקודות-הצטלבות הועירות לכואורה, כגון התרגשותו שלisis למראה ציוף נדירה — הסיבכי הלבלר (prothonotary warbler) — באחד מגני ואשיגטן — הן שאישרו את אמיתות הודהתו של צ'אמברס. ראה Whittaker Chambers, Random House, New York, 1952, pp. 564, 573, 580

- 1) בהודאותו (ב-10 בינואר, 1934, ראה לעיל) לא ציין עבדול מג'יד את תאריך רצח ארלווזרוב, אך סיפר, כי בורבום הלק להציג האתלט המצרי מוכתר חוסיין ביפו. ההגנה הביאה עדות את ראש אל-דיבאג, מוכירו של "מועדון הספורט הערבי" ביפו, שהbia עמו גם את פנסיס המועדון, בו צוין, כי אמנים נערכו הציגו של מוכתר חוסיין ב-16 בינוי, 1933.
- 2) עבדול מג'יד סיפר, כי "שבועיים קודם חג נבי-ירובין" (משמעות, ביולי) נאסר עיטה ונמצאו בכיסו כדורי "נאgan". ההגנה הביאה עדות את השוטר סלים יונס, שאישר, כי בليل 14/15 ביולי, 1933, נאסר עיטה והוחרמו כדורי ה-"נאgan" שבו אצלו.⁴⁹
- 3) בהודאותו בפני שיטרת (ב-12 בינואר, 1934) הזכיר עבדול מג'יד شيئا עם עיטה, בה סיפר לו הלה, כי בתקופה בה ריצה את עוזן החזקת הבדורים שנמצאו בכיסיו, שמע, כי הגב' ארלווזרוב מבקרת בבית-הסתור לשם זיהוי, ובשל פחדו, שמא תזהה אותו, השתדל שיוציאוו לעבודת-חוץ. ההגנה הביאה עדות את השוטר ג'ורג' לוקאס, שבא עם יומן בית-הסתור והוכחה, כי אמנים הוציאו עיטה לעבודת-חוץ ב-28 ביולי, 1933 (משמעות, ארבעה ימים לאחר שזיהתה הגב' ארלווזרוב את רוזנבלט).
- 4) בעימות, שנערך בין עבדול מג'יד ועיטה, נפתחה ביניהם שיחה בעניין מציאותם של דיגים ערביים על שפת ימה של תל-אביב. ההגנה הביאה עד את אברהם ליברטון, מציל על שפת ימה של תל-אביב, והלה העיד. כי אמנים נוהגים דיגים ערביים לשוטט על חוף הים ביום ובלילה, ביחד בעונת הקיץ.
- 5) באותו עימות הזכיר לו עבדול מג'יד לעיטה, כי בדרך נסיגת העקיפה, לאחר רצח ארלווזרוב, עברו על פני בית-יציקה. ההגנה הביאה עד את משה רויטמן, פקיד במחלקה תכנון-ערבים של עיריית תל-אביב, להוכיח, שאמנים נמצאים שני בתיריציקה בשלב דרך-הבריחה שנבחרה על ידי עבדול מג'יד. כן הסביר עד זה, כי דרך-הגירה, כפי שתוארה עלי-ידי עבדול מג'יד, אפשרית בהחלט.
- 6) באחת מהודאותיו סיפר עבדול מג'יד, כי באותו לילה אפשר שנעל

(49) أكدחו של עיטה, שנמצא טמון בחול של שפת הים, היה אוטומטי, בעוד שعبدול מג'יד העיד, כי גם לוטפי וגם ד"ר ארלווזרוב נרצחו באקדח "נאgan". ההגנה הומרה עד להוכחה, שבאקדח שנמצא לא ירו כלל, או שנוקה היטב מאזו ירו בו לאחרונה (הנחה בלתי מתאפשרת על הדעת). אבל השופט סירב לשימוש עדות זו.

- נעל אחת, שנחלש ממנה העקב. ההגנה הוכיחה, כי נעליו של עבדול מג'יד, שהוחרמו על ידי המשטרת והוכנסו לבית המשפט כሞגן על ידי ההגנה. הلمו את תיאורו של הערבי: נעל אחת הייתה ללא עקב. יתרה מזו: עד אחר של ההגנה, ד"ר יוסף טרי, מומחה לעקבות, העיד, כי חסרונו עקב עשוי לגורום לכך, שהילוכו של האדם הנועל נעל כזאת, היא יוצאי-דופן, והסביר זה הולם את תיאור הליכתו של מספר 1 ("בעין תנוועת בר אווז").
- (7) בהודאותו (ב-10 בינוואר, 1934) סיפר עבדול מג'יד, כי עיטה אמר לו, שירה ב"דוקטור היהודי" „להפחים, כדי שיברח וישאיר אותנו עם האשיה“, והסביר זה תואם כמעט באורה מילולי את עדותה של הגב' ארלווזרוב ("סבירה היהת, שביקשו להפחיד אותנו...").
- (8) סיפורו של עבדול מג'יד עולה בקנה אחד עם עדותה של הגב' ארלווזרוב בדבר עמידתם של הארבעה על שפתם, לפני הרצח, וכן העובדה, שתוך כדי עיקוב העربים אחר ד"ר ארלווזרוב ואשתו פנה עבדול מג'יד לפתח לעבריהם להטיל מים.
- (9) בעימות, שבין עבדול מג'יד ועיטה, מנשה הראשון ל"רענן" את זכרון חברו ולהזיכרו, כי תוך כדי עיקוב אחר "היהודי והיהודית" הם ישבו "סמוּך לביית שלא נשלם בניגנו". ובעדותה בפני בית-הדין הזוכרה גם הגב' ארלווזרוב בפעם הראשונה את עניין הבניין הכלתי-גמר.
- (10) בחקירהו על ידי סמיואל סיפר עבדול מג'יד, כי זכור לו, כי בלילה הרץ (ב-16 בינוואר) הקדים לעלות על משכבותו, אך שאל אם זכור לו ליל-שבת אחר, בו הקדים לשכב — לא זכר.
- (11) עבדול מג'יד הודה, כי הייתה לו חליפה אירופית נאה עם צווארון ועניבה, וכי בדרך כלל הוא נהוג להלך גלוי-ראש — דברים אלה עלו להפליא בקנה אחד עם תיאוריה של הגב' ארלווזרוב לגבי מספר 1. כן דיבר עבדול מג'יד עברית במבטא מזרחי.
- (12) עבדול מג'יד תיאר בהודאותו (בפני ריס), כי ד"ר ארלווזרוב היה שמן במקצת מריס — ואף עובדה זו הוכחה במשפט בכוננה.
- (13) ההגנה הביאה עד להוכחה, כי עיטה צבע את מעילו הדהוי לפני היום בו נרצח (אף שבעדותו טען עיטה, כי צבע את מעילו הדהוי לפני היום בו נרצח ד"ר ארלווזרוב).
- (14) כבר הטעכנו לעיל על שתי המלים "כמה השעה?", שהפכו למשמעות בעניינו כל מי שעקב אחר המשפט וכל הכרוך בו. והנה, בהודאותו (ב-10 בינוואר) משנה עבדול מג'יד את מطبع השאלה ומספר, כי שאל את

ד"ר ארלווזרוב: "איזו שעה עכשו?". על כך מעיר סמיואל, שאילו באמת שמו את הדברים בפי עבדול מג'יד, כי אז היו משנים לו, כדי שיטבע בזוכרנו, את המלים "כמה השעה?".

(15) בהודאותו (בפני ריס), בתשובה לשאלת, אומר עבדול מג'יד: "לא ידעת מי הם היהודים והיהודיה עד למחמתם בבור, אותה שעה שמעתי מיהודיים אחדים שבאו לחנותה אופניים שלי, שהם ד"ר ארלווזרוב ואשתו". כלום אין זו תשובה-אמת של עבדול מג'יד, שכן עמה שום שינוי בידי הזולת?

(16) הוא הדין בסיפוריהם זה בהודאותו של עבדול מג'יד (ב-12 בינואר, בפני שיטרת): "...שכחתי להזכיר, שביום השבת, לאחר שקרה לפנינו אדם אחד את המודעות, הלכנו אני ועיסה לחנותו של אל-גלאים בנוה-שלוט ושתיינו לימונד... עadel אל-גלאים אמר לעיסה, האנשים המוכרים זיפזיף מן הנهر והדייגים עומדים בסכנה שתתפסו אותם הממשלה, מפני שהם רגילים לעبور באותה דרך..." (עיסה היה נוהג להוביל את גמליו לשפתה-ימה של תל-אביב להטענים זיפזיף) ו"עיסה חשב, שסיפרתי את הדבר לעadel..."

(17) רבות לאין-ספור היו פליטות-הפה של עבדול מג'יד בשעת החקירה, ומתחוך שהיה שקווע בסיפור המעשה וחזר ומודה באלי-יודהן במאורע העבר, היה נתפס בלשונו. כגון, כאשר שאלו סמיואל, באיזו שעה בוצע הרצח, לפי מה שלימדוו סטבסקי ורוזנבלט, השיב מניה וביה: "לא היה שעון אתנו..." ופעמים היה פותח, למשל, בנוסח זה: "אנו היינו רצים..." ומיד חזר בו ומתකן: "סובחי אמר לי להגיד שהיינו רצים בכרם, מפני שוגם סטבסקי ורוזנבלט ברחו דרך הכרם..."

(18) ההגנה הביאה עד את יצחק פרקל, שנחחש בבית-הסתור המרכזי בירושלים על עבריה מדינית, ושם נפגש במסדרון עם עבדול חמיד, אחיו של עבדול מג'יד, ובמrotchצת השיחה, שהחלה בינהם, סיפר לו להה, כי אחיו השתתף ברצח ד"ר ארלווזרוב ואך קילל נמרצות את הגב' ארלווזרוב על שהוא מסרבת לזהות את עבדול מג'יד.

(19) עד הרגע אחר היה הקצין היהודי ראובן חזן, ארכיבר יומני-הפגישות בבית-הסתור בירושלים. להה סיפר, תוך הסתמכות על היומנים, על הפגישות המרבות, הריאונות, הבדיקות והחקירות, שנערכו בין ה-10 בינואר ל-22 בו, 1934, ולנגד עיני השופטים נציגירה תמונה מקיפה על התוכנה הקדחתנית סביב עבדול מג'יד בכלל ירושלים, תוך הפעלת לחץ עליו שיחזור בו מהודאותו.

(20) האסיר היהודי אורפלוי, שכביבול תיווך בעניין שיחודו של עבדול מג'יד מטעם סטבסקי ורוזנבלט, נחקר על ידי ריס, אבל לא הובא עוד מטעם התביעה, משום שהוא הכחיש את כל פרשת הקגוניה. ולבסוף, כהודה שבתקופה, נתקבלת תשובהו ה"אלמת" והקולנית כאחת של ראש הבולשת, קפטן ריס, בחקירה שתירועב של סמיואל: שאלה: התסכים, כי משטרת ארץ-ישראל הייתה מושמת לקלס גמור, אילו נמצא, כי עבדול מג'יד הוא הרוצח האמיתי? תשובה: קשה לי להסביר על שאלה זו.

.ח.

משפטם של סטבסקי, רוזנבלט ואחים אייר בבית-המשפט לפשעים חמוריים בירושלים נפתח ב-23 באפריל 1934. בגמר עדויות הקטיגוריה, עוד לפני שנקראה ההגנה להביא את עדיה, זוכה אחיהם רצח ארלווזורוב (ב-16 במאי), אך לא שוחרר מן הכלא, למרות שפתה בשביתת-דעת; השלטונות הוסיפו להחויקו במעצר עד למשפט "ברית הבריונים" בינוי.⁵⁵ ואילו בגמר עדוי ההגנה ניתן פסק-הדין (ב-8 ביוני, 1934) לגבי סטבסקי וגבי רוזנבלט זוכה מחוסר עדות מסיעת, ואילו סטבסקי הורשע ונידון למוות ברוב קולות (שני השופטים הבריטים והערבי מצאוו אשם, ואילו השופט היהודי משה ואילו מצאו זכאי).

ברא, כי פסק-הדין זה נכתב לא על סמך ראיות יורידיות, אלא כפרי השראה פוליטית של ממשלת המאנדרט. פסק-הדין דל הוא ובתיו מנומק, וצביינו גובל עם "קרחות-מערומים כמעט", כביטויו של הוראס סמיואל.⁵⁶

הදעת הייתה נותרת, כי מפאת חшибות המשפט וסביר העדויות הסותרות שהועלו בו (כגון הודהותיו של עבדול מג'יד) י策ר בתי-הדין לנמק את החלטתו בפרטות, לאשר או לסתור כל טענה מן הטענות המרבות שהושמעו,

(50) עם זיכויו שלחו הרב קוק את הברכה הבא:

"ב"ה, יום ב' לחודש סיון תרצ"ה,
סופר יקר מר אבא אחיהם, הנני מברך במז"ט כי הוכר צדקה,
ואקווה בעזה"י שיוכר בקרוב שידי עם קדוש נקיות הו מהדם, ולא
ישמע קול שוד בגבולינו ושלו' על כל ישראל ועל כל ישראלי לב.
מכביך הך' אברהם יצחק הכהן קוק".

(51) Who Killed Arlosoroff, כנ"ל, עמ' 336: ראה שם, השגותיו של סמיואל על פסק-הדין בהרחבה.

והנה, תחת זה, נקטו השופטים לשון קצחה וסתמית. — פסק הדין משתרע על פני שורות ספרות בלבד וככלכלו גורר באחת: «סטבסקי אשם». רק דבר אחד עולה ממנו: שלושת השופטים המרשיעים האמינו לעדותה של הגב' ארלווזרוב ודחו את הودאותיו של עבדול מג'יד.

לעומת החלטת הרוב יש עניין רב בפסקידינו החולק של המיעוט — של שופטיההמת, שעד בפני כל לחץ פוליטי וחברתי ומקצועי, — משה מ. ואלירו. ואלירו מקבל את דעתו של סמיואל בדבר הרצח על רקע מיני; השקפה זו לא זו בלבד שמניחה את הדעת, אלא שהיא היחידה הנוגנתה הסבר לכל שרשרת המאורעות והעדויות של המשפט. פסק הדין החולק, כהחלטה הרוב, אף הוא קצר ותמציתי, אך יש לראותו כמעט המוכיח את המרובה. והרי ניסוחו:⁵²

„לאחר עיון מהור תשומתילב מלאה במשפט זה, מוצא אני לפניו את העובדות הבאות:

1. — שהתווקפים עברו על פני הקרבן ואשטו פעמים אחדות והסתכלו בהם, ואחד מהם החשיך עצמו לפניהם בדרך בלתי הוגנת קודם שאירעה התဏפות.
2. — שהפשע בוצע בשעה שידעו שבה הולכים בני אדם לאוטו מקום לשם מטרות בלתי מוסריות, ואכן הולכים בני אדם לאוטו מקום ובאותה שעה לשם מטרות כאלו.
3. — שהטיואר הראשון של שני התוקפים, שניתן עלידי הגב' ארלו זורוב, הוא שונה לגמרי מ谋רם האמתי של סטבסקי ושל רוזנבלט, חז' מאשר עד כמה שהוא נוגע לקומתו של סטבסקי בכללותה.

(52) סדרא דראעא חד הוא. כל משפטן עלילותיהם — מתכוונת אחת להם, כפי שמצוין אחימאיר בצדקס בספר זה. ואולם הקבלה מדהימה ממש כיימת בין משפט רצח ארלווזרוב למשפטם של סאקו וואנצאי: עדויות נשים, אויררת „צד מכשפות“, חريحות השלטונות להבטיח הרשעה. העלמה מסמכים, שתילת פרובוקאטורים לסתירת הودאות, גילוי סודות לטובת ההגנה מתחום המשטרה, והעיקר — סדרוב השופט קיבל את הודהתו של הרוצח האמתי: מה שהיה הפורטוגלי קאלאסטינו פ. מאדיירוס לגבי משפט סאקו וואנצאי היה עבדול מג'יד לגבי משפט ארלווזרוב. ראה: The Case of Sacco and Vanzetti (A critical analysis for lawyers and laymen), Felix Frankfurter, Boston, 1927

(53) ראה „משפט רצח ארלווזרוב“ (נאומי הקטיגור והסניגור ומסמכים), כב"ל, עמ' 173. פסקידין זה לא ניתן במעמד הנאשימים, ב-8 ביוני, אלא בכתב, ב-15 ביוני, 1934.

4. — שהגב' ארלווזרוב טועה, אם גם מתווך אמונה תמה, בעדותה בעניין זיהויים של הנאשימים.
5. — שהאליבי של הנאשימים הוכח במידה מסוימת.
6. — שלא עלה בידי הקטיגוריה להוכיח שהיתה קשר כלשהו בין סטבסקי לרוזנבלט.
7. — שהמוסטיב שהונח על ידי הקטיגוריה לא הוכח.
- מתווך מסיבות אלו, ולאחר עיון בעניין זה בכללו, הריני מגיע לידי המסקנות הבאות:
- א. — שהփשע לא היה פוליטי, אלא מסתבר ביותר שהיתה כאן התקפה רגילה למטרות מיניות.
- ב. — שאף אחד מן הנאשימים לא היה לו קשר כלשהו אל הרצתה. לפיכך הריני מוצא אותם חפים מן האשמה ומצחה אותם. (חתום) מ. ואלירו, שופט"
- 15.6.34
- עם זאת מצבע בונצ'יו כז בצדק על סתייה גלויה בפסקידינו של השופט ואלירו:⁵⁴ "... רק השופט היהודי ואלירו עמד בנסיוון: הוא האמין יותר לאנשים פשוטים, אנשים שאין להם נוגעים בדבר כלל, מאשר לאשה מכובדת. אבל גם הוא מצא לחובה ללמד זכות על גברת ארלווזרוב. רק הטיעות בעוכריה בהראותה על סטבסקי ורוזנבלט. בפסקידין החליך הדגיש את זה. כמו שהוא לאי, שהה הצד החלש בפסקידין המנומך של ואלירו. רוב השופטים צדקו בנקודה זו, כי אכן אפשר למצוא פשרה כזו: אין מקום לה שוד בגברת ארלווזרוב שהעידה עדות שקר, אלא שטעתה. טיעות בין התקפה מינית להתקפה פוליטית אי-אפשרית. אילו קיבלו השופטים את חוות-ידעתו של ואלירו, שזו הייתה ודאי התקפה מינית — היו מוכרים לבוא לידי מסקנה הגיונית. כי הרוצחים הם عبدال מגיד ועיסה דרויש. אם זו התקפה מינית — הרי ודאי, של סטבסקי ורוזנבלט אין זה שיכות כלל... ואם הדבר כך, איך יכול היה ואלירו לדון אותה לכפ' זכות ולומר רק טעה ולא יותר? הרי כל המסיבות בהחנפלה, קריעת הפתור ממועלו של ארלווזרוב וכו' היו באופנים שונים לגמרי מאשר רצח פוליטי, ואי אפשר למצוא אי-זאת הצדקה שתיה בטעות גרידא! לפיכך מי שאמיר אמר צרייך לומר ב', השופט ואלירו שפט, כי הרצח על שפתם בא מהתקפה מינית צרייך היה להגיד את כל האמת, אף בשעה שהאמת פוגעת בכבוד

(54) "האמת קודמת לשלוום", כנ"ל, עמ' 4—6.

אשר חשובת מארך המכובדת גם על הנציב העליון. אין משוא פנים בדבר. האמת צריכה להיות קודם לכל... איני חושד חילתה בוואליו שפסק נגד הכרתו הפנימית, אבל המסבירות וההשפעה מעבירות לפחות את האדם על דעתו. אדם עשוי לטעות ולא להגיעה לידי מסקנה הגיונית עד הסוף אף אם המושכל הראשון היה נכון... אילו הייתה היהודים בארץ אוטונומיה משפטית (כמו שהיא הייתה לפנים בספרד) ובית-הדין הישראלי היה יושב במשפט הנאשימים ברצח ארלווזרוב, או מהויבר היה בית-הדין העברי אחורי שמייעת כל העדים לשים במאסר את הגבר ארלווזרוב או להטיל עליה עונש אחר, מפני שבית-הדין הישראלי מהויבר היה להתחשב עם עדים המוכחים, שהגבורת ארלווזרוב לא דיברה את האמת ושהיא זמה להביא לידי מיתה אנשים חפים מפשע לפי כל העדויות האחרות".

ט.

פסק-הדין המרשיע את סטבסקי חולל סערתי-rhoות בארץ ובעולאה. מאז נתגלתה פרשת עבדול מג'יד נשכגע רבו של היישוב היהודי, פרט למעיללים ממחנה השמאלי, כי סטבסקי ורוזנבלט חפים מפשע. ועתה נתעוררנו רביט לפעולה בקנאה-מידה רחבה כדי למנוע עיזות דין ושפיכת דמי נקיים. בראש המערכת הזאת נתיצב הרב הראשי לארץ-ישראל, הרב קוק, והסתערות הראשונה כדי לקעקע את גור-הדין המטולף נушחה באמצעות שני כרווים עזיביטוי. הראשון הופנה "אל היישוב" בה' בתמוז, תרצ"ד (18.6.34), ועליו חתמו, נוספת על שני הרבנים הראשיים (האשכנזי — הרב קוק, והספרדי — הרב יעקב מאיר), ארבעה-עשר רבנים אחרים. וזה לשונו:

"אנו הח"מ מוצאים את עצמן עומדים במאורע כזו מהויבר אותנו לעיר את הלב של כל ישראל ושל כל האנושות הישראלית בלבבה נגד הסכנה הגדולה שבירושלים עומד כתם דם נקי להשפך, חיללה, אם לא נוקם כולנו כאיש אחד בכל כוח הקדושה, הצדקה והכבוד להגן על הנפש הנקייה שלא תספה, ח"ו ושלא יהיו עליינו דמים. אברהם סטבסקי, יכולם אננו כולנו להעיד מתחן הכרתנו המצפונית הטהורה והברורה, לפני אלקיהם ואדם, שהוא נקי לגמרי מאשםת הדם של רצח ד"ר ארלווזרוב. האמת המוחלתת הידועה לנו מכל הצדדים הייתה כאן ודока בחלוקתם של המיעוט מהשופטים, שהתנגד על פסקי דין זה והכיר אותו למשפט של שפרק דם נקי. אסור לנו לעמוד מנגד. כל מי שיש ניצוץ אלקיהם בלבבו מכל ישראל ומכל האדם חייב למוחות נגד החטא הזה של שפיכת דם נקי וצדיק ולהשפיו בכל מה שבידיו לתקן את

עוות המשפט זהה ולהציג את הקרבן הטהור הזה, את אברהם סטבסקי ולהסביר לו בלא אישור את צדקתו ואת חופשו הגמור.

ועל זה באננו על החתום".

והכרזו השני "אל היישוב והעם היהודי בגולה" הוצא (כנראה⁵⁵) למחירתם היום בהתייחסם של 108 רבניים ועסקנים מכל חוגי היישוב. וזה לשונו: "לפי עומק מצפוננו והכרתנו הברורה יצא שגיאה משפטית אימה מאת בית-הדין לפשעים חמורים בירושלים. איש נקי וחף מפשע נדון למות ברוב דעתך, ואברהם סטבסקי אינו אלא קרבן של טעות נוראה. אנו רואים חובה קדושה לעצמנו לעורר את המצדון היהודי והאנושי להצלת הנדון החף מפשע".

"עובדת הסניגוריה לגילוי האמת ולנצחון הצדק צריכה להמשך, ואני מאמנים ומוקים בכוחה של האמת שסופה לנצח".

בעת ובונה אחת פנה הרב קוֹק במרקם גם לרבני ירושלים ולראשי קהילות וולענסקי יהודים בכל תפוצות הגולה ולעתונאות בנוסח זה: "גם סטבסקי נקי וצדיק. הלחמו בכל כוחותיכם לנצחון הצדק", ובספרו על המשפט מגלה סמיואל, כי גם הארכיבישוף מקנטרבררי, ראש הכנסייה האנגליקנית, קיבל מידיו הרב קוֹק מברך ארוך, שנשלח מטעמי זהירות מבירור, כדי לעקור כל מכשול אפשרי מצד ממשלה המאנדרט.⁵⁶

ומובן, שגם ז'בוטינסקי לא חדל מলפעול ולהפעיל את ידידו היהודים והלא-יהודים, להזעיק לחייב לгазת סטבסקי, ועוד קודם לכן הכשיר את החקען למאבק זה: וודג'בּוֹד לא חדל מלחתמיטר את שאלותיו בבית-הגבחרים על שריהמושבות הבריטי בתביעה לשםירת הצדקה במשפט העלייה, וכן סייע בגיוס דעת-הקהל הלא-יהודית ידיו של ז'בוטינסקי, הקולונל פאטרסון.⁵⁷

לאחר שהוצא פסק-הדין על סטבסקי כמו גם עדים-הגנה רבים בכל הארץ-table, שניצטרפו אל הוועדים הקיימים, ומידת השפעתה של דעת-הקהל העולמית על שליטונות המאנדרט בעניין סטבסקי גברה והלכה.

(55) אין בו *אזורין*. שני הכרזות המקוריות נמצאים בתקי סטבסקי, מכון ז'בוטינסקי.

(56) ? Who Killed Arlosoroff, כנ"ל, עמ' 329.

(57) ראה מאמרו של ז'בוטינסקי "אללה שהצילהו", "הירדן", 3.8.1934, כתבייד 1897, 1893, מכון ז'בוטינסקי.

מבחן משפטית היו כרוזי הרבנים והעסקנים עשויים לשמש נושא לתחביה באשמת בזיוון בבית-המשפט. אפק-על-פיין לא נクトו השלטונות כל צעדים נגד החותמים. סמיואל מייחס רתיעה זו מצד הממשלה מפני חגובה על ה"התגרות" הגלואה לשידי מסורת מימי-הביבנים, המקובלת על האנגלים, ואשר לפיה מוקנית לכמורה זכות שלא להישפט אלא עליידי בתידין הכנסייה (Benefit of clergy). ואולם, נראה, כי הטעם הוא הרבה יותר מהותי מאשר טכני. השלטונות ידעו, כי הרב קוק אינו מתריע בחלל ריק וכי הוא מתבסס על ידיעה מוחלטת, כי סטבסקי ורוזנבלט לא רצחו את ד"ר ארלווזרוב, ולא משומש שהיה משוכנע, כמובן, שהיהודים אינם מסוגלים מעצם טבעם לרצוח יהודים מטעמים פוליטיים, אלא על סמך אישור ברור ומהימן שנייתן לו עליידי שני אנשים, שעד אותו פרק זמן נימנו עם הקטגוריה: בכור שיטרית וד"ר מרדיי עליаш, והמאורע הקובע לגבי חפנית דדה זו בעמדתו הרב חלה לאחר הודהתו של עבדול מג'יד (בפני שיטרת) ב-12 בינואר, 1934 באחד ממאמרים⁵⁸ מספר בני-ציון כך, כי פעמים מספר — לפני שנתגלהה פרשת עבדול מג'יד — ניסח להניע את הרב קוק להיכנס עבוי הקורה להצלת הנאשמים החפים מפשע. אך הדבר לא עלה בידו, ולנוכח כל הריאות שצייט בפניו כך, היה הרב מшиб: "הן הד'ר מ. עליاش הוא אדם דתי, נאמן עלי מכל הבדיקות והוא ודאי יודע מה שאתה יודעת. ואם הוא מצד הסוכנות, כבאיותה התחיה האזרחות, מאישים, לא אוכל לנ��ף אפילו אצבע קפנה להגנתם, חוות מזה שאני מקבל על עצמי לעבוד בכל כוח, שלא תחת למשפטים לצאת לפועל, אם יהיה פסקידין כזה, מפני שלפי דיני ישראל אין עונשים על פי עדות של עד אחד, גם כשיש סיווע לעדותו, כפי המשפט האנגלי".

כל עוד היה איפוא הרב קוק מסופק בדבר צדקתו של סטבסקי ורוזנבלט לא היה מוכן להירשם לפעולה ההגנה, ואולם משנתנו הנסיבות ונודעה לו האמת הטהורה, נחוץ כollow למאבק, ללא כל התחשבות בשלטון ובhalicyi משפט שלו, וגורם שינוי הנסיבות היה שיטרת, כפי שמספר בני-zion כך במאמר שניי.⁵⁹ שניים מספר הייתה פרשה זו, הנוגעת לחלקו של הרב קוק במלחמה בעלילתה-הגדת, אפופה סוד, משומש שהוא נטל על עצמו שבועת

(58) "אל נזיף את ההיסטוריה", "הבר", 20.9.1950.

(59) "חקירת רצח ארלווזרוב — פרק ש策יך לסייעו", "הבר", 24.6.1955.

שתייה, שלא לגנות את שמו של שיטרית בעניין זה. והרי ההסביר לכך בכך
כך עצמו:
„עליה להגיד עכשווי בפומבי שהשר שיטרית ראוי לשבח! הוא באמת
הציל נפשות ואם חטא קודם בשעה שהיה טובע מצד הממשלה האנגלית,
הרי יש מצוה שמכלפת על עבירותו.

אחרי שחקר את עבדול מג'יד ידע אל נכון מיהו האשם, אלא שלא יכול היה לעשות דבר לשם הצלחתם. הוא תהייר מאיד פן יהיה משפט מות והליך אז אל הרב הראשון לציגו, רבי יעקב מאיר, שבאיו של שיטרית היה דיין בבית-הדין שלו, ומספר לו את כל המעשה. ר' יעקב מאיר היה ז肯 מאד והוא סיפר את זה לאחד השופטים במשפט סטבסקי, מר ואליו, יהודי ספרדי. „ואמנם השופט ואליו נתן פסיק דין מיוחד, בגין לשופטים האנגלים והשפוט הערבי, שישב יחד אותם. בפסק דין הנפרד נאמר שהורוצחים היו ערבים, אבל הוא נשאר במיעוט. הוא לא יכול היה לספר מניין ידועה לו האמת. אבל ר' יעקב מאיר פנה להרב קוק, והרב קוק כבר ידע את כל הדברים. הדבר היה בסוד גדול, מפני שלא רצוי לסכן את שיטרית שעבד אז באמת. הדבר היה בסוד גדול, מפני שהוא שחרב קוק אמר אחורי זמנה לפני מטבח המשללה האנגלית... ובשעה שהרב קוק אמר אחורי זמנה לפני ציבור של 50 איש, שהוא עומד להשבע בספר תורה ביד בשם אלוקים צבאות, כי ר' אברהם סטבסקי חף מפשע, הייתה אולי היחיד שידע על ס�� מה הוא נשבע. הוא ידע כבר את האמת מפני שיטרית.“
מما ביקוריו של שיטרית אצל הרב קוק, כבר התבטה הרב בפני כז, שבתו הוא לא במאה אחוו בצדקתם של סטבסקי ורוזנבלט, אלא כביבול „במאה ועשרים אחוו!“

משנה-סעד לצדקתו של סטבסקי קיבל הרב קוק גם מיועצו המקורי, ד"ר מ. עליаш, שהגיע אף הוא אל האמת, כשיטרית, מקור ראשון. כאמור, נימנה ד"ר עליاش על ארבעת אורכי-הדין, שנשכו עליידי הסוכנות היהודית ליצוג את התביעה האזרחות במשפט רצח ארלווזרוב, ובשני שלבי-המשפט הראשונים (בחקירה המקומית ובבית-המשפט לפשעים חמורים) השתתף בהליך, באורה בלתי-פעריל, אך ללא עוררין. השינוי בעמדתו החל ימים אחדים לאחר פסק הדין המרשיע שהוצא על סטבסקי (ב-8.6.1934):⁶⁰ הצהרתו
בשבועה בפני השופט פ.א.פ. קرسل מדברת עד עצמה:

(60) הצהרה-שבועה זו במקורה האנגלי מופיעה בספרו של סמיואל Who Killed Arlosoroff? כנ"ל, עמ' 330, ובתרגום העברי בהוספה לגלון ז' של „חדשות היום“, ו' באב תרצ"ד (18.7.34).

„ב' יום ג', 19 ביוני 1934, בשעה 11.30 בבוקר בערך, הלכתי לבית הסוהר המרכז, בירושלים, לשם ראיון עם עבדול חמיד בוכרי, שלפני כמה זמן מסרו קרוביו לידי את לימוד הסנטוריה עליון. זה היה ביקורי הראשון אצלו. נמנעת מראות אותו במשפט זמן משפט ארלווזרוב, שבו מסר הלה עדות.

„שאלתי אותו כמה שאלות בעניין לוטפי, והוא השיב עליון, ואחר הביע את צערו על שאיחרתי בביקורי אצלו. הסברתי לו את הטעם, וכך נגעה שיחתנו בעדות שמסר במשפט ארלווזרוב. אותה שעה סייר לי שהעדות שמסר לא הייתה נכונה, והאחת היא שאחיו עבדול מג'יד ועיסוה לקחו חלק ברצח ארלווזרוב; שאחיו האיר בפניו של ארלווזרוב בפנס, ועיסוה ירה את היריה; שהוא יודע את הדבר מפני אחיו; שהוא בטוח בהחלט באמיתותו של מעשה זה; שהוא העיד את ההיפך מזה מפני שהוא בזינזנה (סבורי), במשפט החדש) ומתחן שנסאל על כך על ידי המשטרה נוכח שעדות זו את הנדרשת ממנו, והשתובב ביותר לו הוא שימסור אותה, ושלא ראה את אחיו מאזו המשפט והוא מובדל ממנו.

„באותו יום, אחרי הצהרים, ראייתי את עבדול מג'יד, והוא דיבר על חפותו של אחיו ועל אשמו של עיסוה ברצח לוטפי. אחר שאלתי אותו, אם הייתה לעיסה יד ברצח ארלווזרוב. הוא השיב: יודע אתה, התקשתי זאת. שאלתי אותו אם דבר זה, משמע ההכחשה, הואאמת, והוא השיב שאין זו אמרת, שהאחת היא שידו ייד עיסוה היו ברצח ארלווזרוב; שיכול הוא להוכיח לי את אמרתו של הדברים שהוא מדבר עכשו בזה שיצין בפרוטרוט כל מקום שהלכו שמה ביחד, מהציגו של מוכתר עד שעת הבריחה, ובתוך זה גם איזו חנות מכלת יהודית שבה טעמו משהו; שהוא הבהיר את הדבר, מפני שאמרו לו שייתה בשל כך; שהוא עומד על הטענה אלא אם כן יבטicho לו שלא יתלווה בשל כך; שארלווזרוב נהרג בכוור מאותו מין שנמצא אצל עיסוה; ושלא ראה את אחיו מאזו המשפט. והוא מובדל ממנו. (חתום) מ. עליаш.”⁶¹

25.6.34

(61) לימים, בשנת 1948, נפגש מרוגוט קלואונר עם ד"ר עליاش, ועל כך היא מספרת בפרק הנוסף לספרה „סוף סיום“, כנ"ל, את הדברים הבאים: „...אדם זה אמר לי, כשהוא מוציא מארכיו את הودאותיהם המקוריות של עבדול חמיד ועבדול מג'יד: מרגומ, אל תחשבי יותר. המפתח לרצח מונח כאן! אני יודע מתי אומר ערבי את האמת ומתי הוא משקר. הגנתי עליהם. משך עשרות שנים הגנתי עליהם ואני אומר לך, כי הוואות אלו וכן טענותי האישיות בבית המשפט העליון — הן אשר שחררו את סטבסקי — הן ולא שום דבר אחר.“

בנימוקים הנוספים לערעור שהגיש סמיואל ב-11 ביולי, ביקש מאת בית הדין העליון לערעורים לשמע את עדותו של העוזר עליаш, בעקבות הצהרתו בשבועה. כן ביקש להזמין שלושה עדים אחרים, שבעתין של נסיבות שונות הובאו לידיית הסניגורייה במאוחר. האחד היה הערבי מוחמד עטיה, ושניים האחרים היו יצחק ומיטה רוזנברום מרוחבות.⁶²

בצהירתו לפני שופט-השלום ד"ר פ. קורנגרן בתל-אביב, ב-2 ביולי,

מuid עטיה את הדברים הבאים:

„אני החתום מטה, מוחמד עטיה. שאלתי את עבדול מג'יד ביום ג' (ביום בו הובא ליפו בפעם הראשונה לרגל משפט סטבסקי וחבריו). אם נכון הדבר שהוא ועיסוה דרויש הרגו את ד"ר ארלווזרוב. והוא אמר לי: ‘כן, ונתתי הودאה עלך’. שאלתיו עוד: ‘אם זה נכון, מדוע הכחשת את הדבר אחרי כן?’ הוא אמר לי: ‘מה יכול אני לעשות? רוצחים הם בכך ובכן שהיה לך’.“⁶³

הצהרותיהם של יצחק רוזנברום ואשתו מיטה נמסרו אף הוא בפני ד"ר קורנגרן ב-18 וב-19 ביוני, הללו העוד, כי הכירו את הגב' סימה ארלווזרוב שכבר הימים ובעו ביום ג', 20 ביוני, 1933, כלומר ימים אחדים בלבד אחריו הרצחו, לביתה ברוח' הגליל בתל-אביב כדי לנחמה. „בஹמשך השיחה אמרה הגב' ארלווזרוב: ‘אל תשאלו אותי, אני בטוחה כי לעולם לא יימצא הרוצחים’. דבר זה אמרה זמן קצר בלבד לאחר שזיהתה את סטבסקי! למרות בקשת הסניגורייה לא קיבל בית-הדין העליון לערעורים אף לא אחת מכל ההצהרות הללו.

(62) ראה תיקי משפט ארלווזרוב, (5) 183, 7/34, Assize Appeal No. גנוזה, ירושלים.

(63) על פרשה זו מספרת מרים שיר, בטו של ג'. ל. זהלמן, סופרת-עתונאית. שיצגה כמה עותנים פולנים—יהודים, הן בחקירה המקדמת של רצח ארלווזר רוב והן במשפט, את הדברים הבאים: מוחמד עטיה היה סופרו של העותן הערבי „פלשטיין“ שדיוח על החקירה המקדמת של רצח ארלווזרוב בפני השופט בודילי ביפו. הכרתו באותם הימים בבית המשפט. הוא ידע עברית ולימד עברית. יום אחד גילה לי, כי אביו ערבוי ואמו — יהודיה. כן סיפר לי „מעשה מרעיש“: יום אחד עברו במסדרון בית-הסתור ביפו (מול הסירה) ראה מבعد לסורג אחד התאים את תלמידו לשעבר — עבדול מג'יד. הלה נזקק לדיעת עברית מסוימת ששימש כמודיע למשטרה והיה יוצא ובא בתל-אביב. כאשר שאל אותו עטיה לפשר ישיבתו, סיפר לו הלה את פרשת לוטפי אימאמ ובן הודיעו, כי היהודים הנחקרים בבית-המשפט ביפו בקשר לרצח ארלווזרוב אינם אשימים; שכן הוא יחד עם עיסעה דרויש הרגו את ארלווזרוב. דבריהם אלה מסר עטיה לא רק לי, כי אם גם לפני שופני קורנגרן. סופר „דבר“ בחקירה המקדמת, ומשהסכים לתחת הצהרה בשבועה בפני שופט יהודי בתל-אביב — הבאתיו לפני ד"ר קורנגרן.

י

ערעorio של סטבסקי בפני בית-הדין העליון, שישב בסמכותו כבית-משפט לערעוים פליליים, נפתח ב-16 ביולי, 1934, בירושלים. בתחילת קשה היה לדעת לאן רוח השלטנות נושבת. אוכבה ניכרת נגרמה להגנה משסיבר בית-הדין מה אחד לשמור את עדותו האישית של ד"ר עליash בעניין عبدال מג'יד. ד"ר עליash עצמו פעל מאחוריו הקלעים, אצל נציגי הרשות השיפוטית, שעיליה היה הוא מוכבל מאוד, לאפשר את הופעתו, אך הדבר לא נסתיע בידו, ובכך סבורה היהת הסניגוריה, כי אבד לה "קלף-הנץחון" שלו. עם התקבל החלטה זו בטל ה"חידוש" שהגהה הערעור, ועל כן דומה היה, שיש בדעת בית-הדין העליון לאשר את גור-הדין של בית-המשפט לפשעים חמורים.

ואולם כאן נconaה לسنגוריה אפעה גדולה: בפסקידינם המnomק⁶⁴ זיכו שלושת השופטים הבריטים (זקן-השופטים סיר מייכל מקדונל, בקר ודה פראייטס) את סטבסקי מאשםת הרצח מחוסר הוכחות; הם לא מצאו עדות מסיינית, כדרישת החוק הארץ-ישראל, לעדותה של הגב' ארלוורוב, שהיתה נאמנת עליהם. ההשערה בדבר "התקפה המונית" (דעתו של השופט ואלירו) נדחתה ללא נימוקים מפורטים, וכל פרשת הודהות של عبدال מג'יד העלה בלב זקן-השופטים "חשד חמוץ" לנוגה מצד ההגנה "להכשיל את מטרות הצדק" ! למה איפוא לא ראה בית-הדין בـ"נסيون" זה עדות מסיינית לאשמה? — אף לכך אין הסבר, ואולי פטר עצמו בית-הדין מטרחה יתרה בנקודה זו על סמן ההכרה הכללית, שכן تحت אימון בדבריו של שקרן מושבע.

מבחן התוצאות שבית-הדין העליון רצה להשיג, רואה סמייאל את פסק-הדין כ"יצירה למופת". מנוסח הוא באורה אמנוני, כדי הצביעות הבריטית הטובה עליהם. יודעים הם השופטים לגשר על פני סתיירות וניגודים, לתפוס את החבל בשני קצוותיו, לשבור את החבית ולשמור על יינה. הצדק יצא לאור, שהרי סטבסקי זוכה, אך גם מפא"י באה על סיפוקה, משומ שהoxicci ניתן על סמן הספק, ומכל מקום עדותה של הגב' ארלוורוב נשarra בלתי-מתערערת; ולאחרונה "טורה" אפילו המשטרה על אף סטיותיה ו"משגיה"

Criminal Assize Appeal No. 7 of 1934; The Law Reports of (64 Palestine Selected and Edited by Sir Michael McDonnell, London, 1937, p. 148.

החמורים ביותר. הוא אומר, בכשרון יוריידי מובהק ותוך תחושת שליחות קולוניאלית מושבעת, השלימו השופטים הבריטיים את משימותם. דומה, שיש לה להיסטריה כללים קבועים בנסיבות, לגבי לאשיתן ואחריתן של עליות-דם, ועם שיורד לבסוף המסר על ה-"חזה", מן הדין שהאורות באולם יוסיפו להיות מעוממים לזמן קצר או ממושך. המעלילים מעדיפים תמיד לערוֹן את נסיגתם באפלולית, כשמאחוריהם נשרך כביכול שובל אפוך סוד שבאי-ודאות. קhalb-הצופים נשאר המום ובלבו מוסיפה לכרכט השאלה: אם או לא שם? بماי ה-"חזה" נותנים דעתם תמיד על כן, שהafilog ייערך בדמדומים של חצאי-אור וחצאי-אמת, ולא לשוא דיבר ברל צנלוּן "בזכות הטיח..."

ניתנה האמת להיאמר, כי זיכריו של סטבסקי בבית-הדין העליון יותר מאשר עניין לשיקול יורידי, היה פרי החלטה מדינית; מילא מוצבצת מכל שורה של פסק-הדין החתמכות המשפטית. ההחלטה לביטולו של גזר דין נתקבלה בלונדון, לא בירושלים. בחוגי משרדי-המושבות האנגלית הורגשה חרדה ניכרת לנוכח הביקורת הנמתחת על דרכיו הנפסדות של הצד הפלשטייני. באנגליה גופה נתרגנה קבוצת מדינאים בעלי-שם, שמחמת מעמדם הרשמי לא יכולו להופיע בפומבי ולחכוב ערובות להליכים משפטיים בתהימשוחדים, אך לא נרתעו מלפעול מאחוריו הפרגוד, ובבית-הנבחרים לא חדל הקולונל וודג'בוד מהתריע על הסכנה, שמא תימצא בריטניה אשמה ברצח משפט". בספרו מגלה הוראס סמיואל, שميد עם הינתן פסק-הדין ("המציאותים") לערער על פסק-הדין של בית-הדין העליון (במקרה של הרשות סטבסקי) לפניו "הועודה המשפטית של מועצת המלך" — הערכתה

האחרונה מבחינת מערכת המשפט בארץ-ישראל. מפני עירעור כזה חששה לנודנו ביוther, והד לחשש זה עליה מהעתרתו של קצין-משטרה בכיר בארץ-ישראל, כתגובה לזכיוו של סטבסקי (ב-20 ביולי, 1934): "אולי כל זה לטובה, שכן אחרת היה המשפט מועתק ל'מועצת המלך', ורבה כבשים-ארצ'-ישראלים צואים היו צריכים להילכט בפני הציבור האנגליל".⁶⁵

אישור לעובדה, כי זיכווי של סטבסקי היה תוצאה של החלטה פוליטית, אנו מוצאים גם במכתבו של ז'בוטינסקי לידיו א. פוליאקוב, מיום 1 באוגוסט,

.345, כנ"ל, עמ' Who Killed Arlosoroff? (65)

1934, המטיעם, כי שחרورو של סטבסקי בא רק "בלחץ כבד מלונדון. הובא לידיעת ירושלים שם יידחה הערעור, תועבר הפרשה ללא ספק למועצת המלך, ושם לא זה בלבד שפסקה הדין ישונה, אבל הדבר גם יעשה חוץ שערוריה רבה. אם אפשר לאמוד את משקל הלחץ זהה ב-100 פוד (יחידת משקל רוסית), שהדי במרומיים, כי לפחות שמנים מהם נשאתי על גבי; וזה נטל עייפות".⁶⁶

יא.

עם זיכויה של סטבסקי נסתם המשפט, אך פרשת העלילה לא תמה. משוככה צהלה השחורה, החלו נשמעות קריאות גנאי והשמצה ברחוב היהודי: "אַפְּעָלְפִּיכָּן, רֹצְחִים אַתֶּם!" מבחינת הפסיכואהנומנות פעמים גדול כוחו להרע של ספק-הרשעה מהרשעה גלויה וברורה, כי טיבו של הספק, שהוא מכרסם גם בלבו של חמים וישראל. אחד הראשונים, שהעלה את הרעיון שלא יהיה מנוס מדרישת "רבייה", היה ז'בוטינסקי. במאמרו לעזה⁶⁷ יצחק בונייני הוא כותב (הכתב לא תאריך, כנראה ב-1934): "בדרך כלל הולכת ומשתרשת אצלנו כאן הדעה שגם מצדנו אנו יש أولי לעורר מחדש את הפולמוס מסביב לכל העניין הטרagi זהה, ודוקא לא להגנה, כי אם להתקפה נגד החוגים המתאימים לקבור את האמת — אמת הברורה גם להם". ורב קונגראט ייסוד הצ"ח (1935) כותב ז'בוטינסקי לד"ר ב. לובוצקי: "אני חושב כי עניין עליית הדם עוד לא נגמר, ובקרוב נצטרך להחיות את התקפתנו, לגלות את אשמת אלה המסתירים את האמת, ולתבעו את עלבונות של סטבסקי ורוזנבלט".⁶⁸

מאו רבו הדורים הקמת ועדת הקירה ציבורית לטיהור האוירה ולהשכנתה שלום-אמת ביישוב. אחד מלאה, שלא נח ולא שקט וחור על הצעתו זו פעמים איזספור, היה בז'צ'ין נק. עוד ב-1938 הסביר את דעתו זו:⁶⁹

"אם בזגניה את הדבר, קשה יהיה להיסטוריון הבא לספר את כל האמת. עכשו, כאמור, יש עוד יכולת. אבל אם יעבור עוד איזה זמן קשה יהיה להוציא את הטעות מלב הטעויים גם בדור הבא". כוונתו הייתה, כמובן, לאישים

(66) יוסף ב. שכטמן, "זאב ז'בוטינסקי" (פרש חיו), כרך ב', עמ' 263.

(67) ראה כ"י 2462 ו-2464, מכון ז'בוטינסקי.

(68) "אחרי חמישה שנים", "חדשות" מיום 17.6.1938.

הרבים, שלקחו חלק בפרשנה הכאובה, המסוגלים להעיד כדי לברר את האמת בלבד שום פקפק. ובמאמר אחר הוא כתוב, כי הבירור הציבורי איננו רק בשבייל ההיסטורייה, אלא הוא "חשוב גם למשפחה ארלווזרוב, לאמנתו ולבנו", שחקם זוקקים לריהabilitezhia לאור, ההאשמות ההדריות שהוטחו במרוצת הפלמוס סביב העלילה.

יתירה מזו: כהיסטוריה הבין לכך מה עמוק הרישום שליליתdem חורתה בספריה העמים ומה עכור המשקע הנוצר בעקבותיה. שהרי אמון היה, כמובן, על עיליותdem (בלונדס, בייליס):

"עורקיידין הידוע פאסובר", הוא מספר,⁶⁹ "קרא הרצתה בפטרבורג לפני עורקיידין בשנת 1902, אחרי זיכוי בלונדס, — שנאשם אז ביעילותdem — כי עשה חקירה ודרישה בין מודיעין הרוסים בעלי השכלת, כדי לדעת את השקפתם בעניין העלילה ההיסטורית, ותשעים אחוזו למאה האמינו, שיש בין היהודים כתיה צו המשמשת בדם הנוצרים. זהו כוח ההשפעה של התעומלה הבלתי פסקת. הרוסים הנאוררים היו טוענים, שאין ראייה כלל מן העבדה, שהיהודים הנאשימים ברצח נזירים יוצאים זכאים, כי אין לאשמה זו יסוד, מפני ש כדי להוכיח אשמה בביטידין דרישות יותר הוכחות, והיהודים יודעים את המלוכה כיצד להסתיר את מעשיהם".

בעקבות גילויו של יהודה ארזי, בהרצאתו ב"בני ברית", ביוני 1955, העלו גם הוריו של סטבסקי את הדרישת להקמת ועדת ציבוריית-ממשלתית לטיהור שם בנם וחברייו מן העלילה, ובעת ובוניה אחת העלתה תגועת החירות, במישור הפאלמנטרי, "הצטחוך לביקורת נסיבות והאשמות בקשר עם רצח ד"ר חיים ארלווזרוב, תשט"ז—1956" (הוגשה מטעם הסיעה עלידי חברה-הכנסת אריה בן-אליעזר), בנוסח הבא:⁷⁰

1) תקום ועדת חקירה (להלן הוועדה) שתבדוק את הנסיבות ואת האשמות בקשר עם רצח ד"ר חיים ארלווזרוב, אוור ל-17 ביוני 1933.

2) הוועדה תהיה של שלושה: חבריה יתמננו עלידי בית-המשפט העליון מבין שופטי המדינה; אחד מהם יהיה שופט בבית-המשפט העליון; הוא יכהן כושב-ראש לוועדה.

3) לוועדה תהיה כל הסמכויות שモחר להעניק לוועדת חקירה לפי פקודת ועדות חקירה, 1921.

(69) "האמת קודמת לשлом", כנ"ל, עמ' 3—4.

(70) נספחות דברי הכנסת, כרך 20, עמ' 1960.

„4) הוועדה תמסור את הדין ווחשבון שלה יחד עם מסקנותיה לנשיאות בית-המשפט העליון, לכנסת וליועץ המשפטי של הממשלה.

„5) שרים-המשפטים מומנה על ביצוע חוק זה.“

בדיוון שנערך בכנסת, ב-7 ביוני, ⁷¹ העלה חברה-הכנסת מנגד בדין בוגאומו את נסיבות העלילה ונימק את דרישת סיעתו להקמת ועדת החקירה. בין שאר דבריו אמר: „יש משיגים: עבר זמן רב מן הימים ההם, מה כי נשוב לעבר? רובתי, הצד הוא קטיגורייה מוחלטת, הוא פועל מוחוץ, מעבר, מעל לזמן. צאו וראו כיצד נהג עם נכרי כלפי יהודי בבעיה דומה: ביום 23 בדצמבר 1894 נידון אלפרד דרייפוס למאסר עולם על בגידה וריגול. במאرس 1896 גילה קולונל פיקארד הטוב את המכתב הקרי 'פטירבליה' לאסתראזי; ביום 1898 פירסם אמיל זולה את ה'זיאקן' נגד ממשלתו ונגד צבאו למען עמו וכבוד ארצו, בשם הצד. ביום 9 בספטמבר 1899 ניתן פסק-דין במשפט השני בעניין דרייפוס והוא נידון לשער שנות מאסר. עשרה ימים לאחר מכן קיבל חנינה מיידי נשיא צרפת; אבל שוחררי הצד לא נחו, כי האמת אינה מקבלת חנינות, האמת מנצתת. ביום 1903 שוב נשמעה הדרישה למשפט נוסף, וב-1906 ניצהה האמת ופסק-הדין בוטל לחלוותן. שיתמי-עשרה שנה חלפו מאז נידון אלפרד דרייפוס, ועם נכרי לא נח עד אשר צדקתו יצאתה לאור המשם.“

במהמשך דבריו הזכיר בדין מקרה של ריהabiliteaza'eh שאיירע בארץ: „... היה איש בישראל ושמו טוביאנסקי. שלושה קצינים גבוהים בצבאנו דנווהו למשתה. אלמנתו תבהה טיהור שמו אחרי מותו. בקשה ניתנה לה, ושם טיהור. רשותה של אלמנה קדושים הם, ומה עם קדושות הרשות של אם שכולה, אבלה? זעקה? זעקה החרישית: 'אני דורשת כי שמו שלبني הנרצח יטיהר לחלוותין, ויוודע בכל העם כלו כי הוא לא היה רוצח אלא בן נאמן לעמו לארציו.' — זעקה זו לא תגעה לאזנים, לא מחדור ללבותיכם?“

תשובתו של שרים-המשפטים פנהש רוזן לא היה בה כדי לפסק; הוא אמר, בין השאר:

„מר סטבסקי זוכה מההאשמה החמורה כי רצח את ארלווזרוב, ואין אחר

(71) דברי הכנסת, כרך 20, עמ' 1955. הצעת-החוק הוגשה עוד ב-20 ביוני, 1955, אך נשיאות הכנסת וכן ועדת הכנסת החליטו, כי העניין אינו דוחף ולכן נדחה הדיון בו משך שנה שלמה. עם זאת הועלתה פרשנה עלילתי-הדים על-ידי מנהם בגין בהזדמנות קודמת, בדיון על התפטרות הממשלה ב-29 ביוני, 1955. (דברי הכנסת, כרך 18, עמ' 2150.) כן דרשנו נציגי הצה"ר במושב הוועד הפועל הציוני באוגוסט, 1955, למונת ועדת חקירה בפרשה, אך הדרישה נדחתה.

זכוי זה ולא כלום. מאז זיכוי זה לא היה לכל אדם כל הזכות המשפטית או מוסרית להכריז על סטבסקי כעל רוצח ארלווזרוב, ואין נפקה מינה אם הנאשם זוכה מחומר הוכחות מסתיקות או מטעמים אחרים...

„בנסיבות להקמת ועדת חקירה יש מעין לעקיפת עקרונות יסוד של המשפט באמצעות הוראת שעה... שום אדם אינו יכול להיות מעוניין לחזור וללבות את היצרים ששוב יתעוררו עם דיון חדש בעניין זה... מוטב להניח לפצעים להגlijid. קברנו את המתים, וניתן להם לנוח בשלות על משכבים“. הצעת-החוק הוועדה להצעבה ונכלה ב-48 קולות נגד 22. הצעתו של מרדי נורוק („הפועל המזרחי והמזרחי“) להעביר את השאלה לדין בוועדת החוקה, חוק ומשפט נכלה אף היא ב-48 קולות נגד 35.

בздמנות אחרת בכנסת⁷² קיבל חבר-הכנסת יוסף שופמן על עליית-הדם הנשכת בפועל, וכדוגמה ציטט מרשיימה, שהופיעה ב- „דבר“, למחמת פטרתו של אב"א אחימאיר, בה נאמר עלייו, כי „בימי רצח ארלווזרוב, בשנת 1933, היה הנאשם השלישי, נהגה מהספק יחד עם שני הנאים האחרים. מאז פרש מהחייבים הפליטיים“, ואילו ב-11 ביוני ניסח אותו עתון „لتתקן“ את לשון הרע שלו, בציונו כי „בית הדין שיחרר את אב"א אחימאיר לפני סיום המשפט, היה ולא הובאו הוכחות שהוא הסית לרצח ארלווזרוב“.

בנאמו בכנסת פנה שופמן לבכור שיטרת בקשה להסרת את חרטת העיליה מבית ישראל: „אב"א אחימאיר סבל עד יומו האחרון על כי נמנע גילוי כל האמת על רצח ארלווזרוב ועל רוצחו האמיתיים. ידוע לנו, כי אב"א אחימאיר פנה אליך במכח גלי עניין זה. עכשו איןנו עוד. לכן אנחנו, חברי ותלמידיו, פונים אליך: — אדוני שר המשטרה, בידיך המפתח לגילוי האמת, כל האמת. מחוותך הקדושה לגואל את האמת. עשה זאת למען הצדק שיראה לעניינו כל בית ישראל, לעניינו הנער ולעניינו הדורות הבאים“. ושוב, גם תשובה שר-המשטרה לא הייתה בה כדי לספק.

לאחרונה (ב-14 באפריל 1966) שוב הועלתה פרשת רצח ארלווזרוב לדין ציבורי, עם שהגיש צבי רוזנבלט, „הנאשם השני“, בנסיבות ע"ד שמואל ת米尔, תביעה משפטית נגד שאול אביגור, מפא"י וירחון „מולד“ (בו פורסם אמרו של אביגור, באוקטובר 1964) על הוצאה דיבה.

בפסק-דין מצא השופט ד"ר יוסף למ את הנتابים אשימים, ואף חייבם

(72) בדיון על חוק התקציב לשנת 1962/63, תשכ"ב, ב-20 ביוני 1962 — דברי הכנסת, כרך 34, עמ' 2392.

בתשלום פיצויים,⁷³ אך מבחינת ביטול העילה, אין בהחלטתו משום צעד קדימה. נימוקיו היורדיים זהים במידה רבה עם אלה של שרים-משפטים בנאומו בכנסת, כදלעיל: „הלהקה פסוכה היא — אומר ד"ר לם — כי אדם אשר מטיל חשד באחר כי עשה דבר, עליו לעול הוכחה לא רק להוכיח את החשד, אלא עליו גם להוכיח שהחשד מבוסס בעובדות של ממש. על כן נראה לי כי במשפט זה על בית-המשפט יהיה לקבוע בעובדה שלא הוכח שום דבר או חזי דבר המראה כי התובע היה מעורב בהריגת... אכן, לא שמעתי הוכחה אולם סבורני כי לצורך קביעת הפיצוי עלי להניח שהתובע לא עשה דבר או חזי דבר אשר הביא לרצח חיים ארלווזרוב בזמנו, ולשם כך עלי לראות אותו כחף מפשע...”

זה לגופו של עניין, ואף לתביעה שהועלתה בדבר ועדת חקירה מחודשת מביע השופט למ תמיות-דים עם שרים-משפטים:

„העניין הנדון קשור עם הפרק הכאב ביותר בתולדות אשר קדמו להקמת מדינת ישראל ואשר פילג את העם למשך דור שלם. אין בבית-המשפט עוסק בהיסטוריה, אולם לא אהיה כן עם עצמי אם לא אגיד שלא רק לבית-המשפט אסור אלא גם לבני-אדם אשר חושבים את עצמם כבעלי דעתה מספקת לקבוע עובדות בהיסטוריה היהודית, אסור לפני עמו עוד עשרות שנים לחזור על העניין אשר הריעש את העולם היהודי ב-1933 ובמספר שנים אחריו כן... כדי להסביר כל ספק עלי להגיד כי לא בבית-המשפט ולא מוסד אחר וגם לא עדיה יכולם היום, כשהיינו עדין אדם אשר הובא לדין בזמנו וזוכה, לקבל על עצמו את האחריות לבירור את המאורעות אשר היו ב-1933, ועל כולנו להחזיר את העניין להיסטוריה אשר חיכת בעוד עשרות שנים.”

דעתו של ההיסטוריון כך נראית לנו יותר מדעת המשפטן ד"ר לם. האמת בפרשת רצח ארלווזרוב עומדת כביבול בתחרות-מירוץ עם הזמן: כל עוד חיים אנשים, המטוגלים לחשוף את „תעלומת“ העילה, אפשר להוציא את האמת לאור, ואילו לכשיסתלקו אנשים אלה מן העולם תחכסה הפרשה אבקה דורות והעלילה תישאר בעינה. רוב הבריות נתפסים לאשליה, כי יש בכוחה של ההיסטוריה לחוץ משפט; אין לך הנחה מוטעית מזו. מעולם לא פסקה ההיסטוריה הלהקה ולא חריצה משפט. כל-עצמה אינה ביחס-דין ואילו לא „חבר שופטים מושבעים“, שכן רק לעיתים רחוקות היא מבורת עובדות ומוציאיה יקר מזולל; כל-עצמה בית-גנים היא של עובדות ושביר-עובדות.

(73) בית-המשפט המחווי בתל-אביב—יפו, תיק אורחי 64/4631.

אמתות וסילופים. אין דרך ליישב ספקות; נהפרק הוא: צל הרים היא רואת כהרים, וספק-עלילה הופך באספקלריה של הדורות לווודאי-עלילה. עלילתי-ידם הינה אחד מפרקיה הוזעה בתולדות אנווש שאין להניח את הזומת בידי גוף ערטילאי הקרי "היסטוריה"; הדבר חייב להיעשות בידי אדם, כל עוד הוא חי — ובדורו. זו צוואתו של אב"א אחימאיר, כפי שהיא מקופלת בספר זה, היוצאת לאור שש שנים לאחר הסתלקותו, ואשר דברי האש בו מלחתים מעבר לקברו ולזמננו. דמו של זכריה "רותח ועולה", כפי שהוא עצמו בחשו האינטואיטיבי, בעודנו בחיים;⁷⁴ "אחימאיר לא יש��ות עד אשר שרידי המעלילים ובאיוכות המפליגות המעלילות יعلו על קברו של הקדוש והטהור אברהם בר' אהרון, השם יקום דמו, וכרכון צדיקים לברכאה, ויבקשו סליחה ממנו".

יוסף נדבנה.

אָמֵן

75 שעות צמ אחימאיר החפ מפשע בכלא ירושלים! מצבר אברש!

לפי הידיעות האחרונות מירושלים נמצא אחימאיר, לאחר 75 שעות הצום ולאחר שנחלש בישיבת בית הסוהר במשך 10 ימים, במצב אנוש. חוששים, שאם הצום יימשך עוד זמן קצר, אי אפשר יהיה להצילו.

עלות גנבה הוצאה מגד שטנות בבן-ארם והוא משען
ובכית'-טונג, שנמצא בודרום.
סבירין, שטנותם מגד תלמי אוניות שיירות לנצח העין
יש בקמת שתווי אל אהדרה.
כקבר אחר פסרים לנו שאחדרי בערך נשלחו ע"ז לתובת הניצב
הרבה כאית כתובים וסכךים ציד יהודים צדוקים תודדים נורו ו' של חמד'
ועונה ומבקשים את שזרות.
וחשיטים, גם מפקד שבטה-הרע עיר צפת, יש סכמה חיונית

עבורו כבר זו שעה לאותה החברה של שכנות-הדרעב עז
אוחזת אונר, אבל שות סטטוטים לשתייה אינם נראים עירוניים, כל
ההשתדרויות מגד אשים השובטים בישוב איןנו מונחות לעת
ערחה כל פאי. מצב-בריאתו תולך וממהדר. הבקך נפנש תרב.
ראשאי קוק עם רויים, אלם השוברו של זה היהת שיפנה
לנצח העלון.

נס השתדרויות של דרב עוויאר וזה פזיקים אצל הקצין
קיננסלי-הית לא השפיעו.

דור-אווש הרוקעט המונס וזרבץ של מושב ג'רמאנם בונם.

אָבָר מַאשִׁימִים

שם אלה ובהתניות אלה חי ופועל המז'ה
הישראלית, שאותו בישלים עם גבשה
ואינו נון לעצם דם נקי הנשפט
למי רקין.
בעקבות התגלות האחרון הוא כתבי
רירה גורא ליריסים. לבגויוניס:
ה עלו תודעה בכבוד להוניה יושב,
ישראל, ליהדות חזרה באשר לח'י
סדר פון זום אקראייה, וצערת ודו'
העניקה את האיקנייזיה כלפי אחד
לעכץ:

תקהלת האסכה איזרבטת לחיו של אליך נקי, עוזייךך בפיאלו הבסתה בלבביה דרכו ובלבבך חזרה.

אלן מאשנוביס הוא הפטונוגה, אה גודען, לאלאויין, שטקהין, צפליאו פירום כיבר ולו הביבו על התהותות ביהויה חף פֶּשְׁעָן.

חויר עם זה וגנו מברכים אה הבניינו רוזלטס ותול'אכיב. ביהיד — את הבוניה תחרירדים, אה נגנול ועד הפלגה התול'אכיב צ'רנוב, כהמ עפקנים ישרוטם. עמדנו צ'צ'רדים לע' מסטר, שפתומרים ונלח'ן. ירים לען החדרון לע' מיל'ז'רואן —

שחרורו, אלא המשיכה לוחץ יקוח יותר בכל
עדי. אך לא כל חמי שאל את פצע
אננו מאשימים את האנרכיה. כי
לא נתקשה אפליל בוג'ג' גראניט אגדאר
ש-מי הדר לשחרר את בילויים לאורן.
זיא וכוכב, אלא נתקשה בודבי גרכינה ההיר
טוטיסיטית צדוקית אט דיטסטורם נט-
אחר ויבורו בעקבות מילוטו של זיג'יבן.
אננו מאשימים את ספְּאַי, שום
הפעם שורתה את שורותה לבתורה. שלחה
את שליחתיה להזכיר מן קירותו את המודָר
עות על שביתת הרבען מן אנטאכיה. ספְּאַי
ירה על בנטהורה את שמות הבוגנים מעון-סִ
חררו על חתמייר. בירוי להעלמים מני-

אנו מאש
אחר שתוכרו
שנעלם גם בלא
מאש. אם את ת
סמנה לביראותו

אחרי זיכויו של „הנאם השלישי“ מאמנת רצח ארלויזורוב. תוספת מיוחדת לעתון „חזית העם“

26. 4. 34

לְבָבֶךָ תַּחֲנִין וְלֹא תַּחֲנִין נֵילָה. בְּעֵד
תְּמִימָה: כְּלָבָבֶךָ נֵילָה. — גְּרָזָה
בְּכָלְבָבֶךָ וְלֹא תַּחֲנִין אַגְּדָה
לְפָנֶיךָ. רְמִימָה (בְּלֹא) כְּלָבָבֶךָ!
וְלֹא תַּחֲנִין!

אברהם (avrasha) סטבסקי

צבי רוזנבלט

ה ק ד מ ה

אם חטא הוא להיות חף משען,

הרי אשם אני.

אנטוניו ז'זיה דה-סילווה*

עם שניגש כותב השורות האלה להעלות על הניר את תולדות
חייו של הקדוש ר' אברהם בר' אהרון סטבסקי הי"ד, רואה הוא
כפי פניו רבים מקוראו לובשים ארשת של לעג: „המשוגע לדבר אחד...”
לבעלי-הلغ השאננים האלה בא הוא להודיע: הכותב את הפרקים
ה האלה בدمע אינו משוגע לדבר אחד בלבד — לאותו משפט — אלא
לכמה וכמה דברים, ואותו משפט אינו בא אלא להציג את
„שגעונו”. ודי בזה.

מאז אותו משפט החלפו ברוך השם (או שמא נאמר, אrror
השtan) שתי עשרות שנים, ולא סתם שנים היו אלו... סביב רביט
מתנו, שנשארו בחיים עלי אדמות, זרועים בתיעולמין של קדושים,
הורם, אחים ואחיות, קרוביים, ידידיים ומקרים. בעשרים השנים
האחרונות נופצו לריסים לא רק תרפים... ועם זאת, מוסיף אותו
משפט ליקוד לא רק בעצמותיהם של אלה, שהיו קרבנותיה הישירים
של עליית-הדם, אלא אף בעצמותיהם של רביט מיזצאי מהנהו של
ז'בוטינסקי ואחרים. כפעם בפעם פונים אל עבדכם בן אמתכם רביט
מידיזיו, מי בבקשתה, שיש עמה שמי'ן הפקודה: „כחוב!”, „אם לא
אתה, מי יכתוב, ואם לא עכשו אימתי?”.ומי בתמייה, שיש עמה
מן התרעומת: „מדוע איןך כתוב?”. לידידיים אלה אשיב: „קשה
עלי הכתיבה על נושא זה. בנפשי הדבר. שהרי על כך אין לכתוב
בדיו, אלא בדם הלב, והעצבים עדין ממורטמים...”

* א.ז. דה-סילווה, סופר ברזיליאני מקור ישראלי, הועלה על מוקד
האינקוויזיציה בליסבון שבפורטוגל במהלך המאה ה"ח, לאחר שנ Tongela כאנוס.

אלא, שבינתיים חולפות השנים, מתחנות אלו על פני אשנב הרכבת הדוחרת, ורבים וטובים כבר עזבו את עולם השקר הזה, ואולי בערוב היום, לעת נעה לא סליה, עם שמוסיפה השנה ליקוד, אין בניחורין להיפטר מן המלאכה.

ואכן, אילו גם ראה עצמו עבדכם בן אמתכם רשאי לפטור עצמו מכתיבת על המשפט, זה המשפט בה"א הידיעה, הרי לא היה מרגיש עצמו פטור מלכתוב על הקרבן הראשי של עלייתם, הקדוש והטהור ר' אברהם בר' אהרון סטבסקי, ולא מיתו של דבר, יותר משזרוזו לגשת אל הכתיבה יידיין, אחיו ואחיותו של אברהם — ועל قولם הוריין, היושבים שבעה מאז נרצה במעמד „אלטילינה“, — כותב سورות אלה הנחו ראש וראשון למזרוי עצמו.

★

בחוגי האקסטרניציים, הסטודנטים וה„קורטיסיטניקות“ שב„תחום המושב“ לפני יובל שנים — זו התקופה שהכשירה את דור „העליה השנייה“ בארץ-ישראל — היה מקובל מאד צייר שווייצרי-גרמני בשם ארנולד באקלין. בחדרו של כל נער לומד ב„תחום המושב“ לא כל שכן בחדירה של כל נערה לומדת — הייתה תלואה תמונה מתמונתו של אותו צייר, „אי המתים“, „האידיליה על פני הים“ וציוצא באלו. זכויה גם תמונה-עצמו (אוטופורטרט בלו"ז) של אותו באקלין, בה נראה הוא וכלי-מלאכתו בידו, לפני גישתו אל עבודתו כשבועורפו מודקרת גולגולת הלוחשת לו את דבר יצירתו. והנה, כאשר ניגש עתה כותב השורות האלה לכתחוב על אברהם, עומדת בו ההרגשה, כאילו ניצב הלה מאחורי גבו ולוחש באזונו מה עליו לכתחוב.

מן הרاوي להכירו ולהודיע מראש: בל יחשאו הקוראים כאן ביוגרפיה איריאקטיבית. הכותב אינו אובייקטיבי אפילו לגבי נושא כגון אפשרות החיים במזלם מדמים, לא כל שכן שהאובייקטיביות היא ממנה והלאה כשהמדובר בנושא הפחות אובייקטיבי שניתן להעלות על הדעת — „אבל“, בעיקרו של דבר, לצייר „aicounin“, תמונה קדושה, „יבשה“, אלא, בעיקרו של דבר, לצייר „aicounin“, תמונה קדושה, להבדיל. בכל תולדותיו הטרagiות של עמנואין כותב השורות האלה מכיר דמות טראגית יותר מזו של אברהם סטבסקי ה"ג. ה„חפשים“

בין הקוראים, אולי, יתמהו: ו„אוריאל אקסטה?“. ואולם, הלה הרוי מרד בידועים במשטר היהודי הקיים, מה שאין כן אברשה, שלא מרד ולא עליה כלל על דעתו למורוד ביהדות. חילן מתנדב היה בצבא היהדות בטרם הוקם צבא זה. גיבוריו אצ”ל ולח”י — יד התלויין הגויי הייתה בהם, ואילו באברשה הייתה יד קין.

אמר פעם הזhab לברוזל: „כשרוקעים אותו אני מקים רעש, ואילו כשרוקעים אותו מקים אתה רעש מהרישי-אונינים“. ענה לו הברול לזhab: „אותך מכח זר, אותו מכח אח...“

בשל שנות חינוך של אחים חרבי הבית השני. אם, חס וחלילה, חרוב יחרב הבית השלישי, בטרם נבנה, נדע בשל מה חרוב: בשל אברשה...¹

פרק א.

"בין שני הרים", או הלילה בביאללה-פודלייסקה

בקובץ "חסידות" ל.י.ל. פרץ ישנו סיפורו "בין שני הרים". שני ה"רים" האלה הם הרב "המתנגד", הגאון מבריסק, וממי שהיה תלמידו ש"יצא לתרבות רעה" וייהи לאדמו"ר חסידי, הצדיק מביאלה. שני "רים" אלה סימלו את שני העיקרים המנוגדים זה לזו בקרב היהדות המסורתית של גלות מזרח אירופה בק'ן השנים האחרונות לקיומה. הכותב בדעת את תולדות חיוו של אברשה והמבקש לתאר את פגישתו הראשונה עמו, נזכר באותו סיפורו של פרץ שני טעמים. ראשית, טעם גיאוגרפי: בביאללה נפגש עם "הבחור הבריסקי", שכעבור שנה קרא לו הרב הראשי לארץ-ישראל, הרב א. י. הכהן קוק זצ"ל, בשם "הצדיק אברהם"; לעיריה זו בא אברשה במיעוד מבריסק דלאיטא, עיר-מולחתו, לצורך הפגישה "הרחת-האסון" עם כותב השורות האלה, שטילטל עצמו לשם כך מטל-אביב. האם דבר שב"מקרים" הוא? ...

וهو טעם השני הוא עניין שבאיידיאולוגיה. לא הייתה זו סתם פגישה, פגышת היכרות בין שני ציונים מן המחנה הז'בוטינסקי. שני "רים", שני נושאי השקפה ציונית, נפגשו. האחד טוען טענת "ראקב בייעקב", והשני — "עשינו ויעקב", מבלי שיראה "אוון בייעקב". ואולם, אין להקדים את המאוחר ולאחר את המוקדם: מוטב לפתוח ב"בראשית". בשלחי שנת 1932, ככלומר, בראשית שנת תרצ"ג לפ"ק, ערך אחוי מאיר מסע-הרצאות בפולין הקונגרסאית שעורר לבבו חוויה עמווקה. מאז יצא את מורה אירופה עברו שנים רבות. בהיותו בן עשרים, בן לhotrim עשירים מיום אתמול, ברוח בעירום ובחווריכל ממוקם-התבערה, כלומר מרוסיה אחזות להבות מלחמת-האזורחים, התגלגל בערים אוניברסיטאיות מערביות ו"אכל ימים", והוא אומר, לחם הסד הניתן לסטודנטים עניים, ואחר כך עלה לארץ והגיע ל"עמך" וסתפו שהתקפה ו"יצא לתרבות רעה" ...

עתה, יעקב פעלותו הציבורית הסוערת, ניתנה לו הזדמנות לבקר

בגלות מורה אירופה, בוו המכירה כי גולה היא, ל"ברית הבריונים" יצאו אז מוניטין, וידיו של אחימאיר, ד"ר משה הר-אבן, אימץ את ידיו ועודדו לצאת לחוץ-ארץ: "יש להסל את הרכוכיות' בה אהוה בית"ר בגולה ולהעלotta על פסים ברוניים". ברם, מי עוד כאחימאיר ידע והכיר, שאין כוחו יפה למסע-תעמולה. ראשית, אין הוא נואם בשבייל החמוניים. שנייה, מעולם לא דבר באידיש בפומבי. ושלישית, זהה העיקר, היה זה כמחצית השנה לפני שנטל לידי היטלר יש"ז את רשות השלטון בגרמניה, ואירופה כולה, לרבות היהודות, עדיין היו נתנות לאשלויות פאציפיסטיות. אחימאיר, שהשתתף בועידה העולמית של הצע"ר בוינה, בשלחי קיז' תרצ"ב, ידע יפה, כי תורה "בדם ואש יהודה תקום" אינה מקבלת על ראשית התנועה הז'בוטינסקאית בגולה, פרט לז'בוטינסקי עצמו. להעתות את ה"זאב" הברוני בעיר של "כבשה תמיימה" ולצאת ידי חובה בסתמ מליצות יפות, אם גם פאטריוטיות, אך בלתי מחיבות. — בכך לא היה מסוגל אחימאיר.

תוֹךְ חַשׁוּת מְרוּבִים עָשָׂה אֱפֹוא אֶת דַּרְכֵו מוֹוִינָה לוֹוָרְשָׁה, אֲפָגְּנָה שְׁבָחָשׁוֹת אֶלְהָ נְמָסָכה הַתְּקוּהָ שְׁבָסְקָרְנוֹת. אֲפָ אַם יַכְשֵׁל בְּנָאָמוֹנוֹ הַפּוֹמְבִּים, אֲפָשָׁר שִׁיצְלָה בִּיצְרָת גְּרָעִינִים בְּרַוִּינוֹנִים בְּתוֹךְ הַהְמָוִן הַבִּיתְרִי. וְאַגְּנָן, כָּלָם לֹא סִיפְקָו גְּרָעִינִים אֶלְהָ, כַּעֲבוֹר עַשְׁר שָׁנִים, חֻמֶּר אָנוֹשִׁי לְשָׁוֹרֹת אַצְ"ל וְלְחַיִ'י, הַחַל בְּשָׁלָמָה בְּזִיּוֹסָף הַיִ'ד וְכֹלָה בְּבָאִים אַחֲרָיו? יִתְרָה מַזּוֹ: יוֹתֵר מָה שֶׁרֶצָה אֲחִימָאֵר לְהַשְׁמִיעָה, רְצָה לְשָׁמוֹעַ, וַיּוֹתֵר מָה שֶׁרֶצָה לְהַרְאֹות, רְצָה לְרָאוֹת. הַהְרָגָשָׁה שְׁפִיעָמָה בְּלָבָו הִתְהַגֵּשָׁה כְּהַרְגָּשָׁתוֹ שֶׁל מִפְּקָד הַיְלָיְפָרְשִׁים לְנוֹכוֹחַ פְּלוֹגָת פְּרִשִׁים קְלִי-תְּנוּעָה. — אֶלְהָ הַבְּרַיוֹנִים, הַמְּתַקְדִּים בְּקָצֶב מַהְרָה, — בָּעוֹד שְׁחִיל רְגִילִי רַב מַזְבֵּב אַחֲרָיהם, וְכֹךְ נַזְדֵּר מַרְחָק בֵּין שְׁנֵי חַלְקִי צְבָאוֹ שֶׁל ז'בוטינסקי, אֲפָ שָׁאוֹ טָרֵם עַמְּד אֲחִימָאֵר עַל הַעֲבָדָה, שַׁהְמָרָחָק האַדִּיאָוָלָגִי אִינּוֹ רָק מַרְחָק שְׁבּוֹזָן. בְּתַקְוָתָה מִשְׁפָט אַבְרָהָם וְחַבְרָיו עַמְּד אֲחִימָאֵר עַל מְהוֹתוֹן שֶׁל הַסְּטוּיָה הַשְּׁמַאלִוָּת מַזָּה וְעַל הַיעַדר הַקּוֹנְקְרֶטִיָּת מַזָּה, אֲשֶׁר גָּרָמוּ וּמוֹסִיףִים לְגָרוּם כְּשָׁלוֹנוֹת לְתְנוּעָה, שְׁז'בּוֹטִינְסְקי הִיה מַחְוָלָה. בְּהַרְצָחוֹ הַרְאָשׁוֹנוֹ בְּוֹאָרָשָׁה הַסּוֹבֵר אֲחִיָּם מַאְיָר אֶת הַכְּשָׁלוֹן, שְׁהִיָּה נָעוֹז, לְדַעַתָּו, בְּמִיעוּטָם שֶׁל קַבְרוֹת יְהוּדִים בְּבַתִּ-הַעֲלָמִין הַצְּבָאיִם שֶׁבָּאָרֶץ-יִשְׂרָאֵל וּבְשִׁפְעַת קַבְרוֹתֵיהם שֶׁל הַחַיִּים הָאָנְגָּלִים, הַ"אַנְזָאָקִים" (אָוֹסְטְּרָאָלִים וּנוֹיְזִילָּאָנְדִים) וְהַהְדִּים... בְּבָנְדִין שְׁעַל-יָד סּוֹסְנוּבִּיךְ שָׁאֵל הוּוּעֵד הַעֲרָוָנִי שֶׁל-בְּרִית הַצע"ר: "כַּיְצָד

אפשר להתנגד לקרון-הקיימת?", וכתשובה גימגם אחימאיר מה שגימגם. בולצלאוק היה הוא עד למריבת-בית בקרוב "גבאי" הוועד העירוני של הצה"ר, אך בין קהל שומעיו באוטה עיירה היה בית"ר אחד בשט יעקב ויניארסקי, שלימים יצא לו מוניטין בשמו העברי מרידור, ואנו עדין לא העלה אחימאיר על דעתו, כי צער זה היה אחד מכיבושו הברוניים החשובים בגלות פולין...

ובעוד מטרס הוועד המרכז של ברית הצה"ר בפולין עזה כיצד להיפטר מן ה-"פגע-רע" הארץישראלי ואחימאיר שמו, הגיע הלה לביאלה-פודיליאסקה...

ברכבת מוארשה בכיוון מזרח הרוח הארץישראלי, כרכוב הרהורים גיאופוליטיים. הנה סדلى, העיר בה נערך הפוגרים האחרון בסדרת הפוגרים של "השנה החמשית", ראשיתה בקישינוב בשנת 1903 וסיומה בסדلى בשנת 1907. אך לקח מכל זה לא למדו היהודים: בחורי ישראל ובחורותיו לא היו להם דאגות אחדות, פרט לדאגת פולין עצמאית, סוציאליסטית...

והנה מוריץ', ממנה יצאו כמה מבני "העליה הראשונה", מייסדי יסוד המעלה, בעוד שבדור שלאחריו כבר היו בה בונדים למכביר. והנה ביאלה-פודיליאסקה, מטרת הנסיעה. האמן, זהה ביאלה שבאותו סיפור-חסידים של פרץ? כבר יצא וו מכלל עיירה, אך לכל עיר לא הגיעה. בפולין הקונגרסאית מרובים היישובים מטיפות זה. בבלארוסיה שלך — חזקה על עיר בביאלה-פודיליאסקה שייהיו כל בתיה עשוים עץ, אבל בפולין הקונגרסאית — שאני; כאן בנויים הבתים מלבנים אדומות כדם, הרחובות מרווחים באבן והగות אינם מרעפי עץ, אלא מלוחות-ברזל. קיצרו של דבר, מבחינה זו הריהי במחצית הדרך לאירופה.

ההרצאה נערכה באולם "מכבי-האש החפים", — המוסד הציבורי היחיד הנဆבל על-ידי משטראוטאלאיטרי מוחלט או למחצה או לשיליש, כדוגמת השלטון הפולני בימי פילוסודסקי וירושיו. שעה קלה לפני ההרצאה נתבשר המרצה על-ידי אנשי המקום, כי "באו לשם עתכם" הבית"רים מבריסק, בריסק דליטה. חברי הסניף רצו בכך להפיס את דעתו של האורת, והוא אכן נמצא מעודד, שכן רצונו היה לבקר בבריסק, אלא שעקב מזימת העתקנים בווארשה ובטלנוטם של החברים בבריסק נמנע הדבר ממנו.

אותו ערב היה אולם אגדת "מכביה האש החפשים" מלא מפה לפה. מה יעשו בbatisם אנשי עיירה נידחת בערבותתו ארוּך ? ואפשר שדווקא אותו סופר ה"היינט". שקרה למרצה בשם "הగנול אחימאיר", עשה פומבי להופעתו. ביקש לקל וنمץ מאברך. לעולם אין אדם יודע היכן הם שונאיו האובייקטיביים והיכן שונאיו הסובייקטיביים. מצב רוחו של המרצה היה, כלשונו ה"צבר", "מוזופת": לך והבא את הקhal המשועם של עיירה בסוד פרטיהם של היישוב, הציונות ! מושג קלוש בלבד היה לו לקhal זה ממהותה של ממשלה המאנדרט. אילו היה המרצה בעל אופי "ירחמיאלוי", כי אז היה יכול לספר להם, שבעוד אצלם סתיו, כפי שהשתקף באותו ערב סגיר רעם הקור החודר לעצמות באולם "מכביה האש" הבלתי-מוסך, הרי בארץ-ישראל קוטפים חפוחיזב...

בין כה ובין כה גנטימה ההרצאה. הקhal התפרץ מן האולם החוצה כשהוא שרוי במצבו של "לא חמיאו ולא קרייא". אף המרצה עצמו מיהר לעזוב את האולם, שהומו היה מועט ואורו מרובה, ולצאת החוצה אל תוך "חוישך מצרים", כדי להסתיר את ארשטי-פניו הנבוכה. ובחוץ שרע לילה של שליחי סתיו מוזח-איירופי. עשר שנים חיים, מיעוטן בכרכיו המערבי ורובן בארץ, הרגלו את המרצה לאקלימים אחרים, באקלימים ממש הכתוב בדבר, לא על דרך המליצה. ולמרות לבושים, בהתאם לתנאי-הזמן והמקום, חש צמרמורת בגופו, ואולי גרט לוך המעביר מן האולם הדחוס למרחבה של כיכר-השוק תחת כיפת השמיים ללא-כוכבים...

עודנו מוביל מואלם ההרצאה למקום ליתנו על-ידי אחד מעס肯ני סניף הצה"ר דמטה, והנה צזה ועלתה מתוך "וימש חושך" זה של Lil. מר-חנון דמות גבהת-קומה ורחבת-כתפיים שהתקרבה ולהלכה עם שהיא משעינה את כל כובד גופה על רגל שמאל ועל רגל ימין לסרוגין. משהגייל הלה תקע לו לידי של המרצה כף יד רחבה ויבשתה, ובתווד כך כבר מילמל פיו באידיש, בונימת שאלת ובדרך נימוס:

"אתם אחימאיר?", ובטרם קיבל מענה הוסיף ואמר: "אני סטבסקי, אברהם סטבסקי מבריסק. השמעתם? כלומר, את השם סטבסקי לא שמעתם, אבל השם בריסק דלייטה בוודאי שמעתם ושמעתם".

"נעימים מאוד. על בריסק דלייטה שמעתי", נענה לו המרצה בחזייה וברם נפשו נתהרהר: מה רוצה טרדן זה ממני? רוצה הוא בוודאי

שבמחר הזהוב — דמי הכרטיס ששילים כדי להגיע להרצאה — אפותור לו על רגל אחת את כל בעיותה של הציונות והאנושות גם יחד...

באותו מעמד לא נטאוה המרצה אלא לדבר אחד — מיטה נקיה ושמיכה חמה. ברם, סתם אדם שיך לעצמו ולביתו, מה שאין כן העסקן הציבורי, שהפרק הוא לכל טרدن. רק העסקן המרגיש עצמו בחברת הטרדנים כ„פרשת פרשה במיל מדינה“ עשוי להצליח... עוד מרצדים הרהוריו של המרצה ממיטה ושמיכה לעסוקנים ולטרדנים ואישישיחו בשלו:

„אני סטבסקי מבሪיסק.“

„שמעו שמעתי, מה רצונכם?“

„יש לכם זמן? עלי לשוחח אתכם ביחידות. אתם מסכימים? אין לדחות את השיחה, אנו חוזרים מיד לברייסק...“
כאי לו היה לו למסירה ביריה בין מיטה ושמיכה לבין שיחה עם אלמוני לאחר הרצאה מעייפה! ועוד לפני שקיבל את ההסכמה לשיחה ביחידות וכבר הניף ידו בחלל, בתנועת חצי קשת עוגלה, עבר בזיהלויה, ובעצם התנוועה היה מן הצע שאן להרהור אחריו; לא נותרה לו איפוא לבזיהלויה ביריה בלבתי אם להסתלק.

ליישאר באפלה עם אדם בלבתי ידוע, ברחוב שומם, סמוך לחוץ הלילה, לאחר ששפכת „אש וגפרית“ על הקומוניסטים. — דבר זה אין אתה רוצהalach לאח לאף אחד מיזידין. ואולם יכול היה המרצה להשתחב בכך, שמעולם לא היה רב אצלו המרחק בין ההלכה לבין המעשה, וחדור היה הכרה, כי כל המטיף לגבורה אינו צריך להירתע ממצבים שטכנה כרכוה בהם. שמן הרהור של „כאשר אבדתי אבדתי“

חלף בלבו והוא נעלם בחברת האלמוני בחשכת הלילה.
האלמוני, שאך עתה זה הציג עצמו בשם „מן הפתעה“, אברהם

סטבסקי, הפסיק חשימחר את ה„השלך-הס“:

„אני עומד לעלות בעליית זייציק.“

זייציק היד היה עסקן צה"ר מוארשה, שבשמו קשר הנסיוון הראשון של אותו מפעל לאומי, שכעבור שנתיים או שלוש שנים נחרפסם ברבים בשם „עליה ב'“, או „העללה“.

לרגע קט שקע אישישיחו של האלמוני בהרהוריהם על אותו נסיוון של העפלה לארץ-ישראל שלא ברשות מחלוקת העליה המאנדר

טורית ומשרד העליה של הסוכנות היהודית, אך מיד קיטעו האלמוני בדבריו:

„לא לזאת אני מתכוון“, ובתוכך כך תחב ידו לכיסו ושלף מתוכו חפץ, שעדר מהרה הבחן איש-шибו כי אקדה הוא, ועל כן נרתע אחוריית אינסטינקטיבית, יותר מאשר מתוך הכרה.

„אל תפחדו. אני בריוון. אין כוחי בפי. איןני מומחה למלאכת הדיבור. איןני מלומד. תשלחו לי, אחים-אחים, אם איןני חסידם של מלומדים. ברישקאי אני, מותגך“. המלומדים הם פטפטנים, שאיןם מוסgalים לטבול ידיהם במים צוננים. ויש שפטפטנים מבאים לאסון...“
„גם ראש ביתך הוא מלומד, כולם פטפטן, אם לקבל את יחסכם

השלילי לאינטיליגנטים...“

„תשלחו לי, אחים-אחים. אדם פשוט אני, לא מלומד. אבל יודע אני להבדיל בין הדוז'אדק' (ה.סבא') בפולנית: כך קראו הבית'רים הפולנים לז'ובוטינסקי בלשון חיבה, על דרך הלגיונרים הפולניים, שכינו בכינוי זה את פילסודסקי לבין העסקנים שבווארשאה.“

„אני שמח, שסוף-סוף ניתקלתי בפולין בביתך עם אקדה. אבל, היוזרו לכשתעלו. בארץ-ישראל מתחשים האנגלים יהודים בעלי אקדחים“.>.

„היו שקטים, אחים-אחים. אצלך לא ימצאו אפילו האנגלים שלכם...“

„ובכן, להתראות הארץ“, הפטיר אחים-אחים כלפי האלמוני תוך סברה, שבכך בא הראיון לקיצו, אלא שהלה לא הניחו:

„חכו עוד רגע, אחים-אחים. רוצה אני להעיר משחו על הרצאתכם. אתם לא תיעלבו? ברישקאי אני ואומר את האמת בפניהם. ההרצאה שלכם לא מצאה חן בעיני. תשלחו לי. איןני מלומד. אבל נדמה לי, שאתם מפריזים בעומק הניגודים הקיימים בעמנו. אני רוצה מדינה יהודית ולא איכפת לי איזו, ואתם כאלו מציגים תנאים וمبادלים בין מדינה יהודית אחת לרעותה. לא איכפת מה יהיה המשטר במדינה היהודים. אחת היא לי, אם נשיא המדינה יהיה ז'ובוטינסקי או וייצמן. אחת היא לי אם יעמוד בראש מדינתנו מלך, נשיא או קומיסאר.

ישלטו במדינתנו קומוניסטים ובלבד שיהיו יהודים...“

„זו דעתם של רוב הצה'רים, פרט לבריוונים בארץ-ישראל“, נענה האורח הארץ-ישראלי לבחור הברישקאי. „בראש וראשונה מתענין אני בדמות המשטר של המדינה היהודית. מדינה יהודית סובייטית,

— מוטב שתימשך הגלות עוד ועוד. מדינה יהודית סובייטית לא חפתר אチ שאלת היהודים; היא לא תאריך ימים ורק תגרום לחיזוק האנטישמיות. אף אם שנות גלות שישתינו בקומוניזם? מוטב שנחלה עוד אלף שנה. אתם, סטבסקי, בחור צער. איןכם יודעים שנאת אחיכם מהי. אתם בגלות מרגישים את שנתה הגוי. השנאה החיצונית מטשטשת אצלם את הניגודים הפנימיים העמוקים. תעלו לארץ, בה אין הגוי חי לא בערינו ולא במושבותינו ותiyorכו מהי שנתה היהודי ליהודי".

"אחיםAIR, מסתמא אתם מבינים את המצב טוב מمنי. אני רואה שאתם עייפים. היו שלום, עוד הלילה אני חזר לבריסק עם החברת. אבל מהר מאד עלה. נתראה בארץ. אחפש אתכם שם ואמצאכם. רציתי להביאכם לבריסק, אבל הבטניים שלנו... כולם מלומדים. כולם>Rודפי כבוד".

"חבל, היו שלום. להתראות. חכו רגע. אתם מבריסק? מכירים אתם בית"רי אחד ובגין שמו?"

"פטורינו. מנחים בגין, בנו של מזכיר הקהילה. הוא מהחדר' שלכם. מן האינטיליגנטים, מן המלומדים שלכם. לעת-עתה הוא מדבר". ליד דיות העסקן, בה הוקצה מקום לינה למරצה, הסתלק האלמוני המוזר. רצפת-העץ בחדר הייתה משוחה בצבע אדום כהה, מבריק. בפינה עמד עץ פיקוס, שצמרוו הגיעה עד התקרה. באותו ליל-סתור התגעוו השנאים — האורה והפיקוס — לארץ, בה גדים הפיקוסים תחת כיפת השמיים. השמיכה העבה חיממה את גופו של המרצה יותר ממה שעלה בידו לחםם בדבריו את קהל הסקרנים שבעיריה הפולנית. שנתו נדדה מעיניו. יותר משעה בנומו, הרהר בדורשיך עם הבוחר המוזר. לכארה היה הלה חדור השקפות צה"ריות מקובלות: מדינה יהודית וסוף פסוק. צה"ריי בנוסח אותו פאטリスト כסיל מן הבדיקה החביבה על ז'יבוטינסקי... ועם זאת, הרי אי-אפשר היה להטיל ספק בכונתו של הבוחר לעלות לארץ מיד, ללא סרטיפי-קאט, ורב היה בעיניו ערכו של הנשק..."

באותו לילה נשתקק האורה לדבר אחד: להירדם. הפגישה עם אותו בחור לא העלה על לבו כל חזהות קשה, אך בעבר חדשים אחדים הייתה לו הזדמנות להרהר על דרכי הגורל. אילמלא ערכה נציבות בית"ר דפולין את ההרצאה בביאללה-פודלייסקה, הקרובה

לבריסק דלייטה, לא היה אברהם סטבסקי בא להרצאה והפגישה לא היתה מתקימת. הוא היה עולה ארצה ולא היה מחפש את אחימאיר. בהירצה אROLZOROWICHI היו המעלילים מתחשים קרבען בסביבתו של אחימאיר, ואז היו ניתקלים בבית"ר אחר לא באברשה; מאורעות חyi אברשה היו משללים בצורה אחרת, ואולי לא היה סופו כה מהיר וככה טראגי. מי ידע סוד דרכה של ההשגחה העלונה? ...

פרק ב.

נוח פנדרי

aicem, יהודים גרים ומציקים... וביעיניכם הילדיות — אוו-החכים השתעשע... דילקה כי תפוץ בעירה, באישון לילה, אתם הרצים ראשונה בכותנתכם לעורכם... ואותם הראשונים לקפוץ להבה, להצליל רכוש ונפש... מהומה כי תפול בין יהודים וגויים ביומישוק... אתם העומדים תמיד בפרץ, התיצב וסכך בכתפיכם הרחבות על חנונים חולשים, אלמנות מרודות, מוכרחות-דיגים, ויתומיהן... מקוה-הדים הבהיר ואוצר מאוי-ארץ היותם בישראל... שלחתת האהבה בבשר — אתם שמרתם עליה... ואז זה הרצון העז לקרקר את חומות הגיטו האחזרנות, — מתוק-תוככם הוא בא... כעלוותכם אתם ואבותיכם לכבוד-התורה, כן עלו בנייכם ובנותיכם לגדרות, וממלחמות רמות חזו לנו את ימאות-המשיח... זו גבורתכם המליצה את פרי חיינו... ואבל למה לנו להרבות שיר? טוב כי נספר עליהם.

? שניואר, „פנדרי הניבור“, חלק ראשון

עיר מולדתו של אברשה הייתה בריסק, בריסק דלייטה! שם דבר בישראל. ולא בישראל בלבד. שמה רשום בהיסטוריה של שלושת העמים הגדולים של מזרח אירופה, — הרוסי, הפולני והיהודי. בתולדות פולין יש פרק נכבד בשם „האוניה של בז'אש שעל הבוג“. מכאן עלו הפולנים עם צלבו של ה- „קסיונז“ (הכומר הקתולי הפולני), כדי להמיר את דתם של הבילורוטים והאוקראנים מן הפרaabolshevits אל הקתוליות, כולם מתרבות ביוזאנטים לזו של

רומי הלאטינית, דרך הקפנדרית הרוחנית ששם "אוניה". ה"דראנג" הפולני מורה — החילוני מלובין והrhoני מ"בז'אש" — סופו שנחרף אחרה עליidi הכוח ה"מוסקאלי". ה"דראנג" הרוסי מערכה הצליח יותר מן ה"דראנג" הפולני מורה. ב"דראנג" הרוסי מערכה, בימי הצארים האחרונים, היפה "בראסט ליטובסק", שעל הגבול האתנוגרפי הפולני מזה והביילורוסי-אוקראיני מזה, למבצר עוז. ברиск הייתה המבצר בה"א היקעה סמווק לאגלו הרוסי במערב ושימשה כזומת לדרכי המסחר והאסטרטגייה בין מוסקבה לווארשה. מספרים על הצאר אלכסנדר ה-3, כי בבווא לחנוכת חנתן-הרכבת בברиск, התבטא תוך עקימת פה: "הבניין דומה לבית-מרחץ של זידים". פליטתה פה זו של הצאר גרמה להתקפותו של המהנדס הראשי. מבצר ברиск, שעלה ל"קזונה" (אוצר-המלוכה הרוסי) בעשרות מיליון רובלים והכנסות רוחחים לקבנאים יהודים, החמור במבנה-קלפים לפני תוחתיו של פון-מאקאנזאן, המפקד הגרמני המהולל בעת ההתקפה הגרמנית הגדולה בקייזר 1915.

וכשם שבתולדות פולין קשור השם "בז'אש" בתקנות גדולות שלא נתגשו, כן קשור השם "בראסט ליטובסק" בתולדות רוסיה בגודלה שבבגדות הלאומיות בהיסטוריה האנושית. כאן נכרת השלום הידוע בין השלטון הסובייטי בחדשי-קיומו הראשונים לבין גרמניה הונצולרנית בחדשי-קיומה האחרונים. כאן חתמו שליחי לנין על שלום, שכותzáה ממנה נקרעו מעל רוסיה שטחיה המערביים ורובו של הקאווקז ואשר היה, אולי, הגורם הראשי למלחמה-האזורית הרוסית הנוראה.

גודול היה ערכה של ברиск דלייטה גם בתולדות ישראל במזרח אירופה. דומה, כי ראשיתה של גלוות זו בברиск דלייטה כבקהילות פוזנה, קראקוב, לובלין. עיניו ב"פנקס ועד ארבע ארצות", או ב"פנקס ועד ליטא" ואתם נתקלים ונכופות בברиск דלייטה. ובדורות האחרונים, לפני החורבן הכללי, הייתה עיר זו מבצר עוז ליידות הרבנית. ה"מתנגדת", שעמדה בפרק הרפורמה הדתית החסידית. מסביב געש הים החסידי שגרף את גלות אוקראינה "העם-ארצית". את רובן של גלות-ביילורוסיה ופולין הקונגרסאית. והנה בים זה הזדקה בリスク דלייטה, אי "מתנגידי", שהగלים החסידיים לא יכלו לו. לרבני ברиск לשושלת סולובייצ'יק, יצאו מוניטין בעולם היהודי.

יהודי בריסק התפרנסו במישרין או בעקיפין מן ה"קזונה" הרוסית. כיוון שהיתה, כאמור, עיר מבצר ובה חנה גם בעיתות שלום חיל-צבא, הייתה כלכלתה תלולה במידה רבה במקס הצבא. היא שכנה בצומת מסילת-הברזל והדרך האסטרטגית שקשרו את פנים רוסיה עם הספר המזרחי שלו, והכביאש, שהיבר את מוסקבה עם ארשא, נקרא "הכביאש הבריסקי".

אף ר' אהרון סטבסקי היה קשור בפרנסתו ב"קזונה" של ה"פוניה" (כך נקראה רוסיה בפי היהודים), וכיון שהיה שקט באופיו, סלוני, מעביר על מידותיו ומקבל את הדברים כמוות שהם — מצא חן בעיני ה"צ'ינובניקים" (הפקידים הצאריסטיים) שבבריסק וב уни ה"קופצים" (הסוחרים הרוסיים שבפניהם הארץ). הון עתק עשו כמה יהודים בעסקי קבלנות משלТИם, אך לא כן ר' אהרון, שהילך מתזונ-מתzon, היה תמים ולא נתפס מעולם לעסקים מפוקפים; הוא השתכר יפה, אבל לא אץ להעשר. לרجل עסקו היה נדרד מבריסק לכמה חדשים בשנה. אותה רוסיה ישנה, שהקעה במצולות ההיסטוריה, הייתה זכורה לו לר' אהרון לטובה. לרجل החורבן, שבא בעקבות מלחמת-העולם הראשונה, ולאחר שהשתדל השלטון הפולני לעערר את מעמדם הכלכלי של היהודים, הפרק ר' אהרון, הקובלן מאתמול, לבעל-מלאה. ברם, גם אז קיבל עליו את הדין ללא רטינה לא כלפי מעלה ולא כלפי מטה.

מלחמות-העולם הראשונה אף טלטה את המשפחה ממוקומ'- מגורייה. כתווצה מן התקופה הגרמנית בקץ 1915 הייתה בריסק לעיחרבות, אך היהודי העיר לא חזו את מורות המלחמה מבשרם, שכן עוד קודם שתותח פון-מאקאנזון החלו מריעשים את המצודות, פינו שלטונות הצבא הרוסיים את האוכלוסייה האזרחית וגירשה אותה לפנים הארץ. כך החלה פרשת הנדודים של ר' אהרון ומשפחתו בעורף הארץ הנחותה במלחמה, עד שהשתקעו בפריאסלב שבאוקראינה — היא

עיר הילדות והגעור של שלום עלייכם. ר' אהרון, או ר' אהרון-צבי בשם המלא, לצורך עלייה ל תורה, נימנה עם אלה המקבלים את החיים כמוות שהם, על הטוב והרע שבהם, ללא טרוניה, אם אמנים לא באהבה. הרי תוך הכרת-יכורה, שמסתמא כך צריכה להיות דרך עולם. במופלאות ממנה לא דרש ולא שאל מה לעלה ומה למטה. אין הוא טיפוס איוובי, המתייח כלפי שמי, ומתקבל

עליו את הדין בכל הנסיבות. בחליפות הזמנים החליף ר' אהרון את משלח-ידו כחזי תריסר פעמים. מי נפקא מינה? העיקר להציג פרנסה שאין עמה בושת-פנימים לא בפני היליטן" (משמעותו) ולא בפני שופט כל הארץ. נהוג היה, כאבות אבותיו, להשכים לבית-הכnest. ומעולם לא נדחק אל כותל המורה: מן הסתם ישנים ראוים ממנו — הרהר בעומק לבו, אםאמין הרהר על כך בכלל, ועלה לתורה רק כשנקרא.

האם, מרת אותה, הייתה "אידישע מאמע" טיפוסית, שוניה תכליתית, שינוי מבולה. חייה עברו עליה בסערה, אלא שהסתירה לא יצא מהתחמי הבית: "כל כבודה בת מלך פנימה". הנודדים, עקב המלחמה, היו בה גורם לא-ימנוח נשית, וביחד משום שבולה נגה קיבל הכל כגוזירה שאין להшиб. דמיון רב היה בין בינה בנה בכוורת, אבראהם, ואף הקשר שביניהם לא היה אדר ורך קשור שבין אם לילד טיפוחיה, אלא משחו נעה מזה. אפשר, ששורש הדבר נוצע בכך שאבראה היה בנה בכוורת, או שמא ניבאה נשמת האם דבר וידעה מה שניבאה...

מן הרואי עתה לאפשר לקורא להציג הצצה כלשהי בחיה של משפחה יהודית. האופיינית לא לבריסק דליתא בלבד, אלא לכל משפחות ישראל בגלות ליטה ורייסן. ואכן, כזאת היא משפחתו של אבראה — משפחה יהודית "מכל ימות השנה".

"מתי נולד אבראה?" — שאל את פי ההורים. רושמי חולדות חיו בניהם, ויגידוך. אך, משנשאל על כד האב השכול אינו מшиб, אלא מעתיק את השאלה לאם השcolaה:

"באמת, מתי נולד אבראה? אמרי את..."

אך מאחר שהאם מתקשה להשיב, משקיע עצמו ר' אהרון בהרהור קל וบทוקך כך אומר:

"חכו רגע. כן, אני נזכר: בתעודות הפולניות הרשמיות היה רשום, שאבראה נולד ב-1 בינואר 1906".

"איני מתעניין בתאריך הגויי", מעיר כותב השורות האלה בnimת תרעומת כלשי, שהרי ברור, כי אין התאריך הכללי מדויק. לשם סגוליה שב"פריזוב" (גיאס בתקופת רוסיה הצארית) נהגו ההורים היהודים בתחום המושב" להעניק תאריכילידה "סטאנדארטיזם" לבנייהם. "ראש השנה" האוריינטי ממשמעו שנה חדשה, ובכך נוספה שנה

או נגרעה שנה לבן זה או לאחיו, שנולד לפניו או לאחריו, ולחז
הගלים נשתחבש...

ר' אהרון, הנוהג מנהג "מלה בסלע", מביע הסכמתו לדברי השואל
בנידרראש, וכאן מתעוררת ה"אידישע מאמע":

"כן, חכו רגע, אני נזכרת: אברסקי נולד בערב שבת קודש, שבוע
אחר הנר האחרון דחנוכה".

לפי השוואת התאריכים היהודיים והנוצריים ב"לוח הנצחיה" ניתן
איפוא לקבע, כי אברשה נולד במחצית הראשמה של חודש טבת
תרס"ו.

ופיין הדבר יהודים של אז, שלא הלכו בדרכי האמוראי ולא
דקדו בתאריכי ימי ההולדת. להיפך, היהודי המסורי מולזל ולזול
רב בתאריך הלידה, וחתת זה מקפיד הוא מאוד על שמירתימי
הפטירה, ה"יארכיטין", של הווריו וקרוביו לכל יחסר ח"ח בהדלקת
נידנשמה, באמרית "קדיש", בעלייה לקברו של המת היקר שזכרו
חי וביריה לפני התיבה בתפילה ציבור. הווריו של אברשה שיכים
בנידון זה לדור העבר...

אברשה היה, כאמור, ראשית אונו של ר' אהרון סטבסקי,
ולו עוד שני בניו ושני בנים. שנות פריאסלב היו שנים
הlimודים של אברשה. ר' אהרון ואיטה זוגתו בריסקאים טיפוסיים
היה משמע אנשי עיר ואם בישראל, מרכז של מדינם, בה
היה גדול כבוד התורה. חדרוים היו רגשי דרא-ארץ עמוקים לכל
אדם הבקי ב"אותיות הערים". הם לא הבינו, מה שהבין בנם בכורם,
כי בחים מצויים דברים חשובים רבים, נסף על קלא וטריא של
צורה מרבען מסורתית או מודרנית. ר' אהרון, שהיה איש מעשה טיפוסי,
לא העיר את משליחידה, וסביר, כי בעל מקצוע חופשי מבוסס יותר
ומקביל יותר על הבריות. משום כך השתדל להלעת את בנו בכורו
תורה, ובתקופת פריאסלב העמיד לו ארבעה מורים, ביניהם מורה
עברי, שהלום חייו היה לראות את שיריו מודפסים בכתביה העת
העברית, אך לא זכה. הווריו של אברשה לא עמדו על אופי בנם ולא
רצו להודות, כי כוחו לא בתורה, בהלכה, אלא במעשה, וכי שירותו
היא שירות החיים והמציאות.

כאשר כפתחה גרמניה של הקייזר על רוסיה הבולשבית את שלום
בריסק, חזר ר' אהרון סטבסקי עם בני ביתו לעיר מולדתו, שעמדה

בחורבנה. הרכוש שעשה בימי שלום ובימי מלחמה ירד לטמיון; רובל הכסף נידרדר והומר ברובל הניר הצייריסטי, ורובל הניר הצייריסטי — ברובל הניר הקרנסקי, והקרנסקי — בסובייטי, בהאטמאנאי, בראדאי (אוקראייני) ובדניצינאי (ה„לבן“); הצד השווה שבכולם, שערכם היה כקליפה השומם. בעירום וחוסריכל חור איפוא ר' אהרון לבריסק החרבת, ובינתיים, „ויקם מלך חדש“. העיר עברה לשולטן הפולני. במקומ רחבות-הלב של האיש הרוסי, שהודות לה אפילו האנטישמיות-מטעם לא יכולת לשבש את עסיקיהם של היהודים, באו צרות-העין והערמה הפולנית, כעוממית וכרשמית, עם השנאה המהולה ארס „שפיפון עלי אורח“...

חזקת על מי שעשה עסיקים עם ה„קזונה“ וה„קופצים“ שלא ימצא את ידיו ורגליו בעסקי עם הפולנים, שהגיעו לעצמאות בהיסח-הදעת, לא בזכות עצם ולא בזכות יchos אבות, אלא בעקב מלחמת רוסיה בגרמניה ובטעמים של הרוסים שנלחמו בינם לבין עצם. ר' אהרון, שידע להתחלק עם תושביה הרוסים של פראם לרגלות האוראל, היה אובד עצות במשאו ומנתנו עם הפולנים. שעלו בהמניהם מפוזן לבריסק...

מיד ניגשה הממשלה הפולנית לשיקם את „בז'אץ נאד בוגט“ (בריסק שעל נהר הבוג), שחרבה בזמן המלחמה. עם תום המלחמה יצאתה ממנה כמעט כל האוכלוסייה הרוסית ובמקומה הזרימה עתה הממשלה הפולנית המוני פולנים, בעיקר מחבל „פולין רבתי“, מפוזן ובוניתה. פולנים אלה, ספק אם קיבלו את חוש המשויות הגרמניות, אך לעומת זאת סייגלו לעצם את הנוקשות והשוביניות ברוח פרוטיסטי. תושבים חדשים אלה נתקלו באוכלוסייה היהודית הווותיקה בבריסק, ולשם חיזוק היסוד הפולני בעיר זו, פתחה הממשלה בית-ספר טכני, שלhalbכה היו דלתותיו פתוחות לכל דיכפין, בתנאי שהיא אורה פולני, אבל למעשה יכולו ללמידה בו אך ורק פולנים „כשרים“. ואם בתיה האולפנא ברוסיה הציירית היו בחזקת משתלות לטיפוח קומיסאים קומוניסטים לעתיד לבוא, הרי בתיה-אולפנא של ארצות מרכז אירופה, הכשרו את אנשי ה-ס"ס בשבייל היטלר, את „לגיון הברזל“ הרומיני ואת נוער הנאר"א הפולני. תלמידי בית-הספר הטכני בבריסק ראו עצם כנושאי ה„פולשצ'זנה“ בפולאסיה כולה. מיד החלו למරר את חייו היהודים בעיר ובראש וראשונה הכריזו מלחמה בלתי-ירושית על

השלושה מובלים למאסר

בית-המשפט מבקר במקום הרצח על שפת הים

הרב אברהם יצחק
הכהן קוק

הרב נתן
AMILIKOVSKI

הזקנים היהודים. יהודי עבדקן שוב לא היה בטוח בזאתו לרשوت הרבים, בין מנהה לעריב. אם יחוור לביתו עם זקנו המגודל. ה"צד" על זקנים יהודים, מקורו בשנאתי-ישראל מדם, מימי חנוך בז'נחש העמוני, שגילח את חצי זקן של עבדי המלך דוד. הפולנים ראו בתגלחת כעין סימן מובהק לציביליזציה המערבית, שהם היו, כמובן, נושאיה בספר שבין מזרחה אירופה למערבה. היהודים והוילקוריםם (הروسים במרכז הארץ) היו עבדקנים ברובם, ובזקן ראו הפלנים את סמל ה"מוסקאל" הרוסי, אויבם הלאומי. ולモתר לציון, כי לצורך "גילוח" זקני היהודים השתמשו האנטישמים הפלניים לאו דוקא בתער ובמספריים...

כיצד הגיעו האוכלוסיה היהודית בבריסק על משובת "גוער הזהב"
הפלני?

בקרב הנעור היהודי בבריסק היו מפלגות שונות, שרכמוותה ה"פרוגרס" בגרונם. הללו נודעו באומץ-לבם כשהיה להם شيئا ושייג עם רבניים, גברים, או סתם יהודים. אך לנוכח תעלולי האנטישמים העדיפו להסתתר מאחוריו "רוזוציות" נמלצות. הוא אומר, שהנעור היהודי בבילורוסיה המערבית לא נקם את נקמת קדושי פינסק, והפרוגרומשצ'יק בולאך-באלאקוביץ' התהלהך באין מילים דבר...

בכל הנעור היהודי בבריסק היה צעיר אחד בלבד, שעשה נקמות בפריחיה האנטישמים. היה זה אברשה. הוא השיב מלחמה שערה. גבהה קומה היה ובמלויא זקיפותו התהלך בעיר והפיל אימה ופחד על "ש��צים", ופעם אחת אף הצליל היהודי אחד ממוות. תלמידי בית הספר הטהני הפלני היו ניכרים בכובעיהם, בעלי המצחות הארוכות, ובמרוצת הזמן אסף אברשה בביטו שלל של כובעים...

רחוק היה אברשה מעיני הילכה ולא נכנס בעבי הקורה של ההבדלים המפלגתיים שבין היהודי ליהודי. זאת הניה, לדבריו, ל"חובשי בית-המדרש". תמיד ראה רק את האויב החיצוני, שאינו מבידיל בין היהודי ליהודי. בבריסק יצאו לו מוניטין של "מרביץ" ("א שלעגער") ותפקידו לעשות שפטים בגויים תוך שמירה על כבוד ישראל. אילמלא היה אברשה חדור אהבת ישראל, בלי כל חשבות, כי אז היה מן הסתם קומוניסט. חומר אנושי מן הטיפוס שלו מילא את שורות הקומוניסטים. מה עוד שהמדיניות הפלנית כלפי המיעוטים הלאומיים דחפה צעירים מסווגו לזרועות מפלגה זו. אבל בכל מהותו רחוק היה

אברשה מקוסטומפוליטיות. תורה זו נראית בעיניו מופשחת מדי, בalthי מציאותית. יהודי שורשי היה, ציוני שלא נזקק לטעמולת מפלגתית. ספק, אם המורה העברי — הוא שמשכו לציונות. מציאות החיים היא שיעיצה את השקפת עולמו של אברשה; מן המציאות היה יניקתו, לא מן הספר, מכל מקום לא מן ה„ברושורה“. אדם בעל אינטינקטים בריאים, „גויים“, בודאי שלא היה יכול לפניות לציונות-שעטנה, הוכרת מין בשאיינו מינו. הציונות הכללית, הבעלה-ביתית לא קסמה לו. לא במקרה היה אברשה לז'ובוטינסקי.

פגישתו השנייה של אברשה עם העולם היהודי חלה ב-1925, עת שירת בצבא הפולני בעיר טרונז, שהיתה שייכת לחבל פרוסיה המערבית לפני תום מלחמת-העולם הראשונה. כאן נתקל אברשה בפולניות פרוסית, משמע באנטי-シמיות כפולה ומכופלת. עם זאת נשא הצער היהודי גבה-הקומה, החסן ובעל הפנים ישרות-הGBT חז בעיני מפקדיו. הוא שירת בחיל התותחנים ועל אף יהודותו הגיע לדרגת סמל. אָפַּעֲלִיְּפִיכָּן, לא יכול היה להסתגל לאווירת הקסראקטיון היהודי ונשם לרוחה בהשתחררו מן הצבא.

כבר-פה היה אברשה עצם טבעו. לא דיבר צחות בשום לשון, לרבות אידיש, שfat אמו, לא כל שכן לא היטיב לדבר פולנית או רוסית. גם העברית לא הייתה שגורה בפיו. כאמור, רחוק היה מפולחן הספר, ופעמים אף ראה אותו כמקור הרע. מתחת לסף הכרתו סבור היה, כי באידיאולוגיות ניתן למצוא הצדקה לכל מעשה רע בחברה האנושית. מאוהב היה בחיים, בגילוי העולם הזה ובכל מה שמרחיב את דעתו של אדם. תמיד אהב לנحو עצמו בשם „הבחור הבריסקאי“ („דער בריסקער בחורייל“). „מתנגד“ היה בכל מהותו, והתייחס לכל דבר מתחוק ביקורת וספקנות, ותמיד נקט את הכלל של „כבדחו וחשדחו“, ואפילו הערצתו לז'ובוטינסקי לא הייתה כהערכתם של שאר הצערים והבית"רים בפולין, שהיה בה שמאז מיחס אבותיהם החסידים לרבי.

פרק ג'

הדרך לציון

נסיוון ההורים לרטום את אברשה בעולה של תורה לא הצלית. אחר ניסת האב לעשותו עוזר בעסקיו — עסקיו קבלנות-בניין פרטימי, ובמידת האפשר — גם ממשלתיים; הרי אברשה היה בעל חוש מעשי ובעל כוח ארגון, ולא עוד אלא שעוד מנעווריו חלם להיות בلتיה-תליי במובנו חומריא. אך גם נסיון זה להפוך את הבן לקובלן, או למשגיח-עובדיה, לא עלה יפה.

אברשה החל נمشך והולך אחר העסכנות הציוניות, — עסכנות מיוחדת במינה של ציונות בלתי-ירגילה באוטם הימים, שהרי עומדים אנו באמצעות שנים העשרים למאה העשרים. הייתה זאת תקופה קצרה ונפלאה בתולדות היישוב והציונות — תקופה „העליה הריביעית“, בה עלה לארץ היהודי המטופל במשפחה ומעוטר בטלית ובתפלין. עלייתם של יהודים בעלי הסכונות פרטימיים, ללא מגבויות, שבישראל כי יש שבר הארץ-העברית... אין זה מקרה, כי תנועת ז'בוטינסקי כמה בעונה אחת עם עליה זו.

הסתיכיות שבעליה זו לא יכולה שלא לקסום לאברשה, שהייתה אז כבן שמונה-עשרה. בגיל זה שרוי הצער במעבר שבין שנים הלימודים לבין שנים הנදודים, שהרי תקופה הסטודנטיות אינה רק תקופה לימודים, אלא גם תקופה נודדים, — ההיכרות הראשונה עם מציאות החיים שמהווים לconi-ההורים. הביטוי החיצוני לגיל זה הוא ברגש הנדוידים המתעורר, זה הרגש ה-„רוּבִּינֶזְוֹנִי“. צעירים מישראל במורח אירופה, בשנות העשרים והשלושים למאה העשרים, נמצאו עומדים על פרשת דרכיהם ועל סף עזיבת מפטן בית-ההורים החם, אם גם דל הוא מבחינה חומרית. לנגד עיני הצער מישראל באותו פרק זמן, שניצב בתחום-מווצה זה, על סף הברחות, נתגלו שלוש דרכיהם. אתה פונה שמאליה והרי מוליכה אותך הדרך לרוסיה; אתה מישיר לכת והרי סופר להגיע אל ארצות המערב או לארץ שמעבר לים; אתה

פונה ימינה והרי אתה עולה לארץ. אלה שהשMAILו היו מלאי תקווה כבירות בעשותם את צעדיהם הראשונים, אבל חיש-מהר נוכחו לדעת כי עשו משגה לכל חייהם; כי מדרך זו לא הייתה שיבחה וברוב המקרים הטילה את ההולך בה ישר לזרועות הגיהינום הסטאליניסטי. אלה שבחרו ב„שביל הזהב“ (תרתי משמע) טיפסו חיש-מהר בסולם הצלחה מבחינה חומרית. ואילו אלה שהימינו ובחרו בדרך העלה, גורלם ידוע — הם חיים בתוכנו.

ברם, גורל אברשה היה גורלו של יוצאי-דופן גם בקרב אלה שבחרו בדרך הימנית. כשהחליטו בשנת 1923 או 1924, בעצם ימי „העלייה הר比יתית“, לעלות לארץ, לא יכול לחכות לסתטיפיקאט. חסירה לו הסבלנות לצפות לחסדי „המשרד הארץ-ישראלית“, לאחר שישלים את תקופת ה„הכשרה“ ויסטגל לאורחות ה„מנגנוןות“ המפלגתיים. בחושן הברייא הבין אברשה, כי מ„הכשרה“ זו לא צמח שום תועלת לבניין הארץ, ואין כוחה יפה אלא לזרע ניגודים במחנה הציוני. וועל-לכל — הרגש ה„רוביינזוני“ שהתעורר באברשה — הוא שփד אותו ל夸דרות; לא עדמה בו הסבלנות לחכות עד הגיעו תורו לעליה. וכדרך ה„רוביינזוניות“, שהיא גם ביטוי למרד הבנים באבות, נדחף אברשה לעזוב את בית הורייו למרות רצונם. הוא ברח מן הבית שככיסו כמה שערות זהובים פולניים, דמי חסכוונתי. כיצד השיג „גירות“, ככלומר דרכון, אשרות?

שנתיים לאחר מכן היה רוח בחרגי בית"ר בפולין המושג „גאה“. שומעי פולנית אומרים, כי פירוש מושג זה הוא „לא-יצלח“, אך בפי הבית"רים נשתרם ממנו מובן אחר, שהקליל למושג „עליה ב'“, או „העליה“ בשלתי תקופת המאנדרט. „גאה“ אמרה לגבי נסעה שאינה נסעה כל אדם מן היישוב. ה„גאהאי“ אינו כלל בשר ודם. אין הוא נושא בכוח קרטיס-נסעה אותו קנה בכיס מלא בקופה, אלא הוא משחד את מבקרים-הקרטיסים. ה„גאהאי“ אינו נושא בתוך הקרון, אלא על גגו או תחת אחד הספסלים בו. הוא אינו עובר את הגבול בתחנת-המסס בכוח הדרכו והאשרה, אלא חוצה את הגבול ה„ירוק“ בעזרתו של „סוכן“, „مبرיח“, או אף ללא כל עזרה. ממשגייע ה„גאהאי“ אל הנמל ורצונו להמשיך נסיעתו באנייה, הרי הוא מהפש דרך אך להתגנב אליה. יש שהוא בא בקשרים עם מישחו מאנשי הוצאות, משלם דמי נסעה לא בכיסף, אלא בשווה-כיסף עליידי עבודתו

באניה, ויש שאחד המלחים מסתיריו בבטן האניה ומפרנסו כעורך וככלב...

באמצעים "גאפיים" אלה וcieaux באלה ניסה אברשה לעלות ארצה בפעם הראשונה. בדרך "גאפאית" נסע מבריסק לווארשה ומWARSHA לשניאטין — תחנת הגבול שבין פולין לROMANIA. בשניאטין "גנבי" את הגבול ומשומם מה הגיע לא לKONSTANTYNIA, — הנמל של גDOT הים השחור — אלא לגאלאץ שעל הדנובה.

גאלאץ הייתה תחנתו האחרון של אברשה בדרך לארץ בפעם הראשונה. כאן התגלגלו ימים אחדים באנסניה, שטיבה נקל לשער. באותו הימים לא עלה כמוון על דעתו כלל, כי עברו עשר — חמיש עשרה שנה יטפל בהעלאתם של אלפי בית'רים וסתם יהודים, צעירים ושאים צעירים, בזמנים "גאפיים". אף לא שעיר, כי בעולתו ה-"גאפאית" הענקית עתיד הוא להכיר ממקור ראשוןACSNEYOT ומלונות ROMANIIM לעשרות ונמלים שעל חופי ימים וגדות נהרות אחת. ברם, עת זואת נשאר הוא קוע באנסניה בגאלאץ אובד עצות.

קל לשער מה רב היה המבוכה שירדה על בית ההורים עם הילמו של אברשה. האם, בדרך, חוללה סערה: מה פירוש אברשה שלה נעלם? "היכן אברשה שלי?" איך עוז אברשה שלה את הבית אף מבלי להיפרד ממנו? ככל אם יהודיה, אינה מבינה מה חסר לבנה בيتها. בטוחה היא (ובצדק!) כי מקום טוב מן הבית לא נמצא...

בעבור יומיומיים נודע פשר הילמו. בברק בישר להוריו, כי הוא בדרך לארץ. היה זה מברקו הראשון להוריו. מברק שני שלח להוריו בעבור שמונה-תשעה שנים — מברק קצר ובו שתי מלים בלבד: "איןני אשם". תוכן המברק השני מהווע בעצם את נושא תולדות חיים אלו, ועליו יורחוב הדיבור לשtagiyushה השעה לדzon בו... לעת-עתה עומדים אנו עדין בפרש המברק הראשון ונסיבותיו. בהגיע המברק לבית ההורים, הייתה ראשית חכמת האב לשלוות טלגרפית לבן האבוד, שנמצא, כמה עשרות זהובים...

בגאלאץ חזר בו אברשה מדעתו להמשיך דרכו לארץ. לא בכוח הכסף נمشך לשוב הביתה, لكن אבא ואמא, אלא בכוח נרות שבת. ב- "הוטל" בבקארשט, בו עשה אברשה ימים כלילות בעבור שנים במשא וממן עם פקידי ממשלה, בעלי ספרנות, רביזובלים, עסקים

מפלגתיים ועוד לשם ארגון שירה נוספת משיירות עליה ב', לא הבדיל בודאי מעולם בין ימות החול לבין יום השבת. ב-"הוטלט", כגו' אלה בכרכיהים על כל השאון שביהם, שורר תמיד חולין שבחולין, מה שאין כן באכשניה בעיר-שדה בגאלאץ. כאן יום חול הוא כולם חולין, אבל יום השבת — כולם קדש. הפונדקאים בירכה על הנרות והפונדקאים קידש על היין. לבו של הבן האובד, של ה"רוביינזון" שלו החול נוקף. ענייני רוחו ראה את אמו מברכת על הנרות ומזילה דמעה לمراقب המקום הפנוי של אברשקה שלה, ואחר קם אביו לקדר על היין, וכשהוא מלא את הגביע עד גודתו, מתחילות אצבעות ידיו רועדות. לפתע עוזב אברשה את השולחן, לתמיהן המטוביים, ומחפש לו פינה בה יוכל להתבודד, הרחק מעין זרים, כדי להיות — אם לא בגופו, הרי לפחות ברוחו — בחברת הוריו. פינה זו מצא לו ברחוותה השוממים של עיר-השדה הרומנית, עת מסוגרים יהודיה בבחתיים ונוהנים מאכללת דגים ובשר בסעודת שבת. ובהפסיעו בודד בחוץ העיר פרץ אברשה בבכי. גברים סבורים משומדים, כי חרפה היא לבכות. אברשה היה גבר שבגרבים, אך נשמה סנטימנטלית הייתה לו שעיתים בכתה במסתרים. הוא לא געה בבכי כאשר נגזר עליו לימים פסק דין מוות, אך בעמדתו על פרשת הדרכים שבין בית הוריו ובין המשך העליה ה-"גאפאית", לא עמד בנטיון ופרץ בבכי...

משOPER דמעותיו, רוח לנפשו והחליט לחזור הביתה. ומשוחר הרגיש עצמו בבן שרת, אף שבבית נתקבל בבן שאבד ונמצא... תכנית עלייתו הראשונה של אברשה לא יצא אייפוא אל הפועל, ואילו נתגשמה כי אז היה נבעל בודאי בהמלחה של "העליה הרביעית". הצעיר טרם קם בארץ, אם כי עיניו החודרות של ד"ר יעקב ויינשל כבר היו אחר מועדים של הטיפוס החדש ב-*"תחות המושב"* של תל-אביב, ואברשה היה מסתפח מן הסתם אל המניין הראשון של תנועת הצעיר הארץ-ישראלית; עם זאת קשה היה לנחש...

משוחר אברשה לבתו שוב ניסח אביו להכניסו בעול של מעשים ומינהו למפקח-עובדת בעסק-קבלנות שלו, ואילו אמרו כבר החלה לחתום על "רישיים בצוואר" בנה בכורה האהוב; ישא אשה ויחද מלומותיו בהקץ ומן ה-"אבןטורות" שלו. ואמנם, עלה בידה להביא

ליידי "תנאים" בין אברשה לבין בת טובים אחת, אך בירחים שבין ה"תנאים" לחופה נחפרדה החבילה. לימים, כשפרצה עליית-העם, ראתה בך האם אצבע אלוהים — עונש על ביטול ה"תנאים".... ובינתיים נמשכה מלחמת אברשה ב-"סקציום" הפולנים האנטיש- מיים שבבריסק, ובשובו לעירו, לאחר שנתיים בשירות הצבא הפולני, חלה ראשית פועלתו הציונית. הסתכסכו תרומות הראשונות עם הציוריות היהודית קיבלה צורה של קריאות-בנייה באסיפות הציונות, ובכך הקים לו לאויב את נושא-דבירה של הציונות הרשמית בעיר, אדם בשם ויניקוב. עסקנים מסוגו של זה לא היו לרוחו של אברשה; הוא בזם ולדרכם המתונה. ציונות-הഗשמה שלו הייתה גדולה, כיאות ל"נוח פנדרי", וקדරותו היה להציג ללהג המנהיגים הרשמיים על "יום קטנות". היחסים ששררו בין ויניקוב האב והבן עוד החריפו את הסכוך עם אברשה, שכן הבן היה בית"ר, והאב ידוע, כי מאחריו גבו של בנו ה"מתחרד" עומד סטבסקי. על כך נטר לו ויניקוב לאברשה איבה כל הימים....

בעלותך מדי שנה, ביום "אלטלינה", לבית-העלמין ב"נחלת יצחק", נתקЛОות עיניך מיד בכנסיתך דרך פתח השער, כמעט מבלי משים, במצבה שליליה חוק השם "ויניקוב", ואתה מהרhar בלבך: הנה הם ישנים את שנותם הנצחית עלי אדמות בביית-עלמין אחד, שני אנשים, ששימלו בערים, בבריסק דליטה, עיר ואם בישראל, שני קופטים הציונים, האחד סמל הציונות הרוקבה בעיר-שודה פולנית שאינה קיימת עוד, והשני — סמל המעשה החדש הציונות....

עליתו של אברשה לארץ חלה ב-1932, וראשית דרכו במסגרת השירות, שארגנו עליו עליידי העסקן הרביזיוניסטי הוואראשי זיצ'יק, שמו כבר הוזכר לעיל. וזה דבר העליה.

חברות עולמי, מיועטם בית"רים, מהם שנסעו במחירים מוזלים או אף חינם אין כסף, ורובם סתם יהודים, ששלימו את המחיר המלא, יצא ברכבת הבינלאומית מוארשה לפאריס. על פני קרונותיה נרשם באותיות לאטניות מאירות-עינים: "סטולבצי-פאריס", להיעדר, כי תחנת מוצאה של הרכבת מן העירה היהודית סטולבץ, הסמוכה לגבול הסובייטי, ומטרתה הסופית — פאריס. רכבת זו חיברה את פולין עם צרפת, בעלת-בריתה במערב, ובתוך כך הייתה עוברת את כל גרמניה לרוחבה. העולים היו מתעכבים בפאריס يوم חמם, ובערב

היו יוצאים ברכבת מפאריס למארסאי, ומשם היו מפליגים בורביום באניה צרפתית אל ה„LIBANON“ — ארצות-המנדאט הצרפתיות סוריה ولبنון. האניה הייתה מלאה פקידים צרפתיים, מהם היוצאים למקומות שירותם החדש, מהם החזריים למקומות-שירותם בארץ שמעבר לים לאחר בילוי חופשה במולדת, במטרופולין, ונוסף להם נשיהם ופילגשיהם, „כליקודש“. קתולים משני המינים, וכן תיירים, שבתו בשיטים בקרב שאר נסען האניות בקו זה. יתרה מזו: היה זעונה ה„מתה“ לתיירות. — ראשיתו של החורף.

והנה לפעת הפך ה„LIBANON“ אבן-שואבת ל„תיירים“ פולנים. מעולם לא נחרו תיירים מפולין למזרחה התיכון במספר רב כל כה, ואכן, עד מהרה עמדו הצרפתים על טיבם של „תיירים“ אלה, מה עוד שהכרת פניהם ענתה בהם, שאינט פריצים ואך לא בעלי אחוזות ולא בעלי מנויות במעינות הנפט בבוריסלב, מכרות-הפחם בשלזיה העילית ואפלו לא בעלי בתיה-חrostות בלבד ובנותיה. אף זאת הבינה, כי השלטונות הבריטיים אינם שים ל„תיירים“ אלה, ולbstו, אף על פי שהיחסים בין הקיסרות הקולוניאלית המאנדרטורית הצרפתית שבארט-זובא ولבען מזה ובין הקיסרות הקולוניאלית המאנדרטורית הבריטית שעלה שני גdots הירדן ובין הפרת וחידקל מזה, רחוקים היו מהווית יחסים אידיליים, הסבו השלטונות הבריטיים את תשומת לבם של שלטונות הצרפתים ל„תיירות“ משונה זו, ובוודאי לא יכולו גם שלטונות „המדינה בדרך“ להכיל ואכלו קורצה... ותנוועת ה„תיירות“ באה לקייזה.

חברות ה„תיירים“, שבה השתתף אברשה, הייתה האחونة בעלות זייצ'יק. השלטונות בביירות אסרו על ה„תיירים“ לרדת וכך נחסמה בפניהם הדרך ל„ארץ הבירה“. השירות הקודמות, שהורשו לרדת לבירות, הסתנו לארץ-ישראל דרך ה„ירוק“, שלא כדת וכדין. בארץ נחשבו כ„בלתי-חויקים“ והיו עלולים להיתפס על-ידי כל שוטר וגפויים לגירוש מן הארץ, לאחר מאסר של שבועות אחדים.

ואולם אנשי שירה האחونة זו של אברשה וחבריו זכו עם זאת, לאחר שטולטו חורה למארסאי, לקבל סרטיפיקטים והגיעו לבסוף לחיפה כעלים כשרים בתכליות הכשרות. אלא שפרשא זו הייתה כרוכה ב„אַבְנְטִירָה“, כלשון אברשה, כלומר בדין ודברים בין פקיד משרד העליה של הסוכנות. כמודעה לנו היה אותו פקיד

חיים ברלס בכבודו ובעצמו — ראש משרד העליה בווארשא. מר ברלס, או „ברלס“ אחר, בוודאי שלא היה נלהב ל„בובז“ סרטיפיקאי טים על בית"רים וסתם יהודים, שהרי מכשה זו הייתה כולה קודש בשבייל אנשי „השומר הצעיר“ הקומוניסטי! המריבה שנפלה בעניין זה בין אברשה, ראש השיירה, לבין פקיד הסוכנות, הייתה בעצם המשך הסכסוך, שראשיתו בבריסק, עם ויניקוב, שמנע מלכתחילה רישיונות-עליה מאת הבית"רים.

ואולם בסופו של דבר „מען יצא מתוק“: אברשה הגיע לארץ והגשים בכך את חלום עלייתו.

פרק ד.

בשכונות הקאואוקאים

아버שה לא „נסק את הגמל“ כסדרכה רגלו לראשונה על אדמת ארץ-ישראל, ובוודאי לא היה יכול לצפות מראש אלו אסונות יבואו עליו בשל רגשותיו לארץ. מלא היה מרירות על המוסדות הציוניים הרשמיים מתוך שהבין, כי רשותו של ויניקוב פרושה לא רק על בריסק דליטה, ובמידה לא פחותה היה ממורמר על תנועת ה策"ר, שניהלה את ענייני העליה ה„בלתי-חוקית“ בקלות-ידעתו יתרה. נוסף לכך הצרות הגיעו אברשה לארץ ללא אמצעים ולא מכיר ומודע. עברית לא שמע וברצ בוש היה לדבר בשפה זהה שלט: אידיש, פולנית ורוסית. עלייתו חלה באביב, עם החמשינים הראשונים, ויתר-כircularות גרמו לו הימים הספרדים בהם עשה בבית-העלים של הסוכנות.

ראשית חכמה (אם אכן חכמה הייתה זאת, לאור צפונות האגורל...) יצא אברשה לחפש את אחימאיר אשר אליו נזקק לא לצורך סיוריו הראשונים או סיורי-עבדה, אלא כדי לבוא בקשרים עם „ברית הבריוונים“. ואכן מצא אברשה את אחימאיר באחד העربים במועדון ה策"ר, ששוכן באותו פרק זמן בקומת השניה של הבית בפינה אלנבי ושינקין. דרך אגב, מעל גזוזטרת המועדון הוזה בירך ז'בוטינסקי, בעת ביקורו האחרון בארץ, את „תל-אביב תכלת-לבן“...

המועדון היה מואר באור גדול והמה כנihil דברים. אברשה ניגש לאחימאיר ופנה אליו באידיש מגומגמת, כמתביש על שאינו דובר עברית:

„אינכם מכירם אותי?“

„?“

„הנזכרים אתם באותו בחור מבריסק, שהיה לו הכבוד לשוחח אתכם בביאללה-פודליaska?“

„מר סטבסקי?“

„בדיוק.“

אחימאיר, הנוח לצאת מן הכלים, הן לבשורה טובה והן לרעה, הביע את שביעת-רצונו מן הבית"רי שהבטיח לעלות ללא דיחוי ועמד בדברו.

על כך נענה לו אברשה בנימית-צייניות:

„אני חבר הנציבות...“

אחר סיפר לו אברשה את פרשת עלייתו וכיד הביקורת החריפה עליו, שפרק את חמתו על המוסדות „שלהם“ ועוד יותר על אלה „שלנו“. בפגישה הראשונה בביאללה-פודליaska קנה אברשה את לבו של אחימאיר, ואילו בפגישתם השנייה במועדון בתל-אביב כבר ידע אחימאיר בבירור, כי לא סתם פגישה היא, שהרי דרכו של אחימאיר הייתה לחפש בית"רים, שהבית"רים לדידם אינה מן השפה ולחווץ, או כביטוי החביב עליו, „אינה עניין של מכנסיים מגוזחים“. ברם, אחימאיר לא יכול היה להזות מראש מה צופן העתיד הקרוב עקב פגישתו זו עם הבוחר הבריסקי.

במרוצת השיחה סיפר לו אחימאיר לאברשה, כי הוא עומד לנסוע לחוץ-ארץ לרגל הקונגרס הציוני, שייערך בעבר חצי שנה, וכי בינתיים נאלץ הוא, בשל ענייני מערכת „חוית העם“, לעזוב את מקומ-מגוריו בירושלים ולאחריו לחדרים מספר תל-אביבה, ועדיין הוא עומד בחיפוש דירת-עראי בה. על כך השיב לו אברשה, שהוא עומד במשאותן עם בעלה צרייך לשם שכירת חדר בו, בעיירה של העיר. „ואם רוצים אתם“, הוסיף, „תוכלו להיות, סובלוקאטורי“ (דיבר-משנה); בחלוקת כל אחד יعلا שכר הדיר ל-35 גרוש לחודש“. בתוך כך התנצל אברשה ואמר: „תשלחו לי שאני מעוז להצעיר לכם לגור עmedi, מה עוד שהמדובר אינו בארמן מלכימ...“

בתל-אביב רבתי של היום על אף בנייני ברזל-בטון שלא עוד נשארו לפטיטה שלוש-ארבע שכנות, שבכל אחת מהן עוד עומדים כתירים צרייפים. "שכונת נורדיה" נמצאת בלב הכרך, בהצטלבות הרחובות המלך ג'ורג' ודיינגורף; "שכונת מחלול" משתרעת על חוף הים בצפון הקרוב (לפניהם עשרים שנה היה זה הצפון הרחוק של העיר); ובקצתה הדרומי-מזרחי של הכרך, בסמוך לתחנה המרכזית, נמצאת "שכונת הקאואזים", או ליתר דיוק, שידיה של שכונה זו. שכנות-צרייפים אלו סופן לעבר מן העולם, ולא רק מושם שבינוי הביטון מרובי הקומות של הכרך שמיים עליהם מצור ודוחקים את רגלייהן, אלא מושם שמעצם טבעו אין הצרפ (שריד מימי "העליה השלישית" ו"העליה הרביעית") מבורך בארכיות ימים. אפילו כשהוחק ל"הגנת הדירות" מוסף להתקיים...

שמותיה של שלוש שכנות אלו — מקורות בוודאי אינם בוועדת השמות של עיריית תל-אביב, אלא שמאליהם ניתנו, ללא "תיכנון". "שכונת מחלול" על שום מה? קרקע פנויה ונטושה, מלשון "מופקר" בעברית. "שכונת נורדיה"? פשיטה: על שמו של נורדהו, לפניו שלושה שנה ביקשו אבות העיר לזכות את "יד ימינו" של הרצל בשמו של כל איזור צפון תל-אביב, אלא שבינתיים התחרב הצפון עם תל-אביב הישנה, ומקום בו אין רחובות שוב אינו נזקק לשם מיוחד. ו"שכונת הקאואזים" על שום מה? מן הסתם תקעו יחד לראשונה במקום הזה כמה משפחות מן השבט הגורגי או הטاطארי בישראל; ברם, סמוך להיוסדה של שכונה זו כבר ישבה בה אוכלוסייה מעורבת, ובני השבט הקאואזי לא התבלו בה במיוחד.

כיצד קמו שכנות-צרייפים אלו? כידוע שילמו יהודים בזהב, או, כפי שאומרים לפעמים, "במטבע קשה", بعد אדרמות-החול שעלייהן משתרע כיום הכרך הגדול שבו תל-אביב. זהב רב השקיעו היהודים כדי לרכוש מיידי העربים את הבעלות על גבעות-החול אלה. ואולם לא לכל היהודים היה זהב ולא כל העربים בעלייה-הקרקעות שמדרומים לירקון הסכימו למכור את אדמותיהם. מהם שלא הסכימו בשל טעמים פאטריאוטיים, כמו צוות המופת, ומהם בשל טעמי ספסרות. בנוגע שביעולם קשה לקבוע תחום בין טומאה לבין יראה, ופעמים דרכה של הספסרות להתכנסות באיצטלא של פאטריאוטיות. אדם נהג לספר באלהו וכפआרטיווט בזאתו. וכשם שהיו ערבים שסירבו להחליף שווה,

ה משפט

כasp בז'הב, כו' נמצאו, כמו כן, יהודים רבים מஹוסרי יכולת, וכיון שלא יכולים אלה לשלם בליירות אנגליות, מצריות ומאנדטוריות ועוד "פיקים", חכרו את הקרקע והקימו עליה צריפים. במקומות אלה הפיקרו העربים את פרדסיהם על שדרות השיקמות שבתת. על דקליהם המיתמרים ועל הדורות הריחניים; אלה נוצרו ובמקום צצו צריפים, שרידי שיקמות ודקלים הצלו עליהם צער פה ועיר שם.

דרך התפתחותה של תל-אביב מזכירה לכותב שורות אלה את סיפורו של ח.ג. ביאליק "מאחורי הגדר": "פרק העצים", שהיה לפני עשרים ושלושים שנה מקום של יישוב קטן אבל מרוחך לקצפים אמידים בעלי חורשות וגנים ובעל מקשאות ומדלעות, נהפק עתה-Collo לישוב גדול של יהודים יושבים צפופים וסוחרים בקנאים ובקנקנים של החורשות הקוצצות ובפירות וירקות תולשים. הכל נתיחה שם: הפתמי, החזרות, הגדרות העוקמות של החזרות, התרגולות המנקרת באשפה, אפילו האוויר והעוף הפירח באוויר. הקצפים, עםם החורשות, הגנים והמקשאות, נדחפו לאחר, הרחק מן הפרבר..."

כד קרה גם לתל-אביב. שכונת הקאואקזים "אכליה" בשעתה את הפרדסים, והכרך "בלע" את השכונה. לרجل בתחום הדברים האלה הטריח עצמו הכותב ועלה למקום שבתו אז ולא הכירו. היכן שכונת הקאואקזים "שלוי"? סמוך לה הומה השוק הגדל, היא התנהה המרכזית. חלק מן השכונה כבר נכבש על-ידי בניינו הגדל של בית-הספר המקומי. רוב הצריפים נעלמו, מהם נהרסו ופינו מקומות לבנייני-אבן ומהם כרעו מלחמת גלים; אף על שארית הפליטה עלה הcornerת חיש-מהר...

לפני עשרים שנה הייתה שכונת הקאואקזים עולם בפני עצמי, נתונה לא לשיפוטה של תל-אביב העברית. אלא ליפו העברית. — זו עיר התעלות הפתוחות, שמיימי מדינה זורמים בה לאור קרני המשמש באין מפריע. לא היו בה מדרכות ותושביה עשו בה איש כישר בעיניו, כדרך החיים בישוב מזרחי. בימים ההם עוד הפרידו שטחים נרחבים, בעיקר של פרדסים נטושים, בין תל-אביב לבין שכונת הקאואקזים, ועודין לא היו קיימות שכונות "התקווה", נוה-שאנן ויד אליהו. התנהה המרכזית של תל-אביב נמצאה באותו פרק זמן במקום הצטלבותם של רחובות נחלת-בניין ואלנבי. והנה יומם אחד הוליך אברשה את ה"סובלוקטור" שלו, את

אחימאיר, למקומות-מגוריהם המשותף. דרך רחוב פרץ ירדו הם לשכונה עד שהגיעו לצריף מסויד יפה-יפה מחוץ ו מבית. היה זה שבועות מספר בלבד לאחר הפסח והסיגוד טרם דהה. הצריף עמד בחצר קטנה, ד' על ד'. זוקק הייתה למקלחת בחרבוני ראשית הקיץ. היה עלייך לטרווח ולעלות תל-אביבה ולסור לדירותו של אחד ממכיריך הטוביים. לשם נטילת ידיים ופנימים עמד לרשותך ברז בפתח החדר. בירכתיה החצר עמד ביתה-השימוש לקאים מה שנאמר: "אייזהו עשיר" וגומר. החדר התמלא ברהיטים של שני דיריו: שתי ספות, שולחן חוץ ביןיהם, וספסל לפניו. מחמת ריבוי הרהיטים אי-אפשר היה להלך בחדר. אפי-על-פייכן, ממש השבאות הספריות בהם התגוררו אחימאיר ואברשה ייחדי, לא אמר איש מהם: צר לי המקום... מכל רהיטי אחימאיר ראוי לציין מיוחד השולחן, שפרק היסטורי כרוך בו. היה זה שולחן-משרדים קל, שנועד לשימושם של פקידים מסווג "דגי-הרקע", כגון תקתקניות על מכונת-כתחיבה. ראשו במשרדי "סוליל בונה", אולם משפטה חברה זו את الرجل, חולקו רהיטה לעובדים, ובסופו של דבר התגלגל השולחן לידי אחימאיר, שכתב עליין את הספרות הבריונית, כגון "מגילת הסיקריון" וכיוצא באלו. כן ראה לציין מיוחד ספטו, שכן חלקה העליון שימש למשבב, ואילו בטנה — מהסן למכתביו של אחימאיר...

בעלה-הבית, וליתר דיוק, בעלה הצריף, היה אדם בשם חזן, פועל בbijת-המטבחים, שהיה יוצא לפועל אחר-הצהרים וחזר לבתו שעה קלה לפני חצות. עקרת הבית הצעירה והעקרה הייתה שרויה בשעום גדול והיטב חרה לה על שני הדיריים מתיחסים אליה באדיות רבה. וכל זה על שום מה? על שום אברשה, שמרגלא הייתה בפיו: "במקום בו אוכל אדם לחמו אל יזקק לצרכיו". קבענו נוסח מימה זו בעברית "פרוזאית". ברוסית המקורית, העטיסטית, האברשאית (עטיסות ואברשה מושגים נרדפים היו) היה למילה צלצל נאה וקולע יותר, אך אין אנו מפרשים אותה מחמת אנינית-הදעת....

מכל מקום, חכמת-חיהם זו של אברשה, אפשר שאף היא מילאה תפקיד מסוים בעדותה המרשעה של הגב' חזן....

לגביו שכנות הצריפים לא חלה ברכבת "מה טובו", לפי רשי': "פתחיהם שאיןן מכונין זה מול זה", שכן הצריפים היו סמוכים זה לזה; אתה מוציא ידך מחלון צריף והרי היא מגיעה לחלון הצריף

שלידו; קולו של פיהוק הולך למרחוק, ושכנה, כי תפסיק שפתיה ונשמע להגה מקצת השכונה לקשה.

דבר השתכנותותם של שני בחורים אשכנזים, שהכרת פניהם עונת בהם שבני-טוביים הם, היה נושא לשיח ושירג בכל השכונה. ביחסו היה דבר השתקעותו של אחימאיר בשכונה למדרש פליה בעניות תושביה, שכן באותו הימים כבר יצאו מוניטין לפועלותיו הציורית וליחסים המתחווים ששררו בין המשטרת המאנדרטורית וחוגי השמאלי. "לאחר מעשה", כולם עם פרוץ עליית-הדם, הבין אחימאיר, כי עשה משגה בהתיישבו — ולוא גם לחודש-חודשים בלבד — בשכונה נידחת זו, בה היווה מקור-משיכה לעניינים חרנויות ולהורצי לשון.

מקום-מגוריו זה של אחימאיר עורר פליה גם בקרב "החלוניות" של המשטרת המאנדרטורית ושל המשטרת החשאית של ממשלה ישראל לעתיד לבוא. הסכסוך בין הצה"ר לבין הציונים הסוציאליסטים הגיע אז לשיאו בעיטה של "ברית הבריונים".ليل אחד, בשובו מן העיר אל השכונה, נתקל אחימאיר בחשיכת באליו גולומב. הם הכירו זה את זה, ואפילו ה"מאמין לכל דבר" ואחימאיר שמו שאל עצמו באותו מועד: "מה לו לגולומב בשעה זו במקום זה? האמנם מרגל הוא אותו?" תשובה לתחמיתה זו קיבל אחימאיר שביעות אחדים לאחר מכן, מיד אחר רצח ארלוזורוב...

בינתיים הוציא אברשה את לחמו מעבודת-בניין. בבריסק דלייטא וברובנו שבולין היה ממונה על ביצוע עבודות-בנייה קבלניות, ואילו בארץ היה פועל-בניין "שחור". מאז ימי "העליה השלישית" היוותה העבודה בבניינים שלב ראשון בדרך קליטתם של ה"חלוצים" במשק הארץ. וגם הפועל "תכלת-לבן", שהופיע ערבי "העליה החמישית", בתחילת שנות השלושים, ראשיתו הייתה בבניין. כך קמה בארץ-ישראל תנועת פועלים שלא דגלה בסוציאליזם ואשר נקראה בשם "ארגון עובדי הצה"ר ובית"ר". ארגון זה הושפע מ"ברית הבריונים" וראה את תפקידו לא בחיקוי "מפעלי ובניין", אלא בשברית המונופולין בארץ, שלפיו יכול היהודי להשיג עבודה רק דרך הלשכה ה-"אדומה". מיד נקבעה ה"הסתדרות" אמצעי טרור הן נגד הפועל "תכלת-לבן" והן נגד נותני העבודה האמיץ, שהעוז להעסיק פועלים שלא מן הלשכה, וההתנצלות בעובד הלאומי אירעה במקומות צדדיים, כגון

כפר סבא, פתח-תקווה, ובעיקר — בחיפה. אברשה לא הספיק לצאת מתחומי תל-אביב, לנוכח בגופו בטרור האדום בשדה העבודה. רק פעם אחת ניסו ה„קומיסאים“ להפריע בעבודת הפועל „תכלת-לבן“ באחד הבניינים בתל-אביב, אך למראה הענק על הפיגומים — נסגו...

על אף נסיוון חדש זה, עדיין עמד אברשה על השקפותו בדבר מדינה עברית, יהא פרצופה החברתי אשר יהיה; כך הוסיף לטעון בעשנותו באזני אחימאיר גם בשובו עייף ונרגז לחדרם המשותף אחר יום העבודה.

היה זה בימי השרב הראשונים של ראשית הקץ. — הקץ הראשון של אברשה בארץ ושבועות־החופש היחידים שלו בארץ. לאחר־הצהרים היה חזרה הענק ל„טא“ שבצריף, שדפנותיו וגגו לא היו מחסה מפני קרני השמש היוקדת, ומיד היה מטיל את כל כובד גופו על הספה, וכל כובד רוחו, במר נשׂוּעַ עלייו, היה מלאו אז את חלל החדר. שופע מרצ היה מעצם טבעו, רב תנועה ויוזמה, וכלי־כלו חסר־מנוחה, על כן נראתה בעיניו כל עבודה שריתקה אותו למקום אחד כמשמעותו ומפרקת. ולפיכך, כל עבודה שהיתה טעונה יוזמה ותנועה הייתה קלה בעיניו והוא שיש לעשותה. שובו של אברשה הביתה בתום עבודתו נראה הרקולס כשהוא מתנסה בנסיוון הקשה ביותר בשנים־עשר נסיוונותו — בשלחו ידו במלאת הכישור. מי שיכל להעשים על כתפיו את כדור הארץ אינו צריך להתעסק בפלך. כעבור שנים אחדות נשא „הרקולס“ שננו בקלות ומתוך שמחה את „כדור הארץ“ על כתפיו; הוא החל להגשים את חלום חייו בהבריחו מאות ואלפי יהודים לארץ־ישראל, למורת רוחם של ממשלה המאנדרט והמוסדות הציוניים הרשמיים.

בתקופה בה אנו עוסקים ביקש אברשה את אחימאיר להכניiso ל„ברית הבריונים“ ולשתפו בפעולותיה. לראשונה מיאן אחימאיר להיענות לו. אדם מישראלי, שזה מקרוב זכה לעלות ושבידין לא הספיק ל„התמנדט“, קלומר לייפר לנ庭ן ממשלה המאנדרט, אינו צריך להסתכן בדבר עבירה, מנקודת־מבט של ממשלה פלשתינה (אי) ; הוא עליל להיות מגורש מן הארץ. על כך השיב לו אברשה, שלאaicפת לו אם יגורש מן הארץ, שהרי בין כה וכח עומד הוא לצאתה,

לשם ארגון העליה ה„בלתי-חוקית“. תשובה זו הכעיסה את אחימאיר: „מה פירוש לעזוב את הארץ? לשם מה עליית מתוק קשיים כה מרובים? לשם מה בזבוז עלייך סרטיפיקאט שהוא כה נדיר בשבייל בית"רי? כלום אין למצוא בוארשה רבי-זיונייסט אחר, מוכשר יותר ובעל יוזמה רבה מזו של זייצ'יק, ליעיל את העליה?“ ואולם לעומת זאת כבר הספיק אחימאיר לעמוד על קו-ראופי אחד של אברשה: אם החלטת החלטה, שוב אי-אפשר להזינו ממנה, עד אם הגשימה.

מאורעות שביעי של פסח תרצ"ג נחתו כמהלומה קשה על ראשו של אברשה הפאטרiot. שלא נহג כאמור, לבדוק ב策יות השקפת עולם של בני-עמו ואשר ראה מעין חיות יהודית משותפת, החל בחידים הקיצוניים, שהפכו לימי ל„גוטורי-קרתא“, וכלה באנשי הפק"פ — הקומוניסטים הארצי-ישראלים. התתנפנות על תהליכי ה„גוזלים“ הבית"רים, בגיל ראשית העשרה השנייה לימי חייהם, בחוץ תל-אביב, על-ידי אנשי ה„סתדרות“ הסוציאליסטיות הדהימה אותן, והוא לא חבק ידיים. המתנפלים ספגו מכות מידי פלוגת „האגוף“, שנוצרה מאליה, חדשם אחדים קודם לכך, כתשובה לטrror ה„אדום“, ועתה הפליאו גם אגראפינו של אברשה מכותיהם...

היתה זאת שנת עולות היטלר לשולטן. טמתומה של הציבוריות היהודית הרשמית הגיע לפסגתו. ה„יודישה רונדשאו“, בטאונם של ציוני גרמניה, יעץ ליהודים לשאת את „הטליי הzechov“ בגאון. גבלס והיטלר הגיעו על כך בלהג, ולימים — בכבשנים. הציבוריות היהונית נרתמה ביתר שאת לעגלת ה„פרוגרס“. את מרד הסוציאל-דמוקרטיה האוסטרית, שבראה עמדו כמה מושמדים מארקטיים בוינה, נגד השלטון החוקי האנטי-היטלראי, הפכו לעניין יהודי. ז'בוטינסקי הכריז על חרם כלכלי על „הריך השלישי“, ואילו הצעונות הרשמית פתחה ב„טראנספר“...

באותם הימים העיר ד"ר י.ה. ייבין את תשומת לבו של אחימאיר לכך, כי בשם ירושלים כבר מתנווף הדגל ההיטלראי מעל לבניין הקונסוליה הגרמנית. „לצלב הקرس צורה של ציפורני עוף דורס“, אמר. ואם שם לבו האמן ייבין לצורה החיזונית של צלב הקרס, הרי אחימאיר, איש ה„אנטימא“, נתן דעתו על צבעו האדום של הדגל. ובעוד שיוושע ליכטר השקיע עצמו במרץ בארגון ועדות החרם נגד

תוצרת גרמניה, החליטו הברוניים על הורדת הדגלים היליטראיים מעל שני בנייני הקונסוליות הגרמניות בארץ, בירושלים וביפו. את אברשה שיתף אחימאיר בהורדת הדגל האדום מעל בניין הקונסוליה הנאצינול-סוציאליסטית ביפו. בניין זה שכן בשכונה הגרמנית ביפו ליד בית־החרושת של ואנגר, באיזור הספר שבין תל־אביב העברית ויפו הערבית. מטה הפעולה נקבע בדירתה של הגב' ברוגה, מאחר שבתה שושנה (כיום הגב' רמבה), השתיכה ל"ברית הברוניים" ודירתה נמצאה בסמיכות למקום. עם משתחפי הפעולה נימנה גם אריה בן־אליעזר. ואולם התפקיד העיקרי הוטל על אברשה, והכרת פניו ענתה בו, כי אסיריתודה הוא לאחימאיר על כי שיתפו ב"מצוות".

הפעולה בוצעה בא' בשבת, עת מתנוססים דגלי העמים הנוצריים מעל לבנייני נציגותם. אברשה טיפס ועלה על הגג השטוח של בניין הקונסוליה הגרמנית וחבריו לפעולה — אחריו. שומר הקונסוליה, בראותו את הענק היהודי, אף לא ניסה להפריע בעדו. אברשה הביא את הדגל השבוי אל מערכת "חויטת העם", שמקום מושביה היה ברחוב הרצל, סמוך לשוק...

החליטו של אברשה לחזור לפולין, כדי לחדש ממנה את העליה ה"בלתייחסות", הימה החלטה נחוצה. אבל מניין להשיג את עשרות הלירות המאנדרטוריות הדרושים למימון הנסיעה? קופה מפלגתית לא הייתה אז לצה"ר הארץ־ישראלית, ובכלל לא היו הוצאות מפלגתית סדירות. כל הפעולות נערכו מתוך התנדבות לצורך שעה, כגון לקרה בחירות לקונגרס הציוני או לאסיפות הנבחרים. אברשה הבין איפוא, שעליו לגייס אמצעים ממוקורות פרטיטים. סכום קטן משכר עבודתו, אך לא היה בוה כדי להספיק. על כן החליט למכור את אקדחו. המדובר באותו אקדח שהראה לאחימאיר בחשכת הלילה בפגישתם הראשונה בביאללה־פודלאסקה. עתה הביע אחימאיר את התנגדותו הנמרצת למכירת קליה־הנסק, ולוא גם ליהודי. מה פירוש למכור אקדח בארץ־ישראל?ומי יודע מה טיבו של אותו יהודי, שבידו יפול קליה־הנסק? ומכל מקום, צריך שבידי כל ברון יהא אקדח. "יש להפוך זהב לבזול, ואילו אתה, אברשה, מבקש לעשות ההיפך".

ברם, אך והו את אברשה מהחליטו! עצם מכירת אקדח בתנאי

המציאות הארץישראלית של אzo לא הייתה מלאכה קללה. הרי אי-אפשר לצעת אל רשות הרבים ולהציגו אקדמי למכירה. ממשלה המאנדרט, שהיתה, כידוע, ממשלה ה-„ביבל”, נהגה מנהג פלישתיים, בטרם הוכן עליידי שאל ודוד מלכי ישראל: „ולא נמצא חרב וחנית ביד כל העם”...

אף-על-פיין, לא נדרש אברשה לכלכת למרחקים כדי למכור את סחרתו. נמצא לו קונה בקרבת מקום. היה זה אשר חזן, בעל הזריף, בו התגוררו אברשה ואחימאיר. אברשה דיבר על לב בעלה-הבית, שכדי לו לשאת עמו אקדח בשובו ליל-הלילה ייחידי מבית-המטבחים. ואכן, הסכימים חזן וקנה את האקדח לאחר שהסיר אברשה מ„לחמיי” ה„כלויי” את קיושוט-הכסף שלו. קרה איפוא נס ובפ逻ץ עלילת-הדם לא נמצא אצל אברשה אקדח. אלא סכין-צופים בלבד... אילו שעה אברשה לעצמו של אחימאיר ולא מכר את אקדחו, כי אז הייתה הקטינגריה במשפט קופצת עליו כמוצא שלל רב. יתרה מזו: אפשר היה ל„התאים” על-ענקלה לאקדח זה את הcador שהוצאה מגפו של ארלווזורוב...

פרק ה.

הלילה ההוא

הלילה ההוא יקחחו אופל, אל יחד בימי שנה, במספר ירחים אל יבוא. הנה הלילה ההוא יהיה גלמוד, אל תבוא רננה בו. יקבחו אוררייומ, העתיזדים עורר לוויתן. יחשכו כוכבי נשפו, יקו לאור ואין ואל יראה בעפפני שחורה.

איוב, ג' ויט

BANQUO : How goes the night, boy ?

FLEANCE : The moon is down...

Macbeth, Act II, Scene I

עתה הגענו אל סוף הפרק המכريع בתולדות אברשה ואל אחד הפרקים המכרים בתולדות אומתנו : לפרק עלילת-הדם, שבעקבותיה נקרא שמו של ה„בחורייל מבריסק” בנשימה אחת עם שמותיהם של

דרייפוס וביליס. ברם, הבדל של "מה בך" קיים בינם; דרייפוס וביליס היו קרבנותו עלילתו שהועלה עליidi נקרים, ואילו אחים הצעיר, אברהם סטבסקי, היה קרבן ביidi אחיהם. "הלוא Ach עשו ליעקב", ושנתה-אחיהם, כידוע, מהוות אחד הנושאים המרכזיים בספר-הספרים מאזו קין והבל. גורלו של סטבסקי היה טראגי אף מזה של דרייפוס וביליס גם בשל סופו המר. דרייפוס פילג את הציבוריות הצרפתית וחיזק את המשטר הרפובליקני-החילוני בצרפת. ביליס תקע טרזין בין הרשות הרוסית ובין ציבוריותה וחרץ את גורל השלטון הצאריסטי. ואילו למשפט סטבסקי לגבי תולדות ישראל היו תוצאות אומללות בלבד.

ביום ה' לשבת, כ"א סיון תרצ"ג, 15 ביוני 1933, עלה אחימאיר לירושלים, ובليل שבת הרצה במועדון הצה"ר על הבחירות לקונגרס המשמשות ובאות. המועדון נמצא אז באחד המרתפים רחבי-הידיים של אחד הבניינים רבי-המידות שברחוב המלך ג'ורג', סמוך לרחוב יפו. בערביה-הרצאות מהה אולם מרוב אדם. רוח חברי התנועה הייתה טוביה עליהם. חדש מס' קודם לנוכח ז'בוטינסקי בקטוביץ "גט-פיטוריין" למאריך גראוסמן ולעוד כמה "גנרטים" — סרחה-העודף של "הציונים הכלליים", שהשתלטו על התנועה בגולה. הדעה הכללית הרווחת הייתה, כי תנועת ז'בוטינסקי עומדת ערב נצחון מכריע בבחירות לקונגרס. גם רוחו של אחימאיר הייתה טוביה עליה, ביחד משנפגש עם שני ידידו הירושלמיים יוסף כצנלסון ומרדכי אבניאל, שני האופטימיים המושבעים. חמימות שבאמונה עמדה בנפשם של הרבייזונייסטים, והם לא שיעריה כי דזוקא הסיכוי לנצחון עלול להסביר צרות; אין דרכו של הסוציאליזם היהודי להשליך יהבו על הקלפי, ונפש מנהיגיו הייתהمرة עליהם גם בשל הפרסום בהmeshים, ב"חוות העם", של יצירתי-הוזעם לד"ר ייבין "ירושלים מהכח", — ספר שהיה בו דמיון בזעיר-אנפין לספרו של דוסטויבסקי "השדים". באותו ימי האופטימיות לא העלה על דעתו אפילו אחימאיר, שללחמת-האזורים הרוסית רוששה אותו מכל האשליות לגבי המוסר הסוציאליסטי, כי תחום פעורה לרגלי תנועת ז'בוטינסקי בכלל, ולרגלי "ברית הבריננים" בפרט.

עניני פוליטיקה גבואה, שהתבטאו אז בחרם על תוצאתה ה"רייך" ובבחירות לקונגרס הציוני, לא העסיקו את אברשה במוחה. כבר

ציינו לעיל, כי בענייני ציבור לא נדחק אברשה מעולם אל "כוחל המורה", ומילא נפקד מקומו מעצמות ה"גנרטים" המפלגתיים. רק כ"חוֹרָונְגֶג" ("סמל") — זה המונח הצבאי החביב עליו, אותו העלה מתוקופת שירותו בצבא הפולני) ראה עצמו ולא שאף לגדולה. ביסודות ענייו היה וכזה נשאר גם לאחר שנחלץ מציפורני העלילה ולאחר שהעליה אף יהודים ארזה, וכך עד סוף ימו.

בפרק הזמן, בו עומדים אנו עתה, היה אברשה שקווע רובו ככולו בתכנית נסייתו לפולין, לשם ארגונה של העליה ה"בלתייחוקית". ביום ר' יצא את תל-אביב לירושלים לסיור "ניירותיו" במשרדי העליה המאנדרטורי ולבלה אשורת-זרה לארץ. עדיין אזרח פולני היה, ואולם סבור היה, כי קיבל האשורה היא עניין של מה בכם והיה בדעתו לחזור בורבום לתל-אביב, עוד לפני כניסה השבת. יתרה מזו: הוא נתכוון, עם סיום הסיורים במשרדי-עליה, להתפנות לביקור ליד הכותל המערבי, כדי לגרום נחת-דרוח לאמו.

אבל העניינים בירושלים התנהלו בעצתיים. תחילת נתקשה למצוא את המשרד ואחר נאלץ להמתין עד שנחפנה הפקיד לטפל בעניינו. השעות חלפו חיש-מהר ויום הששי הארוך של חודש סיוון הפק לגביו אברשה ליום הששי הקצר של חודש טבת. הפקיד, שאליו הופנה אברשה, היה יצחק חלוֹן, שכעbor יומ-יומיים אמן נתרבר, כי כשמו כן הוא: הוא היה, אולי, החלוץ בקרב אלה שדחפו את אברשה אל עמוד התליה...

כל עניין בבקשת האשורה לא נראה בעניין חלוֹן בדבר חלק: מי משמע אשורה לאדם שעלה לארץ-ישראל רק לפניו חדש מס' וכבר הוא רוצה לחזור? גם הסברו של אברשה בדבר מניעי נסייתו — טעמי משפחתיים — לא נראה לפקיד המאנדרטורי, ועל כן אמר לו, כי אין ה" ממשלה" מתנדגת לשובו לפולין על מנת שלא לחזור...

ולא בבקשת האשורה בלבד עוררה את חשוות חלוֹן, אלא גם המבוקש עצמו. בחור מוחר הוא המבוקש לפי דרך התנהגותו: ענק שאינו מסוגל לעמוד במנוחה אפילו שעה קלה ומטטל את גופו לכאן ולכאן, משען מלוא כובדו על רגל ימין ואחר על רגל שמאל לסרוגין, וככל-ככלו עצבנות וקוצר-רווח. מקור העצבנות היה ברור; אברשה לא הרגish בנווח להסיך עם הפקיד לא בעברית, אלא בבליל של אידיש ורוסית. תקף אותו רגש אשמה: עם פקיד ממשלי יש

לדבר עברית, וכך נעשו משפטיו מגומגים. וככל שנחכרד לו כי עניין האשרה לא יסודר על-ענקלה, כן גדלה והלכה עצבנוהו, ובאותה מידה מתחזק גם חשדו של חולץ: האשרה דרישה לו לבחור לצורך כמוס, ועל כן מצא לנוחן לעכב את נתינתה ליוםים. ככלומר עד אחרי שבת, ובינתיים החתים את המבקש על טופס ואף נטל ממנו צלום. עובדה זו, שבמשרד-העליה דרשו ממנו צלום, הפicha באברשה רוח של אופטימיות: שמע מיניה, שיתנו לו אשרה, — לאחר מה צריך להם בתצלומו? אכן, אדם רימה ותולעה הוא, ואין הוא יודע מתי עת לבכות ומתי עת לשחוק! צלומו של אברשה, שנפל בידי חולץ, משרותם של שני אדונים (של הממשלה המאנדרטורית ושל הוועדי הפוול של ה-«הסתדרות»). שימוש חוליה נוספת בקשרי-הקונניה של שני האדונים לכורוך את חבל-התלית סביב צווארו... מידי חולץ הועבר התצלום לגולומב ולהו ז ומהם לקפטן ריים, ראש ה-«ס.אי.די.» (הבולשת הבריטית). ומריים לסטאפורד, מפקצת המשטרה, ומסטאר פורד לאשתו של ד"ר חיים ארלווזרוב, סימה רובין-באלוושר, שלאחר שנתקה מבטה בתצלום הכירה את אברשה במסדר-הזהוי. אכן, «פרט» זה הוא חלק משיר מזמור לעתיד לבוא בכרוניקה העגומה שלנו, הרחוקה מהיות שיר מזמור...

아버שה יצא איפוא את משרד-העליה בירושלים ברגשות מעורבים: מתן האשרה נדחה ליום א', אך כיוון שנזקקו לתצלומו ממשע שלו ישיבו את פניו ריקם...

כיוון שכן, החליט אברשה לשבות בירושלים ולהתייצב שוב במשרד הממשלתי ביום א' בבוקר. ב策תו מן המשרד סר לאחת המסעדות הזרלות ברחוב יפו, «השרון» שמה, ומשסיהם ארוחתו ראה, כי כבר נתחרה במקצת השעה, ועל כן ויתר על תכניתו לרדת ל-«כוטל» ותחת זה יצא לחפש לו מקום-לינה במלון.

מיד ב策תו מן המסעדה נתקל מבטו בשלט «מלון תורג'מן» שברחוב יפו, סמוך לחנות-הספרים של סטימצקי. מלון זה שוב אינו קיים מאז נפטר בעליו בראשית המשפט. בעצם לא היה זה «מלון», אלא אכסניה. במלון מעמידים לרשותו של האורח חדר, מה שאין כן באכסניה, בה שוכר לו אדם מיטה ללינה-לילה. בכלל חדר מחדרי האכסניה מצויות כמה מיטות והשוכר מיטה עשוי שלא לדעת מי הם שכניו בחדר. תורג'מן עצמו, ששוב לא היה צעיר ואף לא אדם

בריא ביותר, לא טרח עוד עם האורחים. בתוך לבנה, היא שרשמה את שמו של אברשה ביום האורחים. התורג'מנים, אף על פי שהתייחסו על שבט ספרד בישראל, ידעו להסיח בכמה לשונות, לרבות באידיש; אף שהרגיש עצמו אברשה שלא בנות, שוחח עט הבית בלשון זו.

ושוב קרה לו לאברשה כאן נס, נוסף על עצמו הנס ששבת באותו ליל-שבת בירושלים ולא בתל-אביב. הנס בתוך הנס היה שלן באכסניה, לא במלון. אילו התאכسن אברשה, דרך משל, במלון המלך דוד, שהיה מלון מפואר, כפי שהוא אברשה להטאכسن בעבר שנים אחדות במלונות הראשונים במעלה, בשותו בקרלי אירופה, לרוגל הברחת יהודים לארץ-ישראל. אילו כך היה מכוונת יד המקירה, כי אז היה ה"אליבי" שלו קלוש. בכור שיטרית, הקטיגור, וכת דיליה היו טענים: אדם, הלא ייחידי בחדרו במלון, יכול לעזוב את החדר מבלי שאיש ירגיש בכך. למזוין לנו איפוא אברשה באכסניה יחד עם שני אנשים אחרים בחדר. בהיכנסם לחדר שעה קלה לפני חזו הבחינו באדם ישן, אף שלא ראו פניו. ובבוקר שוב ראו את האדם במיטהו והיעדו אחר-כך, כי "זהו זה", כלומר סטבסקי. עם זאת לא נרתעה הקטיגורה מהטהיל ספק בעובדה שאברשה לא עזב ב"אותוليل" את אקסניה הרג'מן...

עם שישים אברשה עניין רישומו באקסניה, יצא לשוטט ב"רשות הרבבים" של ירושלים הבלתי-מוסרת לו. ואין רשות הרבבים בירושלים אלא רחוב יפו. בתוך כך נכנס לחנות הספרים והעתונים של סטימצקי והציג בספרות שבת; הוא קנה את ה"מאמענט", העיתון האידי הווארשי, ואת "פולדניאה נובוסטי", העיתון הרוסי הפאריסאי. בצתתו מן החנות נתקל באחימאיר, הרגיל להיעזר קימה ליד חלון הרואה של כל חנות-ספרים.

הפגישה שימה את אברשה מאד. בודד הרגיש עצמו בירושלים, בגין מכירה, וכן על כרך היה מכה נאה בשל הדין ודברים שהיו לו עט הפקיד באותו בוקר ועל העיכוב במתן האשרה. כאן דוקא מצא אחימאיר מקום לשבח את הפקיד היהודי, המציב מכשולים על דרכו של כל יהודי, המבקש לעזוב את הארץ. ואולם, שוב, עצתו של אחימאיר לדחות את נסיונו לפולין נתקלה בהחלטתו הנחושה של אברשה.

כאשר סיפר לו אברשה, שכבר קבע לו מקום-ילינה באקסניה, אמר

לו אחימאיר: "והרי יכולת לנו כמוני אצל יידי האבניאים!" אלא שלא איש אברשה יבקש להטריח את זולתו, ול"אחר המעשה" (שוב ושוב ל"אחר המעשה") ראה אחימאיר אף בזה אכבע אלהים. אילו קיבל אברשה את העצתו של אחימאיר ולן אצל יידי האבני אלים, כי אז היה מחול-שדים נורא מתחולל סביב עובדה זו במשפט: עדויותיהם של אברשה אחימאיר, מרדכי ונחמה אבניאל לא היו זוכות לאמוננו של בית-הדין הבריטי, שאחת היתה דתו להרשיע את אברשה וכי מה... הרי לינה בבית פרטיאינה מצריכה רישום ביום-הארוחים, ונקל היה אז לקטיגוריה להעלות את טענת "קפיצה-הדרך" שעשה, כביכול, אברשה מירושלים אל שפטימה של תל-אביב (שהרי ידוע היה לו לחבריו, כי באותה שעה דוקא יטיל ארלווזרוב על שפטם הם!...) ולחזרו בורבליה לירושלים....

בין כה וככה ואותו יום שני "קצר" עמד לעروب.שוב סר אברשה למסעדה "השרון" לאוכל פת-ערבית. ומתחוך שהאריך במקצת ישיבתו שם בא בדברים עם המלצרית הזורזה, עולה חדשה באורה "בלתי-חוקי", שמראה פניה הפיק שביעית-דצון על שכבר עליה בידי להסתדר בעבודה. שיחה קלה זו הבדילה אותו בעיניה משאר שירות הל��ות שביברו במסעדה באותו היום; דמותו נחרתה בזוכרנה, וכך ניתן לה לימים להעיד במשפטו לטובתו ולקבוע בזודאות. שאמנם סעד בשעה 8.30 בערב במקום עבודתה ביום הששי הגורלי....

אותו לילה הקדים אברשה לעלות על יצועו. עייף היה מטרחתה היום ומאכזבתו, ומכל מקום לא ידע איך לבנות בצורה מעניינת יותר אתليلו בירושלים. בחדר, בו לנ. עמדו מיטות רבות, בהן שכבו או עתדים היו לשכב "ארח-יפרחה", שנזדמנו לעיר ליום-יום. שנטו נדדה עליו בשעות הראשונות של הלילה. השרב ביום לא פג עם רדת הערב והחומר העיקרי. חלונות החדר צפו מזורה ודרכם הבקיעה רוח הקדים החרישית. המדובר, שאין רחוק מירושלים, התנסם בכבdot. ברם, מתחת לסת ההכרה, לא המדבר הגיאופיסקי בלבד גרם לנדרדי שנטו של אברשה, אלא גם הישימון האנושי....

בשעה שטייל ארלווזרוב על שפטימה של תל-אביב היה אברשה מוטל במיתו באסנית תרג'מן בירושלים. בין השעות 11 ל-12 נכנסו האורחים לחדר — שני אחים — וראו במייה התפותה ענק שרוע. אין הסדין מספיק לכסות את כל גופו קרואו; כפות רגליו

חויפות, ופנוי מכוסות בעTHON האידי הוווארשאי, שנשמט מידיו בעצם קריאתו...

שלא כמנגגו אחר אחימאיר לkom משכבו למחמת הבוקר, שהיה בוקר ירושלמי טיפוסי, ועמדו בו דממה מופלה — דמת שעות הבוקר של יומ-קץ שחיל בשבת. הנאה כפולה התנסכה בלבך ולא ידעת איזו גדולה מחברתך — הנאת השקט וההמש הלטפני או עדנת הרוח הצח הנושב מעבר ראשי השפדים. רגעים ספורים בלבד מצוים בחיה אדם, בהם הוא מרגיש, שבעצמם אין הוא זוקם למאום. ברגעים אלה מאושר הוא, מבלי שיחזרה בכך, ואף שרגעים כאלה פוקדים את האדם כפעם בפעם, הריהם, עם זאת, כאמור, ספורים...

לפתע נשמע צלצול פעמון הדלת החיצונית. היה זה צלצול חד ועצבני. המצלצל אינו מבקש כי יפתחו לו את הדלת, אלא מצוה. למאן דהוא אין פנאי אפילו בוקר נפלא זה, ובאותו מעמד רוטן אחימאיר בין עצמו: "הטרדים האלה עם הבחירה שלהם..." הנכנס היה יחזקאל סטימצקי, מי שהיה אסיר-צ'ין ברוסיה הקומוניסטיות וחבר פעיל בתנועה הרבייזונייניסטיית הארץ, ולא שהיות יתרות ולא ברכת "בוקר טוב", אמר בבהילות: "הלילה רצחו בתל-אביב את ארלווזרוב". לרגע כתשתראה דממה אילמת בחדר, נושא הדממה שבסתיפה של ה"רביזור" לוגול...

באותו מעמד היה זה אחימאיר שהפר את השקט: "שמע-נא, ידידי, שגית בקריאת לוח-השנה: לא ר'ח אפריל היום, אלא 17 ביוני..."

אר סטימצקי היה בשלו; הבשרה הייתה בשורת-אמת, ולאחר עוד כמה דקות דומה העיר מררכי אבניאל בנימה של דברון: "ז'בוטינסקי המסתכן. הוא מזכיר את חיפושית-פרעה, המגלגת את כדורי הדומו שבין רגלייה האחוריות עד לפסגת הגבשוש, אבל ברגע האחרון נשמט הcador מבין רגלייה ונופל מטה. החיפושית אינה מתיאשת וחזרת ומגלגת את הcador אל-על. כך גם ז'בוטינסקי. מגלגל הוא את דומן הציונות היהודית מעלה, מעלה, אבל הcador חומק ונופל בידם של וייצמן, הסתדרות, ברית שלום, יהודים. וכך קרה גם עכשוין. דומה היה כי עם הבחירה הקרובות לكونגרס צועד ז'בוטינסקי לנצחון, והנה לפתע נורה הcador הזה של אחד השאכabs' העربים. עתה ינצלו אנשי השמאן את רצח ארלווזרוב לטובתם..."

ברם, באותו מעמד עדיין לא שיער איש, לא אבניאל ולא איש אחר מן הנוכחים. איך ובאיו מידה ינוצל דם ארלווזרוב על-ידי השמאן הציוני.

באותן השנים היה בית האבניאלים המקום המרכזי להתוועדותם של אנשי תנועת ז'בוטינסקי בירושלים. כמווהו כבית ר' ישראל בר' אנשל רוזוב בפטרבורג, או בית י. ל. גולדברג בוילנה בשכיל ציוני אותן הערים שנים שקדמו למלחמת-העולם הראשונה.طبعי היה איפוא הדבר, כי למשמע הידועה על רצח ארלווזרוב, רבו הרביזיוןיסטים בירושלים שהSciimo לפתחם של האבניאלים, וכדי שלא ליתרד בשפעת צצולי-הפעמון, השאירו את דלת דירתם פתוחה. הנכנס נכנס והיווצה יוציא.

והנה, בתוך כל אותה קלחת ושאון רב, ניגשה אל אחימאיר נחמה אבניאל ואמרה: "אבא איש בלתי-מוכר לי, שהיחס אוטר גם אתמול, מבקש לראותך".

אחימאיר יצא אל המסדרון והנה אברשה לפניו. לשואו הפzier בו אחימאיר להיכנס פנימה; הוא מיאן, ותחת זה בקש מאחימאיר לצאת עמו החוצה לשיחת קלה.

אברשה: "שמעו, אחימאיר, בעיר מדברים, שבתל-אביב נרצה איזה יהודי גדול".

אחימאיר: "כן, קרה אסון גדול, נרצח ארלווזרוב".

אברשה: "חסלו לי, אחימאיר, חיל משוחרר אני של חיל התותחנים הפולני והנני כבד-שמייה במקצת. התואילו לחזור על שמו של אותו היהודי גדול?"

אחימאיר (בנימה של עצבנות, הן מלחמת היוטו תחת ראש המאורע והן מלחמת תרעומת על החינוך הפגום שניתן לבית"רים בחוץ-ארץ): "ארלווזרוב!"

אברשה: "ארלווזרוב אמרתם... מי היה ארלווזרוב זה?"
אחימאיר (בקוצרדרוח וברוגז): "לכו אל ברל כדי שהוא יגיד לכם!"

אברשה: "אחימאיר, אין זה הולם אתכם (באידיש: "עס פאסט פאר איך ניט"); נרצח היהודי עד יהוד ואתם מהתלים בי. מדובר אלק אל ברל? מיהו ברל זה?..."

אחימאיר: "ברל צנלסון, ראש מפא"י, בוברויסקאי..."

אברשה: "למה לי לлечת אל ברל? באתי אליכם ורוצה אני לדעת מי היה אותו ארלווזרוב..."

אחיםAIR: "הוא היה ראש המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית, אבל ברל היה סבור שאRELZOZROB אינו אלא לוקש' (סיך)..."

אברשה: "שמעו, אחימאיר. סלחו לי על שאני מעז להטיף לכם מוסר, אבל אין כאן מקום ללייצנות. נרצח יהודי. דעתו של ברל, שלכם, על ארלווזרוב אינה מענינת אותו. ברחוב מדרבים כולכם שנרצח היהודי גדול, ואני אומר לכם שאני מצטער על היהודי שנרצח, וביחד בארץ-ישראל, ואני מתענין כלל במפלגתו..."

אחיםAIR: "האם תצטערו אברשה, אם ירצח טרוצקי?"

אברשה: "בוזדי שatzטער. גם טרוצקי יהודי..."

אחיםAIR מיהר להיפרד מאברשה וחזר לדירת האבנאים. שם רצתה המולה, כי ביןתיים הגיעו גם ד"ר אפרים ואשץ' (יושב-ראש הצה"ר בארץ-ישראל באותו פרק זמו), יוסף צגנסון, עוז"ד צבי אליהו כהן, שיישון, חיים אליהו יהודה ליב שניאורסון, סנפירי ואחרים. לאחר רוב דיבורים הוחלט לנסוע לתל-אביב. שם ידועים דברים ברורים יותר. רק ואשץ הדתי דחה נסיעתו עד לאחר צאת השבת. בדרך לחש צ. א. כהן באזני אחימאיר: "רצח את ארלווזרוב מי שרצת. אסור לי להגיד דעתך בעניין זה, שמא אוזמן על-ידי צד מעוניין למלא תפקיד מסוים במשפט... ספק אם מעוניינת ממשלה המאנדרט לגלות את הרוצחים, וגם אם היא מעוניינת, כלום מסוגלת היא לחתפס? אבל אתה, אחימאיר, היוצר יפה-יפה היכן הייתה אמש. היוצר עם מי התחלכה ממש יומם אתמול; המשטרה תזמין אותך לשיחה..."

משהגייעו ראשי הצה"ר היירושלמי לתל-אביב, נוכחו לדעת, כי העיר נבוכה. מה הייתה בית אבניאל בירושלים היה ביתו של ד"ר יעקב ויינשל בתל-אביב. המכונית היירושלמית נעצרה לא ליד מועדון הצה"ר, אלא ליד דירת ויינשל, שהיתה דירת-קרקע עם מרפסת, שמננה ניתן להשקיף על "רשות הרבים" ששם רחוב אלנבי. ברור היה מיד, כי "פרצוף" של הרחוב אינו כמראתו בשבת רגילה והבריות מתרכזות ב민ן רחשי-כח רב-משמעות. אצל ויינשל כבר ישבו כל ה"פנוי" הרבייזוניסטי התל-אביבי וה坦מונה הכללית הייתה קודרת. הכל היו אובדי עצות ועשו את החשבון המפלגתי: הרצח ישפייע על תוכאות

הבחירה לקונגרס, וסיטימצקי ה证实 במשפט קולע: "בידי מפא"י נפל, מכתב זינובייב כתוב בדם..."

באותו מעמד הובאה אל הבית הזמנתו של מאיר דיזנגוף, ראש עיריית תל-אביב, להשתתף בישיבת עסקני המפלגות לדין בפרשת הרצח. הוחלט לשלוות אליה את ויינשטיין, נציג הצה"ר, ואת אחימאיר, מטעם "ברית הבריונים". בישיבה לא נודר איש מבאייכוח המפלגות. רובה הייתה הציפיה לטעות את דעתו של באיכוכז המפלגה, אליה השתיך הנרצח, ודעה זו הובעה על ידי אליעזר קפלן, שהיה לא רק חבר-מפלגה למנוחה, אלא גם ידידו הפרטני; שניהם השתיכו בשעתם אל "הפועל הצעיר" ושותיהם היו האחראונים להסכמה האיחוד בין "הפועל הצעיר" ו"אחדות העבודה" להקמתה של מפא"י. דבריו של קפלן לא נשתרמו לשתי פנים: ארלווזרוב לא נרצה בידי יהודים. לשם הכרזתו זו אורו פני הנאנסים. ובכך, חסל סדר הלחישות, שהתחילה מיד עם היודע דבר האסון. וכאן התערב ה"פאפואה" ("האב הטוב", ככינוי הרוסי) דיזנגוף: "נפרנס איפוא הוועדה לציבור ברוח הוועדה של מר קפלן". אך לכך התנגד קפלן עצמו: שם כך היא עלינו להיעזר תחילתה במפלגתו, וכעבור ימים אחדים, כאשר כבר החלה עליית-הדים להתרעם, ניסה קפלן אף לטעון להדרם. ברם, דברים שהושמעו במעמד מנין אנשים מבוגרים הרי אכן אפשר להכחיש..."

בתום הישיבה חשו ויינשטיין ואחימאיר אל חברייהם, שחיכו בקוצר רוח לתוצאות הפגישה בעיריה. בדרך אמר ויינשטיין לאחימאיר: — יהא זה פשע ללא מזאות. הנואמים ינאמו והעתונאים יכתבו. המשטרת תחקור ותחשוף ומובן שלא תעלת דבר: מה הרעש? עוד יהודי נהרג... הויאל והיהודי שנהרג היה חשוב, הרי יימשך הרעש סביבו ימים אחדים נוספים. וזקוף (הנציב העליון) יתנחם חיש-מהר וימצא לו "ידיך" אחר מקרוב הליקвидטורים. זה הכל. שהרי אין שום "פריז" יכול להתקיים ללא "מושקה"...

בדרכו מן העיר לחדרו ב"שכונת הקאוקזאים" היה אחימאיר שקוע בהרהורים נוגדים. טרם ניתלו שלושת הכוכבים בשמי-הקץ להודיע על הסתלקותה של שבת-מלכה, כשהלפתע הבקיעו את חלל האויר קריואתיהם הצרחות של הנערם מוכרי-העתונים: הוספה מיוחדת של "דבר". מעולם לא נחטפו הוצאות מיוחדות כבאותה

המשפט

שעה. משנטל אחימאיר את הגליוון לידיו והעיף מבט חתוף על הידיעה הראשית בו, נגזה מיד האופטימיות שהבהבה בו עם הودעתו של קפלן. לנגד עניינו נזקר מברק שנשלח על-ידי בז'גוריו מווילנה. עיקרו של המברק לא היה ברישה (דברי הבעת רגשות-אבל), אלא בסיפא הקצר: שתי מילים רבות-משמעות: "אל נקס". מכל לאו אתה שומע הנו! אל נכוון היה במני לנקום... ושתי מילים אלה, שייצאו "מפי הגבורה" המפאייה, נתנו את הגושפנקה לעלית-הדם. עד שלא נתקבל המברק התהלך המחנה הסוציאליסטי כעדר ללא-רוועה, אך משנטקבל הותווה דרכו.

במצברוח קודר הגיע אחימאיר ל"תאו" שב"שכונת הקאווקאים" הטיל עצמו על הספה כשעינוי תקעות בחלל האפל.

במושאי-שבת, סמוך לחצות, חזר גם אברשה מירושלים. כלו סר וועת. הרץ והדי הרחוב הירושלמי השיכחו מלבו את כל עניין האשרה. גם הוא הרגיש את מהנק העיליה המתפרקת. בהשתרעו על ספטו אמר לאחימאיר: "יש לי הרושם, שהם אינם מצטררים על מות מנהיגם. לא הצער מפעם בהם, אלא רגש נקס. דומני שהם חドורי הכרה, שנפל בידיהם נשק יעיל ללחמה במתנגדיהם".

על כך הגיע אחימאיר: "הנזכרים אתם, אברשה, בוינכהו שלנו בביאללה-פולדלאסקה?"

אך אברשה בשלו: "גם הם יהודים..."

"אם כך", השיב אחימאיר בקוצר-דוח, "モוטב לישון... מחר יהיה יום קשה, יום של מריתע עצבים. يوم של לויה עם נאומים. לעת עתה, אברשה, עוד נוכל לישון במנוחה, כי השלטון בארץ נמצא עדין בידי גויים, בידי האנגלים ולא בידי ההסתדרות..."

"אתה צודק", נעה אברשה, "עלינו לישון... אך אני עומד על דעתך: מדינה יהודית ראשית כל, — ולוא גם תהיה הסתדרות ואפילה קווניסטייה".

ובסוףו של ויכוח היה אחימאיר במסכם:

"מדינה — זכות גדולה היא. לא כל עם ראוי למדינה, לעצמאות. אני אומר חס וחיליה, שעמננו אינו ראוי למדינה, אלא שעדין אינו ראוי. ומכל מקום, אברשה, צריך לישון. אך אומר הרוסי? ..הבוקר חכם מן הערב..."

פרק י.

קרירות ואיתנות

בוקרו של יום א' בשבת, ה-18 ביוני, לא היה "חכם" מן העرب שקדם לו. אמן, כבר בשבת החלה מORGASHOT AOYERAH פוגרומית, אך זו התבטאה ביןתיים רק במסע'ICHISHOT OKMI'AT AGOROFIR-NKIM בסתר, מעין AOYERAH פוגרומית שבעל-פה. ואילו ביום א', עם הופעת הגליוון הרגיל של "דבר", כבר הפכה AOYERAH פוגרומית בכתוב. ממקום הימצאו בוילנה, ב意义上 התעמולה לקראת הבהירות לקונגרס, הוסיף בז'יגוריון לשלוח את מברקיו. במרקם הראשון עדרין כתב סטמיה: "...בנפול ארלווזרוב בידי בריונים צמאי דמנו". משמע הדבר, רוצה אתה והרי יכולם הבריונים להיות ערבים, או אנשי הבולשת הבריטית, או הקומוניסטים, ואם רוצה אתה הרי הכוונה ל"ברית הבריונים". ואילו במרקם השני, כאמור, כבר הוא קורא לצאנ' מריעתו מפורשות: "אל נקם". כך ניתן לנצל את דמו השפוך של ארלווזרוב לצרכי הבהירות, שהרי מאז ומעולם הניע הדם השפוך את גלגול טנתנו של השטן ..."

مبرקים אלה פורסמו, כמובן, בהבלטה בגליוון يوم א' של "דבר". ברוח עכורה גם אברשה ממשכו באוטו. יום א', ואחימאיר היה צריך לשמש לו כמתורגמן וכפרשן לכל מה שנכתב בעניין הרצת בבטאון הפעלים. עיון רב קראו השנים את הסימנים שנתחנה המשטרה לשני המשתתפים ברצחת, לרבות התיאור, שאפשר היה ליחס — ואשר ייחס — לאברשה: "...גביהו, קצת יותר מבינוני, גוף בריא, גיל יותר קרובה לשלושים מאשר לארבעים שנה... פנים שמניט שצבעם בהיר... יש לו הרגל לעמוד כשתי רגליו מפוזדות... מדבר עברית בלי בטוי (אקצנט) מיוחד".

הדגשה זו ביחס לדיבור העברי הייתה לטובתו של אברשה, שהרי לא שמע אז עברית, כל וחומר שלא "דיבר עברית בלי אקצנט מיוחד", וכל מאמצייהם של המעלילים להוכיח, כי אברשה רק מעמיד פנים שאיןו דובר עברית, עלו בתוהו.

באותו יומ' א' שבתה העבודה בתל-אביב; הכל השתתפו בלוויה, נוסף לאלפים הרבים שבאו מכל קצוות היישוב. פולחן של לוויות קיימ באותנו, אך בלוויה ארלווזרוב עוד הגדל העם לעשות. לא הייתה כמותה וכמוה לא תהיה, ולא רק מבחינת המונחים שהשתתפו בה, אלא משום העובדה בבחינת אקדמיות לעילית-הדם. לא ביטוי האבל עליה מותכה על אחד מבניה שנרצחו, אלא נטלה בה רצונם של עסקני מפא"י לבודד את מהנה ז'בוטינסקי. כדי להחריף את אוירת הפוגרים, הוצבו הרבייזונייסטים בזונב הלוויה, כי לגרשם טרם העיזו. בחדרי חדרים באותו יום כבר היו עוסקים ברל צנלסון, אליהו גולומב, דוב הו ועווריהם בהכנות העלילה. יצחק חלווץ, מפקידי משרד-העליה של ממשלת המאנדאט, כבר המציא את תמנתו של סטבסקי למי שהמציא. ה„ס.אי.די.“ הבריטי ואנשי הוועד הפועל של „הסתדרות“ כבר עשו יד אחת לבצע את המזימה.

רצוצים בגוף ובנפש חזרו אברשה ואחימאיר לחדרם המשותף לאחר הלוויה, מודכאים מרושם המאורעות וחדרים לקרה הבות... „ויהי ערב ויהי בוקר يوم שני“. בעצם התחליל יומ' ב', 19 ביוני, לא עם בוקר, אלא עם שחר, „בין תכלת לכרתיה“. אנשי המשטרה השכימו לפתחם של אברשה ואחימאיר עוד לפני זריחת החמה. אחד השוטרים דפק בדלת מתוך קו-צרירות, ובאותה שעה ממש כבר נראח חצי גופו של שוטר שני בחלוון, שהיה פתוח לרוחה מחמת חומו של ליל-הקייז. אף שהיתה נפשו של אחימאיר מרעה עלייה, לא יכול שלא להצחק למראה עניין: באותו מעמד נורא – באחד מסיפוריו האוקריאניים של גוגול, בו מתוארת מפרשת פרטה, המנסה להיכנס לביקחתו של ה„חולול“ (הaicר האוקריאני) לא דרך הדלת, כדורך שנכנס כל חوير המכבד את עצמה, אלא דזוקא דרך החלון... אך רוח-בדיחותא זו באה חיש-מהר לקיצה. החדר הצר נתמלא עד אפס מקומות על-ידי אנשי המשטרה, מהם במדרי המשטרה התל-אביבית, עם הקצין גופר בראשם, ואחד גבוה מכל גבוה – סמל במדרי המשטרה הבריטית. עתה נזכר אחימאיר בעצת ידידו עורך-הדין, ד"ר צבי אליהו כהן: „הזכיר יפה-יפה היכן הייתה אמש... המשטרה תזמין אותך לשיחה...“ אחימאיר היה משוכנע, כי כל הכבודה הזאת לא טרחה והשכימה לפתחו אלא לכבודו בלבד, וכי מה לה ולבית"ר"י האלמוני אברשה? ועוד נזכר אחימאיר בדברי האזהרה שהזהירו ד"ר כהן: „באו לביתך

שוטרים, ואפילו אתה חף מכל פשע, כתינוק בז'יזמו, בל' תמסור להם כל הودעה שהיא, פרט לדברים קצרים אלה: את מה שיש לי להגיד, אגיד בבית המשפט, אם אמם תעמידוני למשפט', וטعمו ונימוקו של ד"ר כהן היה עמו: "ראשית חכמה יפרשו הברנשטים האלה את הודעתך לרעתך, ושנית, אל תשכח, כי השוטרים המאנדרטורים שלומיאלים הם בעצם טבעם, וברוב המקרים לא יסתפקו בפירושים, אלא יוסיפו על דבריך את סילופיהם ועל-ידי כך רק תקשה עלייך את ההגנה".

בדרכ כל היה אחימאיר נאמן לעצה זו ב"סכסוכיו" עם ממשלת המאנדרט, אך הפעם יצא מגדרו והרגלו. וכל כך למה? משום שסביר היה לתומו, כי "המשטרה מסכנה, מצבה גרווע מצבוי של הגוברנטור", בדבר הפתגם הרוסי. דעת-הקהל דורשת מן המשטרה כי תגלה את עקבות הרוצחים, שהרי מי שנהרג לא היה קטלא קני. ארלווזוב היה מוקrb לחצץ מלכות המאנדרט ואפשר שהנציב העליון, סאר ארثور זוקוף, בכבודו ובעצמו תבע במפגיע כי יעשה הכל כדי לגלוות את הרוצחים. מה פלא איפוא שהמשטרה משתדلت להוציא "מעשים" ושרה לחדרו של האיש המועד זה מכבר לפורענות. — הלווא הוא אחימאיר! והלה, מתוך שרצתה להקל על המשטרה את מלאכתה, לבל לבטל את זמנה ומאציה ברדייפה אחר רוח ואחר חלומות באספמיה, מסר הודעה, בה סייר על מקום הימצאו ומהלכו באותוليل עברות. בהודעתו זו לא הזכיר דבר וחצי דבר על שכנו לחדר — אברשה, משום שלא העלה כלל על דעתו, כי דווקא אליו נועדה הפעם כל הכבודה....

ולכן היה אחימאיר מופתע ביותר כשפנה לבסוף הקצין גופר אל אברשה ואמר לו בקול מצווה: "וואָעַמְנוֹו!" למשמע הפקודה ביקש אברשה כי יתנו לו רק שהות קצרה לעשותות צרכיו, להתרחץ ולהתלבש, ובאותן דקוט ספורות היה כלו תמהן: מה מתרחש סביבו?

לעומת זאת היה אחימאיר נסער כולה, והרגשתו הייתה, שאילו נמצא בידו אקדח, היה פורץ ביריות בקצין גופר ובסמל הבריטי.... גופר עצמו היה שרוי בשלווה של אדם העושה את שליחותו וממלא בקפידה את פקודת המונחים עליו. עליה בידו לאסור את "הרוצח" לפני שהספק להימלט. ובעוד יוצא אברשה — והוא עדין כלו תמהן — בלוויית שני שוטרים, ערכו גופר ושאר השוטרים

חיפוש קל בחדר. אברשה לא נכלל בידיו, ואילו היה הרוצה וambil שלהימלט על نفسه, כי אז על נקלה היה עולה הדבר בידו בדרך שבין "שכונת הקאוקזים" אל תחנת המשטרה, שכונה זו במגדלים המפוזרים, בתחילת שדרות רוטשילד. אבל אברשה הילך אל אשר הוליכו, וכאשר נסגרה מאחוריו דלת חדרו שברירית נפתחו לפני לרווחה שערי ההיסטוריה...

*

כותב קרוניקה עגומה זו מרגיש, כי בשלב זה עליו לבקש את סליחה הקורא. סליחה על שם מה? על שביקום ליחיד דבריו לאברשה, גיבור הקרוניקה, הוא מרבה לכתוב על חברו בחדר ב"שכונת הקאוקזים", שהוא אחראיך גם שכנו לחאה בכלא יפו ובבית הסוהר בירושלים ו"שותפו" לפסל הנאשימים. אבל איך אומר הרוסי? — "מלים אל תחסיר בדברים בשביר", ואם הרחיב במקצת כותב השורות האלה את הדברים על עצמו, הרי לא עשה זאת אלא כדי להאיר ביתר בהירות את רקע תולדותיו הטרagiים של הגיבור הראשי, והריהו מבטיח נאמנה, כי רק עוד מעט-יקט יסיח על חברו הזקן של אברשה ואחר לא יוסיף עוד...

כאמור, אחימאיר היה מופתע מאוד בהיווכחו, כי השוטרים לא באו לכבודו, אלא לכבוד אברשה. ובכן, צדק צבי אליו כהן בamarו: "מפא"י מבקשת לצoud אל הבחירה לקונגרס בשלולית דמו של ארלווזרוב..." ואולם, לא די לה בתעומלה סביב הרצת, אלא שהיא רוקמת עלילת-דם, ועם זאת עושה היא את דרכה לא דרך "המביא הראשי" ואינה פותחת באחימאיר, העסקן הבולט בתנועה, אלא דרך "השער האחורי", והוא מתחילה בבית"ר מון השורה... משנסתלקו השוטרים ולקחו עם את אברשה, נשאר אחימאיר בחדר דורך-מנוחה. ראשו יקד עליון. טבעו של אדם קרייז, שרשו נתון בשבי המחשבה, אך כשיוקד עליו ראשו הריהו מבקש לו אהווה בפעילות. ראש יוקד — סימן מובהק הוא לפועלה דו-קיישוטית, אף שהוא מכבר חדלן הבריות לראות בדוו-קישוט דמות נלעגת. תוך הרגשת יקוד זו פרץ אחימאיר מן החדר, לא נתן כלל דעתו על השכנות הסקרניות ושם פניו בחפותה לבתו של יהושע ליכטר, המו"ל

של "חוית העם", שהיה אף הוא בעל "ראש יוקד" לא רק ביום טרופים, אלא אפילו ביום כתיקנים. השעה היה עדין שעתי-בוקר מוקדמת וליכטר טרם יצא לפועל. אחימאיר פרץ לחדרו בזעקה: "אסרו את סטבסקי!"...

ליכטר היה ז'בוטינסקי ארצי-ישראלי ונימנה עם "ברית הבריונים". הבריונים לא סברו, כאחיהם הצעירים מן "הארגון הצבאי הלאומי" שלآخر מכון, כי "לא תהיה מלחמת-אחים", שהרי ידוע ידוע, כי מלחמת-אחים תלויה בקין ולא בהבל...

ליכטר היה בחוקת "שירות-דוואר" מצוין; לא רק فهو כמו, אלא גם קל-רגליים. חזקה עליו שיפיז את דבר מסר אברשה בקרוב יידיו ב מהירות הבזק...

ומיליכטר פנה אחימאיר והלך אל המשטרה.

למשטרה? לשם מה? בעצם יקידתו לא נתן לעצמו אחימאיר דין-וחשבון על מעשיו, אך מתחת לסת הכרתו דחק בו ההכרה ללבת אל המשטרה, "לדפק על דלתה בחזקה", כביטויו של טרוצקי, להתריע על מסרו של אברשה ולהייב תשובה-התנצלות, שköלה יישמע "תק על ת'ק פרסה"...

בקומת הקרקע של המשטרה הتل-אביבית במגדל-המים הסתו-פפו "גיגי-הרקע" שבקרב השוטרים, שעיסוקם היה עם אסירים שנח辩证ו בשל עבירות של מה בכך, ואילו בקומת השניה של אותו בניין התוועדו הקצינים "בעל-כוכבים". אחימאיר עלה ביעף לקומת השניה ומיד נתקל מבטו בכמה קצינים, שמן הסתם היו טרודים ב"לווייתן שהעלו בחכמתם". כניסה של אחימאיר לחדרם לא הייתה בנחת, אלא בקול עצקה גדולה: "פרובוקטורים", "צ'אקיסטים", "פוגרומשצ'יקים", "חוליגנים", "מטשטשי עקבות רוצחים" וכיווץ באלה גידופים, שנסתיריהם בקהל רוסית עסיסטה, שהעלאתה על הניר איןיפה לה...

באותו מעמד ביקש אחימאיר לפרוץ גם אל החדר השני, שדלתו הייתה פתוחה למחזקה, ואשר דרך ראה את אברשה בחברותם של כמה קצינים בריטיים ויהודים; יתרה מזו: למראה אברשה שוב לא רצה אחימאיר להסתפק במילים בלבד, אלא נטל בידו כסא כבד-משקל כדי למחוץ בו את קדקדו של אחד הקצינים, כשלפתע נחלץ "להציג את המצב" הקצין שלמה שיף, מיודעו של אחימאיר מתוקופת ההפגנה

ה משפט

נגד שילט, סגן שר-המושבות הבריטי, שערכ ביקור בתל-אביב ב-1930, ושאר הפגנות. שיפח אחז באחימאיר ופקד לאסרו, ובמבנה המשטרה בתל-אביב הובילו לבית-הכלא ביפו וחבשוו באחד התאים שבקומה התחתית של הבניין הגדול.

משנתישבה עלייה על אחימאיר, דעתו בישיבת-בגד בבית-הכלא, החל מצטרע על כדר, שמאח "ראשו היוקד" נגרמה השערורה במשטרה, שכתוואה ממנה הוא נמצא עתה מאחריו בריח. בשעה שעלו לחלק חופשי כדי לעודד את עסקי המפלגה, שמן הסתום "אבלו עשותוניותם". אבל את הנעשה אין להסביר. במאוחר חש אחימאיר, כי עבר על מצות "קרירות ואיתנות..."

תאו של אחימאיר היה סמוך ל"מאכטאב" (משרד) הכלא, וממנו ניתן לו לראות כל נכס וויצו. משעמד מהורי הסורג הבהיר בשני אזהרים נכנים ל"מאכטאב" ועד מהרה נתרבר לו, כי נציגי הקונסוליה הפולנית הם, שענין אברשה הועיקם. עובדה זו עוררה שמחה בלבו: משמע, שלא "יתום" הוא אברשה ומעתה תצטרך המשטרה הבריטית לנוהג זהירות בצדקה...

בשעת הטיול בחצר הכלא ראה אחימאיר סוף-סוף את אברשה, היושב בפינה כפוף-גו ושקוע בשרעפיו. הוא מיהר לקראותו, אך השוטר הערבי סולימאן, שהופקד על אברשה, חסם את הדרך בפניו: הוא נצטווה במפגיע שלא להניח לאיש להתקרב אל ה"חשוד".

בכור שיטרת, קפטן ריס וחוורתה "בעלי הכוכבים" התייעזו בוודאי במשך היממה אם לצרף את אחימאיר למניין ה"חשודים" ואם לאו, ואולם כיון שהיו עסוקים מדי בטווית החוטים סביב אברשה, הניחו לעת-עתה לאחימאיר והסתפקו בהבאתו לפני שופט השלום באשם התפרעות במקום ציבורי.

בבית-המשפט כבר חיכה לו ד"ר צ.א. כהן, ולפי עצת הלה הודה אחימאיר באשמה ושופט השלום שמש פסק לו Kens של לירה אחת (המדובר בלילה מאנדטורית, כמובן), או שבוע מאסר. במקראי הרשעה קודמים, כאשר ניתן להחליף את המאסר בקנס, היו הברוניים בוחרים לבנות ב"פנסיון של ממשלה הود מלכותו" תחת להعشיר את אוצרה. ואולם הפעם סטה אחימאיר מן התקדים הברוני, כי ניטל עליו להיות בחופש ולהילחם את מלחמתו של אברשה.

ד"ר כהן פרע איפוא את הלירה לקופת בית-המשפט ואחימאיר

יצא לחופשי. משימתו - הראשונה הייתה לבצר את שורות הטעינה וליצור עורף להגנתו של אברשה. בצה"ר הארץ-ישראלית לא הכיר איש את אברשה, פרט לאחדים מחברי "ברית הבריונים", שידעו כי הבית"ר מפולין, העולה החדש, המתגורר בחדר אחד עם אחימאיר, השתתף בהורדת "הסמרtot האדום" מבניין הקונסוליה הגרמנית ביפו. באותו ימי-המבוכה הראשונים חש אחימאיר, שמא יתקבל הרושם, כי חברו בחדר הוא פרובוקטור קומוניסטי, או, אולי, סוכן-משטרה, שניצל את תמיותו של אחימאיר ועשה מה שעשה כדי להכשיל את תנועת ז'בוטינסקי. מחשבה זו מצאה לה מהלכים בקרב אותו הרביזיוןיסטים שראו יועד לתנועה בהשתתפות בבחירה לונגראט. לאסיפת הנבחרים ולשאר מוסדות כיווץ באלה. עתה נמצאה איפוא דרך להיפטר מן הבריונים ה„בלתי-אחראים“. הכוורים תחום בין עצה"ר לבין האיבוריות היבודית.

אין ספק, כי דרך זו הייתה מזוועה נחרצת בשביל מפא"י ובשביל
משלת המאנדרט כאחת. אילו ננקט קו-פעולה זה על-ידי הצה"ר,
כיו איז היו תולמים את אברשה או דנים אותו למאסר עולם; היה נערך
משפט ראווה נגד הבריונים, ושלום על הציונות הרצינית הרקובה!
אך לשבחו של אחימאיר ייאמר, שעלה בידיה בימים בהם התהלך
חופשי, ללכד את שורות הצה"ר. אכן, לאחימאיר האמיןו באמרו,
כי אברשה חף מפשע. הצה"ר הארץישראלית, לרבות עסקניו, נשארו
בקדריותם ואיתנותם. והעיקר, בראשם עמד איש ההדר זאב ז'בוטינסקי.

1

ועתה עלינו להעביר את הקורא מגיא-החזון התל-אביבי לבריסק דילטא ולווארשה.

המתיחות לקראת הבחירה לכנסייה הציוני הי"ח הייתה אז בעיצומה וביחוד סערו הרוחות בפולין. בארץ זו נתרכו המוני הבוחרים ותעמלות הבחירה התחנהלה על-ידי ראשי התנועות היידיות: בז'גוריאן מזה — ז'בוטינסקי מזה.

רצח ארלווזרוב הרעיש את הציבוריות היהודית בפולין, לא כל שכן כאשר בישרה סט"א באחת מידייעותיה, כי הרוצה כבר נאסר, — צ'עיר בשם כספי מריסק, שהתגורר בחדר אחד עם אחימאיר. לפעת הייתה בריסק דליתא כמרקחה. מיהו «כספי» זה? על שאלה זו גזדרו

להשיב ויניקוב, נושא כליו של יצחק גריינבוים בעיר: אל תקרה כספי, אלא סטבסקי; אחת משותיים, או שהשם שובש במברך של סט"א, או ש"העליה החדש" הספיק לעבר את שמו...

נקל לשער מה רבה הייתה המבונח שירודה על ביתו של ר' אהרון סטבסקי. אמנים ידעו ההורים ידוע היטב, כי יד אברשה לא הייתה ביהודי מעולם; "עסקים" היו לו רק עם ה"שקצים", אך בינו לבין השם ברוחב היהודי קולו של ויניקוב, ואילו הם — נפשם בכתה במשתרים...

עוד בריש היהודית נסערת עד-היסוד ושרואה באוירה של ערב פוגרים, ובבית סטבסקי עולים קולות "אייה", — והנה הופיע המלך הגואל הראשון. היה זה פקיד הדואר המקומי ומברך בידו והمبرך קצר — שתים-שלוש מילים: "יסטם נווני (אני חף מפשע). אברשה". עתה נמחה אותן קין מצח בנים, ואין לשחק עוד. האב נשאר בבית, אך האם קמה מיד ונסעה לווארשה, אל ז'בוטינסקי.

ז'בוטינסקי מתבודד בחדרו במלון הווארשי ורוחו קשה עליו. ימיגען קרבין, והיהודים עוסקים וטרדים, כביכול, ערבע "סאמו" פוגרים ("פוגרים עצמי"), כביטוי הפולנים האנטישמיים). רק לפני חדשים אחדים נפרד מרוב חבריו להנחת התנוועה, שהלכו עמו יד ביד שנים רבות. קרע אטובייך לא היה קל בעיניו כל-עיה, ועתה שרוי היה בהרגשת בידות, למורות העובדה שה"נעירים" שנשאו עמו מוכנים היו לכת אחראי באש ובמים. וככайл לא דילו בצרות והנה בא עליו גם "ענין זה". אמן, עד כה פועל הבריונים מבלי לשאול את פיו וambil שנטלו ממנו רשות, אך עם זאת היה בפעולתם מן הרענות. ודרך כמו תאה את שאיפותיו. ועוד מעלה גדולה מצא בבריונים: אדישים הם בהחלט לכל עניין שב"כיסאות". דור חדש המה, שלא כעסקני-הצונות הרגילים, ובאותן השעות הקשות הוא מחייב: יעבור עליו מה, אך הוא לא יפרק את ידידיו הצערירים: את גורל כל ה"קאריריה" המדינית שלו יהמר על תוצאות משפט זה. צר לו, כמובן, על כל הפרשה הנוראה הזאת שפקדה את עם ישראל. חביל על חייו של ארלווזרוב הצער, אך צר לו עשרה מונחים על שבבת אחת נטרפו כלפי המדיניות הרבי-ציונית. במקום להפנות את מרצו ומאציו כלפי חזץ, יהא עליו להפנותו עכשו כלפי פנים. עתה זה ניגש ז'בוטינסקי לכלד את האומה ללחמה בהיטלר. כל-עצמיו האמין,

כי עם ישראל, שידיו רב לו בעתונות, באמצעותו, באמצעותו, והמסחר בעולם, יצליח לבודד את גרמניה הנאצית ולהחניק את המשטר ההייטלראי בעודנו באיבו. והנה בא הסוף למערכה זו; עליו להשקייע עצמו במערכה מבית...

עודנו ש��ע בהרהוריו, והנה דפיקה בדלת, ובהיפתחה נכנסת אשה יהודיה מן הפרובינציה, או מנאליבק. הצעיר המתלווה אליה מבריסק, מנחם בגין, מציג אותה בפניו ראש בית"ר, והוא עצמה מחרה מחזיקה אחריו באידיש:

„אני אמרו של סטבסקי...“

ז'בוטינסקי קם ממקומו וניגש אליה; היא מבקשת לנשק את ידו, אך הוא מקידם ומנסק ידה ומבקשת לשבת על הכסא הסמוך: „תוואיל-נא, גבירתי, לשבת. נעים לי להכירה, חבל שאין זה בנסיבות נורמליות יותר.“

„אין לי פנאי לשבת. עלייכם להציג את בני. בראשונה השם יתברך ואחריך ז'בוטינסקי. הנה המברך שנתקבל ממנו. אתם מבינים פולנית: „יסטם נוינוינি...“...

„אני זוקק למברך כדי להיות משוכנע שבכם לא עשה זאת. לא בכם ולא שאר בני. לא חינכתי את בני לא לרצח יהודים ולא לרצח בכלל...“

„היש לכם בני? שמעתי שיש לכם בן אחד...“

„כל הבית"רים בני המה, וגם בכם הוא בני. מה שמו?“

„אברהם, אבל אנו קוראים לו אברשה.“

„תרשה לנו לוי, גבירתי, אף אני לקרוא אברשה... ולמה פונה אני אליכן בתוכך גברת, הן אחותי אותן! הינה בworth: אברשה יצא חופשי. דרך אגב, האם רוק הוא?“

„בעונותי הרבים. רצינו להשיאו. היתה הצעה יפה, אבל הוא דחה הכל — ועלה ארצה...“

„אילו היתה לי בת, הייתה חושב לי לכבוד להיות המחוותן של משפחת סטבסקי. בקיצור, גברת סטבסקי, יכולת גבירתי לנסוע לבב שקט הביתה ולהרגיע גם את מר סטבסקי. תמסור-נא לו שלום מני. דרך אגב, הנני משנה את תכנית מסעינו ובימים הקרובים אברך בבריסק דסטבסקי. להתראות, גבירתי, אמרו של אברשה. שמחתי להכירה. הנני כותב עתה מאמר על פרשת בנה...“

ושוב נשאר ז'בוטינסקי שרווי בבדיקות חדרו, ובתוך כך השתקע לרגע קט בהרהורים. אכן, אם עבריה היא זו, כמוו כ-גיטל פוריישקביין" של שלום עלייכם. אשה בעלת אופי ברזל, סוערת ומסערת. בשעת צרה, מה טוב שישנה אם, המגוננת כתרנגולת זו על אפרוחיה. אך שעתו של ז'בוטינסקי דחקה; היה עליו לסייע את אמרו... רכזו היה על מוכנות-הכתיבה שלו, שמנגה לא נפרד בכל מסעין, והמשיך בתקתו הקאלט און פעסט" ("קרירות ואיתנות") שלו, — אחת היצירות הפובליציסטיות המזהירות של המוזהיר הפובליציסטים ש侃מו לציונות. בשום מאמר ממאמריו לא נתגלה ז'בוטינסקי כאחד שאין שני לו בהבנת חולשות עמו כבמאמר זה. הוא דיבר אל הסובייקטיבי שביעמים בלשונו ההגון... נוצר הסבר הראשוני בוגלה, ג'ימים מפרק לנטה.

וימים מספר לאחר מכן יצא ז'בוטינסקי לבריסק. לרבים מן העסכנים נחשה החלטתו זו כנועזת מדי, משל להאגנונג או לדורוב (מכניעי פריצ'ריהות מפורסמים בשעתם), הנכנסים לכלב-אריות שהם מצוירים מכל בלבד... בחתנת בריסק רחבות-הידיים נערכה ל'ז'בוטינסקי קבלת-פנים על-ידי בית'רי המקום עם מנוח בגין, מפקד הקן; הפגנת-אהדה מפוארת כזאת לא ראתה העיר מעודה. ז'בוטינסקי נשא את נאומו בגדול האולמות שבעיר, שהוא מלא מפה לפה; איש לא העז להפריע ודבריו לא הופסקו אף לא על-ידי קריית-בנינים אחת....

פרק

החקירה הראשונה

כאשר פקדו על אברשה להתלוות אל שני השוטרים הتل-אביביים בדרכ אל מחנה-המשטרה. עדרין לא ידע "במה הכתוב בדבר". כסבור היה שיתבקש تحت הסברים על חפזונו לצאת את הארץ, ומנו הסתום גונב שמצ דבר לאוני המשטרה, בשל "פטפטנותם" של חברי "ברית הבריותנים", על רצונו ל"סיע" למשרד-העליה של ממשלה המאנדראט בהעלאת יהודים ארץ, בתנאים שאינם עולמים בקנה אחד עם מדיניותה. תוך כדי הליכה היה אברשה שוכן בהרהורים ובchiposh דרך לארץ "סירכה" זו.

בין כה וכיה הגיעו אל תחנת המשטרה, שஸביבה כבר נאסף קהל רב, והשוטרים הגיעו אליו מיד לקומת השניה. עודנו עולה במדרגות, והנה מזנק לעומתו אלמוני, ללא מדים, קצר-קומה ובעל עיניים גדולות, חדות, נוקבות, ופלט מפיו קצרות, באידיש: "מערדער, וואס האסט דע געטאן?" ("רוצח, מה עשית?"). אברשה, בעל טביעת-עין ובן פולין, בעלת המשטרה המושלמת, הבין מיד, כי לפניו אחד מקציני הبولשת, ולפתח הבריקה המחשבה בלבו, שלא בענייני העליה הא' בלתי-חוקית" הוזעך לכאנ, אלא בשל רצח ארלווזרוב...

אותו בlesh ללא מדים, בעל העיניים הנוקבות, היה קצין המשטרה יהודה טננבאום (ליימים אroi), שראשיתו הייתה ב"חוגים הלאומיים", המקורבים לרבייזוניסטים. בחוגים אלה לא השתתה ארוכות ועבר למשטרה, כדי לעזרך ממנה מלחמה בקומוניזם. מן הסתם חלם אroi על קאריריה גדולה ואפשר שבסתור לבו סבור היה, כי נועד ביום מן הימים לעמוד בראש המשטרה ב"מאקדוניה" זעירה זו, אשר "פלשיננה (א"י)" שמה. אך לעומת זאת עדיין היה קצין בעל דרגה נמוכה....

עתה, עם רצח ארלווזרוב, כמו באה לידי של הקצין השאפטן והכשרוני הזרדנות להתבלט, ואפשר שזה פשר פניתיו הפתאומית לאברשה. הוא ביקש להפתיעו. כידוע, שתי דרכיהם עשוות להביא להודאותו של הפרשע: חקירת סחר-סחור או מהלומת-אפתעה. אroi בחר בדרך השנייה, ואכן גדולה הייתה אפתעתו של אברשה: מאשיימים אותו איפוא לא בעניין העליה, אלא ברצח... ורגע קט חש הקלה מרובה: למצוא תירוצים בשאלת עסקוי עלייה שלו, דבר קשה הוא, אך להוכיח כי לא השתתף ברצח, אין לך דבר קל מזה....

ואף אroi הופתע: לפי חישוביו השרלוק-הולמסיים, צריך היה ה"פושע", למשמעותו, לכrouch על ברכוו ולהודות על פשעו בדמיות שליש בודבוקם, עוד לפני שהוא מוצג בפני בעלי ה"כוכבים". אבל דבר זה לא קרה. אברשה נעצר לרגע קט ונעץ בבעל העיניים הנוקבות מבט של בוז. לא נותר לו איפוא לאroi בalthי אם להרפות מאברשה ולהוליכו לחדר הקצינים הגבוהים; וכך אמן עשה. בהיכנסו הראשונה לחדר הצדיע בפני הממון עליו ובתגובה-יד הראה על אברשה, כמבקש לומר: "זהו!..."

וכאן ירושה-גא לבור בענייני חקירת פושעים, הוא בעל הכרוניקה

העגומה הזאת, להעיר הערה בעלת משמעות יורידית לגבי לשון פניהם של ארוי לאברשה. מודיע ראה הקצין היהודי צורך לפנות אל החשוד ברצח לא בעברית, אלא באידיש דזוקא? הרי בעברית הייתה הלשון השגורה בפי ארוי וקנאי היה לה תמיד, ולא עוד, אלא שלפי עדותה המתוונת של ה"ציביריאצ'קה" (העדוה הראשית במשפט ביליס, כפי שIOSBER להלן) — סימה רובין-באלוושר — דבר השני במשתחפי הרצח "עברית בלי אקצנט מיוחד", ועודות זו הודהה בעthonות באותיות של קידוש-לבנה והיתה ידועה לכל! הוא אומר, שארוי פנה לאברשה באידיש, משום שידע שהלה אינו שומע בעברית, ומצם ידיעת עובדה זו, האומרת דרשו, אתה למד שבמשטרת עקבי אחר שני הדיררים ב"שכונת הקאוקזים" "עוד לפני שהווק התנור", כלומר, בטרם נרצח ארלווזרוב...

ארוי הציג איפוא את אברשה לפני הקצינים, שהסבו באותו בוקר-קץ אל השולחן בצייפה ל"אורח" חשוב. בין המסתובים היו ראש הבולשת הקפטן ריס, והקצינים היהודיים שלמה שיף ובכור שיטריה. באותו בוקר של ה-19 ביוני 1933 חל מגעו הראשון של הקפטן האנגלי עם התנועה היהודית הלאומית והלוחמת, כשהוא נציג לפני אברשה בתחנת-המשטרה בתל-אביב, ואילו סיום מגעו עם תנועה זו חל, באורח סמלי, בבוקר-קץ 1948, על גבול המים הטריטוריאליים של מדינת ישראל, בספינה בריטית, שהחוירה מגלות קניה את אחיהם הצעירים של הבריונים, אנשי אצל' ולח'.

בין הקצינים היהודיים במשטרת התבבל שלמה שיף. היה זה אחד מפקדי ממשלת המאנדאט, שהשליכו את יהבם הפרטיה לא על פטריוטיות, אלא על "דברים של ממש". חשבונו של שיף עם התנועה הלאומית היהודית ראשיתו בצהרי יום חול-המורע סוכות תרצ"א, עת ערך "אבות-חמאר" (זה שם גנאי שניתן לאב"א אחימאיר על-ידי יריביו) את הפגנוו נגד שילס; שיף חרד מאד, שמא הוכתםשמו הטוב של מפקד משטרת תל-אביב בעיני האדונים השליטים בירושלים, ואולי אף בלונדון! מאז נחפה לכל-גבישוש, חוץ לשון, שפגיעתו רעה בכל ציר מ"ברית תרומפלדור", קל וחומר מ"ברית הבריונים". עם זאת הבין שיף, כי רצח ארלווזרובינו עשוי לשמש קרש-קפיצה לעלייתו בקריירה המשטרתית שלו, שכן כוחו לא היה רב בבילוש. בנגד לאופיו ה"חוורפי" של ארוי, היודע להלך מתחנות, על קצוות

אצבעותיו, הרואה ומשתדל להיות לא-נראית, היה שיפ' מאד "קייצי" באופיו, יותר משרה — ראו אותו; ואמנם, קשה היה שלא לראותו — גבה-קומה, רחב, סואן, איןנו מהלך קלות, אלא צועד באון. ואף שלא ניתנה לו דרישת-רגל בחדרי-החדרים, בהם "נתבשלו" ענייני רצח ארלווזרוב, הנה חל עט זה מפנה, עשויו לתחת בידו הזדמנויות להתקנס ב"אבירו-חמאר". אמן, לעת-עתה אסור רק את שכנו לחדר, אך שבלי הנוהל בארץ הקולוניאליות היו נהיירם לказין היהודי, וידוע ידע, כי גם תורו של אחימאיר הגיע — תחילת להיאסר ואחריכן, אם ירצה השם — להיתלות...

McLion שהעלינו את פרשת שיפ', איןנו פטורים מלסיממה בזה, תוך הבטחה "ללא-נדר", שלא להיזק אליה עוד בהמשך הדברים. שיפ' בחש בקדמת העלילה במיון כוחותיו הבלתיים המצוומצים. מוכן היה לעשות כל עבודה בזואה, ששאר הקצינים היהודיים לא היו מוכנים לעשותה. והנה, ראה פלא, אחר תום העלילה ועם תחילת הטרור העברי בתרצ"ו (1936), שינה לפתע את טומו ופנה דווקא אל הבית"רים בבקשה לשתפות במלחמה בטרוריסטים הערביים. סוד מפנה זה הוריד עמו שיפ' לcker, ואולי לא היה זה הסוד האחד והיחיד שעליו נסתם הגולל. אכן, לא בכדי פתח שיפ' בצד חבריו "ברית הבריונים". בינואר 1942 בא הקץ לחיו בהחפוץ מוקש, שהופעל על ידי איש לח"י.

הקצין היהודי השני, שהסביר אל השולחן, היה שיטריה, שמו הולך כיים לפניו מדן ועד באר-שבע ועד אילית. אבל אז טרם יצא שמו ברבים. עם זאת ידעו האנגלים יפה יפה, כי במסירת ממשלה החקירה לידיו שיטריה, נמסר העניין לידיים נאמנות ואמונות. שלא כשייטריה שנטל לעצמו תשעה קבי דיבור, נаг שיטריה "מלה בסלע", יותר משדייבר — הקשיב, תוך עיפ우 אחט מעוניין. שיפ' היה סבור, כי עליתו בסולם הקרהירה תבוא לו מידי האנגלים, ואילו חכמת-ההרים של שיטריה התבטה בעקרון "טוב אשר תאהוו בוה וgam מזה אל תה את ידר". רצח ארלווזרוב נתן הזדמנות גם בידי שיטריה להיות משרתם של שני אדונים — של הממשלה המאנדרטורית ושל הוועד הפועל, ולעולם טוב לשרת את השניים מאשר את האחד, והשבר — כפוף. אכן, לא שגה שיטריה בחישוביו וסופה שהגיע למעמד שר בישראל. ל"ברית הבריונים" התיחס לא בחיק ולא בשיליה, וכזה

היה בעצם ייחסו גם כלפי הוועד הפועל. אף שליד אחת הערימות החמות שבולם הוא שיטרית (היא טבריה), מתייחס הוא לכל דבר מתוך קרינות של לא-איכפתיות. פרט לכל הנוגע לקריירה הפרטית שלו. המשימה הנדונה הוטלה עליו משום היותו "היהודי המלומד" במשטרת. כמובן לאחת מעדות המזורך לא יכול היה שיטרית מעולם לרדת לסוף דעתם של "אשכנזים" האלה ולא חפס על שום מה מתנחים ה-"פועלים" והרביזיוניסטים זה עם זה. כשהיה עליו לבטא את המלים "רביזיוניסטים", "ז'בוטינסקי" — עמדה בו ההרגשה, כאילו גורסות שינוי חזץ. ברם, מאז ומתייד הבין, כי עם ה-"פועלים" קל להסתדר. "תקיפת" הם, והעיקר ה-"דאולה" (הממשלה) היא אחות... לא קשה היה לו לבחור את אדוניו...

משהוכנס אברשה לחדר הקצינים עמדו הלו מיד על כר, ששונה הוא במו ראהו מטיפוס ה-"גנטיב" הרגיל: אדם בעל קומה, כתפיים רחבות וחזה בולט. פניו גלוות, שערו בהיר, עיניו קטנות במקצת, אך בהירות, לא-מושפלות, אלא מביאות נכהן, ומצחיקות ממין ניצוץ של שובבות שעברמומיות. כל עוד חשב, כאמור, שהיא עליו לתרץ את ענייני העליה, היו עצביו ממורטמים, אך משגילה לו אותו הקצין קזר-הקומה ובעל העיניהם הנוקבות, כי המדובר ברצח ארלוזרוב. נרגע. טבוי הוא למשטרת, החוקרת בעניין רצח, שהיא מגששת ושלוחותיה פרושות לכל עבר; עתה חינתן לו הודמנות לספר להם, איך עבר עליו הלילה בירושלים. הפרשה תימשך דקות ספורות בלבד והוא ייפרד מהם בידידות, שהרי עמו-טי פקיד קשה הם ועל כל אדם ולסיע למשטרה כמו-טיב יכולתו. לאו מילתא זוטרתא היא: הרי נרצח יהודי!

שיפ היה הראשון שקיבל את אברשה ב"ברוך הבא" שבעצלה, במשפט שהוא בליל אידיש בניב עגלוני ואנגלית של שוטרים קולוניאליים:

"דאס אין דער מאן!" ("זה האיש!").

כתגובה פנה אליו אברשה באידיש הבריסקאי של בשלום:

"תסלחו לי, מה אמרתם?"

שיפ: "אמרתי מה שאמרתי".

אברשה: "אני הרוצה".

רئيس לשיפ (לאחר שתרגם לו שיפ את הودעת אברשה): "אנא

ישאל אותו, מדוע הוא מכירין, שאינו הרוצה? האם האשmeno אותו ברצח?"

לאחר שתרגם שיפ את דבריו ריס בשבייל אברשה, השיב הלה: "האיש הזה (מצביע על ארozy) אמר לי, שאינו הרוצה. אצלנו בפולין יכול רק השופט לפסוק, לא השוטר, אפילו לא מנהל המשטרה הארץ-ישראלית..."

SHIP: "שמענא, רוצח, אל תלמד את האנגלים הלכות דרך-ארץ. איןך עורך דין, אלא רוצח..."

על כך השיב לו אברשה כמליג:

"אתם מלומדים ממני. אגב, אני מבין שאתם יהודי... מסרו-נא בבקשה להם (וכאן הראה בידו על הקצינים האנגלים) שבלייל הרצה לנתי בירושלים, במלון תרג'מן. זה ברוחב יפו, לא רחוק מחנות העתונאים של סטימצקי..."

עם שתרגם שיפ את דבריו אברשה בשבייל ריס, העיר הלה לשיפ: "אמור לו, שאנו מחשימים אותו ברצח ארלווזרוב, ואם יודה ויגיד מי היה שותפו ברצחומי שלחו, נעשה הכל שבית-המשפטikel בדין. לא ידונו אותו לתליה, אלא למאסר של עשר, לכל היותר — חמיש עשרה שנה. השנים החלוף יחלפו חיש-מהר, והוא, שעדיין איש צער הוא, יוכל להתחנן לאחר צאתו מבית-הסוהר".

כשתרגם שיפ את דבריו הקצין האנגלי, לא ירד אברשה לסוף דעתו: "תצליחו לי. לא הבינותי אתכם. דברו בבקשתם בקהל רם, כי-מאז שירתם בחיל-התותחנים הפולני כבדה שמיעתה. מה הוא אומר? (בחצביעו על ריס) : אני הרגתי את ארלווזרוב? עלייתך לא כדי לרוץ יהודים... אני בית"רי ז'ובוטינסקי לימד אותנו אהוב יהודים... ואיך יכולתי להשתתף ברצח, שבוצע בתל-אביב, בה בשעה שבלייל הרצה הייתה בירושלים? תצליחו לי על שאני מאריך בדברים, אבל בבקשתם תתרגם את דברי לקצין בדיקוק..."

המעיללים במשטרה ידעו, כמובן, עוד קודם לכן שאברשה היה בירושלים. על כך הודיע להם يوم אחד לפני כן יצחק חולץ ממשרד-העליה הממשלתי, והודיעו — היא שהביאה למסרו של אברשה; יתר על כן, סייפו של חולץ שינה את שם, שכן העובדה, שהחשוך השתדל לקבל אשרה לצאת מן הארץ, עשויה לשמש עדות מסייעת נגדו בבית-המשפט.

הנחת המעלילים הייתה, כי באותו יום ו' חור אברשה הביתה לפנות ערבי, בעקבות ביקורו במשרדי-העליה בירושלים, ועל כן היו עתה דבריו בוגדר אפתחה, בטענו כי לו בירושלים. ועמידתו בתוקף על דעתו זו העיבה במקצת את שמחותם, שהרי קלפיהם עלולים להיתר... אפיק-על-פיין, התנהמו המעלילים: ה"אליבי" הירושלמי של הצער איןו אלא כסות-עינויים: חזקה עליהם על מרגני הרצה שיוודעים הם לכלכל את ענייניהם כהלה.

"לעת-עתה אתה עצור, כחודות ברצח", אמר לו ריס, באמצעות המתרגם שיפ. "אנו נחים את ה'אליבי' שלך..."
באותו מעמד ביקש אברשה, כי יסבירו לו את משמעות המושג "אליבי", שעתיד היה לעשות לו נזקים בהמשך המשפט ולהסביר מורת-روح מרובה לمعالילים...

בתום חקירה ראשונה זו הועבר אברשה לכלא יפו, ובעודם כולאים אותו בתא בודד, יצא קצין בריטי ירושלימה לשם חקירת עסק-ביש זה ששמו מלאן תורגמן.

הקדינים המנוסים עמדו כמובן, מיד על אמיתיות של ה"אליבי" של אברשה, והקדין אורי אף דרש במגע לשחררו, דרישת שעלה לו בקרבו גדול: מיד הוצא ממעגל החקירה ובסיומו של דבר נאלץ אף לעזוב את המשטרה.

שונה היה גורלם של שני הקדינים היהודים שיפ ושיטרית. שיפ ששל עשות כל מה שהטילו עליו הקדינים הבריטים, בעוד ששיתרת לא התעסק בשלב זה במלאת החקירה, אלא טיפול רק בחומר שהמציאו לו האנגלים ונציגי הוועד הפועל של ה"הסתדרות". בכך הבתייח עצמו מראש אצל שני הצדדים. הוא נהג לא מעשה שוטר, אלא מעשה שופט, הדן על פי החומר המוגש לו.

ב"חולנות הגבויים" של ממשלה המאנדרט הבינו, שם יוצא אברשה לחופשי לעת זו, עשוי כל ה"בנייה" להתמוטט; האם יצא להעלות בחכתם בית"ר אחר? הפרשה עלולה להשתחים בבזיזון וקלס. גם בזעם הפועל לא היו מעוניינים לחסל את העניין מיד, שהרי מערכת הבחירה לקונגרס עתה זה נפתחה, ושחרור אברשה סמור למאסרו תגרום כשלון מוחלט בבחירה.

יתירה מזו: שחרור אברשה יעורר את השאלה: ובכן, מי ביצע את הרצח? על דרך המעלילים צזה תקלת: הם לא הביאו בחשבון

את אפשרות הימצאו של קרבנש בـ"מתא אחרינה". עניין הـ"אליבי" היה לצניניהם בעיניהם — "צורה שאינה כתובה בתוכחה", ועל כן יש לשבש את הـ"אליבי" ויהי מה.

איש-הקשר בין המשטרה לבין הוועד הפועל הסוציאליסטי היה דוב הוו, שהיה חבר עיריית תל-אביב ווושבר-ראש ועדת-המשטרה שלה. משלחת המאנדרט הסכימה לקומה של משטרה תל-אביבית מיוחדת, אף שהמיוחד שבת היו המדמים בלבד. מכל שאר הבדיקות מיוחדת תל-אביב חלק מן המשטרה הפלשתינאית, בהבדל אחד חשוב: שכרו של השוטר התל-אביבי היה גדול פי שלושה מאשרו של השוטר הـ"מאנדאטורי", ותוספת-שכר זו שולמה אם עליידי משלמי המשים בתל-אביב ואם עליידי הסוכנות היהודית. מילא מובן, שעוד לפני העלילה היה דוב הוו יוצא ובא בחוגי המשטרה, קל וחומר בימים טרופיים אלה...

דוב הוו — הוא שהביא אל הוועד הפועל את הבשורה הרעה בדבר הـ"אליבי" של אברשה, ובאותו מעמד הוחלט כי לעת-עתה יש להעלים ידיעה זו מעיני הקהלה. אמנם, בינו-תיים כבר התייחס אחימאיר להריעיש עלומות: אברשה لن בليل-שבת בירושלים, אך לרשوت המעלילים עמדו אז שופרות-חטמולה לאין-ספור, ולא עוד אלא שנעשה נסיוון לטשטש את הـ"אליבי" עליידי איום על תורג'מן, שככל בעל בית מלון, פעמים היה תלוי אף הוא בחסדי המשטרה. אלא שהפעם חששו אנשי המשטרה לחשוץ באומותים יתר על המידה, וכשראו הקזינים הבריטים, שענין תורג'מן אינו "מסתדר", הרפו ממנה...

ברם, עד-מהרה הופצה גירסה אחרת. הטענה הייתה, כי אכן אפשר להtagניב חרש מן המלון, מבלי איש ישגיח בכך. אמנם, לא הכל חלק כל כך, שהרי מדובר במלון, בו לננים כמה אורחים בחדר אחד, והמדובר בـ"התחמקות" מן המקום בשעת-ערב, בה עדין לא כל האורחים שקוועים בשינה. ואשר למרחק שבין ירושלים לתל-אביב, אמנם, המכוניות יכולה להיות להמתין לـ"רוצח" ליד המלון כדי להסיעו לתל-אביב תוך שעה אחת, אבל, מנין יכולו חברי של אברשה לדעת את הליכותיו של ארלווזרוב באותו יום ו' ובليل-שבת? ואם עקבו אחריו אנשים במשך يوم שלם, איך לא השגיח איש, שעוקבים אחר ראש המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית? וכי怎 הספיק אברשה לעשות את המעשה ולהזור מיד לירושלים ולהtagניב למלונו של

תורג'מן, שוב מבלי שירגיש בו איש?... סדר יומו של ארלווזרוב היה ידוע קודם כל לאשתו. היא היתה זו אשר יכולה היתה למסור על כך או ל„ברית הבריונים“, או לוועד הפועל של הסתדרות העובדים הכללית, או לבולשת המאנדאטورية, ועתה יסיק הקורא את המסקנה המתבקש מכך...

ביום הראשון לשנתו בבית הכלא ביפו לא חש אברשה בהיקף הסערה שהתחוללה בחוץ סביר מסרו. דאגתו היתה נזונה לא עצמה, כי אם לשлом הוריו, ועל כן דרש מיד, כי יעמידו לו עורק-דין. כן דרש, תוך הסתמכותו על אזרחותו הפולנית, שיזמין אליו נציג מטעם הקונסוליה הפולנית. ואמנם, לא היתה לשלטונות ברירה בלתה אם להיעתר לדרישותיו. כבר הוזכר לעיל, כי שני נציגים באו לבקרו מטעם הקונסוליה הפולנית. בכלל הופיע הקונסול, או אחד מראשי עוזריו, בלויית עורק-דין הקונסוליה, ד"ר שפינדל. הלה, שהיה עסוק ציוני מגיליצה, נשכנע חיש-מהר בצדתו של אברשה והוא נכוון להושיט לו עזרה. ראשית דבר, היה משלוח מברקו של אברשה להוריו: „יסטם גויניג“. משנשלח המברק, נרגע אברשה לחלווטין, ותוך שעות ספורות עשו להן שתי המלים הקצורות שבו כנפים ועוררו הדימ אדירים בגלות פולין...

פרק ח.

הזהוי

כיוון שהחלטה המשטרה שלא לשחרר את אברשה ולא לחשוף את עקבות הרוצחים בכיוון אחר, היה מלא הכרח להרחב את העלילה ולהעמיקה. בטענתו „לנטוי באותו לילה בירושלים“ כאילו חיזק אברשה את „לב פרעה“, משמע הבולשת, שעומת ה„אליבי“ שלו הציגה את הקונטר-„אליבי“ של הצ'יביריאצ'קה, את עדותם של שני גשימים בידואים ועוד כמה עדישקר מ„dagid-הראק“. הצ'יביריאצ'קה, היא ה„חברה“ סימה רובין-באלוואר, הכירה את הרוצח אברשה

בפניו, ואילו שני הבודדים אבו רגאיג ואבו רוז, תושבי חיריה, שבין לוד לפתח-תקווה, הכירוהו בצדיו, לפי נעליו ודרך הליכתו. שני הגששים הבודדים אלה נתרכו בערמה כפולה, זו הטבועה באדם פרימיטיבי מששת ימי בראשית זו שמקורה בניוון אוריאנטלי. הללו עמדו מיד על מה שה"חאוואג'את" מן הוועד-הפועל וה"דאולה" רוצים מהם.

הקצינים הראו לשני הבודדים את נעליו של אברשה, והם אף עמדו בחצר בית-הסוחר בשעת מסדר הזיהוי, ומשום כך ידעו לבדוק מי הם אוטו "יאהו" שאט דרך הליכתו יש להכיר. יתרה מזו: כדי לסגל את נעליו של אברשה לעקבות שנתגלו בחול על שפת ימה של תל-אביב, מסרוון לSENDLER מומחה שיכניס תיקונים בעקביהם. גשש אחד היה מומחה לעקבות בחול, והשני — לסוגי נעלים, והצד השווה שבhem, שהיו שניהם שקרניים זדים, לפי צו מגביה, מטעם ה"אינגליז"...

ולא על שכרכם הכספי בלבד באו שני הבודדים הללו, אלא שהוא בעקיפין, מבלי שאף העלו על דעתם, שותפים למאבקו של האג' אמין אל-חוסיני, המופתי הירושלמי, מנוקדת-imbet של האנטרסים הערביים. אכן, הם הגדילו לעשות, כי שירותו שלושה אדונים בעת ובעונה אחת: ה"דאולה", הוועד הפועל והmouraza המוסלמית העליונה של האג' אמין...

עם זאת יש לציין, כי עדותם הייתה קלת-ערך בלבד לעומת עדותה של סימה. בעיני השופטים הבריטיים נראתה עדותה של האשאה האירופית משכנתה לאין-ערוך יותר מאשר עדותם של שני הבודדים בעלי הדמיון המזרחי.

בטרם ניגש לניתוח עדותה של הצ'יביריאצ'קה, מרגשיים אנו צורך להסביר לרוב הקוראים מונח זה, הלקוח מפרש עלילת-הדם על ביליס. עדת-הקטיגורייה העיקרית באותו משפט-משפה הייתה ויארה צ'יביריאק, — גויה מן "העולם התחתון" שביעבورو של הכרך קיוב. צ'יביריאק הייתה אמו החורגת של ה"שקי" אנדראשה יווצ'ין-cki, שנרצח בידי אנשי "העולם התחתון", והוא הייתה העדה הראשית, או אחד העדים הראשיים, נגד ביליס... בעדותה בקשה "לצד שתרי ארנבות" בעת ובעונה אחת: לטפל את האשמה ברצח על ביליס ולסלך כל חשד מעצמה ומחבר המרעים שלה. מיד בתחילת המשפט

ה משפט

הצביעה עליה הסניגוריה כעל אחת האשמות ברצח יושצ'ינסקי, אך באמת זו לא היו מעוניינים לא הקטיגור ולא אב בית-הדין. דמיון רב מצוי בין משפט בייליס לבין משפט סטבסקי. לנגד עני מארגניהם של שני המשפטים האלה לא עמדו מטרות יורדיות, אלא פוליטיות. במשפט בייליס העלייו אשםת רצח על היהודים, ואילו במשפט סטבסקי העלייו את האשמה על תנועת ז'בוטינסקי, וכדי לטעש את עקבות הרצח, נטפו לאנשים חפים מפשע. דמיון מצוי גם בין משפט סטבסקי למשפט דרייפוס, אך קיימים גם שני הבדלים יסודיים: בפרשת דרייפוס נחברר לבסוף, כי המעלילים הם שמכרו את סודות הצבא הצרפתי לאויב. וכן שעדייה הרשעה היו זכרים; המעלילים יצאו מחוגי הקזונה. מה שאין כן במשפט בייליס וסטבסקי, שהעדה הראשית, שיצאה מן המחנה המעליל, הייתה אשה: ויארה צ'יבוריאק במשפט שנערך בקיוב ב-1913, וסימה רובין-באלווער — במשפט שראשיתו ביפו ב-1933–1934 ואחריתו בירושלים ב-1934. במר נפשו עליו הרהר כותב השורות האלה, בתקופת מהלך המשפט, באיסור שהטילו חז"ל על נשים להעיר בדייני נפשות. הם אף לא טרכו לפרש את טעמיהם לאיסור זה, כדרכם בשקלא-וטריא, בו הם מגלים טפח ומכתים טפחים. ואמנם, קשה לדת לסוף דעתם בעניין זה. החחשו חז"ל מיתר הרגישות הסובייקטיבית המפעמת באשה? מכל מקום, הדעת נותרת, כי חוקרי-נפש מעמיקים היו חכמינו. ידוע ידוע, כי נפש האשה קוטבית יותר ונוטה לקיצוניות גדולה יותר מזו של הגבר. נתונה היא למצבי-רווח — לטובה ולרעה — יותר משנתון להם הגבר. קיצונית היא באהבה ובשנאה גם יחד. דמות המכשפה מטילה אימיד-בלחות יותר מדמות המכשף...

באربעה משפטי עליית-דם, שנערך בעשרות השנים האחרונות, שימשו נשים עדות ראשית בידי המעלילים. שתים כבר הזכרנו — במשפט בייליס ואRELZOROWIC; השלישית הייתה פסטרנקובה, האשה הפולנית, שהעדיה עדות-שקר נגד הסטודנט היהודי, שכביבול הטיל פיצה לעברו של נשיא פולין. ולאחרונה, במשפט עליית-הדים נגד הרופאים היהודים, שעמד להיעדר במוסקבה בשנת מותו של סטאלין, הייתה העדה הראשית של הקטיגוריה האשה אף היא, בשם טימאשוק. מצינים אנו עובדות אלו, אף שאין אנו יודעים את פשרן. מי יכול לחדר ל עמוקי נפשה של בת-חווה? ואין כותב השורות האלה

ニמינה עם מחנה ה"אמנסיפציה" קל-הදעת. עניינים שבנפש האדם עמוקים הם פי כמה ממושגי "אמנסיפציה", "פרוגרס" וכיוצא באלה. לפי עדותו של השוטר התל-אביבי שרמייסטר, מסרה סימה בעודתה הראשונה, כי ארלווזורוב נורה בידי ערבי. כבר צינו לעיל, כי ברוח זו הייתה גם הودעתו של אליעזר קפלן בישיבת עסוקני המפלגות בעיריית תל-אביב בשבת אחר-הצהרים, 17 ביוני. ואולם הפרטיכל הקצץ של עדותה הראשונה של סימה, שניתנה "ברבמקום" ולא לוטשה, "אבד" בתיקי הבולשת. עדות קמא זו לא עתה בד בבד עם קו עליית-הדם, ובמסגרת ה"רג'יסטר" של הבולשת הבריטית והוועד הפועל הסוציאליסטי מסרה גב' רובין-באלוושר עדות בתרא, שלפיה כבר ביקשה לדוחף שני צעירים יהודים חפים מפשע לעמוד התליה. כיצד בכלל זאת "הכירה" סימה באברשה את האיש ש"האר בפנס" על שפת הים באותו לילה? וכייד הוסיפה והכירה כעבור מעלה מהודש בזכבי רזונבלט את ה"ירוה"?

התשובה לשאלות אלו פשוטה בתכלית הפשטות: כשהם רואים לו לאדם צלום, קל לוஅחריך להכיר על פיו את בעל התצלום. כל זה אמר, כמובן, כשהאין מושג מופשט זה, שלו שמו "מצפון", עומד על הדרך למכשול. אכן, בדור ה"פרוגרס" שלנו, דור ללא אלוהים, נעשה המצפן "גמיש" עד מאד, מושג מושן, שאבד עליו הכללה. וכשכופה אדם את מצפונו, שב אינו יכול שלא להסת庵 בפשע, כי אין כמה דרגות בדברים שבפשע, והגבואה שבahn אינה רצח בדם קר, אלא במעשהו של אדם ה"מכיר" וטופל בזדון, ללא רתיעה ולא ניד...

עפוף, אשמת רצח על אדם חף מפשע...
האמת ניתנה להיאמר. לא בבח אחת נקבעה סימה למעגל עלייתי הדם, אלא אט-אט, צעד אחר צעד. בתחילת לא סברו המעלילים מקרוב המשטרה והוועד הפועל, שעומדת לרשותם ליידי מאקבאת טיפוסית, אף חששו שמא לא תיאוות להעמים על מצפונה נטלו נספה. וכיון שניאותה לכך, מילא מתבקש המסקנה, שמצפונה כבר הוכתם בעקב ליל הרצח. שאם לא כן אין להבין כלל את נכונותה לדוחוף את אברשה ואת צבי אל עמוד התליה. המשטרה לא הוזקה לטrhoת הרבה כדי לשכנע, בדרך שיזעט המשטרה לשכנע את עדיה, בדבר "חוליה האחת החסרה בשרשורת, ועודותך היא החוליה הזאת. עורי לנו להביא את הפוועד לדין כדי שיקבל את העונש המגיע לו..."

ברם, לעדים ממנה אף לא היה צורך בספר, כי לא "חוליה" אחת חסרה, אלא שכל ה"שרשרת" אינה קיימת. "שרשתה" עלילת-הדם נשורה מחצי תריסר "חוליות" של עדי-שקר ועדים זוממים, כגון הוג חזן, שני הגשים הבידואים והגב' רובין-באלווער בראשם...

כאשר העמד אברשה בשורת האנשים, במדרג הזיהוי, לא הבחן עדין בלחת החרב המתפרק. עדין היה משוכנע, כי המשטרה עורכת חיפושים "בכל הכנונים". ככל אדם, שモצאו מארץ מזרח אירופית, האמין גם אברשה ב"צדק הבריטי" ובצדקה דרכיה של המשטרה הבריטית. טרם ידע מה רבה האכזבה הצפואה לו וכיו מבשרו יזהה את הוצאה. אף לא הורגל, כפי שכבר ציינו לעיל, לראות "און בייקב", ולא שיער מעולם כי אליו מבקשים לכרות תהום לרגליו. על כן טרם עזבו חוש ההומוור, שהיה לו לאברשה בבחינת טבע שני, וביום בו נערך מדרז הזיהוי פנה לאחד הקצינים היהודים בדרך-בדיקות:

"כיצד אוכיח לכם, שאינני פיל סיאמי?"

הקצבין, שלא ירד לסוף דעתו של בעל הדימוי המשוננה זהה, סבור היה, כי חושיו של ה"רוזח" נטרפו עליו מחמת ההכרה למה שצפו לו. הסתכל בו כחרנגול בבני-אדם ושאל:

"מה אמרת, רוזח?"

"עוד תחרט על אשר כיניתני בשם רוזח", התARTHת אברשה. "אמרתי, שכפי הנראה, קשה להוכיח למוטטמים שכמותכם, שאיני פיל סיאמי".

"באר דבריך, רוזח" התעקש הקצין.

"אם תוסיף לפנות אליו ולקרווא לי רוזח' אחדל לדבר אל שפל שכמותך..."

כאן התעורר הקצין הבריטי סטאפורד, שבא לנצח על מלאכת הזיהוי, ושאל את הקצין היהודי:

"מה הוא אומר?"

"הוא" ולא "רוזח", שכן יודע הקצין הבריטי מה שאינו יודע הברו היהודי, כי זכות-בראשית זו של גזירות-הדין יש להניח בידי השופט הבריטי..."

"הנאים טוענים, שאינו פיל סיאמי".

ברגע הראשון היה גם סטאפורד כולם מהוון: למה הוא מתכוון?

שما ידוע ראש הכנסייה שארגנה את הרצת בשם "פיל סיימי", והחשוד טוון איפוא שאיןו ראש הכנסייה... אך חישמהר פיזר אברשה עצמו את ה"ערפל" בהסבירו את

משמעותו של אותו "פיל סיימי":

"אולי יוכל עלייכם להזכיר, כי פיל רגיל תופעה שכיחה היא. הנה, למשל, כשהןkalע לבריסק קראקס נודד, הביאו עמו בעליו אפלו פיל, כדי להראות את להטוטיו בפני הקהל. אבל פיל סיימי — עניין אחר הוא, כי הוא לבן כולה, ומשום כך נדייר כל כך... ובכן, דעו לכם, כי שם שאינו פיל סיימי, כך אני איש שאתם מבקשים, וככפרטויות יהודי הנני מאמין לך בכל דבר, כי תמצאו את הרוץ ותוшибו על ספסל הנאשימים..."

סטאפורד עיוה פניו ללא חירות קל, משך בכתפיו והסתלק. מה מזורים הם היהודים, הרהר בנפשו. ככל הפקידים הקולוניאליים לא נתה חיבה יתרה ליודים, כמווו כשר תלמידיהם של לורנס ופילבי. העربים נוחים יותר מעצם טבעם לשפטו הבריטי...

סטאפורד ניגש מיד לעריכת "מפגן" הזיהוי (Parade), אף שידע בתוך לבו, שבעצם אין צורך בכל הקומדייה הזאת. נגד עיני האלמנה כבר הייתה תמונה ה"בחור" ועתידה היא להכירו. ואולם טקס הוא טקס. כאנגלית מבطن ומילדת ידע סטאפורד יפה, כי בריטניה אינה ארץ בארארית כדוגמת רוסיה או גרמניה, ואם יש לתלות אדם,

צריך הדבר להיעשות כחוק, לכל פרטיו ודקדוקיו. מכאן טרחתו של סטאפורד, שלא יהא חילתה כל פגם בטקס ומסדר הזיהוי יעירך כדין. אמנם, חשוב להסתיר כמה דברים מעיני הסניגוריה, אך על כל פנים על השופט להעמיד פנוי תם, או פנוי אדם שאינו יודע לשאול.

בשורה אחת הוועמדו כתריסר צעירים יהודים, שהועלו בצד המשטרה בחוצות תל-אביב ויפו מבעוד יום. בפתח נטרדו בחורים אלה מעסיקיהם והוכנסו בזזה אחר זה אל החדר בית-הסוהר; לרגע קט ראה עצמו כל אחד מהם כרוצחו של אRELZOROV. אחוזי אימתא דמלכותא ניצבו כולם דום והחיווון נסורך על פניהם. רבות טרה הקצין היהודי לשכנעם, שכל רע לא יאונה להם וועליהם לעמוד חופשית, ללא מתח, וכי כעבור רביע שעה בלבד יוכלו להתפנות איש איש לעסקיו...

הגב' רוביין-באילשר עברה על פני שורת האנשים, כשסטאפורד לופת בידו הימנית את מותנה, מחשש שמא טיפול, חלילה. אכן, סימה וסטאפורד מילאו את תפקידיהם כהלווה. היא הפגינה יפה-יפה (מלבד, כמובן) את אלמנותה, האשעה שנפקדה על-ידי אסון ושרה עדיין בשבעת ימי האבל, והוא, סטאפורד, נהג כגיטלמןמושבע. הצביעות חגגה את חגה הגדול, צביעות כפולה — זו של אשא, המעמידה פנים אכלאות מזוהה, וסמל הצביעות הבריטית מזוהה. לאחר המעשה היטיב אברשה להגידיר את משחקה של סימה עם בני-זוגה סטאפורד, בעברם על פני מסדר הזיהוי: "הם (משמעות, הגב' והקצין הבריטי) רקדו קאדריל". בשעת מעשה הסיכון אברשה לרגע קט את דעתו מן התוצאות הצפויות לו מסדר-זיהוי זה ונזכר בריקודים הסאלוניים, נסח ברиск דלייטה, בהם נהג גם הוא להשתתק. באוטו מעמד לא יכול היה אפילו אברשה, בעל העיניים חומות-המבט, לראות איך לחץ הקצין הבריטי לחיצה קלה במותני האגרה בעברם על פניו. אכן, ה"גברת" שיחקה את משחק הדמים של לידי מאקבתה למופת: תוך כדי "ויקוד הקאדריל" נעצרה לרגע קט מול אברשה, היציצה בפניה, הרימה ראה וזרקה מבטה על הענק שלפניה וצעדה הלאה. רק בסיבוב החזר של ה"קאדריל" הצבעה עליון... אפיקו סטאפורד, קצין המשטרה הוותייק, שראה "חוונות רבים" בשנות-שירותו הארוכות למען הود מלכותו, לא יכול היה להסתיר את שביעת-רצונו מדרך המשחק הנפלאה של האשאה ה"אומלה"....

וכאן מרגיש כותב השורות האלה חובה קדושה לבקש סליחה ומחילה מצילו של זאב ז'בוטינסקי, השוכן במעלות קדושים. איש ה"קאלט און פעסט", האביר שהגורל זימן לו להיות בתקופת של רוצחים, ממשידי עמים ומלחמות, התנגד משך כל תקופה עלילית-הרטם לכך, שתלמידיו יפגוו בצורה זו או אחרת בכבודה של "הגברת ארלווזרוב". ז'בוטינסקי לא חדל מלטעון בעלה-פה ובכתב, במאמרי ובמכתבי הפרטיים: "אומלה היא בלאו הcli", "אומלה כפלים": תחילת אייבדה את בעלה בנסיבות כה טראגיות ואחר אף גאלצה להcli" באברשה ובצבי את רוחחו". יסלחנא ז'בוטינסקי לכותב הדברים האלה, שלמד רבות ממנו, אבל לא הכל. אין הוא דוגל בהשכמה האבירית של מورو ורבו, אלא בהשפתו של תנא קדמון, ואדמותו שמו ששאל בטרוניה, "בשביל שאני זכר הפסדי?" (כתובות,

י"ג ה"ג). מי גדול כakespeare בחדרתו לנפש בשר ודם! והנה הציג שקспיר במחוזו "האמלט" את האשה המושלת בדמות הנערת אופיליה, ובמחוזה שני, ב"מאקבאת", את האשה השילית בדמות לידי מאקבאת. זכתה האשה, הרוי היא אופיליה. לא זכתה, הרוי היא לידי מאקבאת.

שתי מטרות הציב לו כותב השורות האלה בכתיבת תולדות חייו של אברשה. האחת, להציג מצבה של ניר לאברשה, נוספת למצבת-האבן שבבית-העלמין ב"נחלת יצחק", והשנייה, הנובעת מן הראשונה, לגורום לכך, שתחת רושם המצבה מניר צעד צמרת מפא"י אל מצבת-האבן ובפומבי תכה על חטא שחטאה ותבקש סליחה מצילו של אברשה...

פרק ט.

הקרבן הראשון

ביום ג' בשבט, כ"ז בסיוון, הוא ה-20 ביוני, פורסמה בעיתונות קדעה האומרת, כי המשטרה אסרה אדם אחד החשוד ברצח ארלוזרוב. העתונים נתקשו שלא לפרסם פרטים נוספים בפרשא זו, כדי שלא להפריע למחלק החקירה. אך, משטרת לומפת: יומיים בלבד לאחר הרצח כבר עלה בידה לעצור את אחד המשתתפים בפשע...

ב-21 ביוני הובא אברשה לבית משפט השלום לשם הארכת מעצרו ל-15 יום. ניכר היה, כי חומרת מצבו עדין לא נתנה בו אותן. רוחו הייתה טובעה עליו. ההליכים המשפטיים לא נמשכו אלא דקוט ספורות, ובטרם הספיק אברשה לפצות את פיו הוצאה מאולם בית-הדין והוחזר לכלא יפו.

כתבו החוץ של "הארץ" מוסר את רשמי מחוזת אברשה בזה הלשון, וראויים הדברים שיירשמו לזכרון:

"סתטcki הוא גבר רחבי-gram, בריא, אך במקצת כבד תנוועה, אף חד ומעוקם, את שערכותו המסורקות ברישול מבديل שביל מצד שמאל, ציצית-השערות הסמוכה למצח בלונדיינית למראית עין, אך המתבונן היטב יכול גם לקבל רושם שהשערות שופו בשמש. שאר

השער — שאותן עינים קטנות, האוזן רגילה — אבל החלק העליון של האפרכסת בולט כלפי חוץ. שפתיו כמעט תמיד תמיד הדוקות. הידים הביריאות שזופות מן המשם. האצבעות ארוכות. לחיו נופלות. בהליךתו המרושלת הוא מתנדנד במקצת מצד לצד, בעצם ההליכה שלו אפשר להבחין שהרגלים עוקמות... קלסתה פניו הכללי לא נעים..."

ニיכר היה בו בכתבה, שהוא מסתגל לרוח "הארץ", שבעריכתו של ד"ר משה גליקסון, שביקש לשמר על נייטרליות מלבר ועל בחישה בקדמת העיליה מalgo. נוסף על כך היה רופרטר זריז זה החדר השקפת עולם, שלפיה קיים קשר בין חיצוניותו של אדם לבין אופיו, ועל פי חיצוניותו של החשוד אפשר היה להכיר את הפושע: "עינים קטנות, האוזן רגילה... אבל שפתיו כמעט תמיד הדוקות". כלום אין בתיאור זה משומם הוכחה, שלפנינו הרוץ ?

ובינתיים פעלת מכונת התעמלות של מפא"י במלוא המרצ' ; הן הבחירה לكونגרס ממשימות ובאותה. ה-"היינט" נחלץ מיד למלאכת ההסתה, ובגילינו מיום כ"ז בסיוון נתפרסמה ידיעה קצרה ומרעישה : "מאסר רוצחו של ארלווזרוב במעונו הפרטני של אב"א אחימאיר, במקום שבו מוכנים בשביilo (בשביל הרוץ) התעדות לנסוע לחו"ל". בשורות המועטות הללו צפון מיש רומאן בלשי שלם בנוסח קונגאנ דויל, יוצרו של שרלוק הולמס. מה אין כאן בשתיים-שלוש שורות אלו ? הכל מצא בהן. ראשית, מהימנות המעשה. הרי המדבר לא בסתם משטרת האוסרת אדם, אלא במשטרת הבריטית, וככלום נמצא יהודי במזרחה אירופה שאינו רוחש יחס של כבוד ודרכ-ארץ למוסדותיה של בריטניה הגדולה ! שנית, המדבר לא ברצח סתום, אלא ברצח שתכננו מראש, אקט טרוריסטי בנוסח "הימים הטובים" של הרבולוציה הרוסית. הרצח הוא בבחינת "סוף מעשה במחשבה תחיליה" ; אפילו להchein מראש דרכו בשביil הרוץ, כדי להבריחו לחוץ-ארץ, לא שכחו...

כתב ה-"היינט" בארץ-ישראל היה יוסף גרביצקי, שבאותו פרק זמן לא היה עדין חבר מפא"י, אלא אחד מגבאי האדמו"ר של ציוני פולין, יצחק גריינוביים, שהצתרף, כידוע, להכרזה הפומבית נגד התנועה הרביזיונית כולה שהוציאה מהתקה רוצח כזה". לימים הפק גרביצקי לרגב ונctrף רשמית לשורות מפא"י, ועם זאת, כשהוא

סוקרים את הדברים האחוריים, תמהים אנו על שעתונאי זה, שנחטעק כה הרבה בעילית-הדם ושירת את מפא"י בנאמנות וברוב התלהבות, לא בא על שכרו המלא בעת תשלומי הגמול; לימיים לא הגיעו אלא לדרגת פקיד בלשכת המודיעין של ממשלה ישראל; ראוי היה לאייצטלא מכובד יותר, ואולי עניו מידי היה ולא רצה. על כל פנים, לא כותב השורות האלה הוא האיש, שיבוא לתבע את עלבונו של מר רגב מידי אבيري לעילית-הדם...

ב-5 ביולי שוב הובא אברשה לפני שופט השלום ד"ר קורנגרין להארכת מעצרו, וכדי להגדיל את הרושם, הוביל הפעם אברשה במכונית משטרת, כבול באזיקים ובלוויית שוטרים בריטיים. הרופטור של "הארץ" מעלה שוב את רשמי מאברשה: "פניםironדים במקצת, אבל רעננים ובריאים. מתקבל הרושם שהוא שולט ברוחו".

아버שה הובא לבית-הדין כשלרגליו סנדלים, לא נעליים. אחרי-כך התברר פשר הדבר: נעליו הוחרמו כמו צג משפט. כאמור, נראה אברשה שלוו למגרי, עם זאת, במרוצת השבועיים האחרונים, בעת שבתו בבית-הסוהר, התחיל עומד על חומרת מצבו. עתה, כשהובא פעמיinus נספה להארכת מעצרו, ניעור עורקי-הדין שלו. לא איש-דברים היה, לא כל שכן כשהוזכר לדבר באידיש, שאינה לשון מקובלת בארץ המאנדרט. משומך הסמיך במקצת בפנותו אל השופט בשאלת:

"מדוע מאrics את מסרי והלווא חף אני מפשע?"

ד"ר קורנגרין, שחיוורון פניו גדול מזה של אברשה, משתדל להסביר לו עניין זה שבנהול משפט. הארכת המעצר עניין פורמלי הוא. המשטרה ממשיכה בחקירותיה ויש לתת לה שהות, ואין הוא, כשותפה, רשאי לצית לדרישת המשטרה ולנאנשם אין רשות לדבר בשלב זה.

"אם אין לי רשות לדבר", שואל אברשה, "למה איפוא הביאוני לכאן? הרי אפשר היה להשאירני בבית-הסוהר וכיול היה השופט להאריך את תקופת המעצר שלא בנוכחותי".

ד"ר קורנגרין חוזר על הסברו:

"דבר המעצר הוא עניין שבנהול, ואם לא תדבר לא תבוא לכל נזק..."

אברשה : "מי מאישים ?"

השופט : "המשטרה".

אברשה : "הרוי הייתי בירושלים באותוليل וישנתי במלון...".
השופט חתום על המסמך שהוגש לו על ידי קצין המשטרה ואברשה
חזרו לכלא.

ברם, האליבי של ה"בחור" עדין היה תקלה ואי-אפשר היה
להניח את הדברים בכך. לאחר שהה אברשה עצור חודש ימים
ובטרם הובא לחקירה המשפטית, שנתקה המשטרה את גישתה הקודמת
והחליה מפעילה לחץ על בעל המלון הזקן, תורגמן, ועל בתו, בת
ה-16. בראשונה ביקשו לשדרלו בנוסח "חוליה האחת החסורה
לשרשרת", אך משנתעקש הזקן וחזר על סיפורו, החלו פונים אליו
בשאלות, שמא טעה באיש, ואולי טעה ביום. ותורגמן בשלו : מה
פירוש טעה, והרי איןנו מסוגל לטעות, כלומר, יומנ-האורחים אינו
מסוגל לטעות. ביום כתוב שחור על גבי לבן... בתו היא שרשמה,
ובתו גמרה את בית-הספר. ומה פירוש טעות, הרוי שעורת בשנים
מתנהלים אצל העניים כשרה ומעולם לא באה אליו המשטרה
בטענות....

כל יהודי, כן גם תורגמן — מראה של מלכות היה עלי, אך
כל-עצמם השתייך לדור העבר, יותר משחש מפני מלכות דארעא,
חש מפני מלכות דשמיא. שם בשםיהם לא היו זקנים לפוליטיקה
של הסתכסכות יהודים ביהודים, שם מן הסתם אף לא חש מפני
توزאות הבחירה לונגראס הציוני. קיצרו של דבר, תורגמן הזקן
חש מפני ריבונו של עולם יותר משחש מפני השוטרים. הקצינים,
מהם "פלשׂתינאים" ומהם בריטים, משכימים ומערבים לפתחה של
האכשניה של תורגמן. אך לשוא. בראשונה התיחסו אליו בנועם
ודייברו אליו במתוק-לשון. ואולם לבסוף פקעה סבלנותם של הקצינים
לנוח עקשנותו של הזקן, וממתוק-לשון עברו לאיומים, ולאחר החלו
חוקרים אותו כאילו היה הוא עצמו מעורב בפרשת הרצת, אף רמזו
לו שמן הסתם שוחד על-ידי הרצת. ואולם, הכל, כאמור, לשוא.
זקן בשלו.

אבל, אף שלא הצליחו הקצינים, לרבות בכור שיטרית, להפכו
ל"חוליה" בשרשורת השקרים שלהם, לא בכדי היה עמלם. מרוב
חקרים וαιומים ולחז נפל הזקן למשכב ומתח עצם ימי מהלך החקירה

המשפטית; הוא לא הספיק למסור את עדותו בבית-המשפט, ובשל כך פג במידה רבה חוקפו של ה"אליבי" של אברשה. לאמתו של דבר היה תורגמן הקרבן הראשון, ואולי היחיד, של עליית-הדם, שהרי, בסופו של דבר, יצאו הנאשמים זכאים בזה אחר זה, ואילו את הזקן הזה פשוט הורידו שאלות. ינקום השם דמו וייסרעו מני המעלילים!

פרק י'

המשטינאים והמליצים

הכוחות שנערכו "משני עברי המיתרס" של עליית-הדם נתלודו בחזיות מגובשת עוד ביוםיו הראשונים — ולכל המאושר בשבועות הראשונים — למאסרו של אברשה.

מחנה המעלילים היה מרכיב רובו ככלו מאנשי ה"קזונה" (הרשויות) ומכל אלה, שהתחזודות לרשות הייתה נוחה להם. בראשונה יש להזכיר, כמובן, את ממשלת המאנדראט עצמה, שלא הייתה לה כל סיבה להתיחס באחדת תנועת ז'בוטינסקי בכלל ול"ברית הברוניים" בפרט. שכם אחד עמה פעלו בעיליה אנשי הוועד הפועל של "הסתדרות הכללית של העובדים היהודיים בארץ-ישראל". כן רחמה מפא"י לעגלת העיליה את הסוכנות היהודית, שאף היא, כידוע, לא אהדה את ז'בוטינסקי. הסוכנות נצלה משתי מבחינות: ראשית, מבחןיה יציגית. שהרי היא בתוכחות של יהודי פלשתינה כלפי שלטונות המאנדראט. ושנייה, הקרןויות הלאומיות סייפקו את האמצעים הכספיים לעליית-הדם.

בעורף העיליה נמצאו גם מוסדות רשמיים אחרים, אף שמידת בחישתם בקדמת העיליה טרם נתבררה, כגון סוכני הקומאיןטרון במזרחה התיכון; רק פתיחת גנווי הקרמלין עשויה ביום מן הימים לגלוות את חלקה של הפק"פ (המחלגה הקומוניסטית הפלשׂתינאית של אז) בפרשה. כן יש לציין את הוועד היהודי העליון, שמצא לו בקעה להציג בה בליך הסכסוך היהודי הפנימי. נוסף על שני הגששים הערביים, שני עדי-השקר שכבר הזכרנו לעיל, יש לציין,

כى סגן-הקטיגור במשפט העיליה היה ערבי, הלא הוא יוסה אל עלאמי, ובין ארבעת השופטים שישבו בדיון נימנה העיבוי עלי חסנה. אל גורמים אלה יש לצרף גם את נציגותו של "הריך ישלישי" בארץ-ישראל; ז'בוטינסקי הוא שעורר תנועת חרם נגד גראנינה עם עלות היטלר לשטון, ו"ברית הבריוונים" היא שהורידה את דגלי צלב הקрест מעל בניני הקונסוליות הגרמניות בירושלים וביפו.

עם כל השוני שביסודות המחנה הזה, מולדדים היו בשנותם לתנועת ז'בוטינסקי, והצד השווה שבhem, שברובם האגדל לא דיו אנשי ציבור, אלא אنسירד, התלוים, מבחינה חומרית או אבחנתית מעמדם, במשללה או במוסדר-שררה זה או אחר. מועטים היו אנשי הציבור הבלתי-מפלגתיים במחנה המעלילים. ואכן, חזון אנושי מעניין הוא בפרשיות עלילות-דם, שדומה כי עד כה לא הושם אליו לב ידי- הצורך: הרשות מודהית עם מחנה המעלילים ואילו הציבור עם מחנה מתנגדיו העיליה. כך היה, למשל, במשפטו של דרייפוס: מחנה המעלילים היה מרכיב בראש וראשונה מחוגי המטה הצבאי הצבאי ומוחשי השלטון האורייני, וכנגדו לחמו אנשי ציבור, שמאחו- ריהם אף לא עמדה מפלגה, אישים כדוגמת זולה, לאبورיאו, קלימאנסו. במשפט בייליס ניצבו זה כנגד זה הממשלה הצאריסטית והציבוריות הרווטית ללא יוצאים מן הכלל. במשפטו מוסקבה בימי סטאלין לא היו קיימים, כמו כן, מחמת אופיו של המשטר, תנאים להיווצרותו של עורך ציבוררי.

קיומו של דבר, חוק-ברזל הוא לגבי משפטי עלילות-דם: הקטיגור- ריה היא רשות, הסניגוריה ציבורית. ללא סעד הרשות לא יתכן כל משפט-משפט...

פתחנו בקטיגוריה, כי בנידון זה דאנטה האלקוי הוא נר לרגלינו, שכן גם הוא פתח את שירותו הנצחית בתופת....

וכשאנו עוברים אל הלוחמים בעיליה, נפתח בחוגי ה策"ר, "הקרוביים אל החלל". האמת ניתנה להיאמר: בשעות הראשונות לאחר היודע דבר רצח ארלוזורוב נשתרה מבוכחה בחוגים אלה, אך לא לאורך ימים. היא התנדפה חישמהר, כשהוברר ב"חלונות הגבויים", כי שום יד מאלפי ידיהם של חיילי ז'בוטינסקי לא נגאה בדמות של הנרצח, וביחד לאחר מסרו של אברשה. בתחילת נסתמן במרכז ה策"ר כיון, שרצה לנער חוותנו מ"פצע רע" זה ששמו אברשה,

להכריין עליו בעל סוכן הקומאינטראן — וחסל; ואולם מעולם לא הגיעה הצעה זו לכלל דיון רציני. לא יצאו שעות מרובות גם אנסי' הצע"ר ה-"סאלוני" נתלבדו סיבב "ברית הבריונים" להקמת חומרת-מגן חזיתית לטובת אברשה. וכךן המקום לציין לשבח את עמדתו של אליהו בוניחורין. ביום שקדם לעלייה נבצר מאחימאיר ומיבין, מוסף צנ尔斯ון ומד"ר צ. א. כהן, מנהמה ומרדכי באנייאל לרוחש אליו אהדה יתרה. ואולם, ביום הראשון והמרים לעלייה, גילתה בוניחורין מידת מרובה של מוסריות, חברות, מרץ ואומץ-לב. באותו הימים קנה לו איש הצע"ר ה-"סאלוני" הזה את עולמו. הוא מצא נתיבות לב אנשי ציבור ביישוב, התרכז מעסקו לעסקו, החתים את שמו של פלוני וירד לנכסיו אלמוני לצורך ההגנה.

פרשة בפני עצמה היא עמדתם של הגروسמניסטים. בחדרים הראשונים לעלייה עמדו הם מן הצד. לא זו בלבד שלא נקבעו אצלם נחלו להגנה, אלא, שנראה היה, כאילו הוסבה להם קורת-ידrhoה למראה "הבו"ץ אליו הגיעו את ז'בוטינסקי אנסים חסרי-אחריות עם אחימאיר בראשם". רצח ארלווזרוב קרה כחודשים אחר פילוג קאטוביין, ולימים לא מצאו להם הגروسמניסטים הזדמנות נוספת נחפה, בו הגיעו המעלילים את נצחונם הגדול. אדם העומד מן הצד עשוי היה לפרש את פרישתם שלא כהלה: הן הגروسמניסטים בקיאים במתהווה במחנה ז'בוטינסקי. ואם הם פרשו מן העדה הזאת, סימן הוא שיש דברים בגו...

ברם, בשבועות הראשונים לא היו הם היחידים שעמדו מן הצד. שותפים להם היו הרבנות הראשית (הרבניים קווק ומאיר), לא כל שכן הסתדרות המורים, שהיתה רתומה לעגלת השמאלי זה מכבר, ואפילו עיריית תל-אביב, אף על פי שדייננגוף, שעמד בראשה, היה

בלב ונפש במחנה ההגנה מתחילה הפרשה.

מצד שני, עוד ביום הראשון נמצאו בציור העסכנים גדולים וטובים, שהיו מוכנים להצתרף למחנה ההגנה. מהם שהכירו את השמאלי הציוני לא מתמול-שלשם, ואפשר שהללו אמנים נחלו כתוכאה משנתה השמאלי יותר מאשר אהבת הצע"ר. ברם, לרוב לא החישובים הציוריים הם שקבעו, אלא הירוש האלמנטארי והאמונה שיש להציל את כבודם עם ישראל. בין אלה שנימנו על צד

האמת והצדק, יש להזכיר שניים מראשי תנועת "ברית שלום": משה סמילנסקי ור' בנימין. אمنם, בימים הראשונים לעלייה כתוב סmilenski מאמר שיטנה נגד תנועת הצה"ר, אבל סעדיה שושני בא אליו ושידלו לעכבר את פרסומו, ומשנפתחה ביניהם שיחה חזר בו סmilenski מדיעותיו. אכן, זה מכבר נתה סmilenski חיבת לו'ボוטינסקי וגילה אף אהדה מסוימת לאחימאיר. ברם, אל המחנה הטההור נצטרכ כעבורה זמן, אף עשה גדלות בגיוס אמצעים למען ההגנה. עסקנים ותיקים אחרים, הרואים להיזכר, הם העתונאי המחונן ברידורא וישראל רוקח, ובשרה הראשונה של לוחמי האמת והצדק התיצבו סופרים ותיקים, בלתי-מפלגתיים, שמוניטין יצא לירושם האישית — רבניצקי, דרויאנוב, ועל כולם בוציון כ"ז. נפש כותב השורות הללו מתרוננת בקרבו בעצם הזורת שמותיהם.

בין אנשי "המחוזר הראשון" בחזית המלחמה בעלייה, שעמדו לימיון אברשה למנ היום הראשון, יש להזכיר בברכה את הרב הראשי לתל-אביב, הרב שלמה אהרוןסון זצ"ל ואחו ר' מאיר ז"ל. הרב אהרוןסון היה ראשון הרבנים שנחלכו למערכה, והוא הרבה מן הסמליות בדבר, שבזמן עלילת-הדם של ביליס היה הוא רבה של קיוב. שכם אחד עמו וכמעט באותו זמן הופיע הרב עוזיאל, הראשון לציון לעתיד לבוא, שמשימש אז עדין כרבבה הראשי של תל-אביב. הרב קוק שייך ל"מחוזר השני" של הלוחמים בעלייה, שעלה באופןם כעבורה מחצית השנה, עם הופעתם של עבדול מגיד ויעסא דרויש, ואולם לעת-עתה, לסיום פרשת "המחוזר הראשון", עליינו להעתיק מבטנו לחזית הגולה, לוארשה.

בווארשה נתיצבו זה מול זה שני העתונים הגדולים: ה"מאמענט" וה"היינט". בחזית העלייה עמד שכם אחד עם ה"היינט", הציוני כביבול, גם ה"פאלקנסצייטונג" הבונדי.

אכן, ה"מאמענט" וה"היינט" היו צהובים וזה לזה מן היום הראשון לקיים. מה שהכשיר האחד, פסל יריבו, ולהיפך. לפני מלחמת-העולם הראשונה הייתה המערכת נטושה בין דוד פרישמן, איש ה"היינט", ובין הלל ציטילין, איש ה"מאמענט". עתה שימושה עלילת-הדם עילה לחידוש "מלחמות שלושים השנה". ערכו של ה"מאמענט", צבי פרילוצקי, נתיצב לימין אברשה למנ היום הראשון. בעתוון זה כתוב גם ז'בוטינסקי, שעבר אליו מן ה"היינט" חדשם מספר לפני

פרוץ העלילה. אף על פי שבאורות רשמי לא היה ה-"מאמענט" עתון ציוני, העמיד עם זאת, לרשות קוראיו, שני כתבים בארץ-ישראל: יוסף הפטמן, "עמנואל", ויהודיה ליב ווהלמן. הראשון כתב בשבייל הקורא המשכיל, והשני — לעממי, להמוני. שניהם הגדילו לעשות. ווהלמן כתב בפשטות ובאהבה על תופעות היישוב היהודי בארץ. מי ימנה את מספר המשפחות היהודיות מגילות פולין, שbezוכות ושימותיו הקדימו לעלות ארצה והצלו עצמן מסע לטרבליינקה! אביו של י. ל. ווהלמן, ר' מנדל ווהלמן, היה תלמיד חכם ובבעל לב חם, שחי בד' אמות ההלכה ועקר עצמו מן הציוריות הציונית והיישובית הסוערת. אבל למן היום הראשון הראשון עמד לצדו של הבוחר האלמוני מביריסק. ימים אחדים אחר מסרו של אברשה נכנס אחימאיר לבית הווהלמינים, שגרו אז סמוך לבית-הכנסת הגדול בתל-אביב, ומה רבה הייתה שמחתו בהיוכחו, כי בבית זה מiotרים כל הדיבורים על נושא העלילה. לא היה תועמלן טוב לעניינו של אברשה מוהלמן הזקן, ובנו היה בבחינת ברא כרעה דאבה. ביום קשה לתאר מה הרבה הייתה השפעת כתבותיו מאולם בית-המשפט על דעת-הקהל בפולין. הוא

כתב במתינות, דבר איש אל רעהו, ובכך לכד את לב ההמוניים. ובאותו פרק זמן ישבו בו אברשה שני יהודים גדולים, שנחלצו ללחמת האמת והצדקה. הריהם היל ציטילין ואורי צבי גリンברג.

באוטם הימים היה ר' היל ציטילין שרוי במכואה שבחיפה-דרד. על טיבו של הסוציאליזם היהודי כבר עמד לאור נסיוון "השנה החמישית", ובעניין זה שוב לא היו לו ספקות, ואולם כהוגה-ידעות היהודי מן הדור החולף, נתקשה לתפוס. בעטין של השקפותיו הפציפיסטיות, את מהותו של הגדור העברי של ז'בוטינסקי, לא כל שכן את תפעת ה"בריוונות". עם זאת שוכנע ציטילין חיש-מהר בצדתו של אברשה. כמובן, בראש וראשונה מצפונו הוא שדחיפו לכך, ואולי במידת-מה גם זכותו של אחימאיר היא. סהדו במרומי-shanin כותב השורות האלה מספר דברים אלה לשם התרבות אישית; עגום הנושא מכדי להיות לו, אלא את האמת אין לכחד, ומעשה

שהיה כך היה:

בשבתו בבית-הסוהר כתב אחימאיר כמה מכתבים לאיש-ציבור אחדים. מרביתם לא הגיעו את מטרתם. הנה, למשל, לא העלה מכתבו של אחימאיר אל הרב קוק בפורים תרצ"ד, בנוסח "روح והצלחה

יעמוד ליהודים ממוקם אחר", כל תוצאות. (אגב, מכתב זה שמור בארכיון הרב אצל בנו, ר' צבי יהודה קוק) הרב קוק עבר לצד האמת והצדק בהשפעתו של בכור שיטרית, כאשר יסופר להלן. והנה, מכל מכתביו של אחימאיר מכלא יפו מלא את יעדו רך אחד. היה זה המכתב שנכתב להל צייטלין, ערבי יום היפורים חרצ"ד, ואשר הוגnb בעצם צום העשור עליידי יצחק גוריון, שבא "להתפלל עם העברינים", ובצאתו מן ה"מנין" שלח את המכתב לטעודתו לווארשה. המכתב פורסם ב"מאמענט", ועם פרטומו כמה רוח אחרת בהל צייטリン: שוב לא הטרידוהו פקפקים והיה דרונ' לקרב כלו. אפשר, שמחבת זה של אחימאיר היה בבחינת "גבוע" הקש שבר את גב הגמל". ומני אzo היה ה"מאמענט" רועם בוקר בוקר בארכעת "תווחיו" כדי לקעקע את חזית עלילת-הדם: הפטמו ו.ל. ווהלמן מארץ-ישראל, הלל צייטלין בווארשה, ועל כולם ה"תווח" הגדל ז'בוטינסקי — מקום שבתו בפאריס ובלונדון או תוך כדי נדודיו בקרב קהילות ישראל באירופה.

את מצבי-הרוח המלחמתי במהלך הז'בוטינסקי בפולין — ובגולה כולה — כלכל אוריי צבי גרינברג במאמריו השבועיים, שהיו מתפרסמים בבטאון הצעה"ר „אונזער וועלט". אצ"ג המשורר האפיל במובן ידוע על אצ"ג הפובליציסטן, וביחוד כשהמדובר בפובליציסטי טיקה שנכתבה לצרכי השעה הטרופה ואשר פוזרה בעיתונות היומית או השבועית.

ואולם, פעמיים הופיע אוריי צבי במלוא זumo הפובליציסטי. בפעם הראשונה מעיל דפי "דוואר היום", בחושי המלחמה למען הכותל ומאורעות אב תרפ"ט, ובפעם השנייה — בתקופת עלילת-הדם. כתיבתו העברית ב"דוואר היום" ובכתיבתו האידית ב"אונזער וועלט" נתגלה אוריי צבי כנביא זעם שלא Km כמוון "בעיר ההרים" לח.ב. ביאליק. אכן, עלילת-הדם הניבה פובליציסטיקה של זעם שלא הייתה כדוגמתה בעיתונות היהודית. פתח בה ז'בוטינסקי ב- „קאלט אונ פעסט", והמשיכו בה אוריי צבי ב"אונזער וועלט" הווארשי וייבין וד"ר צבי אליהו כהן ב"חוית העם" בארץ.

לרשות הצעה"ר הארץ לא עמד או עתון יומי, אלא "חוית העם" בלבד, שהופיע פעמיים ואחר-כך שלוש פעמים בשבוע. האמצעים להוציאו לאור סופקו לא עליידי המפלגה, שהיתה אמנם בעלת

השפעה מרובה, אך קופטה ריקה כמעט, אלא עליידי יהודי ירושלמי בלח"מפלגתי — בניין לבינסון. הכוח המניע בהנהגת העTON היה יהושע ליכטר הדינאמי, שוכוותיו, כנותו והתלהבותו היה בכוחן כדי להשכיח את שגיאותיו. עם מסרו של אחימאיר נמצא ענייני המערכת בידי ד"ר יהושע ייבין בלבד.

פרק יא.

הס סנייגור...

בעוד מתחוללת ביישוב ובגולת אירופה הסערה סביב אברשה, לא ידע הוא, בבדיותו בבית-הסוהר, מה בדיק מתרחש בחוץ. לרוגע קצר דומה היה עליו, כי הוא הופקר לגורלו ונזוב עליידי הכל. רק דבר אחד ידע בבירור, כי אמו אינה נותרת דמי לנפשה. אבל מה היה בכוח האשה המשכנה, ללא אמצעים ולא קשרים, לעשות? תקווה קלcosa תלה אברשה ב„משתלו“, משם המשלה הפולנית, ולעתים כבר היה שרוי בהרגשת „וכאשר אבדתי אבדתי...“. המשטרה מצידה בודדה את אברשה במתכוון כדי לשבור את רוחו. לסתות „הודאה“ מננו לא יכולת, שהרי בידי ממשלה המאנדרט לא היו נקוטים אותם האמצעים שעמדו לרשות הממשלה הסובייטית או ממשלה „הריך השלישי“; אלא שעם זאת קיוו במשטרה, כי בסופו של דבר יתחיל אברשה לדבר סרה ז'יבוטינסקי ובתנוועתי, ובזאת הרי רצוי הן ממשלה המאנדרט והן הוועד הפועל של ההסתדרות“. אכן, ספקן ביותר היה אברשה לגבי המין האנושי, ולא עד על הכוחות הגנוזים שהצלילה ז'יבוטינסקי לעורר בקרב חלק מזציבור היהודי.

והנה, כבר בשבועות הראשונים לעיליה, עוד לפני שהובא אברשה לפניו השופט החוקר, ברור היה למשטרה, כי נחלה כשלון חרוץ. לא עלה בידה לשבור את רוחו של ה„חשוד“, ולא עוד אלא שעדרמה רה נוכחה המשטרה לדעת, כי הוועד הפועל לא הצליח לנודות את „ברית הבוריונים“, שכן מאחוריה התיצבה תנועת הצה"ר כולה, ושני גופים

אליה יחד הצלicho לגייס לטובת אברשה את רובה של דעת-הקהל שלא הייתה משועבדת לשמאן.

ובינתיים חורה המשטרה והביאה אותו בפני שופט השлом להארכת מעצרו לשבועיים נוספים, והשופט לא היה יכול, כמובן, שלא להיענות לדרישתה, שהרי המדובר בפצע חמוץ. והמשטרה הייתה זוקה להארכת תקופת המעצר לא רק כדי לעשות רושם, שעשויה היא את מלאכתה בסודיות, אלא כדי לאפשר בינתיים את נזחון מפאי' בבחירה לקונגרס.

ממילא 물론, שבינתיים הלכה העיליה והוסיפה להירקם, ו אף שכבר ידעה המשטרה, כי הרחיקה לכת, שוב לא עצרה עוז לחזור מדרךה. בנוגה שבעולם, אדם התועה בעבי העיר, או במרומי ההרים בחשיכה, מוסיף ללכת, אף שידוע הוא כי הולך הוא בדרך-לא-דרך. ניתנת האמת להיאמר, כי שופט השлом האריך את תקופת מעצרו של ה"חשוד" בשבועיים ללא התחבות יתרה. אפשר ש"ד"ר קורנגרין כבר הספיק לעמוד על טيبة של המזימה. ברם, הוא לא היה מוסמן לגעור במעלילים בעלי ה"כוכבים" ולשחרר את העציר. אברשה הוסיף איפוא לשבת בבדיחתו בכלל יפו, אף נזהר מהסתיח עם איש, שהרי ידע יפה-יפה כי בין פרובוקטורים הוא יושב, ותנאים אלה — השתיקה הגמורה יפה להם.

בתום תקופת-מעצר נוספת זו הובא לבסוף אברשה לפני השופט החוקר, ולחמהנו ראה כי הפעם איןו בודד. האולם, בו התנהלה החקירה, נמצא בבית סמוך לתחנת הרכבת של יפו. ספסלייה היישיבה שנשעדו לקהיל היו תפוסים לא רק על-ידי סקרנים סתמיים, אלא מיועטים על-ידי אנשי המנהה המעליל, ורובם על-ידי אוּהדים.

השופט החוקר היה אנגלי בשם בודילי. הכרת פניו, בגדיו וככל הילכותיו שיוו לו דמות של בטלן, אך מאחוריו מסך זה של "בטלנות" השכיל בודילי להסתיר יפה-יפה את הרשות בשורש נשמו. ברם, כל שהעיף מבט אל שפתיו האדומות, כבר יכול היה לעמוד על רשעותו. כאנגלית טיפוסי היה אף בודילי צבעו. מלבר — הגון ומונומס עד למאוד: מטרת אחת נגד עינויו: "צדקה,צדקה תרדוף". אבל מלגנו הייתה בו אותה חכמת-חפים אימפריאלית, שבוחנתה היחידה היא: "טוב או רע, אבל ארצי היא".

ואם דוב הוו היה מעורב בין קציני-המשטרה הבריטיים, הרי מاز

עלילת-הדם התיעיד ברל צנ尔斯ון עם השופט החקיר, ואף שהאנגלית השגורת בפיו הייתה רצוצה למדי, ידע ברל הפיקח להוליך את השופט החקיר הבריטי במע글ות העיליה.

מכל קהל האוֹהדים באולם בית-המשפט, ספק אם הכליר אברשה יותר משנים-שלשה אנסים, ביןיהם אחימאיר, שטרם נאסר, ערבות היטפהה של המשטרה ל„ברית הבריונים“. ברוח נרגוזת הלק' אחימאיר לישיבה הראשונה של החקירה המשפטית, אך נפשו נסערה עד היסוד בהיווכחו, כי בא-כוח המשטרה בחקירה הוא הקצין היהודי בכור שיטריה והתווע מטעם האלמנה הוא עוז'ד ברנארד ג'וזף, והוא דוב יוסף לעתיד לבוא. באותו מעמד נתקף אחימאיר בהרהוריזעט: „מה לא יעשה אדם, רימה ותולעה, בשבייל פרנסה ובשביל עמדה ציבורית!“, אף נזכר בלאג בסבירה שהיתה רווחת בקרב חבריו לחנאות הצה"ר, שאנשי עדות המזורה רבייזונייסטים הם לפוי מזגמן, בהכרה מלאה או מתחת לסת הכרמתם, ועל כן לא העלו על דעתם שאחד מהם יירתרם לעשות את מלאכת השלטון. ואולי במתכוון החלטה ממשלה המאנדאט שבאי-כוח המשטרה לפני חוץ יהיה דוקא יהודי, ומבחן כל הקצינים היהודיים נבחר שיטריה, שהיה גמיש, סתגלן, ציתן והרגיש ללא אומר ודברים لأن הרוח נושבת...>.

כדי להשאיר את אברשה ללא סניגוריה ראהיה לשמה במשפט כה חמור, שכלה מפא"י (בכיספי קרן היסוד, כמובן) את ארבעת טובי עורך-הדין היהודיים שהיו אז בארץ: זמורה, הורוביץ, עליаш ברנארד ג'וזף. נשאו ד"ר אברהם ויינשטי, העסקן הרבייזונייסטי החשוב, וד"ר צבי אליהו כהן, המקורב ל„ברית הבריונים“. ממשלה המאנדאט ידעה, כמובן, על השתיכותם המפלגתית של שני אלה, ונוסף לזה — כוחו של ד"ר ויינשטי היה במשפטים אזרחים, לא פליליים, ואשר לד"ר כהן, הרי הוא היה סניגור תוקפני, שלא נשא חן בענייני השופטים הבריטיים, ולא עוד, אלא שמרכו הצה"ר עצמו היה מעוניין שככל צל של „בריוונות“ לא יעיב את משפטו של אברשה. מאין עורך-הדין היהודיים הראשונים במעלה, צץ הרעיון להזמין את עורך-הדין אבקריויס בי, שהיה פרקליט גדול, זקן ונושא-פנים מקובל על חוגי ממשלה המאנדאט. אלא שדא עקא, הוא לא היה היהודי, אף שאשתו הייתה יהודית. גם השתיכותו הלאומית לא הייתה ברורה כל-צרכה. כל-עצמיו טיפוס קוסמופוליטי היה, שקרקע גידולו

היה יכול להיות רק קיסרות כדוגמת הקיסרות העותומנית או האבסטבורגית. דומה שהיה אבקריוס בי יווני, לא אפatriוט יווני, אלא אפatriוט הרשות — לפנים של הרשות העותומנית ועתה של זו המאנדרטורית. טיפוס קוסמופוליטי מסغو, בן ללא לאות ולא מולדת, היה חביב על שלטונות המאנדרט. בעוד שהיהודים והערבים הילאו אותה בתביעותיהם הלאומיות. ברם, מועמדותו של אבקריוס נדחתה על-ידי מרכז הצה"ר, ובצדך. ראשית, מתוך ההכרה שסניגורו של אברשה חייב להיות יהודי, ושנית, חששו מקשריו הדוקים עם חוגי השלטון. לבסוף הצעיר ד"ר ויינשטיין פנו לעורך הדין יוסף קיטרמן (לימים קיסרי, ציר ישראל במכסיקו).

마רדבעת עורך הדין שביקשה מפא"י לרשות לעגלת העלילה, נשאר בסופו של דבר, רק אחד: זמורה, הורוביץ ועליאש משכו ידיהם מכל העניין ונותר רק ברנארד ג'וזף. ואולם שלושת הפורשים, לאחר שכבר באו בדברים עם הקטיגוריה, שוב לא יכולו לשמש עורך דין מטעם ההגנה.

שלושה כיוונים שונים נסתמנו באותו פרק זמן בדרכה של תנועת הצה"ר: הפליטי, הרבולוציוני והיורדי. הכיוון הרשמי, שנתגלה בז'בוטינסקי, טען לפולה מדינית ברוחו של הרצל. לעומת זאת לא האמינה "ברית הבריונים" בפעולה פוליטית, אלא אם כן היא מלווה בחץ רבולוציוני ממשי. בארץ גופה, נוסף לכיוון הרבולוציוני, התפתח כיוון יורידי, שבראשו עמדו עורך הדין ד"ר אברהם ויינשטיין אפרים ואשייז. הללו טענו לזכויותיהם היורידיות של היהודים על ארץ-ישראל. אחימאיר, חניך הרבולוציה הרוסית, התיחס חזק ספקנות לכל היוריספרודנציה הזאת. סעיפים יוריידיים כוחם יפה כשהם בידי אדם המחזיק ברשות השלטון. מכל מקום, באותו הימים פעלה בארץ, במסגרת הצה"ר, אגודה "זכותנו" עם ד"ר ויינשטיין בראשה וברנארד ג'וזף בתורת סגן. השקפתם הייתה, שיש לעמוד על שמר זכויות העם היהודי לגביו ארץ-ישראל ולהציג משפטים נגד ממשלה המאנדרט בארץ גופה, בלונדון ואפילו בהאג, מקום מושבו של בית-הדין הבינלאומי.

روح והצלחה לא עמדו, כמובן, לעם היושב בציון מאגדה זו, ובינתיים פרצה עליית-הדם. אחד מראשי "זכותנו" — הוא ברנארד ג'וזף — נמצא מ"עоро השני של המיתרס"...

תוך עשרים שנות-המאנדט האחרון בקרוב פעלו בארץ שני אחים עורכידין: ברנארד ופיליפ ג'וזף, אך בתפקידים שונים. פיליפ ג'וזף היה סנייגור של שיין, ז'ורא宾 ובונ'יסוף, ואילו ברנארד ייצג את התביעת האזרחות במשפט עלילת-הדם של סטבסקי וחבריו. ואף תוצאות המשפטים היו שונות בשני המקרים. במשפט שלושת הערים בראש פינה לא עלה בידי פיליפ ג'וזף להציל את כולם מן התלייה, ושלמה בו-יוסוף הועלה על-ידי הבריטים לגדודם, מה שאינו כן במשפט העיליה, שבו לא עלה בידי המעלילים לדוחוף אל הגרדום אף אחד מן השלושה...

באולמי בិיח-הדין במשפט העיליה לא נשמע קולו של ברנארד ג'וזף כלל, שכן במשפט כל הדיונים ישב והחריש. אלא מי? הוא בעל מאחורי הקלעים היורדיים כ-"רגיסטור" המשפט, כמוותו היורדי המארגן. הוא הגיע לאנשי הקטיגוריה את החומר הערוך והמנוסח, וכך לא היו צריכים לא שיטרת ולא מוסה עלמי ולא טראסט האנגלי לטrhoח רבות. ג'וזף טרכ והגיע להם הכל מן המוכן. להיותה של הקטיגוריה להבטיח הרשעה קיבלה לעיתים אופי "מוור", כמו המקרה הבא:

בבוקר אותו ערב שבת, שבו נרצח ארלווזרוב, הופיע גליון "ჸזיות העם" ובו מאמר של יוחנן פוגרבינסקי: "ברית סטאלין, בונגרוון והיטלר". היה זה מאמר התקפה על ארלווזרוב בשל פעילותו בברלין היטלאית בעניין ה-"טראנספר", שכן, כאמור, הטיפה תנועת הצה"ר לחרםכלכלי על גרמניה. מאמרו של ר' יוחנן הסתיים במשפט: "העם היהודי ידע להגביב על הנבלה שנעשתה לענייני המשמש". במשפטה נערך דיון ממושך, אם להושיב את פוגרבינסקי על ספסל הנאשימים במשפט רצח ארלווזרוב. הרי פוגרבינסקי הסית לרצח, והוא ראייה: המאמר! הוא נחקר ארכוכות על-ידי הקצין הבריטי לוסי סמית, שהטיח בפניו את האשמה הכבדה: "אתה הייתה אחד המסתיתים לרצח", ובתווך כך ראה לו את תרגום מאמרו לאנגלית. ר' יוחנן לא נזקק ללשון זו ועל כן ביקש שיתרגמו באזניו את התרגום, כי כן לא היו לפוגרבינסקי כל אשליות לגבי מה שהמשטרה מסוגלת לעשות; הוא חי באוקראינה בשנותיו הראשונות של השלטון הסובייטי! והרי כל תרגום, לרבות תרגום אונקלוס, אינו סתום תרגום, אלא תרגום-פירוש. ואמנם, בהגיון לסיפה עמד ר' יוחנן צד על מה שענה לו למאמרו. משפטו האחרון

תורגם: "העם היהודי ידע להגיב על הנבלת שנעשתה... באופן פיסי (Physically). פשוט מאוד!"

מפני לוסי סמית נודע לפוגרבינסקי, כי תרגום מאמרו נעשה במשרדו של ברנארד ג'וֹזֶף. הייש לייחס זאת לבורותו של המתרגם באנגלית, או שמא מחשבת זדון הייתה כאן? עניין זה יש להניח לשיפוטו של הקורא. ואולם עתה כבר היה ברור לפוגרבינסקי, שהפרשנה מקבלת צורה של "משפט צדק" סובייטי, ושבילי הצדק הסובייטי היו נהירים למדי לפוגרבינסקי...

על כן הציג בעל המאמר לקצין הבריטי החוקר להגיש לו את מאמרו במקורו העברי, כפי שפורסם ב-"חוות העם", ואמנם, כשנעשה הדבר ושני שוטרים יהודים עברו על המאמר, הגידו לקצין החוקר, כי המלים "באופן פיסי" הן ב"בל ייפקד ובב' יזכיר" במקור העברי המודפס...

אכן, דבר של מה בכך הוא, ואפשר שידע המתרגם כי בסופו של דבר "יצוף בדבר-המשגה על פני המים", אך בינתיים כבר תיערכנה הבחירה לקונגרס, הון בארץ והן בפולין, וכבר יבחר בן-גוריון בראש הנהלה ומשה שרתווק (שרת) יירש את מקומו של ארלווזרוב, ו"ידאג העתיד לעתיד", כאשר פסק ד"ר חיים וייצמן...

פרק יב.

עדיה הקטיגוריה

ב-20 ביולי נפתחה לבסוף חקירתו המשפטית של אברשה, והוא תואמה בזמן לקראת פתיחתו של הקונגרס הציוני. בידוע, בראשית כל משפט יד הקטיגוריה על העליונה. ולכשגיעו המועד, בו תיקרה הסניגוריה להшиб, כבר יהיה הקונגרס מאחורינו...

החקירה המשפטית התנהלה, כאמור, לפני שופט השלום האנגלי בודילי. קהל רב צבא על דלתות אולם בית-הדין ורבים היו השוטרים שהופקדו על המשמר. בשעתו לא השפיקו לממשלה הוד מלכותו שוטרים, שייעמדו על המשמר, לבב' יעירך טבח בקרבת בחורי ישיבת

חברון, ואילו עכשו הספיקו להם שוטרים די והותר כדי לשמר על הרוץ". הכל רחש סקרנות, ואפלו העربים, העובייט-ושבים ברחוב בוסטראוס הסמוך, הרחוב הראשי של יפו, תמהו לפשר ה-"פאנטזיה", הנערכת לפנייהם על-ידי ה-"אנגליז".

ראשיתה של ה-"הצגה" הייתה בעניינים שבפרוזדורה, וידע ד"ר צבי אליהו כהן מה שאמר, כי "אצל האנגלים, לא הצד עיקר, אלא הפרוזדורה".

בתחילת הובאו עדים, שהיעידו כי ביום זה וזה, בשעה זו וזוו במקומות זה וזה נרצח פלוני בן פלוני. ועל העובדה, שאמן נרצח אחד ו-"ראובן" שמו יכול להעיד פלוני ו-"שמעון" שמו. וכל המוצגים שנערמו על השולחן לא באו להעיד אלא שאמן בוצע הרצח ואותי פלוני בן פלוני נרצח. וכשהוגדשה סאת הפרוזדורה, עד כי להדיות מן הצד דומה היה, כי עוד מעט קט והتابיעה תיקרא ליתר-ביבוס של טענתה ותיאלץ להעלות מקברו את הנרצח, כדי להביא גם אותו כmozeg mishpati...

ברם, עד כדי כך לא הגיעו דרישות הפרוזדורה, ובמקום זה הסתפק בית המשפט במוצג משפטי "צנווע" יותר — הcador, שנורה מז האקדח המסתורי ופגע בגופו של פלוני. השוטר אברהם עתריה המשמש כעוזר בחקירה הרצח, דומה לאדם שבידו הופק הילום "קוּאַינָּוֶר", שולף מאמתחו חתיכת מתכת וברצינות כבדת-סבר מגישה אל התובע שיטרית. הלה תוקע עינו האחת בcador, כאילו לשם בדיקה, אם אכן הcador האמתי הוא ולודא שלא הוחלף חס וחילאהcador אחר. שלא כדרכו לובשים פנוי שיטרית ארשת חמורה מאוד, ומণיני הנוכחים באולם מנסים להזין עיניהם — ממרחך — במוצג רב-המשמעות, שאילמלא נתקע בגופו של אותו פלוני, אלא היה עובר-חולף סנטימטר אחד או שניים ימינה או שמאליה, כי אז בוודאי לא

היתה כל ה-"הצגה" מתקינה לעת הזאת...

ובאותה רצינות מועבר המוצג מקצת אצבעותיו של התובע לקצוות אצבעותיו של השופט, ואף הלה בוחן את חתיכת המתחת בקפדנות יתרה. הוא נוטל את המוצג ומסמיד אותו אל עיניו קזרות-הרוואי והמלבולות, בעלות העפעפים האדומים, ומ התבונן בקצת אצבעותיו כיהודי ירא-شمמיים, להבדיל, המ התבונן בקצת אצבעותיו בשעת ברכת ה-"הבדלה". ולאחר שהbeit במוצג כל-צרכו, מנקודת-מבט הפרוזדורה,

הוא מעביר, ברוב אדיבותו, את החפש שלא יסולא בפז לידיו של קייזרמן, סניגورو של אברשה. אף הוא מסתכל קימעה בחפש הנדון ואחר מפשיל ראשו אחורינית, לעבר אברשה, ובפניהם חיכניות שואל את לקחו ברוסית: „חאטיטה?”, משמע, הרוצה גם אתה לחת עניין במוցג זה? באותו שעה נחרד עתריה ותוקע מבט מפיקתמהון בפני אדונו שיטריה, כמבקש לשאול: „המותר למסור זאת לידיו של הרוצה?”. שיטריה אינו מגלת כל אותן התרגשות ומרגיע בפניו השקנות את „נושאי-כליו”.

לא אומר ודברים נוטל אברשה את הcador ומסתכל בו בעיון, לא חלק מן הפרוזדור, אלא כמומחה לדבר, שהרי היה בצבא הפולני וUMBRA חוא להשווות את הcador של אקדח ארציישראלי לזה של אקדח פולני.

אותם המניינים המועטים היושבים באולם בית-המשפט נועצים עיניהם בקצוות אצבעותיו של אברשה, וראה זה פלא: אצבעותיו אין רועדות כלל, ובוחן הוא את המוցג תוך אידישות מובהקת. חסידי העיליה שבאולם מסיקים: הנה לפניו רוצח בעל עצבי ברזל, ואילו אלה, הדרוכים למלחמה בעיליה, מהרהורם בלבד, כי רק אדם בעל מצפון טהור יכול להחזיק בשוויז'נש כזו את החפש הזעיר שגרם למותו של פלוני ומעמיד בצל איום התליה אלמוני...>.

ומסייעים אברשה את עיונו, מוחזר הcador במסלול הפוך: אברשה מוסרו לקייזרמן וקייזרמן לבודילי ובודילי לשיטריה ושיתריה לעתריה, המשיב את „יהלום” יקר-הערך למקומו בין שאר המוցגים.

כיוון שאין העברית והאנגלית שגורות בפי אברשה, מעמידים לו את המתרגם הרשמי של ממשלת המאנדאט, הלא הוא מר קאמינץ, בן למשפחה הירושלמית הוותיקה. בראשונה התיחס אברשה, כדרכו, בחשדנות כלפי קאמינץ, אך עד-מהרה شيئا דעתה בעל טביעה עין היה ובמתורגם זהה מצא את הידיך הראשון. לימים נתגלו הרבה ידידים בקרוב „אוכלי פת בג המלך”. מובן מאליו, כי לא רבות יכול היה קאמינץ לעשות, שכן עצם תפקיים היה מוגבל: הוא רק תירגם מאנגלית ומעברית לאידיש, וההיפך. אבל בימים הראשונים לעיליה הסתפקנו במעט. בת-צחוק, לחיצתי-ידי הספיקו לנו...).

במרוצת המשפט עמד אברשה על כה, שהმתרגם יקפיד במלאתו ויתרגם הכל מלא במלה. הוא דקדק בדברים כחות השורה, ולא עוד

אלא שבשעת הדיונים נתגלה אברשהacadem בעל כשרונות מובהקים של עורך-דין. לא אחת נסתיע קייזרמן בעצתיו. נוסף על אי ידיעת עברית ואנגלית היה לו לאברשה עוד קושי. כבר הזכרנו לעיל, כי בתקופת שירותו בצבא הפולני לכה באחת מאזניות, ומשום כך נדרש ממנו יתר ריכוז במהלך החקירה. עם זאת לא גרס את גינוני הידידות הרשמית-מקצועית בין התובע והסניגור. דעתו לא הייתה נוחה כלל מיחסו הרעות בין קייזרמן לבין שיטריה, שהיו מסיחים ביניהם בשעת ההפסקה ופעמים אף מהלכים חבקיזרוע. לשואו היה אחימאיר מנסה להרגיעו: „הם רק מחקים את האנגלים. לא את ידידותם רוצים הם להפגין, אלא את הרגש הספורטיבי שככיכול קיבלו מן האנגלים. מכיר אני את קייזרמן מימי לימודינו בגימנסיה הרצליה;Adam ישר הוא ולא ימכור את מצפונו...“. אך אברשה בשלו: „חשש אני, כי ידידות זו בין קייזרמן לבין שיטריה היא על השבוני. שמע לי,ABA שיטריה הערום יסבב את קייזרמן בכחש. חשש אני, כי מוליכים אותו לתליה אויף גראנדע...“. הסברים לניב זה יש לשאיל את פי הבריסקאים מבטן ומילדת, ומשתמע מתוכו מהו מעין: „ברוב עם הדרת מלך...“.

★

עדיה הקטינגוריה היו מפוקפקים מאוד מנוקדת-מבט של שופט השקוד על חריצת משפט ללא פוליטיקה ולא רדיפה שלמוניים. בנוגג שבעולם, במשפט, בו מעוניינת המשטרת או הממשלה, או שתיהן כאחת, בתוצאה מסוימת מראש, מרובים עדיה התביעה. ואין זה מעלה או מוריד, אם עדותם אינה אלא עורבאה פרח; ריבוי העדים — הוא העולה רושם: פלוני ראה את אלמוני רץ, פלוני אחר ראה אותו אלמוני שהוא עצבני, ופלוני שלישי העיד, שגבו של הנאשם דומה לגבו של „אותו האיש...“.

עדות „רקך“ טיפוסית הייתה עדותו של אחד אבא כהן, מן הכבאים המתנדבים של תל-אביב. כבאים מתנדבים — נושא נכבד הם לסופר מרינפש לענות בו. מלאכת הכבאים טבהה שהיא נותנת הזדמנויות לאדם מן השורה ליהפוך לעסקו ציבורתי, וכי מבני „העם הנבחר“ אינם חלים על הצלה האנושות, או, לפחות, על גאולתו של עם יישורון?

ברוסיה הצארית היו הכהנים המתנדבים היהודים היחידים שנשאו מדים, פרט לגימנסיסטים ולסטודנטים. כבאי מתנדב מוכן ומוזמן לא רק לכבות שריפה ולהציל את הרכוש בעת שטפון ולהירחם למלחמה במגיפה, אלא עסקו ציבורי הוא בכל שעת כושר. הוא הוא האזרח הנאמן, המופתי. שוכב הוא לישון, אך לבו ער, וכל הזמן תקלות אוננו את הד הפעמוני המצלצל בראש המגדל. אבא כהן, כבא-אש טיפוסי, בר מזול ובבעל נס היה בעת ובעונה אחת: הרצח קרה סמוך לדירתו. אמנם, הדבר אירע בליל-שבת, לאחר יומיקץ רבבי, ואוניו כבדו במקצת מלחמת גilo. אך למי נפקה מינה? כלום לככאי מקצועי כמותו תבוא שעת כושר להעיד במשפט והוא יבחן? אין ספק, כי בליל-שבת הסתובבו אנשים בסביבתו. אין ספק, שהחל שבת אחד עבר במקום, רכבوب על אופנווע, ברعش גדול, ואין ספק, שאחד הבחרים שرك לבחורה. הן קולות אלה הגיעו לאוניו הכבדות של אבא כהן ערבית. ברם, לא בכל ערב מבצעים רצח... ולא תמיד בא הוזדמנויות להופיע כעד במשפט, ולא בסתם משפט, אלא במשפט מסווג זה... אנשים רצח אופנווע טירטה, נשמעה שריקה! לא בכדי קרו כל אלה... אותן הם של הרוצחים. כל זה נתחולל מסביב לרצח. והוא אבא כהן, מותיקי כבא-הаш בתל-אביב, מוכן להעיד על מה שנתרחש...

בעצם מה בוצע בעדות כזואת לתביעה? אף ואין! אך במא הדברים אמרו, כשהתביעה נוהגת ביושר ולא משוא פנים. מה שאין כן במקרה שלפנינו, עת עשו התביעה וחבר השופטים יד אחת — יד נפשעת אחת — דוגמת אותה יד שהציתה את הריצס-טאגן, או ערכה את משפטו מוסקבה, דרייפוס, בייליס וכיוצא בהלה. אילו היה המשפט תקין, ללא פניות ומטרות נלוות, לא הייתה התביעה אפילו מטריה את הכהני הוותיק להיעיד. ואולם, התביעה נאהזה בכל קש, וביקשה להגדיל את הרושם על-ידי ריבוי מספר העדים והארכת הפרטיכל. היה צורך לספק חומר בשביב עתוני עליית-הדם, — "דבר" ו"פלשתין פוסט" בארץ ו"הינט" בווארשה... לזכותו של אבא כהן ייאמר, כי בעודתו לא הייתה אף מלת שקר אחת. באמת טירט אופנווע, באמת שرك מישחו, ובאמת צעד זוג צעירים במעלה לגבעה בחיפוי אחר פינט-סטור רומאנטי בית הקברות המוסלמי המזונת. אבל אילמלא היה חדור בהליך-נפש של

כמאי-אש מתנדב, לא היה טורה לבוא ולהיעיד, כי היה מבין, שעודתו איןנה מעלה ואיןנה מוריידה לגבי גילוי הפושעים, ואילו באמת היתה מטרתה האחת והיחידה של המשטרה לגלות את הרוצחים, כי אז לא הייתה מטרתה אותה ביום חרבונינקייז לחקירה המוקדמת ביפן, וכעבור שנה — לבית-הדין לפשעים חמורים בירושלים. ולא עוד, אלא שהשופטים — אילו היו שופט-צדק — היו אף נזופים, עוד בראשית עדותו של אבא כהן, בתביעה על שהיא גוילת מזמנו של בית-המשפט.

עד-תביעה אחר היה הגנב משה כהן, שהובא לבית למשפט ישר מבית-הסוהר, והוא אפילו לא נעלם כאשר נתקנתה הסניגוריה על מקצועותיו: גנב מקצועי ועד-שכר חובב; כל אשר שמה המשטרה בפיו — אותו סיפר...

מה טעם היה איפוא להביאו כעדי? על כך אמרים הבריות, "כשאין דג גם הסרטן לדג ייחשב", או בלשונו של אברשה, "כשאין זמיר גם העורב לזרmir ייחשב"...

אף-על-פיין נמצא משה כהן נשכר בזכות מתן עדותו. גם

במשטרה מצויים אנשים אסיר-יתודה...

עדים מן הטיפים של משה כהן ושל אבא כהן היו ה"גברת" אסאיולה והזוג חזון. אלה העידו בניקיטת-חפץ, שאברשה היה בתל אביב באותו ערב ובאותו לילה, ומדוברם זה, אותה שם בפייהם דוב הוז, לאzzo גם לאחר שהוכח כי שקרנים הם. וכמו כן, גם עדיך אלה באו על שכרם, אם לא מידי המשטרה הרי מידי הוועד הפועל... ובכן, נוסף על האלמנה העידו גם ה"גברת" אידה אסאיולה והזוג אשר ורבקה חזון, בעלי חדרם המשותף של אברשה ואחימאיר ב"שכונת הקאוקזים", כי הנאשם הראשון וגם הנאשם השלישי היו באותו ליל-عبרות בתל-אביב. אשר לאברשה, הוואיל ואיש לא הכירו בירושלים, קשה היה להפריך את טענותם ולסכל את מזימותם של עדים אחרים, אך על דרך התביעה נערמה תקלת בשל עצם העובדה שאחימאיר נזדמן באותו יום לירושלים, שהרי גם ביחס אליו העידו אסאיולה והזוג חזון, שראו אותו באותו ערב בתל-אביב, ולאחימאיר לא היה קשה כל-עיקר להזעיק תריסר עדים להיעיד, כי ראהו באותו זמן ממש בירושלים. ואלה לא היו "עדי-רקע", אלא אישים ידועים בירושלים וביבישוב כולו, כגון הסופר הפרופסור נחום סלושץ, הסופר

והעסקן אברהם אלמליח, הביבליוגרפ ברוך שוחטמן והעתונאי يولיאן מלצר. היו גם עדים שהסניגור הוראס סמיואל נמנע מלהזמיןם. כגון אברהם ארטט (או חבר מפא"י). בניגוד לקטיגוריה, שהביאה עדים "מכל הבא לצד", היה סמיואל זהיר בעדים...

כדי להأدיר את רשות העדים, דאגה המשטרה להביא אנשים לא רק מן העולם התיכון, אלא גם מן "העולם העליון". אחד מהם היה משה שרתקוק (שרת), שירש מאRELZOOROB לא רק את כסא הנהלת ענייניהם-החזץ של הסוכנות, אלא גם את אקדחו. האלמנה — היא אשר מסרה לו את אקדחו של המנוח, ואילו פה היה לו לאקדח זה, אין ספק שיכול היה אף הוא לגלוות דברים מן "החדר"...

הuid גם אחד בשם אליהו טסלר, שבאותו זמן הייתה פרנסתו על הספרנות בספרייה פרטיטית בתל-אביב. היה לו לטסלר זה גם "תחביב": גראפומניה! כפעם בפעם הייתה נתקל באחד משיריו הגראפומניים, שראה אור בעTHON שמאלי זה או אחר.

שבועות אחדים לפני האסון החלו אברשה וטסלר נפגשים פעמיים- שלוש בשבוע, לא פגישת-דרעות חיללה, אלא פגישה שבין קורא לספרן. לא אחת ייסר אז אחימאיר את אברשה בשבט לשונו: "במקום לקרוא מעשיות ורטיות או פולניות על צעיר וצעריה, מוטב שבית"רי כמור ילמד עברית...". ואולם, אברשה, שהיה חוזר בימים הרוב אחרים הצערים מעבודתו המפרcta כפועל-בנין, לבו לא היה נתון ללימודים והסתפק בקריאה קלה. נהוג היה לסור ישר מעבודתו אל הספרייה, מגมงם ברוסית (משום שכאמור, התבאיש בעובדה שאינו דובר עברית), מוחזיר ספר ומתקבל אחר במקומו, מסתלק חיש-מהר כדי להקדים ולבווא לבתו.

טסלר, שלא היה רק ספרן, אלא, כאמור, סופר מתחיל, שם לבו ל"טיפוס" זהה. והנה ביום ה' — יום אחד קודם ליל-עברות — החפרץ אברשה אל הספרייה בחופזה יתרה; תמיד עשה הכל בפחוץ, כי פנאי לא היה לו, ותמיד היה חסר-סבלנות. ובעוד הוא מנסה לפתח את דלת הספרייה בידי החזקה, שרט את קצוות אצבעותיו באבות סרבלו. בדיור מהווס ביקש אברשה מן הספרן שיראה לו בבית- מракחת בסביבה, לשם קנית יוד.

בשובו מעבודתו, מן הספרייה ובית-המרקחת, סיפר אברשה לאחיו- מאיר את אשר קרה לו בפתחו את דלת הספרייה, ועל כך העיר לו

אחיםAIR, בעל ה"מוסר-השכל" הנצחי: "הרואה אתה, אברשה, לעולם אין להיחפה, ואף אתה אל תמהר כל כך לחזור לפולין..." מובן מאליו שכעבור דקות ספורות נשכח כל האפיודה, ואולם טסלר לא שכח, ולמהחרת רצח ארלוזורוב הילך אצל דוב הוו, והלה סייע בידי הספרן למצוא את הקשר שבין הפגיעה האבזם לבין גדר ותיל של בית הקברות המוסלמי המוזנחת... לפי הוראת דוב הוו עשו בדיקה "רפואית" באצבעו של אברשה, ואולם לא סמוך לאותו "לייל-שבת", אלא כעבור שלושה שבועות בקרוב, כשהיינו בגליד הפגיעה. אכן, לא סתם אצבע הייתה זו, אלא "אצבע אלהים"! ואולם מי חכם ויבחין בין שריטה שנעשתה באבזם לבין שריטה שבאה מהיתקלות בגדר תיל? ברם, הקצין שלמה שיף לא היסס להציג עצמו בעדותו בבית-המשפט כ"מומחה לשရיטות", ומובן שהרובב "מומחיםתו" פסק, כי השריטה היא תוצאה מהיתקלותה של האצבע בגדר תיל בשעת בריחה ממקום רצח...

בעודתו שיקר טסלר בಗלו וטען לה'ם: מעולם לא בקש ממנו הנאשם להראותו בitem-מרקחת בסביבה...

ואולם כאן לא טמנה הסניגוריה ידה בצלחת, אלא הביאה עוד את הרב קוסובסקי, שהheid, כי טסלר סיפר לו בשיחה על קורא "משונה" אחד, שسرט אצבעו בספרייתו וגמר...

כך עברו לפני השופט עדין-התביעה כבני מרון, רובם עדים שהם בחזקת "דיגירקק" ומיועטים פושעים מועדים. כי זאת יש לדעת, רוב הפשעים פושעים פוטנציאליים הם, ואילו רק מיועטים פושעים קינטיים הם. ומה איכה בגיןיהם? פושע קינטי הינו פושע בין שנתרפס ובין שלא נתפס, בעוד שפושע פוטנציאלי — נשותו פושעת, אך כלל פשע אינו מגיע, משום שהאלוהים או השטן לא אינה הזדמנות לידי. אילמלא רצח ארלוזורוב, לא היה טסלר, למשל, מגיע לכלל מסירת עדות שקר במויד, והיה נשאר בגדר פושע פוטנציאלי גרידא. ברם, למה נזוקק לאחד מעדי ה"רבק", טסלר שמו, כמשמעותנו "לווייתן" בדמותה של ה"גברת" סימה רובין-באלוור...

פרק יג.

ה אש

בביקורו האחרון של אחימאיר אצל ארלווזרוב, בדירתו שברחוב הגליל (כיום רח' מאפו) שבצפון הרחוק של תל-אביב דאז, נתקל בשתי נשים: אחת בגיל שעלה סף הזקנה והאחרת בגיל שמעבר לסף הנערות. הראשונה הייתה אמו של ארלווזרוב, והשנייה — אשתו השנייה. אף לעיניו הלא-אחדה של אחימאיר הצעיר והבלתי-מנוסה, היה ברור, שהיחסים בין שתי הגברות, החיים בצל קורת-גג אחת, הם כיחסים היודיעים שבין חמות לכללה. מעותן הן האמהות, שכילות בניהו מניחות את דעתן, קל וחומר כאשר רואה האם, בצדק או שלא בצדק, את בנה כאחד מבחריו האומה.

באوها פגישה התענין אחימאיר באRELWOZROB העסקן הציבורי ובספריותו הפרטית, ולא שם לבו אל סימה אשתו, שכן מגיד-העתידות לא לחש באזנו שאשה צערה זו, שחורת-השיער, דקתו-הגורה וזריזותה תנוועה, שניכר בה שאינה מסתפקת בכך שהיא בצל בעלה, אלא ששואפת היא להתבלט בחברה בזכות עצמה. — עתידה למלא תפקיד הרה-אסון לא רק בחינוי הפרטיטים, אלא בחינוים הפרטיטים של כמה מידידיו ובעורל עם ישראל כולם. ודאי, לאחר מעשה נקל להגיד, כי היה בה באשה צערה זו משאו גורלי ומיסודות-האופי של לידי מאקבתה. „לאחר מעשה“ נעשים ברורים דברים רבים. אבל „לפני המעשה“ נראית האשה ככל אשה, בחזקת „כוטל מערבי ככל הכתלים המערביים“ (כbijtivo של ד"ר צ. א. כהן). — כרוב רובן של נשי העסקנים המפאיים, שהצלחתן הציבורית עומדת ביחס הפוך להיעדר ההצלחה בחיניהם הפרטיטים...

מאחר שאRELWOZROB לא היה עסקן מפאיי מן „העליה השנייה“, ומאהר שבכל חייו לא עשה אפילו יום אחד בקיבוץ ולבבו היה גס, נאמר, בהבדל משבין פועל-צ'יזון „גוסח מינסק“ לבין פועל-צ'יזון „גוסח פולטבה“, הרי שלא התיחס באדישות לאשתו סימה, ואילו היא עצמה הייתה אדישה לענייני המפלגה במידה שנעודו „להביא

גואלה לעולם". אך לא הייתה אדישה כל-עicker במידה שיכלו לשמש קרש-קפיצה לעלייתו הציבורית של בעלה. סימה באה לחסות בצל ארלווזורוב משום שהוא נימנה עם אלה ששם הולך לפניהם. סימן. היא טיפוס של אשה שאפתנית ביותר, הידועת עם זאת, כי אף מחצי תאורתה הכבוד שלה לא תבוא על סייפה בזכות עצמה. ממי לא מוכן, שבתווחה הייתה גם בקסמיה הנשיים, אף שבאותו פרק זמן לא היו נשים בישראל זוקות לשפע של כסמים...

יחסה לאברשה, אותו ניסתה בעקשנות מפתחה לדחוף אל עמוד התליה, נשתנה תוך כדי מהלך החקירה והמשפט. כשהראתה אותו לראשונה במסדר הזיהוי, ביום השלישי של אחר הרצת, לא הייתה לה סיבה לשנו אותה, ודומה, כי באותו מעמד "הכירה" בו את הרוצה (אחרי שראתה יומם קודם לכן את צלומו) פשוט משומש שלא רצתה לטרוף את "קלפיו" של ריש, ראש הבולשת המאנדרטורי, ושל דוב הוז, נציגו של הוועד הפועל ה-הסתדרותי". לאחר מכן כבר הצביעה על אברשה ועל ה"יורה" צבי רוזנבלט מילאנית. ומשרבו הפקפוקים ב"חולנות הגבויים" של המשטרה לגבי כל העניין, בשל עמידתם העקשנית של שני החשודים על ה"אליבי" שלהם, הפכה סימה להם לשונאת בנפש: איך מה מעיזים שני הבחורים האלה להטיל דופי בדבריה, והרי בנסיבות כבודה הוא הדבר...

כמובן, מבחינה פרטית לא הייתה גם להוז, לגולומב, ליושע גורדון וליתר "מלאכיה-החברה" כל סיבה לדחוף את אברשה אל הגרדום, ואולם הרי ברנסים אלה היו "לא אל, ללא מלך, ללא גיבור", או, אם נרצה להתחבטה במושגים מודרניים יותר, נאמר, כי המפלגה הייתה מצפונים!...

מי יסיר עפר מעיניכם א. ד. גורדון וי. ת. ברנר וראיתם מיומי היו יורשיכם...

וכיוון ש"מצפון" המפלגה מחייב, נכנע לו גם סימה. היה עליה ל"הכיר" תחילת אברשה ואחר-כך ברוזנבלט, משומש שכך שידלו אותה הוז וגולומב, אף אמרו לה בምפורש, כי בכך "תלויה הצלחת המפלגה, שהחיים עמד בראשה..."

ואפשר ש رئيس החרה החזיק אחר ראשי הוועד הפועל, בהסבירו לסימה, כי בעצם כבר נלכד הפשע בידי המשטרת, אלא שחשורה העדות המסינית, — זהו "קוצו של יו"ד", הנדרש לפי החוק האנגלי

הפורמלאי; לא המשטרה זוקה לכך, אלא השופטים הזקנים, חסרי החזון, התלושים למציאות החיים...

ומשהחה ה"צ'יביריאצ'קה" להידרדר מטה בפרשת הזיהויים שזיהתה בהם את אברשה ואת צבי, שוב לא נותר לה אלא המשיך בדרכה זו. אמנם, עוד הייתה לה אפשרות להיסוג, אלא שדרך נסיגה זו נחסמה בפניה, הן על-ידי הרג'יסורים של עדויות השקר והן מחמת שאיפתה הנשית המוחdat במינה, וממילא חל עליה הפסוק "אשר הhilות לנפול...". וגדולה נפילה מוסרית מיתר הנפילות. סימה שיקרה וחזרה ושיקרה. היא שיקרה במסדר זיהוי אברשה ובמסדר זיהוי צבי. אחר כך חזרה ושיקרה במעמדו של בודילי, בחקירה המשפטית, בהצבעה על אברשה, וחזרה ושיקרה שבועות מספר אחרי כן, בפני אותו שופט חוקר, בהצבעה על אברשה וצבי ייחודי. בינו לביןים עלתה פרשת שני העربים עבדול מג'יד ועיסא דרויש; היה לה שהות של חדשים מרובים להרהר בדבר ולחזור בה מעות השקר שלה, אך היא חזרה והצבעה על אברשה ועל צבי בבית המשפט לפשעים חמורים. חסר היה לה העוז להיסוג, כי עשתה שירות למפלגה...

והיא אمنت שיקרה ביודען. כבר אמרנו לעיל, כי היא "הכירה" באברשה ממשום שרים הראה לה את תצלומו לפני מסדר הזיהוי. יתרה מזו: המשטרה לא רצתה לסמוק על התצלום בלבד, ולכנן נתלווה אליה הקצין סטאפורד בעברה על פני שורת המזדהים ולחץ בימינו על מותנה בהגיעה אל מול אברשה. כן העידה, כי היורה "עשה תנואה מזוחית". ספק, אם אפילו עתה כבר יודע צבי מה משמעה של "תנואה מזוחית"... היא "הבחינה" בפסים האדומים שבמיעל ה"יורה", ככלומר, במעילו של צבי רוזנבלט, ואילו במאילך המשפט הוכת, כמוון, שאין להבחן בצע אדום אפילו באפליה למחצה, קל וחומר בליל חושך, ללא ירח, לנוגהם הקלוש של אורות יפו למרחק שני קילומטרים ממקום הרצת. יתרה מזו: בעת מסדר הזיהוי השני, כשהעמדו בשורת המזדהים כמה מן ה"בריוונים" האסירים, התיצבה סימה מול צבי שנידרמן וכבר הצבעה עליו ועל ה"יורה", אך לפתח השגיחה בכף ידו כרותת האצבועות בשל חאונת העבודה, ומיד חזרה בה, המשיכה דרכה והצבעה על צבי אחר, הוא צבי רוזנבלט... השופטים ידעו כי היא משקרת ומודרכת על ידי הבולשת ועל-ידי אנשי מפלגת מפא"י, אך הרי גם בידיהם היה נקט הכלל האנגלי

הגדול: "טוב או רע, אבל ארצי היא", ומכל מקום לא רצוי להכנס עצם בעבי קורת הפוליטיקה הגבוהה.

כבר ציינו לעיל, כי הפסיכולוגיה של האשה עניין מורכב הוא בהרבה מן הפסיכולוגיה של הגבר, ומה גופו של הגבר שונה מגופה של האשה, כן גם נשותיהם. לא בכספי פסקו חז"ל: "אשה פסולה לעדות". כי ביסודיה האשה היא יצור סובייקטיבי יותר מן הגבר.

היחס כלפי סימה גילה את עומק הניגודים, שהיו קיימים בצמראת הלוחמים בעלייתם בינם לבין עצמם — הסנגוריה הרשנית (ז'בוטינסקי, סמיואל, בן-ציון כ"ץ ואחרים) מזה, ו"ברית הבריוונים" (ד"ר צבי אליהו כהן, אחימאיר, ד"ר ייבין ואחרים) מזה. עם מחנה הסנגוריה הרשנית נימנו, נוסף על חוגי הצה"ר העולמי ועסקנים מפלגות שונות, גם אישים בלתי-מפלגתיים. מטרתם הייתה לשחרר את קרבות העלילה ללא הסקת מסקנות ציבוריות, בעוד שמטרתה העיקרית של "ברית הבריוונים" הייתה לסלק את המעלילים מן הבמה הציבורית היהודית. במערכה זו הייתה יד "ברית הבריוונים" על התהוונה לראשית המשפט, והניגודים בין שני מחנות ההגנה נסבו בראש וראשונה סביב היה ל"גדולה שבשקרניות". ז'בוטינסקי נשאראב מימים עברו עד הסוף, וברוח זו הטיף להתייחס אל "האלמנה האומללה".

בחיוו נתקל ז'בוטינסקי בשלוש נשים, שכל אחת מהן הייתה, לפי דרכה, סמל הטוב שבמין האנושי והנשי כאחת. שלוש נשים אלו היו: אמו, אחותו ורעייתו. מכאן מקור אבירותו לנשים ויחסו המזוהה אף לאשה מסווגה של הגברת ארלווזרוב. עוד בראשית המשפט, בעצם האוירה הפוגרומית שנשתרעה ברחוב היהודי, דאג ז'בוטינסקי לבל יחולל, חס וחליל, כבודה של האלמנה. הוא לא הכיר את המנוח אישית, או אולי, ראה אותה ראייה חטופה, בקונגרסים האחוריים, ואילו את סימה לא ראה מעולם. ידוע ידע גם הוא, כי שקרנית היא, המשקרת בזדון, אף על פי כן לא סטה מדרך האבירית, ובעצם ימי המשפט לא חדר מלhalbיע במכותבו, במאמריו ובנאומיו את דאגתו האבירית לאלמנה. כיוון שידע את רוחו של אחימאיר, הפציג בו במיוחד, "שיעשה עמו חסד" ויבلغ ברגשותיו כלפי האשה, ואולם, כפי שצוין כבר לעיל, היה זה אחד למקרים הבודדים, בו המרה אחימאיר את פיו של ז'בוטינסקי.

וכדעתו של ז'בוטינסקי ביחס לאلمנה היתה גם דעתו של הוראס סמיואל. אם נגיד את גישתו של ז'בוטינסקי למשפט כמוסרית, ואת גישת ה„בריונים“ כמידנית, הרי גישתו של סמיואל הייתה גישה יורידית צרופה. פסימי היה לעיתים ביחס לתוצאות האפשריות, ועל כן מלבחה שם לו למטרה שלא להרגיז את האנגלים: כל גילוי של הקנטה עלול היה, לדעתו, להקשות על מלאכת הצלחו של אברשה מן הגמדום. ליד אנגליה היה וחניך התרבות האנגלית, ועל כן היטיב להכיר את האנגלים בכלל ואת האנגלים הקולונייאליים בפרט. נזוכרינה שהוא שימש כשותפם בתקופת הכיבוש בארץ-ישראל ומבשרו זהה רבים מפגעי המנגנון הקולונייאלי. מסקנותו הייתה איפוא שאסור להביא את האנגלים לידי מצב, בו יחלטו החלטת „יקוב הדין — או יסלף הדין — את ההר“. בקי היה סמיואל בחוש ה„ספרט“ המפעם בלב כל אנגלי, אף הכריר היטיב את רגשותם ה„ג'נטלמנית“, ועל כן משנה חרדה חרד בשעה שחקר חקירת שתי וערב את האלמנה.

שונה היה הדבר לגבי הערבי עבדול מג'יד. כאן ידע סמיואל שאין לו ממה לחושש, שהרי כל „נייטיב“ נחשב בעניינו בודילי כקליפת השום, ואمنם גילה השופט החוקר סובלנות יתרה לחקרתו של סמיואל שנמשכה כמה ימים, אף שלא העלה את התוצאות המקוות. אבל לגבי סימה נהג סמיואל אחרת. במקום חקירת שתידוערב קטלנית ערך מעין דרישיה עם גברת מכובדת. יחס ג'נטלמני כזה היה מחויב המציאות בנסיבות של אב בית-הדין האנגלי קורי... פרקליט מזהיר היה סמיואל ובחשו הרגייש, כי קורי מאמין, או

מעמיד פנים כמאמין, לעדותה של הגברת האלמנה.

קוריה הגנה שביקש ד"ר צבי אליהו כהן לנ��וט היה שונה לחולותין מזה של הוראס סמיואל. ד"ר כהן ביקש להאשים את סימה. „היא עשתה עצמה לאלמנה“, טען, ודרש להפוך את ההגנה להתקפה. במקום להגן על סטבסקי יש להתקיף את סימה ואת אלה העומדים מאחוריה. כן דרש שיובא האקדח כМОצג לבית-המשפט, במקום הcador שהובא על-ידי המשטרה. לדעתו זו של ד"ר כהן ה„בריוני“, סימה היא שרצחה את ארלווזרוב, הסכימים פרופסור קולישר, ידידו של ז'בוטינסקי ואינטיגנט רוסי מושלם. קולישר אבד בין ששת המילيونים, אך את השקפותו בדבר משפט סטבסקי העלה על הניר.

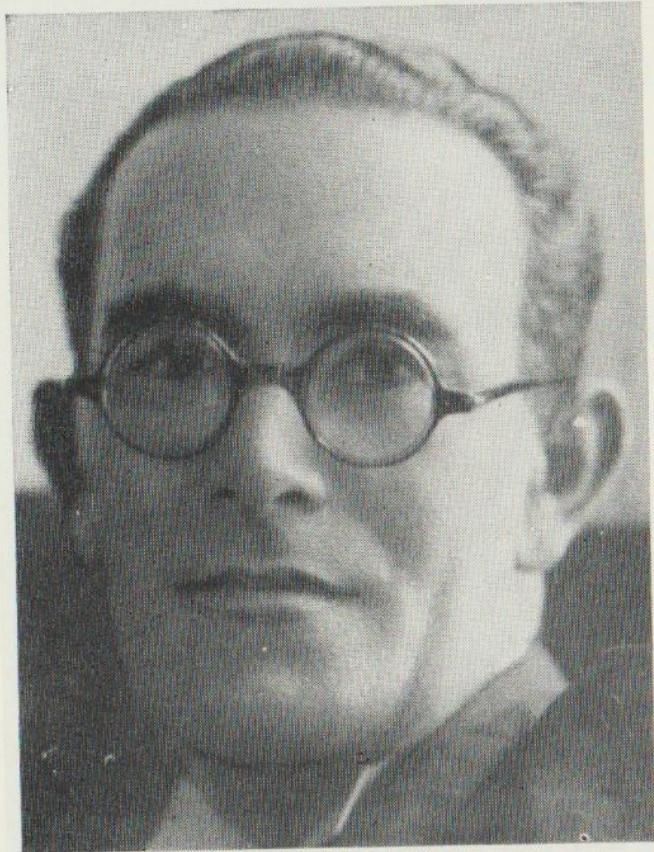

הראש סמיואל —
סניגור הנאשימים

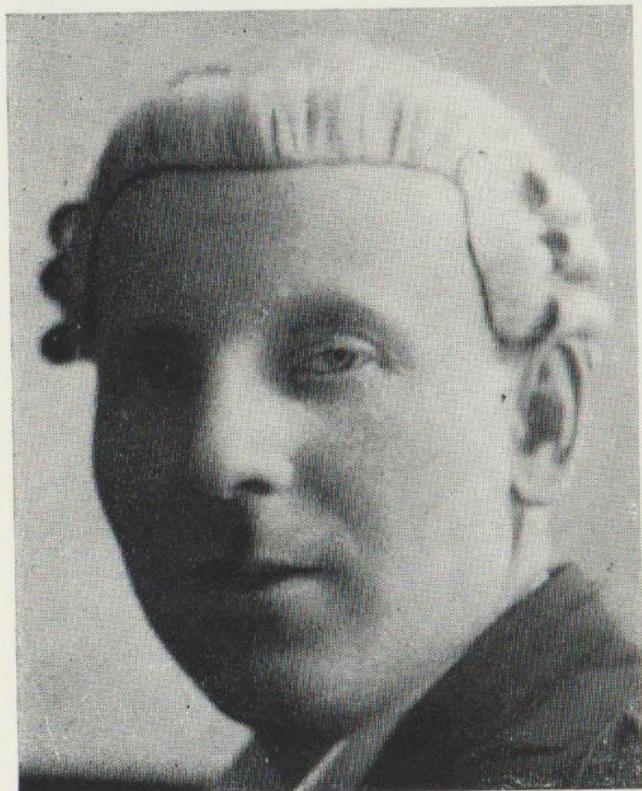

צבי אליהו כהן —
סניגורו של אחימאיר

יוסף קיזרמן —
סניגورو של סטבסקי

יצחק בויימני —
סניגورو של רוזנבלט

אכן, סימה הلقה בתלים המפלגה, שלא הראתה דאגה יתרה לגלות את רוצחיו של ארלווזרוב. ברור היה, כי צמרת מפא"י הפיקה תועלת מארלווזרוב המת יותר משפהיקה מארלווזרוב החיה... בnidzon זה קרה לגבי ארלווזרוב מה שקרה לגבי שמשון, ולהבדיל — לגבי הצלוב מנצרת...

אילו היה זכר בעלה יקר לה, ואילו באמת היתה משאת-נפשה אך ורק לגלות את הרוצחים, לא הייתה צורך להעיד כאשר העידה. רעה נאמנה לא הייתה מסכימה להזכיר כרוצח בעלה את האדם שקדם לבן הראו לה את צלומו. ובוודאי שלא הייתה מסכימה שקרבנה היקר ביותר יהיה פך קל-משחק בידי פוליטקנים מפלגתיים או משטרתיים. יתרה מזו: הייתה לה שhort לחזור בה מעדותה הכהובת, ולא חזרה. היא לא גילתה כל רצון לסייע לגילוי הרוצחים, אלא, להיפך, עשתה יד אחת עם הו וגולומב לבב יתגלו הפושעים.

אופייני היה יחסו של אברשה כלפי האלמנה. היה זה יחסו של חייל, הניצב בעמדה מסוימת ביותר, וכולם שונא החיל את האויב שמלוע? לא, אין הוא שונאו. רחוק הוא מרגש זה, אלא שעליו להטיב לקלוע ולהרוג את החיל ממלול, כדי שלא יקדים הלה ויהרגהו. אברשה לא היה חדור רגש-קנות כלפי הצד שכונגה, כפי שהיו חدورים אחימאיר ורוזנבלט. אברשה רק ביקש לנצח את יריביה ותו לא... לאחר היישבה בבית משפט השלום, בו התנהלה החקירה המקדמת, שבה הצבעה סימה על אברשה כעל "האדם השני שהAIR בפנס", חור הלה לכלא יפו שלו למורי.

"מהו הרושם שלך, אברשה?", שאלו אחימאיר.
"שם רושם... הם היטיבו להכין את המשפט, בה בשעה שאנו מרבים לפטוף ולהרגיז את האנגלים... אין לנו סבלנות. נספיק להרגיזם אחורי המשפט..."

לימים, כאשר העידה האלמנה בפעם הרביעית והאחרונה בבית הדין לפשעים חמורים בירושלים, הסבו כל הנוכחים את מבטייהם לעבר אברשה וצבי. מצוות הסניגוריה הייתה: "לא להגיב", "לשבת במנוחה", "לא להרגיז את האנגלים". אל אלהים! שלא להגיב נזק אדם לא לעצבים שלבשר ודם, אלא לחוטי ברזל! והנה היא נכנסת לאולם, כשהיא נשענת על זרועו של אחד האנשים הפחות יהודים בצמרת מפא"י, אדם שבעיר מולדתו בוברויסק היה כמעט מוחרם

בשל אופיו הקשה, — זה ד"ר אברהם קצנلسון, לימים ניסן, ציר ישראל בארצות הסקנדינביות.

האלמנה מצבעה על אברשה ועל צבי פעם נוספת: אלה הם ה„שנים“. אומרת היא זאת בזדאות גמורה, ללא כל צל של היסוס. ולמשמעות שקר זה אונסים שני הצעירים על ספסל הנאשימים להבליג, כי כך ציווה סמיואל! באותה שעה קינה אחימאיר בעצבי הברזל של שני ידידיו אלה: הוא בזדאי לא היה יכול להכיל כל זאת, ואילו היה במקום — וחurve אזהרתו של הסניגור — היה קופץ ממקומו ומודעך בפני העדה במידת לכטיקון-הקללות שבפיו. ברם, באותו מעמד לא הגיע גם אחימאיר, לא זע ולא נע. חבל התליה אינו מאיים עליון, אלא על שני ידידיו, ואין הוא רשאי להפר את צו הסניגוריה, שיש להתנהג בשקט, כדי שלא להרגינו את האנגלים...

והנה, פורקן לרשותנו האמיתיים נתנו פשטוי-העם שבירושלים, שלא הצליחו להידק אל האולם פנימה ונשאו עומדים בחוץ. בקורס-روح המתינו לסיום עדותה, ובצתתה — נשענת שוב על זרוועו של אותו קצנلسון, כבעת בואה לבית-הדין — פתחו עליה אנשי הקהל בחירופים וגיזופים. כשהודיע הדבר לאחימאיר מילאה השמה את לבו: „העם אתנו. העם אינו מבין הנסיבות, ואינו מחויב לנוהג מנהג אבירות עם חדי-אישים כגון אלה...“

למחרת היום, עם פתיחת הישיבה, העיר הקטיגור טראסט באזני השופטים על האוימים שמאימים על עדים, ולאחריו גם סמיואל והודיע בשם הסניגוריה, שהוא מזדהה עם דבריו של „חברו המוכובד“. ושוב רצה אחימאיר לקום ולהודיע קבליהם, שהפעם איני מזדהה עם סניגורו, אלא דווקא עם פשטוי עם שמחוץ לכתלי בית-הדין, אך שוב כפה על עצמו את השתקה, וההבלגה. עוד סמיואל מדבר והנה ניגש אל אחימאיר קייזרמן ולחש על אוזנו ברוטית: „התפקיד נא, אחימאיר. מצבו של אברשה חמור ביותר. כלום אינכם רואים, שקורי הוא נגדנו. סמיואל מיטיב להכיר את האנגלים מאתנו...“ ואחימאיר התפקיד, יسلح לו על כך צילו של אברהם בר' אהרון. היד, השורי במעלת קדושים וטהורים.

פרק יד.
הוראס סמיואל

משפט רצח ארלווזרוב נמשך למעלה משנה: משלחי סיון פרץ"ג עד ערב שבת חזון פרץ"ד. היהת זו הסערה הציבורית הר' לה ביותר, שהתחוללה בעם ישראל מאז הפלמוס סביבה חנוכה. אtheadות. אז גם עתה לא נרתע אחד הצדדים מהשתמש בנשך אכילת קורצת. וכל סערה ידעה גם סערה זו תקופות גיאות ושפלה. למן יום פרוץ העיליה ועד לאחר Kongress הקלוון, הוא הקונגרס הציוני הי"ח בפראג, עמדת הסערה עצמה תוקפה. ומני אז, כיוון שהשיגה מפא"י את מבקשה, רפה המתח ובאו ימי השפל. דם ארלווזרוב היה בבחינת שמן לגלי מפלגתו, ולשם השגת השלטון להלכה בהסתדרות הציונית לא סלה אף מעיסוק טמא שבטמאים — רקימה עלילית-דם על יהודים. ואף שאמנם לא הגשימה מפא"י את ה"프로그램ה מאכסיומות" שלה — חיסול תנוועתו של ז'בוטינסקי — היהת מסתפקת בזודאי במה שהשיגה ומעוניינה בטשטוש כל הפרשה, אלא, לדבר המימרא היהודית, "היהתי רוצה להיפטר מן הקוזאק, אך דא עקא שהוא אווז ביי".... עתה יצא העניין מתחומה של המשטרה ונכנס לתחומו של המשפט, ועל כל משפט, כידוע, להסתאים בפסק-דין.... בלילה ברירה הויספו העניינים להתנהל במסלולם הרגיל. דזוקא לעת הגיע חורם של עדי הסניגוריה רפה המתח, אף נמצאו להם למלילים עניינים אחרים לענות בהם, כגון "עובדת מאורגנת" ו"עבדה עברית", וכך בבד עם סכסוכיהם העבודה שבוימו על-ידי הוועד הפועל של ה"הסתדרות",فتح גם הוועד הערבי העליון בעריכת "הפגנות-זעם" נגד העליה היהודית הגוברת והולכת.... גם השופט החוקר בודילי וגם הקטיגור שיטריה ידעו לככל את העניינים כ"shore". כל עוד נמשך הקונגרס בפראג וכל עוד נשמעו עדי הקטיגוריה, נערכו ישיבות החקירה המשפטית יומיום, ואילו עתה החלו לדחותן, אם לשבוע ואם לשבועיים. ואולם האמת ניתנה להיאמר, כי גם הסניגוריה לא הייתה מעוניינת

לדוחק את הказ, שכן לעת זו זאת עמדה היא על פרשטי-דרכים. היה חיכתה לבואו של הוראס סמיואל, אף שקו ההגנה שלו טרם היה ידוע. כפי שצווין לעיל, הייתה דרכ הסניגורייה שנوية בחלוקת. ד"ר כהן דרש בכל תוקף לעבור להתקפה על האלמנה, על הוועד הפועל ועל הבולשת המאנדרטורית. עצם הצעה נועזת זו הייתה בה משומם הטלת אברשה ושני חבריו ישר אל תוך לוע ה"אריי". ד"ר כהן טען, ואחימאיר היה תמים-ידעים עמו, כי בדרך זו אפשר יהיה למחוץ את ה"אריי" ולחנקו. זה היה קודעה הגנה שהוצע על-ידי ה"ברינויים". אך הוא לא נתקבל על-ידי הצעיר וביחוד התנגד לו ז'בוטינסקי. התנגד לו גם עוז"ד קייזרמן, אם כי מטעמים אחרים; הוא ראה בפרשת המשפט רק את הצד שבירוריספרודנצייה.

מכל הטעמים הללו לא נחפזה איפוא הסניגורייה בדרכה, והיתה שרוייה כביכול במצב בו טרם יצא מהלכות אחת וטרם נכנסה מלכות שנייה....

והכל המתינו לבואו של סמיואל....

מן ההיסטוריה אנו למדים, כי מעולם לא חסרו סניגורים לקרבנו-תיהם של משפטים עלילתי-דם. ככלום חסרו סניגורים במשפטים קוטאים, טיסה-איסלאר, הויזנר, דרייפוס, בלונדט, בייליס, שטייגר? טובוי הפרקליטים במדינה עמדו לרשות הקרבנות.

והנה, גם מבחינה זו שונה היה משפטו של אברהם סטבסקי מאשר משפט עלייה, וכבר הערנו לעיל, כי מחנה המעלילים נזרנו לגאים לשירותה של "התביעה האזרחית" את טובוי עורכי-הדין בארץ, כך שהלו הפכו בזדון או בשוגג לוויפרים, שמאקובים ווזאמיסלבסקים (הקטיגורים במשפט בייליס), ואילו לסתבסקי ולחבריו לא נמצאו עורכי-דין כגרוזנברג, מאקלקוב, קארבצ'בסקי וזרודני (הסניגורים המזהירים במשפט בייליס).

הקטיגורים מטעם ממשת המאנדרט היו התובע הכללי טראסט, האנגלי, וوزר כנדzo — הערבי מוסה אל-עלמי. כן ציינו לעיל, כי מבין ארבעת עורכי-הדין היהודים, שאצנו בתחילת "לכלות את הקוצים מן הכרם", פרשו בסופו של דבר שלושה, ונשאר רק אחד — הוא ברנארד ג'וזף, אלא שבזמנים מגעים עם הקטיגורייה פסלו עצם שלושת הפורשים מליתן ידים לסניגורייה. מלכתחילה עמדו לרשות הסניגורייה שני עורכי-דין צעירים

ומוכשרים, ד"ר צבי אליהו כהן וד"ר יצחק בז'ימיני. ברם, על כתפי שני הצעירים האלה איד'אפשר היה להעmis משפט כה רציני. ברור היה מראש, כי בז'ימיני יוכל למלא רק את תפקיד ה"כינור" השני או השלישי ב"תזמורת", והואאמין נרתם, במלוא מרצו וסקידתו, ל"עבודה השחורה" של הסניגוריה ולימים שימש, למעשה, מזכירו הפרטיש של סמיואל; הוא שגייס את העדים ושימש כמתורגמן בין לבין סמיואל, שהתקשה מאוד בדיבור העברי. בתנאים של אז היה ד"ר כהן מתאים אף פחות מד"ר בז'ימיני לשמש סניגור, משום שהוא "בריוני".

בתקופה מאוחרת קצת יותר, כפי שכבר סיפרנו לעיל, נרתם לשירות הסניגוריה עורך הדין החיפני המזהיר יוסף קייזרמן, שהיה בלתי-פלגתי ומקובל גם בחוגי השופטים הבריטיים. עליו הוטל לייצג את "הארי שבחברה", את סטבסקי, אף שגם הסדר זה היה זמני, עד לבואו של הסניגור-הלווחם הדגול...

ובן מאלו, שמילכתהילה עמד לימין אברשה וחבריו עורך-דין מזהיר: זאב ז'בוטינסקי. הרי עוד ב-1919 וב-1920 למד הוא סניגוריה, בכתיה-הדין הבריטיים הצבאיים, תחילה על חילוי הגוזד העברי ואחר-כך על עצמו. אבל עתה ישב הוא במרחקים, במצבות השלטונות הבריטיים, שאסרו על כניסה הארץ, ואת מלאכת ההגנה הוכרח אפוא לנשל בדרכים אחרות.

ואז עלה בדעתו של ז'בוטינסקי להפקיד את הסניגוריה בידי גרוונברג. אמנם, מבחינה משפטית, לא היה גרוונברג רשאי להופיע בכתיה-הדין המאנדרטוריים. ברם, יכול היה לנשל את הרגיסטר של המשפט ומה שהוא שם בפי הסניגורים הראשיים אותו היו מדברים. בכלל משפט, שريح של עליית-דם נודף ממנו, חוותה הייתה מאוד דעת-הקהל, ובחוגי הציבור היהודי הרחב יצא לו לגורוונברג מוניטין כסניגורו המזהיר של ביליס.

קיצורו של דבר, בשנותיו האחרונות ניתנה לו לגורוונברג הזדמנות לרדת מעל במתה-ההרים תוך מהיות-כפיהם מחודשות... כל בז'תמותה היה מרגיש בהצעה כזאת את ה"פיתוי" המגרה, לא כל שכן צrik היה להרגיש כך "או. או." (משמעותו אוסקאר אוסיפוביץ, כפי שכונה גרוונברג בשיחה רוסית). אבל שתי נשות התרוצצו בקרבו: נשמת עורך-דין הגאוניג ונסמת האדם הקטנטן, ובה-בשעה שביקש ז'בוּרָה

טינסקי לפרט על מיתריו של הפרקליט בעל העבר המזהיר שבמשפטי בלונדון, טרווצקי וביליס, פרט ברל על מיתרי הנתק. והננס שברוז'נברג ניצח את הענק שבו. נציגו של הוועד הופיע בפאריס, מיארבלום, בא בדברים עם גרוונברג והלה דחה את הצעתו של ז'בוטינסקי. אכן, ראוי היה לו לגורוונברג להגן על טרווצקי וחבריו מן ה-"סובייט" של שנת 1905, שכן כל דעת-הקהל הפרוורסיבית הייתה על צידו, ומאותו טעם הגן גם על ביליס, מה שאין כן במשפטו של סטבסקי, שאנשי ה-"פרוגרס" וה-"פרולטראיזן" נימנו עם מחנה המעלילים...

ולא סתם דחה גרוונברג את הצעת ז'בוטינסקי, אלא שוחר בו מהסכםתו לשמש כסניגור. הוא נהג שלא בהתאם לאתיקה המקובלת בין עורךידין. כי בינתיים כבר נפוצו שמועות, שגרוונברג הסכים ליטול בידו את הסניגוריה, ולפתח נודע ברבים, כי הוא נמלך בדעתו וחזר בו מהסכםתו. כלום הוכחה ניצחת מזו דרישה לאשמו של סטבסקי? גרוונברג הגיבור האמתי של משפט ביליס, חור בו, וdochית הצעת ז'בוטינסקי לא נעשתה בהסתדר, שכן גרוונברג היה שייך לאותו סוג אנשיים, שככל הנעשה על-ידייהם או סביבם נעשה לא ב-"קול דממה דקה". עט נסיגתו, כאילו הוסיף גרוונברג שמן למדורת העיליה. הסתלקותו מן ההגנה היותה, אולי, את השעה הקודרת ביותר בתקופת משפט סטבסקי.

מיד פירסם ז'בוטינסקי ב-"ראזובייט" את פרטיו המשאוותן שלו עם גרוונברג, ומתוך הדברים נתגלתה כל קטעתו של הפרקליט המהולל כאדם, וביחוד לא נעלמה התרפסותו בפני התקף. כדיוען, אדם "מכופתר" מאד היה ז'בוטינסקי מטבחו ביחסו לבני-אדם, אולם במקרה דנן יצא אפילו הוא מכליו והביע את רגשי הבוז שלו כלפי "או. או.".

ולבסוף, משירדה מועמדותו של גרוונברג כסניגורם של אברשה וחבריו, הופיע באופק הוראס סמיואל.

היתה זו עלייתו השנייה של סמיואל לארץ. לראשונה עלה אליה כקצין בגודע העברי בשנת 1918 והחליט להשתקע בה. תחילת שימוש כשופט צבאי בריטי, ובתקופה מסוימת — כನשיא בתיה הדין בגליל, בחיפה ובירושלים. אחר הועסק עלי-ידי "וועד הצרירים" (כך נקרא או המוסה, ששימש ב-"שני כתרים") — כתר הנהגה הציונית וכתר

הוועד הלאומי לעתיד לבוא) לסייע בהעמדתם לדין של הפורעים העربים במאורעות יפו ב-1921. לימים פתח משרד פרטיז של עורך דין ונחפרנס כאחד הפרקליטים הגדולים בארץ. אלא שנחאכזב, הוא מדרך השלטון המאנדרטורי והן מן הציונים, ועל כן חזר לאנגליה בשל hei 1928 ונסתגר בד' אמות חייו הפרטיטים.

בלונדון הסיח סמיואל דעתו מבעיות עם ישראל והציונות, עד שבא אליו ז'בוטינסקי והצעיר לו לקבל לידיו את ההגנה במשפט סטבסקי וחבריו.

כשהסכים סמיואל עקרונית ליטול בידיים את ההגנה, עדין היו שתי בעיות טעונהות פתרון. האחת הייתה הבעייה הכספי. כדי לנחל את המלחמה היורידית היה צורך בכיסף. לרשות המעלילים עמדו הקרןנות, בעוד ש קופת הצה"ר הייתה ריקה. עם ראשית העלילה כמה תנועת התנדבות עממית לטובת סטבסקי וחבריו, ובכמה מקומות בעולם, בעיקר בפולין, הוכתרו מאציה בהצלחה. באותו הוארשיי "מאמענט" הייתה מתפרסת מדי יום ביומו רשות המתנדבים ל"קרן סטבסקי", ואנו, יושבי כלל יפו, עקנו בעניין רב ומתווך סיוף ניכר אחר רשות אל. מהן ניתנו לנו לעמוד על מידת התפכחותה של גולת פולין מתחום המעלילים. ביום הראשון לפתיחת המגבית נתפעמנו מסכום ניכר אחד, — נדבתילבו של מתיאס (מתתיהו) רסלר.

ברם, הרסלרים היו בודדים. בסופו של דבר, הרי הפרוטות שנאספו על-ידי "קרן סטבסקי" לא היו מספיקות לממן את ההוצאות השוטפות המרובות. שכרו של הוראס סמיואל מומן, כמובן, על-ידי הציוני והנדבן חמי-לב מדרום אפריקה — מיכאל השכל.

ומה הבעייה הכספי לבעה לא פחות מורכבת, — לבעה היורידית. סמיואל נעדן מן הארץ כחמש שנים ומשום כך פגה זכותו להופיע במשפטים הארץ. נתעוררה איפוא השאלה, אם יתרו לו שלטונות המאנדרט להופיע כתוען. בתחילת הובעה התנגדות ונראה היה, כי יהיה על סמיואל להסתפק בניהול המשפט מאחורי הקלעים. אך לבסוף נהגו עמו לפנים משורת הדיין, ובנימיני נודרו ושכר משרד (חינו או בمزל התקופה המאושרת של "מוחרים", והמושג "דמי מפתח" טרם היה ידוע), אף הזמין טבלת-גוחשת, שעלה נחקקשמו של סמיואל בשלוש השפות, כדת וכדין.

מובן מآلיו, כי שלושת קרבנות עלילת-הדם בכלל יפו, בצוותא עם ידיהם בחוץ, שמספרם הلك ורב, המתינו מתוך קוצר-רוח לתוצאה המשאותנית שהתנהל ב„חרדי-חרדים“ בלונדון הרחוקה והקרה בין ז'בוטינסקי לבין סמיואל.

לבסוף נתבשרנו, כי המשאות נסתימים בכ"י טוב, וכי בוואו של סמיואל לארץ הוא עניין של ימים (לפי הערכת האופטימיסטים), של שבוע-שבועיים (לפי הערכתם של המושבים בדעתם), של הדשים — אם בכלל יבוא (לפי הערכתו של הפסיםitan שבפסיםיטים, הוא אברשה).

והנה בוקר אחד, מאותם הבקרים החורפיים, השכחים בשרזן ובשפלה, בטרם נגמר קטיף החדרים וכבר הם עומדים בראשית פריחתם לקראת העונה הבאה, נפלת הברה במסדרונות בית-הדין. אותה שעה היינו שרויים באחד החדרים הסמוכים לאולם בו התנהלה החקירה המשפטית, לפני פתיחת הישיבה. השמשים התרכזו תוך עיסוק רב באולמות, בחדרים ובמסדרונות. טרם הפסיקו להסיר את האזיקים מידי השלישיה, וכבר הרגע כי משחו עומד להתרחש, הסנאציה נישאה בחלל האוויר.

מה יש? מה קרה?

בתחילתה אי-אפשר היה להצליח דבר מפי אנשי המשמר הבריטי. הללו החרישו כספינקסים.

לבסוף פשטה השמואה: הוראס סמיואל הגיע וכבר הוא נמצא באולם בית-הדין. רק אחמול ירד מן האניה וכבר הוא מופיע הבוקר לבירור המשפט.

עצמם הופעתו של סמיואל הייתה בה מן הסנאציה, כמוו כאשר הסנאציות שרשומן היה ניכר במשפט סנאצוני זה: עדותה של ה„צ'יבידיאצ'קה“, „טלאת“ ה„ברינויים“ אל המשפט, „הפטקה של אחימאיר“ (הן תזכרו את ה„בורדרו“ במשפט דרייפוס) והופעתו של עבדול מג'יד על ה„במה“...

משוכנסו שלושת הנאשמים לאולם בית-הדין, לא הופנו הפעם עיני הנוכחים אליהם, כאשר היה הדבר מימיימה, אלא נעוצות היו בסמיואל, שהסביר, כפוף-גב, אל שולחן הסניגוריה, שקווע כולה בתקים („פילס“, בלע"ז). הוא אף לא הסב פניו אל השלושה, אשר בשビルם טרח ובא מלונדון. דומה היה כאילו לא השלושה מעניינים

אותו, אלא ה„פילס“ האלה שלפניו. פעמים לא האדם עצמו, בשור ודם, חשוב, אלא פיסת-הנייר הדנה בו. וسمיאל היה רכון על פיסות-הנייר כרב דמתא המעניין בדף הגمرا הענקי בנסיון לתרץ סוגיה חמורה שבחרומות.

באזת שעה דומה היה כאילו חוט של חן חגי משוך על אולם בית-הדין, ובמרכזו — הלוחם החדש שנצטרף למערכה.

הראשם הראשון, שנוצר בלב השלישיה למראהו של סמיואל, היה שונה. אברשה לא נתן דעתו על חיצוניותו של הסניגור, אלא היה דוחך ככלו להתחקות על קורתהנה שהיא נקוט בידיו. לעומת ספקותיו של אברשה היה צבי מאמין, ולא סתם מאמין, אלא חדור אמונה כסבו, החסיד הסדיgori. ואילו השלישי שקע, כדרך, בהרהורים רחוקים מן המשפט, כהזה בהקץ. חיצוניותו של סמיואל הסבה את תשומת-לבו, אולי משום האריג של בגדיו. היה זה אריג לבגדי-חוּרָת אירופיים, לא של בגדי „דמֵי זוֹן“, אותם נהוג לבוש ברוב עונת-הגוףים בשפלת הארץ.

ומהרהורים בגדיו של סמיואל עבר „הנאשם השלישי“ והרהר במראהו של הפרקליט: הלה היה מן הטיפוסי ה„ג'ון בולי“ המטודבל, אף שהקפיד על טיב לבשו, התהלך בו ברישול: היה בו משהו מן הטיפוס של „הפרופטור המפוזר“, ובוקר בוקר ראה עצמו בניימני חייב להשיג בו ולבחון בעיניו, אם אכן הכנס סמיואל את כפתור מעילו בלולאה המתAIMה.

אנגליה הייתה סמיואל בגישתו לבני-אדם, והרי מסורת היא בידי האנגלי, האומרת, כי לא האדם כשהוא לעצמו חשוב, אלא מקוםו בסולם-החברה...

והazon הבלתי-אמנת לא הסכינה על-נקלה גם עם חיתוך דיבורו של סמיואל; הוא דבר בניב „אוכספודדי“. לנו נשמעה האנגלית המקובלת, כאילו היא מורכבת מאותיות זשר"ץ, ואילו זו של סמיואל, — כבוניה מאותיות בומ"ף בלבד. דומה היה علينا, שאנו הוא מוציא את המלים לא מן הגרון, לא מן החיק, ואף לא מן השיניים, אלא מבין שפתינו, ובשעת דיבור כאילו תקועה לו מקטורת בין שפותינו והמלים נפלטו מפיו بد בבד עם פליטת ענני העשן...

הופעתו של סמיואל הייתה, כאמור, מקור צהלה במחנה הלוחמים

בעלית-הדם, אבל, עם כל הפאראדו-כסליות שבדבר, היו גם שנים, שהיו כעין "אבלים בין חתנים": אברשה וד"ר כהן.

לפי עצם אופיו היה אברשה אדם רוטן. כל הופעה חדשה היה נוהג לדון לכפ' חובה. בהמשך השנים, משנרתם בעול "עליה ב'", נתפורה במקצת חשות העבים שהעיקה על נשמהו, ואולם במצב בו היה שרווי בחורף תרצ"ד הייתה לפחות הצדקה לרטינטו... מרגלא היהתה בפומיה: "זיך יייזען". ניב זה באידיש הבריסקאי קשה לתרגם, אך מתוכו משתמע משהו מעין: "כרסום עצמי של הלב..."

הופעתו של סמיאול באופק הסנטיגורייה הייתה לאברשה עוגן, בו יכול היה להיאחו כדי לספק את תאונות "זיך יייזען" שלו. בעוד מתנהל המשא-ומתן בין ז'בוטינסקי לבין סמיאול, וכבר אברשה פוסק: "סמיואל ירמה את ראש בית"ר, כשם שרימה אותו גרוונברג", ומיד לאחר זאת נתפס אברשה להכללות איש-הomon ומתריע חריפות על כל עורכי-הדין. "כולם רמאים, איש איש לבצעו...". אכן, היהתה בקטיגורייה זו מפילוסופיית-החיים הספקנית של איש-העם כלפי התלמיד-חכם. ואין לזלול בפילוסופיית-החיים זו, שכן במאה העשרים היא חוגגת לנגד עינינו את נצחותה הגדולה...

ברם, בסופה של דבר, עלתה המשא-ומתן יפה וسمיאול הופיע. צבי צוחל לעומת אברשה: "הרואה אתה, סמיאול לא רימה את ראש בית"ר". אבל אברשה בשלו. "כלך לך גלילייאוש" ("גלייצאי"); אליבא דאמת, ליד בוקובינה הוא צבי רוזנבלט, אבל אברשה לא הקפיד מעולם על דקדוקי-עניות גיאוגרפיים....

עד מהרה מצאו להן הפסימות ותאות ה"ייזערריי" של אברשה בקעה חדשה להתגדר בה. השלושה היו בטוחים, כי מיד עם תום הישיבה של החקירה המשפטית ייחוש סמיאול לבית-הכלא כדי לקחת דברים עם "לקוחותיו". אברשה אף האיץ בשני חבריו, שימחרו ויסימו ארוחת-צהרים שלהם, שהרי לא יהיה להניח לפקליט לחכות... ובינתיים השקיע עצמו אברשה בהכנות ה"תדריך" בשבייל סמיאול לגביו דרך החקירה העדים והקו הכללי של המשפט. כך היה נוהג ביחס לקייזרמן, שקיבל את ה"הדרכה" בחיקוק מפוקח של סלחנות....

אבל לשוא היהת הציפיה לسمיאול. הוא לא בא. הוא לא בא לא באותו יום ואף לא למחרת ולא ביום הקרוביים של אחרי כן. "והילד

"איננו...". בתנאי ההסגר של בית-הסוהר לא נותרה לו לאברשה בלתי אם לקיים את המירה העסשית. שם שלום עליהם בפיו של טוביה החולב: "דבר אל הכותל...". ואולם דא עקא, שאברשה לא הסתפק בדבר אל ה"כותל", וממילא השמיע את דבריו גם באזניו ברוכות הסבלנות של אחימאיר...

במה שזמנן עמדנו על סיבת התמהמהות הממושכת של סמיואל לפני שקיים את הראיון עם השלושה. נזהר היה מלבו בדברים זה עם הנאים והן עם העדים. וזה על שום מה? כי ראה עצמו בחוקת מפקה, שעיקר תפקידו במטה, בעורף, ורק לעיתים נדירות עלייו להיות מעורב בין צבאו בחזיות...

בפעם הראשונה נפגש סמיואל עם "לקוחותיו" פנים אל פנים שבושים אחר בואו ארצתה. מן השלושה, רק אחימאיר שמע אנגלית, ואף הוא — בקושי, שהרי מדובר הוא, כאמור, באנגלית "אוכספורד" דית. יתרה מזו: אברשה לא תלה, ובצדק, תקוות רבות לא רק באנגלית של אחימאיר, אלא גם בתפישתו היורידית... וכיון שהוא עצמו נתגלה כחכם-משפטים, ניהל הוא את השיחה עם סמיואל... ב"גרמנית". האחד דבר "גרמנית אוכספורדי", והשני — "גרמנית נוסח בריסק דילטא", והפיקנטי שבדבר: הם הבינויפה איש רעהו! אחר לכתו של סמיואל שאל אחימאיר הסקרן את אברשה: "כיצד הבינותם איש את רעהו?", ועל כך ענה לו אברשה: "מען האט זיך אנגעשטויישן" (איך ניתן לתרגם מושג זה לעברית?), ורזונבלט העיר מניה וביה: "שני עריכידין מפומסמיים, האחד מלונדון והשני מבריסק דילטא, איך אפשר שלא יבינו איש את דברי רעהו!..." בתום אותה שיחה עם אברשה פנה סמיואל אל השלושה ואמר להם בנימה רצנית וחגיגית כלשהי: "ובכן, אחר שיחתי אתכם, החלתתי סופית לקבל לידי את ההגנה עליהם. קו הסניגוריה שלי אינו עניין בשביבכם. יהיה טוב. עליהם לידע שאין הרופא מגלה לחולה את פרטי המחלה ולא את דרכי הריפוי. עם זאת הייתי רוצה לדעת, מה יש לכם לומר עלقد בקווים כלליים".

לרגע קט נשתרה בתא דממה. סמיואל היפנה לדבריו אל השלושה, ולא כיון לשמעו דבריתשובה מפי אחד מהם במיעוד. אבל ברבגע היפנו, הוא אברשה והן צבי, מבטיהם אינטינקטיבית אל אחימאיר, הזקן שכבודה, והלה השיב לשאלת סמיואל גלוויות וברורות, כדרכו:

„התנאים הציבוריים בארץ נהיירים לאדוני. מכל רוח הוא יפה את האנגלים שבאימפריה ואני בור בענייני הציבוריות היישובית. משפטנו הוא משפט פוליטי טהור, מסוג משפטי דרייפוס, בייליס. טול משפט זה את העוקץ הפליטי, והרי כאילו אתה מפריח את נשמה. ממשלה המאנדאט מעמידה פנים כאילו רק הצד היריד הושג נר לרגליה, ועל כן יש להסידר את מסווה הצביעות מעל ה-פורייטנים' האלה. אין אנו דואגים לבטחוננו הפרטוי. סופנו שנשתחרר. מטרת הסניגוריה צריכה להיות ברורה: לסלק אחת ולתמיד מן הבמה הציבורית היהודית ברנסים ומפלגות, המסוגלים לשחרר בדים יהודים תוך שאיפה להגשים את מטרותיהם — אם אמם מטרות נכחות יש להם — באמצעות עלייתיהם. הסבל שלנו ושל ידידינו בחוץ יהיה לחינם, אם לא יקרה דבר זהה".

לאחר תשובה זו נשתרה מועתקת-שתיקה בתא, אך עד מהרה שט לה סמיואל קץ:

„רצו אני שייהי ברור לכם: עצשו הנני אך ורק עורך דין. זהו גם החפkid שמייסטר ז'בוטינסקי הטיל עליו ואשר קיבלתיו בראצון. מטרה אחת ויחידה לנגד עני: לשחרר אתכם, ועל תחשבו כי מלאכה קלה היא. האשמה הוכנה יפה, ועלינו לאסור מלחמה לא רק על ממשלה המאנדאט ועל השלטון באנגליה, אלא על האימפריה. המטרות הציבוריות הכרוכות במשפט אין מעניינות אותו..."

אחים אייר היה, כאמור, הזקן שבין השלושה, זקן, תרתי משמע — בשנים ובמעמדו הציבורית, ואולם הוא היה „חוליה“ הפחota מסוכן שבשלושה. על כן לא ראה זכות מוסרית לעצמו לעמוד על דעתו ולהביע בגלוי את חמיותו בקוריה הגנה של ד"ר כהן. חבל התליה אים על סטבסקי ועל רוזנבלט במידה גדולה פי כמה מאשרים על אחימאיר. יתרה מזו: סטבסקי ורוזנבלט הושבו על ספסל הנאשימים רק משומם שהיו בבית"רים מן השורה, ואילו „אשנתו“ של אחימאיר הייתה כבده לאין-עדות, שהרי הוא אשר „הוזיד את הנזיד... הן בו יש לתלות את קולך האשמה לך, שתנועת הרצל-גורדא-ז'בוטינסקי ירדת מן הפסים החוקיים-המדיניים ועתה על פסים רבולוציונריים. אילמלא באה לעולם „ברית הבריונים“, ספק אם היה נערך המשפט הזה בכלל. ממילא הוכחה אחימאיר לנוקוט קו של פסיביות בימי המשפט.

האדם השני, שהיה בחזקת "נון גואדיוס" ("לא-שמח") עם הופעתו של סמיואל על דוכן הסניגוריה, היה ד"ר צ. א. כהן. יש חוץ, האוהב לעבור לפני התיבה כשהוא מלאה במקהלה חבר עוזרים, ויש חוץ, המבכר להיות שליח-ציבור יחיד של "עمر בית ישראל". ד"ר כהן השתייך אל הסוג השני של "חוני" בבית-המשפט או המפלגה. עזה הייתה תשוקתו לנחל את המשפט היחיד. כשהתחוללה עלילת-הדם היה הוא הראשון שהעמיד עצמו לרשות הסניגוריה של טבסקי, ומאו ומתמיד נחשב הוא גם כעורך-הדין הפרטיש של אחימאיר במאקו נגד המשטר הפלשינאי. הוא הגן עליו במשפט ההגנה נגד ד"ר שילס, וכן לימד עליו סניגוריה במשפט שנערך בעקבות התעמולה להחרמת המפקד, במשפט ההגנה באוניברסיטה העברית בירושלים נגד בנטביז', וכמוון — במשפט ה"בריונים".

ואולם הפעם, כאמור, לא היה אחימאיר "בעל-הבית" של הסניגוריה. שוב לא היה זה בגדר משפט פרטיש שלו. ולא עוד אלא, שכאמור הצעיר ד"ר כהן קורհאגנה שונה לחלוtin מזו שנתקבל על-ידי ההגנה הרשמית של הצה"ר. קורה-הגנה שלם היה, שאט ארלווזרוב רצח שני ערבים, בדרך מקרה, בהיחלו ל扞גן על כבוד רعيיתו, בעודו שלפי ד"ר כהן היה ארלווזרוב קרבן של שלושה: רעהו מפלגתו והבולשת הבריטית. טענתו היתה, שאט העדה הראשית יש לחזור לא כעדה, אלא כמעורבת בפרשת הרצח ואשר נשלחה על-ידי אנשים מסוימים לעשות את שליחותם.طبعם של משפטי עלייה, שהמואשים בהם הם האשמים.

ማחר שז'ובוטינסקי וسمיאל לא קיבלו קורה-הגנה זו, העמיד עצמו ד"ר כהן בצל במשפט כל זמן ההליכים המשפטיים.

ואף זאת יש לזכור, כי בתקופת המשפט נתגלה ד"ר כהן לא רק כיוריסטן אמיתי ובעל הגיוון ברול, אלא גם כעתונאי-פובליציסט. בשעות היום נלחם את מלחתו היורידית בבית-המשפט ובليلת היה כותב את מאמריה הפולמוס העוקצניים שלו, שנתרפרסמו ב-"חזית העם" בשם "טלפון".

שונה היה ד"ר כהן מסמיואל גם מבחינת הטמפרמנט המשפטי שלו. אף שהוא ד"ר כהן ליד דרום אפריקה, קיבל את חינוכו היורידי בצרפת, כמו ברוסיה הטרום-אוקטוברית, וכן גם בצרפת עד עצם היום הזה, רואה הסניגוריה את אולם בית-הדין כראות זירת-קרב,

בנה נטושה מלחמה על אידיאלים חברתיים. השיפוט הכספי אינו נותן דעתו אך ורק על החוקים היבשים, אלא מבקש לחזור גם לעומק הוויתו של האדם כאדם. וכעורך-דין מן האסכולה הכספייה, ראה ד"ר כהן כל משפט כאמצעי מדיני, קל וחומר משפט עלילתיים.

שונה ממנה היה סמיואל, שהוא ככלו סמל הצדקה היורדי הבריטי. הוא לא ביקש להפוך את המשפט להצגה רבתי. שהרי האסכולה האנגלית מוצאת טעם לפוגם כאשר נסיוון לחרוג מ"א מותמי של "השולחן-ערוך" היורדי. ואין כמובן גם טעם לנאים שלא לעניין ציבורי אחר, שכן לפי המסורת האנגלית המשפט הוא בוגדר רשות עצמה, שאינה תלויה במדיניות. מה הדת — רשות נפרדת מן המדיניות, אף הרשות השיפוטית כך.

פרק טו.

עדוי הסניגוריה

עדוי הסניגוריה היו מחולקים לשני סוגים. על הסוג הראשון נימנו בעיקר "עמרק", שבאו להוכיח, כי בליל-הערות היה אברשה בירושלים וצבי — בכפר סבא. כל ברידעת ובCRMzon יכול היה להסביר, כי רק סימה וכמה מחבריו של ארלווזרוב למפלגה ידעו על צאתו וובאו היליכותיו באותו ערב-שבת אדור. כן ניתן להניח, כי ריס וכמה מפקידי הבולשת המאנדרטורית ידעו על צעדיו, בדרך שעקבו אחר כל המנהיגים היהודים רמי'המעלה. הברירה איפוא בידך, הקורא, בין קבלת המסקנה שהרצח היה דבר שבמקרה ובין ההכרה שהרצח היה מאורגן. רצח מקרי, כאשר אמרנו לעיל, פירשו רצח שבוצע בידי שני ה"שקרים" העربים. ואילו רצח פוליטי היה יכול להתבצע רק עליידי אלה שידעו יפה על כל תנועותיו של ארלווזרוב. דבר זה לא היה ידוע לאחימאיר, ואברשה לא ידע דבר לא רק על היליכותיו של ארלווזרוב, אלא אף לא על עצם קיומו של אדם בשם זה עלי אדמות. והוא הדין לגבי צבי, ועל כן, כיצד אפשר היה להפקיד מעשה רצח בידי שני אנשים, שמדוברם לא ראו את קרבנם?

כל מי שרצה להיאחז בחזירותה בדבר מקרים הרצת — בבקשתו. אחים מאיר, לעומת זאת, אינם מאמין בקרים, כי היסטוריון הוא... בורבום סעד ארלוזורוב על שלוחנו של "הנציב הטוב", ו Zukof, וחזקת על האחרון שידע מה עומד להתרחש כעבור שעת אחדות בתל-אביב... אכן, זה נושא בשבייל אנגלי אחד ושמו ויליאם סקספַּיר... מכל מקום, במשפט הופיע עדיו של אחימאיר, אישים ידועיםם ביישוב, והעידו כי ראהו באותו יום ר' בירושלים. כן הופיע עדיו של אברשה, שהיעדו, כי ראהו במסעדה "השרון" בירושלים ובמלונו של תורג'מן, והופיעו בבית"רים, שהיעדו, כי צבי היה באותו ליל-שבת בכפר סבא. לשואה התפתח שיטרת כנחש כדי להוכחת, שהפרטיכלים של אותה ישיבה של פלוגת בית"ר בכפר סבא מזוייף. מובן מאליו, כי הפרטיכלים של הפרלמנט הבריטי מתנהלים ביותר דיק מאשר הפרטיכלים של ישיבת פלוגת בית"ר...

עדים אゾרחים אלה הוכיחו איפוא את הא"ליבי" של אברשה ושל צבי. ואולם במה דברים אמרו? בשופטים ישראלים, המבקשים להוציא משפט צדק, וכolumbia לא היו לא השופט החוקר בודילי ולא אב בית-הדין קוריין...

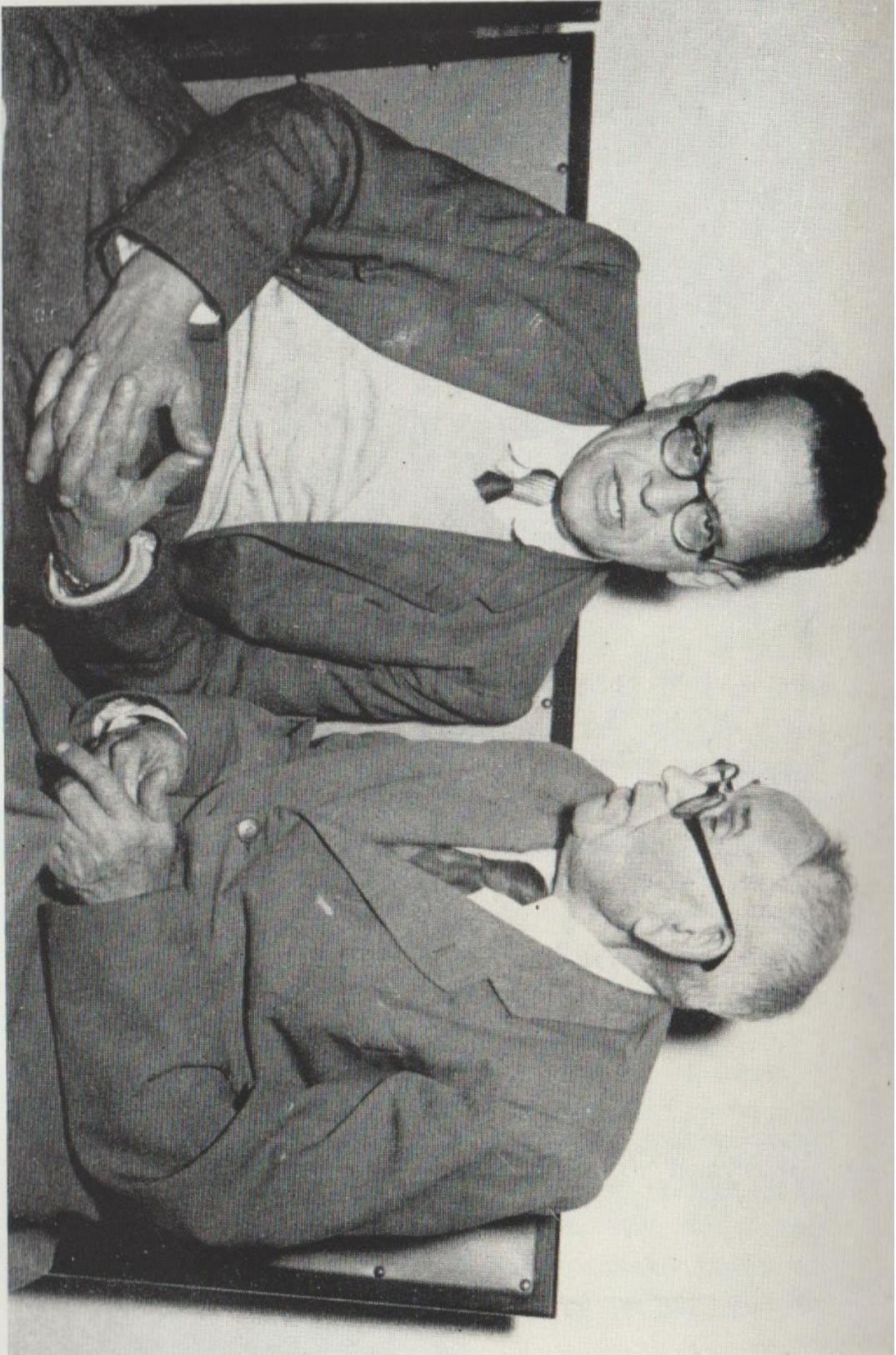
ועדים מסווג שני היו עדי המשטרה. הללו העיוו להעיד שלא לפיקו המשטרה, הממשלה והפלגה השלטת, ובתווך בכך הפגינו יושר אנושי ממדרגה גבוהה. בעצם — הם שעררו את יסודות הקטיגוריה. הציבור היהודי, כן גם השוטרים היהודים, שירותו במשטרת המאנדרטורית. מה הציבור היהודי נתפלג למעילאים ולמשרתיהם הנינטראליים מזה וללוחמים בעיליה מזה, — בכך גם השוטרים. הקצונה במשטרה סייפה את חבר רוקמי העיליה. כבר הזכרנו לעיל את שלמה שיפת, בכור שיטרת, ברוך גופר, אריאלי, והיו גם כמה "דיגי רקק" במשטרה, אותם סימל עתריה, שכבר זכרנו לעיל; להלכה היה עוזר לתובע, אבל, לאמתו של דבר, היה נושא-כליו של שיטרת. נהג היה להביא את המסמכים והמצגים לבית-הדין כדי להגישם בשעת הצורך לאדוני. במרוצת החקירה המוקדמת שימש עתריה זה נושא להלצתו של אברשה. על פי רוב היה צבי מסב לראשונה את תשומת לבו של אברשה להיכנסו של עתריה לבית-המשפט, סמוך לפתיחת הישיבה. ועל כך היה אברשה, בעל ההומר העממי, המפוקח, של ברиск דליתא, מעיר: עתריה נושא את המסמכים ומגישם

לשיטריה כשם הנושא לבית-המרחץ את לבניו של הרב דמתא. ואחימאיר היה מגיב בפסוק מן הגדרא: "mobilenā mania bethra libi mosotā" (בבא מציעא, מ"א, ע"א), כלומר: אוביל את בגדיו אחוריו לבית-המרחץ...).

השוטרים, שהעידו לטובה קרבנות העילה וביחוד לטובה אברשה, לא היו קצינים, אלא שוטרים-טוראים. כל קציני המשטרה נוכחו מיד לדעת, כי אכן הולכת ונרכמת עליתיהם, אבל ביניהם נמצאו רק שניים שלא הסתפקו במידיעת, אלא ניסו לשם קצת לעילה זמן קצר לאחר שפרצה. היו אלה הקצין היהודי יהודה טננباום-ארזי, שכבר דובר עליו לעיל, והקצין האנגלី ריגס. סיפרנו לעיל, כי ארזי הוא שגילה את האמת, ועל כן הורחק חיש-מהר מן הטיפול בפרש התחרירות. ואולם גם ארזי וגם ריגס ראו עצם בראש וראשונה אנשי המשטרה, ושניהם רצו "לשמר על הכבשה ולהשביע את הזאב", כלומר להביא לשחרור קרבנות העילה מבלי להסביר נזק למעלילים: ריגס — לממשלה המאנדרט, וארזי — ל"הסתדרות". ועל כן מסרו שניהם עדויות מתחמקות. ואכן, ארזי לא שינה דבריו עד הסוף. הוא נימנה עם אותם היהודים, הסובלים מ"נאמנות-נפשית כפולה", וכפילות זו מתבטאת אצלם בנאמנות ל"מוסדות" בכל הנسبות...
כיוון שהקצינים שתקו היהה נודעת חשיבות מרובה לעדויותיהם של השוטרים מן השורה.

אחד מהם היה השוטר אוסטרובסקי, שניהל בליל-הרצח את יומן המשטרה בתנה. הוא הוא שקיבל מאות יוסף קרנסר (לימים דקל), מי שהיה קורפורל במשטרה, את הידעעה על הרצח.
קרנסר זה, שיחד עם אחיו אפרים, נימנה עם ראשי הש"י, לא נתה חיבה יתרה לרבייזונייטים, וה"רומאן" ביןו לבין ה"בריוונים" התחיל עוד במעמד הפגנת שילם. קרנסר, שירות במשטרת תל-אביב, הוא שאסר את אחימאיר, חיטט בכיסיו ואף סטר לו על לחינו, במעמד עם רב, מבלי שניתן לאחימאיר להסביר לו מנה אחת אפיים. הטענוגoria במשפט העילה, וביחוד ד"ר כהן, הטענוגoria במעשו של קרנסר על חוף הים בתל-אביב באותה שעה ממש בה נרצח ארלווזרוב. אכן, מי מהוגי הטענוגoria פיל ומי מיל, שרווה והצלחה יעדמו לאברשה וחבריו במקום הטענוגoria עצמה. הן קורי עליית-הדם נרכמו במשטרה, והנה דוקא ממש יצא האש שאכללה את הקוראים...

בָּנֶצְיָה בַּצְיָה וְאַבְּנָה אֲרִימָאֵיר (1953)

למעלה : רוזנבלט עוזב את
בית המשפט לאחר זיכויו.
בפתח נראה סטבסקי
שנידון למוות.

מימין : השניים בתפילה
היהודים ליד הכותל המערבי,
לאחר זיכוי של סטבסקי.

לפני שנעבור אל השוטרים מן השורה, علينا להתחכ卜 קצורות גם על הקzin היחיד באotta סדום של המשטרה הבריטית המאנדרטורית, שעמד על טיבה של העיליה והחל להתנגד לה — כמוهو קzin היהודי ארזי, שנטפכח מן העיליה, כפי שיפור בVIDIO ההיסטורי ב„בני ברית“, „תוֹאָרְבָּעִים וָשְׁמֻנוֹת הַרְאֲשָׁוֹנֹת לְאַחֲרֵי מְאַסֵּר סְטְבָּסְקִי“. היה זה המוכשר שבקרוב הקזונה הבריטית בארץ-ישראל וריגס שמו. גם הוא, החוקר המובהק, הורחק מן החקירה מיד כשנתגלה שאין לבו שלם עם קו העיליה. עדותו בעניין זיהוי העקבות היתה עדות מתחמקת. גם הוא, כפקיד קולוניאלי טיפוסי, נקט בפורמי את הכלל הגדול „טוב או רע, אבל ארצי היא“. אך בשיחות פרטיות הביע את דעתו, כי „לא אלה הם הבוחרים!“ ככל בריטי, המשרת מעבר לים, שוחח ריגס כמעט ורק עם „אנשי-שלומנו“ ולא עם „נייטיבס“. ואולם פעם אחת שוחח עם הגברת לאנדאו, מנהלת בית-הספר לבנות בירושלים, שהיתה יהודיה מבחינה דתיה, אך מבחינה לאומית ראתה עצמה אנגליה לכל דבר. משום כך מצא עצמה ריגס לשון משותפת, אף נתן בה אימון. והנה, בפניה הביע ריגס את דעתו, כי טורטיסטים פוליטיים אינם זוקים לפנס לביצוע רצח, שכן מכיריהם הם את קרבנם יפה יפה, ואינם נכנים לשיחה עם קרבנם. ומן הסתם היי לו לריגס עוד טעמי משכנעים בשטח זה שלא הגיעו לידינו. גברת לאנדאו מסרה את תוכן דבריו לביאליק, אם משום שפחד הבורא נפל עלייה ואם משום התנגדותה למוסדות היהודים הרשמיים... וכך עליינו לארה, כי תפקידו של ביאליק בפרשת העיליה אף הוא נושא לחוד ויש בו כדי להפיץ אור על אישיותו של המשורר הלאומי. מקור ראשוני נודע לנו, כי סטבסקי חף מפשע, אף על פי כן, נמנע מהביע דעתו על כך בפורמי, מחמת שנאותו לתנועה שעליה נימנו אברשה וחבריו...

ועתה נחזור אל השוטרים היהודים. השוטר שרמייסטר רשם במלון „קטה דן“ את הפרטיכל הראשון, מיד לאחר הרצת, ישר „מפי הגבורה“, קלומר מפי סימה רובין-బאלושר. בפרטיכל זה היה רשום, „שחור על גבי לבן“, כי הרוצחים היו ערבים. אופייני הוא לקנוןיה הרשמית סביב חקירת הרצח וחיפוש עקבות הרוצחים, שהפרטיכל הראשון הזה נעלם... שרמייסטר העלה את הדברים על הניר בשעה שאיש עדין לא חלם על אפשרות של עיליה, ומשום כך אין כל ספק

במהימנותם. ועוד נצין לזכותו של שרמייסטר, כי גם לאחר שעברו חדים אחדים, והוא, בתורת שוטר מאנדאטור, כבר ידע יפה לאן הרוחות נושבות, הן במשטרה והן בוועד הפועל הכל-יכול, נשאר נאמן לעדות-אמת שלו, למרות הסיכון שבדבר...

עדותו של שוטר אחר נגעה בסוד "זיהוי" העקבות על-ידי הגששים הבידואים. היה זה השוטר צבי פרידלנדר, שקבע כי בעצם זיהוי הבידואים את עקבותיו, כי כן מיד לאחר הרצח נשלח הוא על-ידי המונחים עליו לעורך חיפושים במקום. שני הגששים הילכו אחר עקבותיו והוא מוכנים להעיד, כי עקבות הרוצחים הם, אלא שברגעו האחزو לימד מי שלימד את "המומחים לעקבות" עצה ותבונה... שוטר אחר, עמנואל פולדמן, שהסתובב במקום הרצח עם לבו, העיד אף הוא, שהגששים היו מוכנים לראות בעקבותיו את עקבות הרוצחים, ואלהם שילבו גם את עקבות לבו. בדרך זו נכנס גם הכלב למעגלות הפרשה... וההיסטוריה, ומשום כך ראה יוסף פעמוני חובה לעצמו לצלם את הכלב, שהאריך ימים, ולצרף את תמונה אחת המוצגים הרבה, הקשורים בעילית-הדם, בתערוכת "מכון ז'בוטינסקי".

ברוח פרידלנדר ופלדמן העידו גם פרידמן ולורייה ממשרת תל-אביב. הללו סיפרו איך הצבעו הקצינים לגששים על סטבסקי ואמרו: "זה הבוחר הנחוץ לנו..."

ולאחרונה נזכיר את הקצין שרמייסטר, אחיו של השוטר התל-אביבי הנזכר לעיל, אשר תוך כדי חקירת רצח הערבי לוטפי, הייתה אוון קשבת לסייעו של עבדול מג'יד והביא את העניין לידי הסניגוריה, מאחר שהקטיגוריה השתדלה כמיטב יכולתה להעלים את כל הפרשה הזאת...

איןנו פטורים מלספר עובדה אחת מפרשת אחירותם של עדים-סניגוריה אלה: כל אנשי-הצדκ במשטרה פוטרו מיד לאחר מסירת עדותם. זכרה אלהים לטובה את היהודים הפשוטים והישרים האלה, מי שהיו שוטרים במשטרת תל-אביב המאנדאטורית!

פרק טז.
בין הזמנים

עם שעברו החגים בתשרי תרצ"ד, בחום פרשת עדויות השטן המקטרג וערב הופעתם של עדי הסניגוריה, ירד המתה הציבורית, ואילו על אברשה באו שבועות של התרגשות. הוריו עמדו להגיע ארצה. במשרד העליה של הסוכנות היהודית בווארשה נעשו כל ההקלות: יהודים רחמנים בני רחמנים הם, לא כל שכן כשהמדובר בסיווע להורדים אומללים, המבקשים לראות את בנים טרם לכתו לתחילה...

אברשה היה דריך לקרה הפגישה עם אמו. מוזר הדבר, אךطبع של אנשים בעלי אופי חזק — שדווקא הם רוחשים רגשות עמוקים ביותר כלפי אמותיהם. ההיסטוריה יודעת לספר רבות על יהס' הכבודה, שרחש נפוליאון ל„מאדאם-מאר”, כלומר לאמו. ובתולדות הציונות נוכל להזכיר על יחסם של הרצל וז'בוטינסקי לאמותיהם, וכן ניתן ללמוד על נושא זה תוך עיון בשיריו אורי-צבי כל אימת שהוא דן בבית הוריו... והוא הדין לגבי שני טובי יידיזיו של כותב שורות אלה. אותם שיכל באופן כה טראגי ואשר על מותם לא ייחל להתאבל עד יומו האחרון: יוסף צנ尔斯ון ואברהם סטבסקי.

אולם, עוד לפני שהגיעה אמו של אברשה זכו השלושה באור-ונגנות, שקרן משתי נשים, אשר עמדו על סף הזיקנה, הללו הן הגבירות עדינה שצקי ותמר קופ. בגברת קופ, אחות ז'בוטינסקי, ראו הכל כעין שליח-אהווה במשפט העיליה. דבר הופעתה בכל ישיבה וישיבה של החקירה המשפטית נראה בעיני השלושה בדבר המובן מאליו. כל מי שנימנה עם משפחת ז'בוטינסקי לא יכול היה להיות באדיות לגורלו של אף אחד מאנשי תנועת הצה"ר.

הגברת שצקי באה על השלושה כגוף נדבוק בסופו של חורף ש hon. בשעתה השתיכה היא אל המניין הראשון של ציוני וארשה. כשלטה ארצתה, הייתה שקוועה בעולם דאגותיה הפרטיות, ואולם משנתה חוללה העיליה, שוב ניעורה בה נשמה „שרה בת טוביים”, עמדה

והפקירה הכל, כדי להקל בדרך זו או אחרת על גורל השלושה. היא-היא שהעלתה בראש דאגותיה את הטיפול בענייניהם ה„קטנים“, היומיומיים: מכתבים, בגדים, לבנים וכיוצא באלו. והכל עשתה בשנות טבעית, ללא הפגנת יholes עצמה וייחוס צאצאיה.

וביחוד הייתה נודעת משתי הגבירות קופ וצקי חיבת יתרה לצבי רוזנבלט, הצעיר שבחברה. טרם מלאו לו עשרים בראשית החקירה, אבל בשל קומתו הנמוכה, ארשת פניו וחיתוך דיבורו, נראה צער אף מכפי גילו. לבן ממש יצא אל ה„בניין“ שבקרבות העלילה, אף הוא עקב אחריהן בעירנות שבאהדה. משהוכנסו השלושה אל אולם החקירה, היה הוא מעיף מבט קל סביבו וחש לבשר לחבריו, בקול-געוורים שלו: „הן כבר פה...“

לימים, עם שחרורו של סטבסקי, שוב נעלמה הגברת שצקי מנו האופק, ורק ידיעה קצרה, בעצם ימי-המורא, בהם התקדם הפילדי-marschal רוזל במדבר המערבי, בכיוון למצרים ולארכז-ישראל, בישרה על מותה, והוא לא הוספה כראוי לה. אכן, זכרה שוכן בחביזן נשמותיהם של כל אלה שעמדו במערכת הלוחמים בעלילה.

ומן הרואי להזכיר כאן גם את אחותה הייחידה של „הנאשם השלישי“, והיא חברה באחד מ„קני-הצרעות“ בתקופת עלילתי-הדם, כלומר באחת הקבוצות. נפשה בכתה במסתרים, חבריה לקבוצה השתתפו בצער חברתן האומלה על שאיתרע מולה להיות אחות לפושע...
*

מלתחילה הכויבו שלושת קרבנות העלילה את יושבי-הקבע בכלא יפו — הסוחרים והאסירים הוותיקים כאחד. לאחימאיר התייחסו כמעט באיבה: אין מחייבים איש-ספר בשום מקום, קל וחומר בבית-הסוהר. אל רוזנבלט התייחסו כאלו אדם שמקומו לא יכירנו בתחומים: „וכי זה רצח? וכי מעורר הוא כבוד, שיש להתייחס אליו בדרך-ארץ (וain לך אסיר בכלל, קרוץ המועה, שאלו מתייחסים בכבוד ובדרך-ארץ כה מרוביים!) ? והרי אין הוא אלא ואלאד' (ילד), הבו לו את שד amo, לא את חבל התליה...“. וabersha, שעורר בתחילת „תקות“, מתוק שנשתותה לו דמות רוצח, הכויב גם הוא. לא עברו אלא שבועות אחדים ודעת-הקהל בכלל פסקה החלטית „זה לא האיש...“

לראשונה נתאכזו מון השלושה הפשעים העربים המועדיב, ואחריהם — הסוחרים. אלה גם אלה באו לכל מסקנה, שככל עניין אברשה וחבריו אינם אלא "מאסחארה" (סחר-מכר) ו"סיאסה" (פוליטיקה). העربים, שרואו עצם-אינטיגניטים, לא נזקקו למלת "סיאסה" הערבית, אלא למושג הבינלאומי "פוליטיקה", אלא כיוון שלא יכולו לבטא את האות פ"א, הינו "פוליטיקה". אכן, בתחילת לא היו הסוחרים והאסירים הערבים הוותיקים בטוחים כל-עיקר, שהשלשה ישוברו; אפשר שה"דאולה" (הממשלה) מעוניינת ב"חבלה" (בחבל); ברם, נמצאו תמיד סוחרים "טובי-לב", שרואו צורך לנחים את אחימאיר, השומע קצת ערבית: "חבלה לא תקבלו, שכן אין נוהגים לחולות בפלשתין לא, נאסראני" (משמעות נוצרים) ולא, יהודו. לא, אעדאם' (מיתה) לא תקבלו, לכל היתר מאסרי-עלם, ומאסרי-עלם אינם אלא חמיס-תש' (חמש-עשרה שנות מאסר), וחמיס-תש' חן בעצם לא כלום..."

לימים נשנה ההליך זה של חומרה, והמשטר כלפי השלושה היה ליבראלי כבר בחודשי-העלילה הראשוניים. אפילו הרג'נט האירי, שעלה פיו נשך כל דבר ב"חabs" (בכלא) יפה, נגה מתינות. גם הוא נאלץ להרכיב ראש בפניו דעת-הקהל שנחגבה בקרב הסוחרים והאסירים הערבים. תמים היה סרג'נט זה, תמיותו של בן לעם צפון אירופי. עיניו ה"מיימות" לא ראו סביבו אלא רוצחים, בני-המורחה, ומשוכנע היה, כי שם ב"חלונות הגבוזים", יושבים בעלי "כוכבים", הבקאים בכל "שבע החכמתה". מי הוא איפוא שינסה לחקור במופלא ממוּנוֹ כדי לברר אם אשמות השלושה ואם חפים מפשע!...

ברם, לא ביום אחד נמס השlag. בראשונה כלאו את השלושה בתאים נפרדים. איש איש הוציאו אל ה"חאכורה" (חצר הכלא, לטיוול). אחריך החלו מוציאים אותם בצוותא, ולבסוף כלואו בתא אחד. בראשית העלילה הוחזק כל אחד מן השלושה בתא בודד, והדבר נעשה, כמובן, לפי פקודת מגביה, אף שפעמים היה זה למורת-דרוחו של אותו סרג'נט אירי. המדבר בעיקר בשלהי דקיותא, כשהעונת הפשעים היא בעיצומה וכלא יפו מלא מפה לפה. עבודתו של הסרג'נט לא הייתה קלה, כי היה עליו לפני פנות שלושה תאים בשביל שלושת ה"מיוחסים"....

כוונת השלטונות הייתה, כמובן, לשבור את רוחם של השלושה

כתוצאה מישיבת בבדידות, למען ירגיש כל אחד מהם, כאילו הפקירוהו לנפשו וモטב לו "להודות על הכל", ככל שישימו המעלילים את הדברים בפיו. ביחוד תלו המעלילים תקנות מרובות בשטח זה בקטן שכחורה, בציבי רוזנבלט. מאחימאייר נושא מעיקרא, ואשר לאברשה, הרי עמדו מיד על אופיו המוצק. אותו לא יוכל לא לשבור ולא להוליך שולל.

כעבור שבועות אחדים שוניה אורח-היהם של השלושה מן הקצה אל הקצה. כל אחד מהם הושך אל תוך תא מלא פושעים ערביים. המעלילים שינו תכיסים ועלו על דרך חדשה — היא דרך הפרובוקציה. בידוע, שבקרוב כל מנין אסירים פושעים, היושבים בתא אחד, לא יחסר גם כזה, הנימנה על חלאת המין האנושי, מן המדור התחתון, והמוכן לשתח עצמו בכל פרובוקציה ותהא זו השפה ביתר. ושוב נבחר ה-"בנימין" שבשלושה, צבי רוזנבלט, להיות "שפן הנסיניות". אל תא הווא משה כהן, הגנב המועד, שלימים הסכים להעיד עדות-שקר, תמורה הבטחה להקל בעונשו כי "הקטן סיפר לו הכל". אכן, מן הרואי לציין, כי עדיה-התביעה החשובים ביותר כנגד צבי באו מן העולם התחתון, ובראש וראשונה הייתה זו רבקה פיגין, שאיתה לא העז, בסופו של דבר, אפילו הקטיגור שיטרית להעלות אל דוכן-העדים. אבל משה כהן, כאמור, הווא כעד, וחיש-מהר עמדו הכל על טיבו. ככל שהשתדל שיטרית לעזרו ברוחה לא יכול היה אף הוא, בסופו של דבר, בשעת חקירת שתיז'ערב של עד-משטרה זה, שלא לפרוץ בצחוק...

וכשעומדים אנו בפרשת הפרובוקציות, הרי אין לפסוח על הלחץ שהופעל על השוטר היהודי היחיד בכלל יפה שנדייע ושלושה בשם יהודה. לאחר מעשה סיפר, כי קצין אחד נתן פקודה מפורשת להושיב את משה כהן בתאו של צבי רוזנבלט. רבות ידע אותו שוטר היהודי, אך רק מעט מן המעת סיפר לאחימאייר.

מטעם המשטרה הוצע לו ליהודה, שיעיד, כי אברשה וצבי ניהלו משא-זמתן עם عبدال מג'יד, בניסיון לשדרו לטפל על עצמו את האשמה לרצח ארלוורוב, אך יהודה מיאן להעיד עדות שקר וחדים מספר לאחר מכון התפטר מן המשטרה.

לימים, כאמור, משחונגה המשטר הליברלי בכלל יפה, פונה בשביל השלושה תא מיוחד. רק כפעם בפעם היה הסרג'נט פורש על הריצפה,

ליד מיטות השלושה, "בורש" (מזרן), וمبקש מן השלושה רשות להלין בהתאם אחד הנערבים הערביים, פושע, מהשש שהוא לא יכולו האסירים הערביים בתחום אחר לכבות את יצרם ויבאוו לכל חטא משכוב זכר...

אל החקירה המשפטית הובילו השלושה על-ידי שוטר אחד או שניים לכל יותר, בלווית משמר קל ביותר, ואילמלא מרווחה של מלכות, אין ספק שהסרג'נט האירי היה משלח את השלושה לבתי המשפט בוגם, שהרי תמיד היה חסר "כוחות-עובדת"... מה טעם להעמיד פמליא ל"פושעים" כאלה, שבלאו הכי סופט להשתחרר? בכך נשכנעו במרוצת הזמן, משהכירו אותם מקרוב, ועל כל פנים, סמור ובטוח היה, שאיש מהם לא ינסה לברוח... אבל, פקודה היא פקודה. כבר היה אברשה מתלוצץ: "הממשלה הייתה מאושרת אילו ברחנו. אבל אנו לא נسب לה קורת-דרכו זו..."

ניתנה האמת להיאמר, כי בהמשך הימים החל מהלך המשפט לשעמם אפילו את השלושה. חסド עשה איפוא עם אחימאיר המהנדס שלוגר, שהיגר לו לבית-הכלא דורון בצוות כל כתבי המספר הרוסי לאסקוב. לרוב היה אחימאיר משקיע עצמו בקריאה עד כדי שכחת מצבו, ופעמים היה תוקף אותו הרהור מוזר: מי יסיר עפר מעיניה, לאסקוב, והיית נוכח לדעת, עד היכן נתגלו כתבייך: אסיר יהודי בכל אנגלי, בקרוב פושעים ערביים... ספר ספר וגوروו שלו.

כטוב לב הסרג'נט האירי עליו הניח לאברשה להתעסק בהכנות הארוחות בשביל השלושה במטבח שבಚדר ("פאדוואר" בלשונו הבריסקאית של אברשה). אברשה פסק: "לעת-עתה אני חי וכל עוד לא-חלו עמי רזה אני לאוכל טעם, בריסקאי, ולא את האוכל המבוא ממסעדת תל-אביבית". ומazon החלו להביא "חומר-גולם" מן החוץ ואברשה הוכיה בקיאוותו במלאת-הבישול, כיאה ל"קאפטיר-נאמוס", הוא מנהל-המשק ביחידת התותחנים שבצבא פולין.

ומהקללה להקללה: דלת התא של השלושה נשארה פתוחה לרווחה משך כל שעת היום, בעוד שאסירים ערבים, בין שהם אסירים "חראמה" (גניבה) ובין שהם אסירים "אשה" (מכות), כלואים היו בכל שעות היום והלילה. וכך הייתה הרשות נתונה לשלוות האסירים. הנאשימים ברצתה, להתחלק ב"פאדוואר", ככל העולה על רוחם ובכל שעות היום, תוך הפרה גלויה של ה"רגולישינס" (התקנות)...

ולא „רגולישין“ אחד הפלר הסרג'נט, שכן מטיבם הדברים — עבירה גוררת עבירה; עסקי טבחות מצדיכים סכין. סכין בידו של חשוד ברצח? — ככלום יש לך „חרתי דסטרי“ חמור מזה? אמן, במטבחו של כל סוחר הסכינים פגומות הנ, עד שקשה אף לבעז בהן את הפתן, ולא עוד אלא שבמתקoon „مولקים“ את „ראש“ הסכין מהמת הזיהרות: אפ-על-פייכן, סכין היא...

בין כה וכח הקץ הקץ אפילו על הקץ הארץ-ישראלית הארוור, ובא הסטיו עטור החן המיחד לו, — עונת העצב שבתקופות השנה. יומ-סטיו בין השימושות בתחום כתלי הסוחר — עצב כפול ומכופל שורר בו. לאחר כל המותת היום יורדת לפטע „מרה שחורה“ מיווחת במנת על השלושה. הסוחר, העומד על המשמר, אוסר במגע על השירה המתפרצת מתוך הסוגר, ובלית ברירה שוקעים השלושה בדממה כבדה. עם זאת, יש בעצבות זו גם מן המתיקות: אתה מתחיל לעלעל בספר זכרונותיך, חזר אחורי ומחזר בדרכיו המוזרות של הגורל, שעשאך קרבן לעלייתך, ואשר בראש הדוחפים אותך אל הגדרות עומד עתה ברל, — זה שראה בר בשתו אחד מטובי תלמידיו... ושם למטה, בככר המרכזית של יפו, עולה קול המונה של עיר-נמל מזרחית, שוקת תנועה בעונת שיווק התפוזים. אורחת גמלים עושה דרכה אל הנמל, וכל גמל צועד צעדיו בטוחות, עמוס תיבות בהיירות- מבחיקות, שבעד חרכיהן מביצבים התפוזים הירקרקים- חמוצים, שעתידים להיות זהובים- מתקתקים בהגיים לנוננה. בפתחי הים הולכת ומחלכת חשות עננים, שהשחור והגדול בה בולע בוה אחר זה את חבריו הבהירים, ולא נודע, כי באו אל קרבו...

אותה שנה חל ה„ראמאדן“ זמן קצר אחרי החנוכה. עם שעת שחר סתווי, עת עירבה עלייך שנת חלומות והרהורים, נשמע לפטע קול יריית תותח. אברשה קופץ ממשכו אחוז-בלחות: „חלבשו חיש-מהר“, הוא פוקד, „מי יודע מה קרה!“ ואחימאיר ממהר להרגיעו: „לא קרה דבר. ראמאדאן“. חזון מרהייב-עין הוא מראה כי-כבר העיר המוסלמית בהגיע הבשורה לקהיל ה„אממיןינט“ על הפסיקת הצום. ממרומי הקומה השנייה של בית-הסוחר אפשר היה להשקיף על פני הכיכר המרכזית של יפו, מגדל השעון וה„סראייה“, שכעbor שנים אחדות פוצץ על-ידי אנשי לח"י. מרחוק נראה פס הים, שהכחיל והלק כל שהלכו ונתקצרו הימים וגבר והלק הקור...

פרק יז פרשת עבדול מג'יד

תקופת ה-"קרשצ'נדו" השנייה במשפט העיליה קשורה בפרשננות עבדול מג'יד, בינוואר-פברואר 1934. בפרק זמן זה של החקירה המשפטית היה הגיבור הראשי לא הבוחר מבריסק דליטה, אלא אחד ה-"שאבאב" ממאנשיה, — זה הפרבר היפואי, שבתקופת העיליה השנייה והשלישית הפריד בין תל-אביב לבין הים, ואשר עם כיבושו על-ידי האצ"ל הפך לתל-שםמה עד עצם היום הזה.

*

בצהרי יום אחד בשלבי הסתיו ישבו השלושה באפס מעשה על ה-"גוזטראה" שבקומת השניה בכלל יפו. החקירה התנהלה בעצמות ופעמים אף הילכה שעומם לא רק על הצופים באולם, אלא גם על הנאשמים עצמם. עתוני בוקר אותו יום כבר נקראו ונישנו, אף נתפרשו לפני בוא שעת הצהרים. גם קריית ספרם הייתה לזרא, שהרי רק לעיתים רחוקות בא לדיין ספר שרוחו הולמת את האוירה המיחודה בה אתה שרוי. מועקה מיוحدת ירדה על השלושה, ודומים היו לצוות של אניה בלב ים לאחר שככה סערת ים אחמול ותוך ציפיה לסעירה חדשה העומדת להתחולל ביום המחרת. בכל חrifותה העמודה הבעייה: *לידך "להרוג" את הזמן?*

ברם, בחיק החיים צפונות אפתחות, ואמ בחיים סתום כך, על אחת כמה וכמה בחים, שקיימות אבן עבים וסורגי-ברול סוגרים עליהם מסביב. אין לך מקום משעם יותר מאשר חצר בית-הסוהר. וכי מה עשוי להתרחש בשטח-מרובע אפור זה, שבורכתי עומד מבנה מוארך, גמוד-קומה, שכל בשר ודם ניזק לו?

והנה, לפתע, הפר את דמות-ההשעום צבי רוזנבלט, הנער בעל העיניים המצחיקות, מלאות העיליות והמשובחה, שאמר בקול גלי-המעבר שלו: *"אברשה, משהו עומד להתרחש בפַּאַדוֹאָר..."*

מה היה מקור הרגשותו של ה„בנימין“ בחבורה? או שמא נתואה רק להשמע את המושג „חצר“ בניב האידי הבריטקי „פָאְדוּאָר“ לצורך קינטור שבידיות כלפי אברשה!

ואולם, צבי לא טעה. בפתחותם נראו בחצר סימנים מובהקים, כי אכן משה עומד להתרחש החטם בעגלא ובomon קרייב. הופיעו שוטרים בל ידועם ובל הכרונום. האם משמע הדבר, שהנה עומד להגיע „אורח“ חשוב אל ה„לוכאנדה“ — למלון — שלנו? (אסיר מושבע נהוג לכנות את בית-הסוהר בשם „מלון“, למדך, שאין הישיבה בו בחזקת ישיבת-קבע, אפילו כשהאסיר הוא „מוabd“, ככלומר, נידון למאסר עולם) והרי בזמן האחרון לא קראנו בעיתונים על שום מקרה רצח שייצאו לו מוניטין. ואולי אמת יש בשمواה, למרות הנסיבות של האסירים והסוחרים העربים כאחת, שאבורגילדה, השודד המפורסם מהרי אפרים, נתפס סוף סוף ונחבות בכלל?

וכך במפתיע היינו בחזקת מבקרים בתיאטרון, וממקום שבתנו במרומי ה„גאלורקה“ (היציע) חיכינו בקוצר-רוח לפתחת ההצגה. ואמנם, הפעם לא הישחנו זמירות, ו„המסך“ הורם ללא כיבוי אורות ולא הקשה ב„גונג“.

אחד האסירים, מבעלי ה„חמייס-תש“, ככלומר מלאה שנידונו לחמש עשרה שנות מאסר (וחזקה עלייו, שקיבל פסק זה לא על שום שהחדר „קריאת שמע של שחרית“), וכלן מלאה שביבלי בית-הסוהר נהיירות להם. הפטיר לעומת השלושה בעברו על פניהם תוך היחפותות לדרכו: „מסדר זיהוי!“...

נתמול לו איפוא מולו של אחימאיר לחזות בהצגה, שאינה מעשה של יומדיום. ולא עוד אלא שנמצאו לידיו שני מדריכים מומחים, שכבר נתנסו בחזיוון כגון זה...

שנתיים מאסירי ה„רַקֵּק“, מלאה שאינם נתונים בתחום פיקוחם של הסוחרים, ואשר על כן אפשר להעבדם בפרק, הוציאו מן ה„מאכטאב“ (המשרד) שבקומת-הקרקע שלוחן-משדי והציבו בטבורה של ה„חאכורה“ (חצר). שוטרים וקצינים לרוב התחלכו אניה ואניה וניניהם לבשו ארשת רצינות. דומה היה, כאילו היו עומדים הם ערבי פתרון בעית „פרפטואום מוביילה“, או לפני ביקורו של המנהל הכללי של בית-הסוהר שבארץ המאנדרטורית. שהועמד השולחן במקום שהועמד, בהתאם ל„רגולישינס“, והנה נתן אחד מבני ה„כוכבים“

אות בהניפו את "מקל-הנוועם" שלו, שנשלף לתכלית זו מתחת לביתו שחייו, ובחזר הופיעו עד מהרה מניין או תריסר חסר אחד "שאבאב", מהם בעלי פנים תמהות ומהם נפחים, ושוב נפוך במקל ומקומתי הקרקע הוצאה על-ידי שני שוטרים אסיר ערבי, "השחקן הראשי" של "הצגה", שדמה בחיצוניותו ובחליכותו לאותם ה"שאבאב", שהוזעקו אל החזר לא מן ה"מאכatab", אלא הובאו לכאנ מרשות הרבים.

כל חברות הצעירים הוועדה בשורה ארוכה, שראשתה בבניין הכלא הגבהה וסופה — בבית השימוש. אך נסתימרו הסידורים והנה מופעה בחזר ערבית רעלת-פנים, צעריה לימים, אם לדון לפי גזרתה, ואחריה צועדים שני שוטרים בעלי סרטים על שרוליהם.

לא עברו דקות רבות ובפקודת אחד הקצינים החלה העربיה צועדת לאורך שורת הצעירים, ובגיעה אל מחצית השורה נעצרה ולא כל היסוסים הצבעה על הברנס שהוצאה מן ה"מאכatab". מיד פרץ המזהה מן השורה והטיר על העربיה ממיטב הקללות שבלבסיקון הפרבר היפואי. אך גם האשה לא טמנה ידה בצלחת והחזרה למגפהמנה אחת אפיים. ובעוד חוות שוטרים בין האסיר לבין האשה, מתישב אחד הקצינים אל השולחן ומתחילה רושם מהירות ומtower כובד ראש את דברי הניצים, مثل למפקד יחידה צבאית, החש למסור לרמטכ"ל דוח על נצחונו...

באותו מעמד לא העלו השלושה אף בדמיונם. שאotta "הצגה" אינה עניין אך ורק של "הסלאבים בין לבין עצם", ככלומר סכסוך בין "חמולה" (משפחה ערבית) אחת לחברתה, אלא שנוגעת היא בעקביפין גם בעניין שלהם. בשעת מעשה לא העלו על דעתם, כי העzieר הוא עבדול מג'יה, והאשה, שזיהתה אותה, היא אמרו — ואולי אשתו — של הנרצח לוטפי אימאם, ספר מיפו, וכי מקרה זה של "גומ" (גואלה דם) עתיד למלא בזמן הקרוב ביותר תפקיד מכريع בגורלם...

אבל לא עברו אלא ימים ורינה עברה בבית-הסתור: "עוד מעט והשלושה חופשים". כפעמם בפעם היה ניגש אסיר ערבי לאחד מהם וקורא לפניו בקול שופע בטחון: "איןתה פראג'" (אתה חופשי). בראשונה לא שמו השלושה לבם להכרזות אלו; דברי ניחומים בعلמא הם: אבל משחורו ונישנו הכרזות "חגיגות" אלה והפכו לכעין "קלא דלא פסיק", החלו השלושה מנסים להתחקות על

פsher הדבר. אם לא דבריניחומים הם ולא דברילצון, הרי, לכל הדעות, פרובוקציה משטרתית יש כאן, ומכיון שכן, החלטת אחימאיר לחתם דברים עם אורפלி, שמא יכול להלה להסביר לו מה מתרחש מאחורי הפרגוד...

ואולי ראויקדם לכל להציג בפני הקוראים מבני הדור הצעיר ובבני העליות החדשנות את יוסף אורפלி:

לאחר מאירוע אב רפואי עשתה המשטרה המאנדרטורית את רצון הממשלה המאנדרטורית והושיבה על ספסל הנאשימים שני יהודים בעוון רצח ערבים בזמן הפוגרום. כך באה ממשלה המאנדרט על סיפוקה בחתירתה אחר מדיניות שיש בה מושם שיווי משקל בין שתי העדות הגדולות בארץ. שני היהודים אלה — שמהם חינקיס ו يوسف אורפלி — נבחרו איפוא כ„עיריים לעוזול“ למדינות קולוניאלית מובהקת זו. עם זאת, לאחר שמתוך עשרות הרוצחים הערבים מחברון ומצפה, ביניהם גם אנשים, ניתלו רק שלושה, ויתרתם נידונו רק לתקופות-מאסר ארוכות. היתה להם גם נפשם של שני היהודים אלה לפוליטה.

בתחילתה נידון אורפלி על-ידי בית-הדין למוות, אך אחרי־כך הומתך דינו לעשר שנות מאסר. בבית-הדין הוכח, כי אורפלוי ידה ערבים מגג ביתה, ובמעשה זה אין, כמובן, לחפש שום אידיאולוגיה. הואיל והוא לא ידע לקרוא וכתב, לא זכה שיגה עליו ה„מאור הגדלן“ של „ברית שלום“. רגשותיו הטבעיים, ללא חכמנויות ופלפול, היו נור לרגליים בכל מעשו. הוא השתייך אל אחד משבטי ישראל הנידחים, ואולי אף נזול בעורקו דם עשרה השבטים! עד כדי כך לא יכולנו להעמיק חקור. היהודי מזרחי היה, בעל גוף מסורבל, שהלך ועבה בשל מיעוט התנועה בכלל, בעל כרס ופנים דשנים. „פימה עליי כסל“. דומה היה לאדם העשווי קפלים-קפלים, ה„מכמים גלים“ כל אימת שצד עלייהם באון. אותה שעה התנסה מעל „גליי“ הכרס „גלו“־הזהה המבotta, שנשחפה כלפי מטה, כשי אשה על סף הזיקנה. מאליו מובן, שאף מלבשו היה מלובש מזרחי: גלים צבעונית ארוכה בשבת ובימים טובים ומכנסיים ביוםת החול. גלים־שבת שלו לא סתם גלים היה, אלא שוויותה לאורפלוי מראה של אשה בחודש השמיני להרinya. וזה דבר מכנסיו־אברקיו, כמוום כשק רחב, מנופה, שמקצתו התחתון משתרבבות לצדדין שתי „זרבוביות“, שהחיקיט נאג

בזה מנהג קמנזנות, וחידה היא ותהי לחידה, כיצד היה אורפלி מצלה
לדוחוק בוקרי-בוקר את רגליו לתוך „זרבוביות“ אלו...
ברחבי בית-הסוהר התהלך אורפלி כבתוך שלו; משומס-מה לא
הכайдו עליו השלטונות את היישיבה, וכשהועבר מן ה„סוג'ון“ (בית-
הסוהר) בירושלים ל„חאבס“ (כלא) יפו, החלו לבקרו יומיום נשותיו
השתיים, והנהלת בית-הכלא השימה עצמה כל-ארואה. לעומת היה
היה אורפלி מתחנה לפינה נידחת פעמי האחת ופעם עם צרתה.
פנה איפוא אחימאיר, כאמור, אל אורפלי וביקש ממנו להסביר
לו את פשר שיחתם של יושבי-קרנות בכלא יפו בעניין השלושה,
ועל שאלה זו פסק אורפלי בקיצור נמרץ, כדרכו, ונתן לו תשובה
שאן להרהר אחריה: „איןתו פראאג“ (אתם חופשים). דברים אלה
אמר בפסקנות של אב בית-הדין העליון, וכשהשגיח בסימן השאלה
בפניו של אחימאיר, פתח במסכת פילוסופית ארוכה, שאיאפשר היה
להבינה לא רק בשל עומקה, אלא גם בשל שפטו של אורפלי, שהיתה
בליל של מורכית, ערבית, ארמית ועברית. — היה הלשון שהיתה
מדוברת בראשית המאה הנוכחת בפדון ארם-חאן, היה אורפה.
כש מסר אחימאיר לשני חבריו בתא דין-וחשבון מפורט על שיחתו
עם אורפלי, שקל למיטרפסו מאברשה: „כמה פעמים זההרתי אתכם,
אבא (כל אימת שעלה נושא רציני בשיחה, נהג אברשה לפנות אל
אחימאיר, אפילו לאחר שבתם בצוותא כמה חדשים, בלשון נוכח
רבים), שעליינו להיזהר מפרובוקציה. חינקיס הוא אחד, מהם (משמע,
איש מפאאי), לא כל שכן אי-אפשר לסמוד על אורפלי, שהרי אם
יובטח לו משהו, לא יוכל אי-אפשר יהיה לו מי המבטיה. ברורו, כי המשטרה
מדברת מגרונו של אורפלי ויש להתכוון לפרובוקציה. מכאן ואילך
אסור לנו לדבר אל איש, לא אל אסיר ולא אל שוטר, אפילו מפני
הסוחר אב-סולימאן יש להיזהר, ואפילו מן השוטר יהודה...“
את דרישתו סיים אברשה באידיש ברישקאות: „מען דארף זיך
פיליעווען“ (יש להיזהר)...

את עצמו ראה אברשה כמחוסן מפני מזיקים אלה, מה שאין כן
אחימאיר, שהרי „אתם מלומדים“, אינטלייגנט, ובעיניו היה המושג
„אינטלייגנט“ זהה עם אדם תלוש מן המצויות, בלתי-מעשי, פטפטן
וחסר-אחריות. ודעתו זו של אברשה מצאה לה, לימים, אסמכתא
בתקופת משפט ה„בריוונים“, כשהתחילה הקטיגוריה מוציאה מבית

גנוזיה את כתבייהם של חברי "ברית הבריונים". לעומת זאת טען אברשה מרות: "כל הצרות ממקורן מן הכתובנים..." לשוווא ניסח אחימאיר לנחמו. "זכתה ברית הבריונים" ומלאתה-התעומלה שלה נעשית בהצלחה רבה על-ידי דוב הו ובכור שיטרת... ומשלא נשתכנע איש-шибחו, הוציאו אחימאיר "קלף אחרון" שלו בפולמוס, שדריך היה לסתום את כל טענותיו של אברשה; הוא תלה עצמו באילן הגדול ז'בוטינסקי שמה שגם הוא הניחו "במבנה מסוימים סופר...", אך על כך השיב לו אברשה בחרטיזם: "מה אתם משווים, אחימאיר, את הسابא' לכל מני עוברים על לאו של בל תשחית ניר..." ומני איז הפכה המימהה "מען דארף זיך פילעוען" לסייעת-חיים בבית-הכלא.

★

בבוקרו של אחד מימי החורף ההוא נשמע ברמה קולו של השוטר החורני ב"מארדאוואן" (מסדרון) ה"חאבס" (הכלא) של יפו: "סטאסקי, רחננואט, אבודחמאר, ממחממה!" והוא אומר, השלושה נקראו אל אולם בית-הדין. כל אימת שנדרש שוטר ערבי זה לבטא את שם משפחתו של אברשה, בעל הצלצול הסלאבי-פולני, ואת שם משפחתו של צבי, בעל הצלצול הגרמני, דומה היה כאילו הוגرسו שינוי בחץ, ואשר לשמו של "הנאשם השלישי", מעולם לא נתכח הלה על סוד הדבר, אם סיירסו השוטר בשוגג או בזיה, — אם מעשה קונדס היה זה, או פרי שנאת עמי הארץ לתלמיד-חכם, או שנאת ישמעאל ליצחק... ואולם מי שם לבו לדברים אלה של מה בכך, כשהוא מחזמן למשפט! עצייר, העומד להתייצב לפני שופט בשר ודם, נהוג בדרד כלל "לסלסל בשערו", כדי לשווות צורה היגיונית להופעתו, וזה, כידוע, נקנית ברוחיצה, בסיכה ובבגדיד-שבת. כלום באמת עשויה הופעה חייזנית להשפיע על השופט, שגם הוא בסופו של דבר אינו אלא בשר ודם ומתחווה להתכבד כשר וכגדול? מי יודע...".

עד שלא הגיעו השלושה באותו יום לבית-הדין לפקח אחימאיר כמה דברים עם השוטר הבריטי, שנילווה אליהם בדרךם מבית-הכלא עד בית-המשפט. נחברה, כי הלה הוא ליד מאנצ'סטר, אף סיפר, מתוך געגועים על ביתה בשבח עירו ועל התעללה המחברת עיר-תעניה מפורסמת זו עם ליברפול, וכבד רצה אחימאיר להסביר

למלואה, מה גדול היה תפקידו של מאנצ'סטר בעיצוב חייה הפוליטיים של אנגליה, כעיר-מעוז לliberalism, אלא שנרתע ברגע האחרון: כלום באמת יאה אנגלי ללימוד תורה מפני "גיטיב", החשוד ברצח?... בין זה וכזה וה"לבודה" הגיעו אל ה"מחכמה". בפתח הבניין צבא המון סקרנים, כבאים הטובים" ההם, ב"ירח הדבש" של העלילה. אבל אם לא היה הבדל במספר הסקרנים, הנה היה עם זאת הבדל בטיבורם. אז רבו המתקhalים מאנשי מחנה המעלילים, ואילו עכשו — מאנשי המחנה שלנו. לא היה צריך אדם להיות מחונן בחכמת הדיווקנות כדי לעמוד על עובדה זו.

לא מיד הוכנסו השלושה אל האולם, בו התנהלה החקירה המשפטית, כמים ימימה, אלא אל חדר צדדי, ובעוד פניהם מדרש פליה והנה מופיע סמיואל ואומר להם בגרמנית ה"אוכספורדית" שלו: "המשפט עומד לפני פניה וזוקק אני ליפייכו מחדש מכם". מיד עונה לו הזקן שבשלושה: "אדוני הוא הסניגור שלנו. מאת האדון ז'בוטינסקי ניתן לו חופש-פעולה גמור, ומכל מקום, הרי אין דרכו של הרופא לשאול בעצת החולה..."

לאmittו של דבר לא היה סמיואל זוקק ליפייכו רשמי מאת השלושה, אלא שעורקי-דין היה בכל רמ"ח אבריז ודיקדק בתקנות ה"פרוצדורה" כחות השערת. מיד שלף מתיקו גלייז-נייר והחתים עליו את השלושה, שבאו על החתום מבלי שטרחו אף לקרוא את הכתוב. לאחר שהשלים את המשאותן הקצר עם לקוחותיו, הוכנסו אלה אל האולם המוכר וישבו על הספסל הצר והקשה.

הציפיות באולם הייתה קשה מנשוא. בשורת העתונאים הכיר אחימאיר פנים חדשות — משה סמילנסקי וגד מכנס. יחשו של סמילנסקי לעילית-הדם היה ידוע. היו אלה השנים המזהירות בחיי סמילנסקי, איש הציבור והסופר. באותו זמן עמד בראש התאחדות האיכרים והוא עורך המTHON של "בוסטנאי", הטוב בשבועונים העבריים מאז "הדור" של פרישמן ו"העולם" של דרויאנו. בתקופה זו העמיד סmilנסקי את כשרונו וכוח-אישיותו לשירות הלוחמים בעילית-דם. מה צר, שלא עברו שנים מרבות וזיקנותו של סmilנסקי ביחס את זהה צערות...>.

הופיעו בבית-הדין של גד מכנס, מאנשי פתח-תקווה, לא הפתיעו את אחימאיר. מכנס נימנה, כידעו, עם ה"בזועים" — זה כינוי-גנאי,

בו השתמש מנהה השמאלי כלפי האיכרים — והללו, ביחיד בני הדור הראשון או השני של "העליה הראשונה", לא הכויבו ברובם הגדל בימים הגורליים.

על רגל אחת הסביר אחימאיר לשני ידידיו לאISON מה טיבם של שני האורחים היושבים על ספסל העתונאים, ובתווך כך הספיק גם ד"ר בז'ימייני, עוזרו של סמיואל בסניגורייה על רוזנבלט, לבאר את פשר ההמולה בבית-המשפט: "חל מפנה במשפט, נמצאו הרוצחים!" אחימאיר: "מה, כלום יושיבו עתה על ספסל-הנאשימים במקומנו את המעלילים?"

בז'ימייני: "הנה אחימאיר את הבריונות שלך. הרוצחים הם ערבים ומכנס מלא תפקיד חשוב בגילויים אלה..."
בתוך כך נשמעה צוחתו של שם בית-הדין: "מתכמה!" (בית- המשפט) ויבוא בודילי, ובהיסוס רב שבאיירצון התרכום אחימאיר בכבודות לכבודו של אותו בטלן אנגלי צבוע...

אך שקע בודילי בקורסתו ומיד קם סמיואל מכסאו. וسمיאול מנהג אנגלי בידו, ככל שהענין חמור יותר, כן קשה על סמיואל השימוש באוצר-המלים ה"אוכספורה" שלו. לרגע קט דומה, כאילו ניטל הדבר מפיו, וכайлו הותקף בחצי תריסר מיחושיד-גוף. ככל שהענין מתחילה לקבל חשיבות, בה במידה יש להפגין כעין אדישות שבלא-aicftiot. זה טיבו של האנגלי וכך מנהגו, בין שמדובר ב"קיס" (משפט) רציני ובין במירוץ סוסים. ו מבחינה זו היה סמיואל אנגלי לכל דבר, אף שבעומק לבו שנא את הבריטים הקולוניאליים ומעולם לא מחה להם על שבובו לrisk את השליחות הציביבלו-ציונית של המערב בארץות המזרח.

הפעם נתקשה איפוא סמיואל בדיורו, משל הרבה בישראל, שבע שנים, כולו מיחושים-מיחושים, המטופל בסוגיה מסובכת. ואמנם, קשה היה לרדת לסוף דעתו של סמיואל. עם זאת נתרבר מכל הליכת "סחו-סחו" שלו, על "קצת הבהירונות", כי הוא מתאונן מרה באוני כבוד השופט על המשטרה ועל "ידידי" שבצד שכגה, וטען, כי אין נוהגים מנהג ג'נטלמנים. האם עליו, על סמיואל, להיוודע דרך צינורות פרטיים, כי בידי הקטיגורייה מצוי חומר נוספת על ה"קיס" זהה, והיא מהרישה? זה אינו "משחק הוגן" ומשום כך נעלם סמיואל עמויקות...

מכל נאומו של סמיואל הסיק אחימאיר מסקנה מרוחיקה-לכט לגבי האנגלים: אצלם לעולם אי אתה יודע היכן מסתתרים הנינים ומתחילה הצביאות. מסתבר, שככל משפט דינו כדין משחק כדורגל בין ג'נטלמנים, ובמקרה דנן משמשים ראשיהם של שלושה יהודים תפקיד של "כדור-הרגל"...

בעצם לא נשא סמיואל דברים, אלא פلت מלים ואנחות, ומשסיטים הצניח את גופו המסורבל אל כסאו. לאו אמר ודברים הסב בודילי את ראשו לעבר שיטרית, כ厶בוקש לומר לו: אמנם אין ג'נטלמן, כי "נייטיב" אתה, אבל אני, שליח הוד מלכותו, מוכן לשמעו גם את דבריך. מובן מאליו, שזאת לא אמר בודילי מפורשות, אלא הכרת פניו ענתה בו, כי לך נחכו...

מיד קפץ שיטרית מכסאו כנסוך נחש, מלא תרעומת קרימון על חברו הנכבד מאד שבצד שכנדג". איך יתכן לחשוד במשטרת המאנדראט, הפעלת שם הוד מלכותו בחלק זה של הקיסרות, שאינה נוהגת בהגינות! אין לה למשטרה תפקיד אחר מאשר להקל על הסניגוריה! כבוד השופט כבר נוכח לדעת, כי הסניגוריה עושה כמעט יכולתה לעכב את מהלך המשפט וمبזבזת את הזמן היקר... ממשנה בדבר מיסמרק שהלך לאיבוד, לאו שמה טענה. מה פירוש ההלך לאיבוד? ראשית, אין אלו בטוחים כלל, שאמנם היה מיסמרק כזה. אמן, השוטר שרמייסטר העיד על כך בשבועה, אבל האם אדוני השופט מוכן להאמין לדברי כל עד? גם הקטינגוריה נכשלה באחד העדים, הרי הוא משה כהן, ולא רק כבוד השופט לא האמין לדבריו, אלא שגם אני לא האמנתי ואני מאמין. אבל, אין אלו מביאים את כל העדים, כי חסמים אלו על זמנו של אדוני, שלא סניגוריה. ואפילו ננית, שהיא מיסמרק שהלך לאיבוד. פעמים הולכים לאיבוד בחיים דברים יקריר-עדך יותר מesismark, שאין בו כדי להשפיע על גורלם של שלושת הג'נטלמנים האלה... ואשר לטענת הצד שכנדג בדבר עדים ערביים, שכאילו הodo בפשע, הרי לצעריו הרב עלי לאכזב את מיסטר סמיואל: הם לא הדו; הם שוחחו על-ידי מיסטר סטבסקי ומיסטר רוזנבלט, ואם על הסניגוריה טוב, יכולה היא להזמין

כעדים את העربים האלה, הנאשמים ברצח אחר...
דברי שיטרית אלה באנגלית לא אוכספורה-דית, אלא באנגלית,
השגורה בפי פקידים בינויים ברהמניים, בורמניים, מוסלמיים, ליבנ-

טינים, שברחבי הקיסרות של הוד מלכותו, אינם כתבתם וכלשונם, אלא לפי עיקר מהותם.

26 בינוואר 1934, יי' בשבט תרצ"ד, יום שני בשבת היה. אף שלא היה זה יומיששי הקצר, אלא זה שהל כמה שבועות אחריו, קיצרו הפעם בישיבת בית-הדין, בה נערכ שקלא-וטריה ממושך בין סמיואל לבין קפטן ריס, שמאפת חסיבות העניין טרח ובא במיוחד לשמש כבא-כוח הקטיגוריה, במקומו של שיטריה. הראשון טען, שעל הקטיגוריה להמציא לידי הסניגוריה את הודהותיו והודאותיו של עבדול מג'יד לפני שיווחلت, אם יש טעם להזמיןו עד במשפט, ולעומתו טען ריס, שאין זה מחובת התביעה להמציא לבית-הדין חומר, שאין בו כדי לסייע לשום צד, וכי הרשות בידי הסניגוריה להזמין את עבדול מג'יד כעד, אם רצונה בכך. ושוב חזר סמיואל על טענותיו, אך נzag בזיהירות,adam המהלך בין שביריזוכית ברגליים יחותה, לבלי פגע, חס וחלילה, בכבוד משטרת הוד מלכותו יתר על המידה...

שכלו וטרו השנהים שעה ארוכה, עד שפסק בודילי הלכה כדעת הסניגוריה: הוחלט, שעבדול מג'יד יוזמן להעיד רק לאחר שתסתתר ממנה עדויות ההגנה, והוא יופיע עד הקטיגוריה, שייקרא מטעם בבית-הדין, ובינתיים נצטווה התביעה לספק לسمיאל את התוצאות הנוגעות לפرشה.

אר פסק בודילי הלכהomid נצטווח המשמש ככרוכיה: "מחכמתה!" כל היושבים בבית-המשפט עמדו מספסליםם, לרבות הנאשימים, שלא הייתה ברירה בידם בלתי אם לנוהג אף הם כבוד בשופט המסתלק מן האולם...

אבל בטרם הוחזרו השלושים אל תאם, השפיך עו"ד קייזרמן, סגן של סמיואל בסניגוריה על אברשה, לספר להם על מה נסב הוועיכות בבית-המשפט: נודע לו לسمיאל, מפני היועץ המשפטי של ממשלה המאנדאט, כי נמצאת בידי המשטרה הודאותו של ערבי צעיר, הוא עבדול מג'יד מפרבר מאנשיה שביפוי, בrzach ארלווזרוב. ערבי זה נאשם בrzach ספר ערבי בשם לוטפי אימאם, ובעדותו במשטרה הודאה,

כִּי הָיָה נוֹכֵחַ בְּשַׁעַת רֶצֶח "הַיְהוּדִי" עַל חֻוף יִמָּה שֶׁל תַּל-אָבִיב. לִפְנֵי הַוּדָאתָו זוֹ הָיָה חֲבָרוֹ עִיסָּא דְּרוֹוִישׁ אֶל אַבְרָאוֹן ("הַצְּהָובָן") הַיוֹרֶה. חִקְרַת עַבְדָּול מְגִיד עַל-יִדִּי הַמְשֻׁטָּרָה נָעַרְכָּה בִּירוּשָׁלָם, בִּ-12 בִּינּוֹרָא, וְשָׁמוּעָת הַוּדָאתָו עָשָׂתָה לָהּ כְּנָפִים, אֶלָּא שַׁעֲכַשְׁיו טָעוֹן הַקְּצִין הָאָנְגָּלִי רַיִס לְהַדְּמָם, מִשְׁמָעָ, עַבְדָּול מְגִיד לֹא הַוְדָה, שַׁהְיָה נוֹכֵחַ בְּשַׁעַת רֶצֶח אַרְלוֹזּוֹרָוב. אֶלָּא מַאי? בַּתְּקוֹפַת מַעַצְרוֹ בְּכָלָא יִפּוּ בָּאוּ עִמוּ בְּדָבָרִים סְטְבָּסְקִי וּרְוֹזְנְבָּלֶט, הַבְּטִיחָוּ לוּ אֱלָף לִירֹות מְאַנְדָּטָוָרִוָּת וְלַהֲעֵמֵד לוּ עַוְרְקִידִין טָוב וּבָלְבָד שִׁיעַשָּׂה לָהּם טָובָה וַיַּטְיל עַל עַצְמוֹ גַּם אֶת אַשְׁמַת הַשְׁתָּתְפּוֹתָו בְּרֶצֶח אַרְלוֹזּוֹרָוב. לִימִם נָודָע, כִּי הַקְּצִין הָעָרָבִי שָׁאוּקִי בְּקָהְתִּיְהָדָד עַמְּ עַבְדָּול מְגִיד בְּתָאוּ בַּבִּית-הַסּוֹהָר בִּירוּשָׁלָם, וְשָׁם אָמַר לוּ מִפּוֹרְשָׁוֹת: אֵם יְוָדָה בְּרֶצֶח אַרְלוֹזּוֹרָוב, אַחֲת דִּינוֹ: "חַבְלָה" (חַבְלָה), וּבָאוֹתוֹ מַעַמְּדָ יִעְצָץ לוּ עַצְחָה נָאמָנה, שֵׁאֵם רֹצֶחֶת הוּא לְהִינְצָל מַתְלִיהָ עַלְיוֹן לְהַדְּמָם לְגַבְיוֹ כָּל אָתוֹ עַנְיִין שֶׁל הַהֲוָדָה וְכִי סְטְבָּסְקִי וּרְוֹזְנְבָּלֶט נִיסּוּ לְשַׁחְדוּ...).

לאחר סִיפּוּרִידְבָּרִים זֶה הַבִּינוֹ סְוּפִּיסּוֹף הַשְׁלֹוֹשָׂה אֶת פִּשְׁר הַהֲכְרוֹזָות הַנִּישָׂוֹת וְחוֹזְרוֹת של האסירים הָעָרָבִים בְּכָלָא יִפּוּ: "אִינְתוֹ פָּאָרָאָג'" (אתם חָופְשִׁים). עַבְדָּול מְגִיד סִיפּר לְמַיְשָׁהוּ מִן האסירים בְּכָלָא יִפּוּ, שַׁהְוָא נָכָח בְּשַׁעַת רֶצֶח "הַיְהוּדִי הַגָּדוֹלָה", וְהַעֲוֹף הַוְלִיךְ אֶת הַקּוֹל בְּכָל רְחָבִי הַכָּלָא...).

עתה נָתָמָת גַּם חַשְׁדוֹ שֶׁל אַבְרָשָׁה, שַׁהְמַשְׁטָרָה מַכִּינה פְּרוּבוֹקְצִיהָ, וְעַל כֵּן יִשּׁ לְהִזְהָר...

לְכָל שׁוֹפְטָה, שַׁהְצָדָק הַיּוֹרְדִי בָּלְבָד הוּא נָר לְרַגְלָיו, הָיָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת בְּרוּר, כִּי כָל עַנְיִין הַמְשָׁאִיזָמָתָן לְמַתְזָנְשָׁוָחָה, כְּבִיכּוֹל, שְׁבִין עַבְדָּול מְגִיד וּבֵין סְטְבָּסְקִי וּרְוֹזְנְבָּלֶט, לֹא הַומְצָא אֶלָּא עַל-יִדִּי נְבוּכִי הַמּוֹחִין שֶׁבְּמַשְׁטָרָה.

הַגָּע בְּעַצְמָן, הַשְׁטָח בְּתַחְוםֵי כָּלָא יִפּוּ מַוגְבֵּל בַּיּוֹתָר, אֲפִילּוּ בַּבִּית הַשְׁימֹשׁ אֵין האסִיר יִכּוֹל לְהַתְבּוֹדֵד לְנַפְשׁוֹ. בְּכָל — הַעַיְן צְוִפִּיהָ, לֹא רק מַחְמַת הַתְּפִקִּיד, אֶלָּא מַחְמַת הַשְׁעָמוֹם. יִתְּרַה מִזּוֹ: כָּל אָסִיר יִדְעָ, כִּי יָבוֹא עַל שְׁכָרוֹ אֵם יִאֱכַל קָוָרֶצָה שֶׁל חֲבָרוֹ, כָּל וְחֻמְרָא אָסִיר עָרָבִי, הַעֲשֵׂי לְמַצּוֹא, מַנְקוֹדַת-מַבְטַח הַמְשָׁטָרָה, עַרְוֹתִידָבָר בְּאָסִיר יְהוּדִי. בְּכָל מַעֲשָׂה כָּל שְׁבָקְלִים הַמְתַרְחֵשׁ בַּבִּית-הַכָּלָא נְעֹזָוֹת שְׁבָעִים וְשְׁבָעִים עַנְיִים בּוֹלְשָׁוֹת.

אַפְּ-עַל-פִּיכְנָן לֹא עַלה בִּידֵי הַמְשָׁטָרָה לְהַבִּיאָה, וְלֹוֹא גַּם עַד אֶחָד,

לא מקרב הסוחרים ולא מקרב האסירים. שיעיד על אברשה וצבי, שככיכול המתיקו סוד ביחידות עם עבדול מג'יד. ומה קל יותר מאשר להעמיד עד כזה? מבטיחים לסתור "סרט", כלומר העלה בדרכה, ולאסיר — הקלה כלשהי בתנאי ישיבתו וכבר הוא מוכן تحت עדות, ושלם על עשו, ישמעאל וישראל...

אבל נניח, מעשה גבורה, כביסיפורו של שלום עליהם "הקדירה", שאמנם עליה בידי אברשה וצבי למצוא מוקומ-יסטר בכלל יפו להסיח עם עבדול מג'יד באין-רואים ולשאת ולהת עמו על הפרשה. במקורה כזו נשאלת השאלה: מי היה המתרגם בין שני הצדדים? ה"שאbab" ממאנשיה, הסמוכה לתל-אביב. ידע קצת עברית, אבל אברשה וצבי, שעדר מסרטם לא היו בארץ אלא חדשים ספריים, לא שלטו בעברית אפילו באמת-המידה של ה"שאbab" ממאנשיה.

המשטרה שאהה, כמובן, להציג את המשאים-ומתן כמתקבל על הדעת מנקודת-מבט של שופט בריטי מאנדאטוריאלי, ולכך צירפה לעניין ה"שיכון", בתורת עוזר נגד, ככינול, לאברשה ולצבי, ערבי בשם סובחי זאבלאווי. הלה היה, ככינול, המתוך בין עבדול מג'יד, אחיו עבדול חמיד ויתר קרוביו מצד אחד, ובין ידידיהם של סטבסקי ורוזנבלט מצד שני. סובחי זאבלאווי היה ערבי יפוא טיפוסי, תושב עיר-גנמל ומעורב בין הבריות. הוא שמע גם עברית. זריז היה ובעל מלאכות רבות: היום יכול הוא להיות ראש למסיטים לעירכת טבח ביהودים ולמחרת — מתוך בין אפנדי לבין קרן הקימת, או סתום יהודי, בעניין מכירת קרקע.

ומי היו יידי אברשה ורוזנבלט שנTELו חלק במשא-זומתן? על כך לא יכולת המשטרה לחת כל תשובה. ובעניין זה אמן הרגיש עצמו אחימאיר "געלב" עלבן צורב עליידי... המשטרה. מה טעם ראתה צורך להרחקו מכל "חפקיד"? והרי הוא, הזקן בחבורה, שמע עברית ומקצת ערבית והיה יכול לשמשצד "אידי-אליל" בקשר... מה היה איפוא בעוכריו בפרשה זו? משומ-מה לא היה סמיואל סקרן לדעת ולא שאל את פי שיטרית, מדוע לא צורף גם אחימאיר למשא-זומן בדבר שיחומו של עבדול מג'יד: חידה היא ותהי לחידה עד עצם היום הזה, אחת מן התעלומות הרבות סביב רצח ארלווזרוב... משכפה ועלתה פרשת עבדול מג'יד בשער בת-רבים, הוועמד המעליליםשוב על פרשת דרכיהם, שכן ניתנה להם הזדמנות נפלאה

לחזרם מהם מן העלילה. ואולם, כבר אמרו חז"ל: "רשעים אפלו על פתחו של גיהינום אינם חוזרים". ברם, עניין זה של גיהינום אין בו ממש מנקודת מבטם של אלה, המכrazים על "לא אל". אילו היו אנשי-מוסר-זיוושר, כי אז יכולו המעלילים לצאת מן העניין בכבוד, וכשה היה נסוח ההסבר, שנראה היה כמניח את דעת הבריות: — רצח אחד מראשי תנועתנו העביר אותנו על דעתנו, ועל כן חיפשנו את האשמים בקרוב מתנגדינו הפליטיים. שזמנן האחرون החריפו את העמלותם נגדו ונגדנו. בעצם, משנחתלו הרוצחים, והם אינם יהודים והרצח לא היה פוליטי, משתתפים אלו בשמחת כל ישראל....

ואולם ברל, בנ-גוריון ונושא-יכליות הוא וגולומב, החמיצו את ההזדמנות להיסוג מעילית-הדים בכבוד תוך העמדת פנים כפאטריווטים. ואכן, הדעת נותרת, כי באותו יום שני חורפי, כונסה בדחיפות התיעוד צות של הוועד הפועל, ובוודאי נשמעו גם דעות בדבר הצורך להיסוג, לאור התפתחות המאורעות. אל שכן לא היה לו נעים לברל, התלמיד-חכם שבכונפה, כל העניין: מן הסתם לא שייר מלכתחילה, כי המדורה עתידה להתפרק בממדים נרחבים כאלה, ומה עוד, שסופרים, שאותם כיבד, כגון כ"ץ, דרויאנוב, רבניצקי, טשרניחובסקי, נמצאו הצד שכנדג; כן ידע, שאף ביאליק לבו אינו שלם עם כל העלילה. אבל מה לעשות עם הוא ועם גולומב? ברל לא העיריך מעולם את שני צנחרות הזהב" האלה. והעיקר מה לעשות עם בנ-גוריון המתעקש? בסופו של דבר הניח לו ברל העצמן, איש ה"שב ואל תעשה", לבנ-גוריון הדינאמי, להקדיח את התבשיל.... ידוע ידע ברל, כי במא"י כבר שוררת לעת זו את לא רוחם של א. ד. גורדון, י. ח.

ברנרד ואלייזר יפה, אלא רוח אחרת לגמרי....

הוחלט איפוא בוועד הפועל להמשיך בעלילה. "ויכבד לב פרעה". מוסד טוטאליטרי אינו מודה בשגיאותיו. האפיפיור אינו בריחטא. דין אחד לגביהם מרכזו המפלגה הקומוניסטית הסובייטית ולגביהם הוועד הפועל של "הסתדרות העובדים העבריים". ואף שהיה אותו يوم שני קצר, הספיק הוועד הפועל, עוד לפני כניסה שבת המלכה, לפרסם ולהופיע ברבים את העalon "בשער", בערכתו של יצחק בן-אהרון, מוציאר ה"סובייט" החל-אביבי של אז, ולהביא לידיית הציבור הרחב את טענת המשטרה: סטבסקי ורוזנבלט ניסו לשחד את עבדול מג'יד. ולאחר זאת התנbao שני העתונים הגדולים בפלשתינה (א"י) —

המשפט

"דבר", שופרה הרשמי למעשה של הסוכנות היהודית, ו"פלשתין", בטאוננו הרשמי למעשה של הוועד היהודי העליון, ברוח אחת, אף התרעמו על עצם החשד, שנפל על העיר ערביה "בונטוביים" ברצח היהודי, שהרי לא קרה דבר זהה בכל תולדותיה של ארץ-ישראל בתקופת שלוט בריטניה רבתי בה... והשמאל המעליל מוסיף להחריש בכל הנוגע לנסיבות רצח אחד ממנהיגיו עד עצם היום הזה...

פרק ית.

מאנשיה גוברת על צילסי

עם חשכה תעיתית באבק משעולי הפרוזיס שבקצות העיר. כולם של בני הארץ, של העربים שלהם. — — בעוד צעדים אחדים, במשועל אחר זה, זינק אחרי מאחד הפרוזיס איש עברי אחד בסחבות של טויזרקה אירופית וمعدור ישן על כתפו... אילו ניתן פה... יתום עובד! אח צער! ... הנו עלי היה להאר את עיניך, להטעמך יחסיאנוש! ... מגע נפש בנפש... מהיים... ובמשך דורות... במשך ימים רבים... ולא שום מטרה... ללא שום כונה... מלבד כוונת אח, ידיד ורע... שלומי לך, חבבי, — לחשו שפטוי ולבי המה לו ולמי. המשכתי את תעיתתי בחשכת ערָב.

י. ח. ברנר, מפנקס

עבדול מג'יד אל הינדי אל בוכרי ועיסא דרווייש אל אבראו היו, כאמור, שני "שאבאב" ("בחורי-חמד") מן הפרבר היפואי מאנשיה. בשעתו הייתה מאנשיה פרבר חדש של העיר הערבית, שנמשך ממנה כלשון ארוכה והפריד בין הים לבין תל-אביב. פריחתה של יפו הערבית באה לה, כידוע, מן המפעלים והבנייה הציוניים. מה פלא איפוא שהיה היה גם מרכזו השנהה הערבית, ומאנשיה, שהתפרנסה בדרך זו או אחרת מן העיר הערבית, הוצאה מתוכה פורעים לרוב. בשנים כתיקנן היה ה"שאבאב" של מאנשיה מעוריה בחיי תל-אביב, בה מתחלכות הבחורות לא רק ללא רעלת על פניהן, אלא גם ללא ליווי.

מאז ומתמיד הייתה העיר העברית גם מקור-משיכה בغال 'אורותיה', רחובותיה הסואנים, ביום ובלילה. מאנשיה הייתה קן של מרצחים וספקה חומר רב הן ל„עולם התחתון“ הפרטיו והן לעולמו התחתון של המופת.קשה היה לעשות הבחנות בטיבו של ה„שאבאב“ המאנשי ולבסוף גבול בין השוכב משכבי זכר לבין הפאטрист הפני-ערבי. מכל מקום, מעולם לא הצטינה מאנשיה בכל רומאנטיקה מוזחתה שהיא. אף שהיו תושבה מוסלמים, לא היו מזרחים מסורתיים, אלא לבנטינים במובן הגרוע ביותר של המושג הזה. בחללו של הפרבר עלתה צהנה, שהיתה יפה לעכברושים. והנה במאנשיה זו עמדה עיריסטם של עבדול מג'יד ושל עיסא דרויש, ילדי החוקים היו השניים: הם היו נאים לה והיא נאה להם.

בפרק זה, הדן בפרשת עבדול מג'יד, — האיפופיאה של עלייה-הדם, — הננו מציגים לעומת הפרסר הרפואי את רובע צ'לסי בלונדון ובתי, המסמל את רוחו ומזגו של הראש סמיואל, האינטיליגנט האנגלי הטיפוסי. עם כל ידיעתו להלך עם הבריות, בין שמדובר בטיעון בפני השופט הבריטי ובין בשיח-שיג שלו עם „לקוחותיו“, היה בו ישחו מן התמהונִי. דומה, כי תוכנה זו מצויה אצל כל בֶּן-אלביין, יודע-ספר. בשעתו היה הרובע צ'לסי מרכו לאנשי-הרוח של לונדון, כשם שהוא „סיטי“ היה מרכו לאנשי-הכספים שלו. רובע זה קשור בשמותיהם של ד"ר ג'ונסון מן המאה ה-18 וקארלייל מן המאה ה-19,

ובו נתגורר גם ז'ובוטינסקי בתקופת יצרת הגדור.

בשעה שעבדול מג'יד נחקר ארכות עליידי סמיואל, הרהר אחימאיר: זהו דורך בין בונית-הפרבר הרפואי, שספיק פושעים למכביר לארץ-ישראל, שעל שתי גדות הירדן, לבין איש-הרוח האנגלי, בן-חרובע הלונדוני. וכאשר נסתים „דור-שיך“ זה בבית-הדין ללא כלום, פנקודת-imbatt הסניגورية, טען אחימאיר בינו לבין עצמו במרי נפשו: נצחון עבדול מג'יד על סמיואל, הרהו נצחון מאנשיה על צ'לסי. ואפקם היה בסיום מאבק זה מן הסמל לגבי תקופתנו האומללה, בה זוכר „בנו השני של הסבא נוח“, ככינויו של ז'ובוטינסקי, על איש-הרוח. על תקופה זו התנבה הוגה-הדעות הרוסי ה„לבן“ ז'קובסקי פפאמרו: „חכם, המשמש ובא“. והמשפט, שהתנהל בארץ בשנים 1933–1934, אינו אלא בבואה לתקופה בה שלטו סטאלין, היטלר ובני-בליעל אפלים אחרים, שעלו אל הפיסגה ממוקמי ה„מאנשיה“

הבינלאומית. זה סוד הירידת הניכרת בתקופתנו, שהמירה את איש הרוח בפולחן הרחוב והשוק והקדירה המפלגית.

בסיוף של דבר נתרצתה, כאמור, המשטרה והעלתה את עבדול מג'יד אל דוכן העדים. הופעתו הראשונה בבית-הדין הפכה לסנסאציה לא קטנה מהופעתו הראשונה של אברשה לפני שופט השלום. עבדול מג'יד היה שמנמן, ולמרות ערביותו — בלונדי. גם שמי „אל הינדי, אל בוכאריה“. העיד, כי לא ערבי הוא לפני מוצאו; אפשר שאבות-אבותיו הגיעו לפולשתינה מאות ארץות המזרח.

חקירת שתיז-וARB של סמיואל נמשכה על פני כמנין יישיבות בית-הדין. אי-אפשר היה שלא להחפיע מאורך-רווחו של הסניגור, שלא עיף ולא יגע והמטיר על עבדול מג'יד שאלות כהנה וכנהנה, על-פי רוב הדרך של שחור-סchorה, פעם בנוסח אחד ופעם בנוסח שני, וחזר חלילה.

ובעוד סמיואל עומד כפוף-גב ומכבר שאלותיו, יושב לו בודיל-לייד השולחן ורושם בכובד-ראש את תשובהתו של הרגנש מעיבורה של יפה, مثل ישב התלמיד לפני רבו, אחד גדול וחכם, ורושם דברי תורה מפי „אורים ותומים“.

יפחדיפה ידע עבדול מג'יד, כי בתשובותיו יוכרע גורלו לחיים או למות. על כן נלחם על חייו בעקבשות. ועל כל שאלה שנשאל על-ידי סמיואל תשובה אחת בפיו: „מה אתה רוצה ממנו? סטאסקי והאד'ה זרייר“ (הקטן הזה), „שו איסמור?“ (מה שהוא?), כן רוזוואלט, הם שהביאו עלי את הווג'אראס (בלבול-מוח) הזה. הם הבטיחו לי כסף ועורק-דין טוב, כמו, „aicchiah“ (זקן)...

בבח-צחיק מודה לו סמיואל לעבדול מג'יד על המהמאה, ומיד מקטעו עבדול מג'יד בדבריו וسؤالו, ספק ברצינות ספק בלאג, אם אמון יאות להיות סניגورو במשפט רצח לוטפי...

سمיאול תורה וקורא באנגלית ה„אוכספורה-דית“ שלו קטעים מעדותו של סימה, ומשתדל להוכיח, כי עדותה עולה בקנה אחד עם עדותו הראשונה של עבדול מג'יד במשפטה. סמיואל קורא באנגלית והמתורגם קאמינץ מתרגם את דבריו לעברית, ועל כך עונה עבדול מג'יד מניה וביה: „סטאסקי לימד אותו להגיד ככה. סטאסקי יודע, כיצד קרה הדבר...“

כאשר מגיע סמיואל לפרש העקבות, מבקש הוא מעבדול מג'יד

להטريح עצמו ולהראות את ה„סורמאניה“ (הסנדל) שלו, והלה גענה לא שהיות מרימים את רגלו האחת עד לגובה השולחן וכמעט שתוקע את סנדלו בפניו של סמיואל, ומיד הוא מתרצע ומצדק: „...האיכר תיאר“ (משמעותו של סמיואל) הוא בוודאי קצ'ר-רווי ולכון הגשתי לו את רגלי קרוב אל פניו ככל שיכולה...“

ובמשך כל החקירה לא חסר, כמובן, סמיואל, משומם דרכי נימוס צ'לסי, מלות „טאנק יו“ (תודה) ל„שאבאב“ מאנשיה, ולמעשה נהג בו כפי שנוהגים בבן-אדם מן היישוב, לא כברוזח ודאי...

ולעומתו ידע عبدال מג'יד היטב את „חשבונו“ שלו ואת אשר לפניו. עוד לפני שהועלה אל דוכני העדים הוכרה לתפקידו כהלה עליידי המשטרה. קצין ערבי הסביר לו ברורות: „תיכשל בעדות — אחת דיןך: „אudadam“ (תליה), „חבלה“ (חבל)...“ ולכון היה عبدال מג'יד נסער ונפעם כל כך בנסיבות הראשונות להופעתו. השׁקח חשש מאד מן ה„חווכמה“ (עורק-הדין) הגדול, ש„סטאסקי“ הביא מ„לונדרה“ (לונדון).

عبدול מג'יד נרעש גם למראה הקhal הרב שמילא את האולם, קהל של „יאחוד“, ואפשר שפחד גם, בעמקי نفسه, שמא עלול קהל זה להחפרץ ולרוץ אותו نفس לנגד עיני השופט והשוטרים ב„עודה“ (באולם)...

אבל ככל שנמשכו הישיבות והלכו, כן גדל בטחונו של عبدال מג'יד, אף למד למלא את תפקידו באופן הטוב ביותר. משחקו נשתפר והלך מישיבה לישיבה, ולאחר כל הופעה זכה למhammadות רבות מפי הקצינים שהדריכו. וככל שנتابרכה, כי נבצר מסמיואל להוציא מפי את סוד הרצתו. ובעיקר אין הסניגור מצלה לחשוף את העובדה, שהעד מקבל הדריכה מדויקת לפני הישיבות, הלק מצב'רווחו של عبدال מג'יד ונשתפר. לפתע נוכח לדעת, כי השעה משחקט לו והוא נמצא במרכז התעניניות; מטפלים בו „חאוואג'את“ (אדונים) אנגלים, מהם שבאו במיוחד מ„לונדרה“, ואף סיפרו לו, כי כותבים עליו ב„ג'רידה“ (בעתונים) ומפרסמים את תמנתו...

ברם, דבר אחד עיקרי לא ידע عبدال מג'יד. הוא לא ידע, אף לא העלה על דעתו, כי הוא הפך לילד-טיפוחם, לאחוב-נפשם, של ראשי השמאל הציוני, וכי הודות לפניו שלו ולאחדו של חברו עיסא, השתלטו אנשי השמאל על ההסתדרות הציונית. — عمل-כפיו של

הרצל האלקי. ואכן, זה פשר רגשי החמיות שגילו עורכי "דבר" כלפי ברנס ממאנשיה, שיוחס לו רצח אחד מראשי מפלגתם, והדבר הוכיח מעשה הזקנה התמים, שהעלתה זרדים על מדורת הוט... ימים אחדים לפני הירצחו על-ידי "שאבאכ", נטלhab ברנר מאד

למראה צער ערבי שפגש בדרכו, אף נכמרו רחמיו על אותו "עלובי נפש"... כי זה היה טיבו של הסוציאליזם היהודי. אף בREL, גולומב והוא המשיכו בכו זה של ברנר, אך בעוד שבברנר נתפעל מן השказ, שעבור ימים אחדים השתתף, אולי, ברכיחתו, הנה, עתה העתירו ראש מפא"י רחמיים על שказ, שכבר היו رجالים אז לחשוד בו, שהוא השתתף ברצח ארלווזרוב. כל האמצעים כשרים ובלבד להמשיך בעיללה... אכן, ראוי נשוא זה לדיוון עמוק. מי יסיר עפר מעיניך, בעל "החתא ועונשו" ובעל "שדים"?... מי יסיר עפר מעיניך, פיודור מיכילוביץ' דוסטוייבסקי?...

ואם ראש מפא"י כך, מה לכם כי תלינו על ראש המשטרה? הלוד חיזקו את רוחו שלILD-טיפוחם: "אם תמשיך כך, לא זו בלבד שנורידך מן החבלה", אלא שאף נקל מכך את נטל העסק הביש, הרובץ עלייך בקשר לרצח הספר לוטפי..."

*

אחד המעתים שלא הופתעו מנצחון מאנשיה על צ'לסי היה ד"ר צבי אליהו כהן. כבר עמדנו לעיל על אישיותו רצונו מקוד hegנה הרשמי של הסניגוריה. אבירותו של ז'בוטינסקי נראתה לו שלא במקומה. עמדתו הייתה כעמדת "ברית הבריונים": יש לנו ג'אויב כפי שהוא נהוג בר. מה זה שואף לנצל את דם ארלווזרוב עד תום, למטרות פוליטיות, כן עליינו לנצל את סבלו של אברשה; מלחמתנו היא מלחמה לאמת ולצדקה, מאבק ביןינו לבין המשטר היישן בציונות ובאומה כולה, ובמלחמה כזו אין לשתח עורכי-דין אדישים..."

יתירה מזו: ד"ר כהן התנגד לפשרות, ומשהו עלתה פרשת עבדול מג'יר, עוד גברה ביתר שאת התנגדותו לקוד hegנה. בשיחותיו עם "שולחו" אחימאיר הביע דעתו על עניין זה ברוח הדברים הבאים: ז'בוטינסקי, סמיואל וב"צ כ"ץ אינם צודקים בסברים שהרצת היה מקרי ובוצע על רקע מיני. הרצח היה מאורגן, על בסיס פוליטי.

כל פרשת עבדול מג'יד ועיסא, סוכני המשטרה, לא הועלה אלא כדי להסיח את דעתה של הסניגוריה מן האשמים האמיתיים. אכן, דוקא בשעה שעלה השם הסניגוריה, לאחר גישושים רבים, על "דרך המלך" והחללה לחקר את העדה הראשית, סימה, לא בדבר זיהוי אברשה, אלא סביר החשדות כלפיו, מצאה הקטיגוריה לנוחץ לנופף לנגד עיני הסניגוריה את שני השקצים הערביים. יתרון, אמנם, כי שני אלה היו הרוצחים בפועל ועשוי בכך את שליחות ה"ס.אי.די." (הבולשת המאנדרטורית). אבל השאלה היא, מי שלהם? מעולם לא קרה מקרה, שערבים יעוזו להתקיף יהודים בתל-אביב. רצח ארלוזרוב הביא תועלת מרובה לממשלה המאנדרט (בתוך קלחת המאורעות שכחו היהודים את העליה), לוועד הפועל הסוציאליסטי (הצלהתו בבחירה לקונגרס) ולזועד הערבי העליון. בכו זה צריכה הייתה: הסניגוריה להמשיך את מאבקה, כשהשאלה אחת לנגד פניה: *Cui prodest* (למי זה מביא תועלת?). והנה, בשעה שהיתה הקטיגוריה נתונה בין המצרים (העדות הראשונה של סימה "נעלה" משוממתה, וה"אליבים" של סטבסקי ושל רוזנבלט חושלו כברזול), — בה-בשעה הטילה הקטיגוריה אל הזירה את שני השקצים, כדי שתיתלה הסניגוריה בטענת המקריות והביסים המוני לרצח. הסניגוריה במקומות להניח את שני השקצים האלה בצד, מירהה להיאחז בהם, ובכך הוצאה מן ה"משחק" את האשמים האמיתיים. מעתה שוב לא נשקפה סכנה לארגוני הרצח. לאחר מכן, משנכנלה הסניגוריה בדרך, נסתים תפקדים של שני הערבים, ומשהו عمדו עתה אלה בסכנה, יצאו להגנתם בחירוף נפש הן המשטרת הבריטית והן הוועד הפועל היהודי. לא בכוח חכמתם עמדו שני השקצים בפני התקפתה של הסניגוריה; הם הודרכו יפה-יפה על-ידי המשטרה, לפי הסכם בלתי-כתוב בין שני הצדדים: אתם תשמרו בסוד את פרשת רצח ארלוזרוב ואני נקל בדינכם בקשר לרצח לוטפי...
את הרהוריו המלאנגולים סיים ד"ר כהן בדבריו "תנחותם":

אותך אחימאיר לא יתלו הפעם; תשוחרר ואחריך אפשר יהיה ליראות כדורי בגבך. אבל חושש אני שאת סטבסקי יתלו. בית-המשפט האנגלי יפסוק, כי הסניגוריה נטפלה לשני ערבים מסכנים, אף יקבע על הקנוגניה — לא בין המשטרה לבין הוועד הפועל, אלא בין הסניגוריה והערבים. אם גורלו של סטבסקי עדין אינו ברור לי כל-צרכו (אולי

המשפט

יצליה ז'בוטינסקי לעורר את דעת-הקהל באנגליה, וביחוד בפרלמנט, כדי להעביר את רוע הגזירה), הרי כבר עכשו ברור לי, למעלה מכל ספק, כי כל מלחמה של הסנגוריה היה לשוא ולא תביא כל תועלת. משפט ביליס גרם בסופו של דבר למפלת ממשלה הצאר. משפט דרייפוס הביא לנצחון הליבראליזם בצרפת וайлן משפט סטבסקי לא ישנה בzieנות ולא כלום. וחבל. חבל שゾ'בוטינסקי הוא אביר ופאטריות וסמיואל אורדרידין ורק אורדרידין...

ולסיום מריד'שחו אמר ד"ר כהן: "רוצה אני למשוך ידי מ... הסנגוריה. מה בצע?" אבל לפי בקשת אחימאיר נרתע מצד זה. הוא לא הסתלק להלכה מחשש פירושיו של הצד שכגד...

פרשת שני השקצים הערביים הטיק מסקנות לא רק ד"ר כהן, אלא גם בכור שיטרית. כשם שני שקצים אלה הרחיקו את ד"ר כהן מ... הסנגוריה, כך הרחיקו, למעשה, את שיטרית מ... הקטגוריה. אבל, כשם שהסתלקו של כהן היה למעשה, אך לא להלכה, כן גם שיטרית. ומאותו טעם: החשש מפני הפירושים...

נצחונו מאנשיה על צילסי, ככלומר אי-הצלהתו של סמיואל "לשבור" את עבדול מג'יד, היה להלכהנצחונו של שיטרית על סמיואל. רוחו של שיטרית הייתה טובת עליו למראה הצעיר העברי, העומד כסלע איתן מול ה"הפוגה" הבלתי-פסקת של הסנגור, שהזעק מלונדון. בזעיר אנפין היינו עדים כאן לכשלונו של "יפת" במלחמה ב"חム". כשלונו איש-הרוח במאבקו עם גס-הרות, כשלונו ה"מערב" בהתחמזהתו עם ה"مزוח". בקיצור, בחקרית עבדול מג'יד ובתוכאותיה השתקה הווית קופתנו, ולגוכח ההפתחות במשפט הגיע שיטרית למצב של "כפיות האישיות". היהודי שבו דבר למראהנצחונו של השquiz על הסנגור היהודי הדגול, אבל מאידך, ח gag גם הוא, כבן-אסיה, אתנצחונו על איש-אירופה...

שיטרית טרם גילתה מה שיש בכוחו לגלוות בקשר למשפט. ומכיון שהוא אינו עושה זאת, נמלא אנו את התפקיד, האמור לגבי הבהיר רביעי של ה"гадה": "את פתח לו..."

כעורידין וכadam, נהירים לו לשיטרית שבילי הנפש הערבית. הוא ידע על מעשי ה"קונדס" שנעשה עם עבדול מג'יד בבית-הסוהר בירושלים, עת הדרכו הקצין היהודי שאוקי לצורך שנוי עדותו תוד איום ב"חבלה". כבנו לאחד השבטים המזרחיים של עם ישראל, ור

היה לו לשיטריה הסוציאליום, שהוועלה בצלונם של אנשי "העליה השניה", הגרועה בעלות, מ"ת חום המושב" הרוסי. מוסר הסוציאליום, שיסודה עקרון "לא אל" ובכחשת כל האמצעים, היה זר לרווחו של שיטריה, היהודי השורשי, שניחן בהרבה פקחות חיים. ככל בני תמורה מסוגל גם שיטריה לעשות מעשים שלא ייעשו, אבל זאת יעשה מטעמים אישיים, לא אידיאולוגיים. זהה נערץ ההבדל היסודי בין לבין הוו, גולומב וגיזוף, שלגביהם דידם לא היו קיימים מעצורים, לא מתחום הדת ולא מתחום המוסר.

כבר אמרנו לעיל, כי בגבור העלילה מצא שיטריה הזדמנות לטפס בסולם-הකאריריה. באותו זמן עדין סבור היה, שסטבסקי הוא הרוצח, ואיל מולא התערבות בעניין הוועד הפועל של ה"הסתדרות", ספק, אם היה שיטריה אץ לעשות את רצון אדונו האנגלים במשטרה. אבל מכיוון ש"משני עברי המיתרת" נמצאו יהודים, החליט שיטריה, כדרךו תמיד, להימנות עם הצד חזק. בהדרגה נתרבר לו, כי השלושה חפים מפשע, וכפי שהוא עצמו סיפר לאחיהם אר, מיד לאחר שסטבסקי נידון למוות, נתחרורה לו צדקתו של האחרון מיד עם הופעתו של עבדול מג'יד. אַפְּ-עַלְ-פִּיכָּן, מעריך כותב השורות האלה את כשרונותיו היורדיים הרבה יותר מכדי להאמין לו בעניין זה. נראה לו בדבר ודאי, כי צדקתו של אברשה הוברכה לו לשיטריה עוד לפני הופעתו של עבדול מג'יד באופק, אלא שהוא המשיך בקטיגורייה משומש שהיה בטוח, כי בסופו של דבר תצא הסניגוריה מן המערה בנצחון. ולאחר מכן, שלא כיהודה ארזי, לא היה שיטריה "פחז כמים". הסיק שעמדתו במשטרה לא תתקפח וייחד עם זאת לא יורשע סטבסקי בדיין... אבל, במעמדו של עבדול מג'יד, נתברר גם לשיטריה, כי המשטרה והוועד הפועל עושים כמעט יכולתם לדחוף היהודי אחד או שני יהודים חפים מפשע אל עמוד התליה, ותוואות כאלה לא יכול היה שיטריה לשאת על מצפונו. שיטריה אינו עשוי מהומר אונשי, שמננו קורצו האינקויזיטורים, הツ'קיסטים, אנשי הס"ס. תורת-השקר הסוציאליסטית עשתה שמות רק בנפש בני השבט האשכנזי בישראל. שיטריה לא היה מסוגל לשאת מעמתת תלויות של אנשים חפים מפשע על מצפונו, ומשום כך החלה ההתרוצצות בנספו: איך עליו להשלים בין מצפונו לבין מעמדו במשטרה. באותו פרק זמן יכול היה לקנות את עולמו בשעה אחת, אילו הכריז קבל

עם ועדה: סטבסקי חף מפשע, הרוצחים הם עבדול מג'יד וweisא דרוייש. אבל עד כדי כך לא מלאו לבו של שיטרית לעשות. ידוע ידע, כי אם יעשה כן, יסולק מן המשטרה, כשם שסולקו ארזי וכל השוטרים היהודיים, שהיעדו לטובת הסניגוריה. אילו יצא שיטרית נגד המעלילים בראשית 1934 לא היה זוכה להיות שר בישראל בשנת 1948; על כן בחר ב-1934 בדרך, שלפיה ניתן להשביע את הזאב תוך כדי שמירה על שלום הכבשה....

פרק יט.

הרבי קוק מצטרף אל המערכת

אני מוכן להשבע עם פתיחת ארון הקודש בשעת תפילה נעילה, ביום הכפורים שחל להיוות בשבת, שר' אברהם בר' אהרון סטבסקי הוא נקי וטהור.

아버ם יצחק הכהן קוק

פרשת עבדול מג'יד, כאמור, העמידה בצל שבפסיביות את הסניגור ד"ר צ. א. כהן ואת התובע מטעם המשטרה, בכור שיטרית, והעלתה לעומת זאת, אל במת הלוחמים להצלת חיי אבראה, את הרבי הראשי לארץ-ישראל, הרבי ר' אברהם יצחק הכהן קוק, זצ"ל.

כבר ציינו לעיל, כי אוסר-המלחמה הראשון בעיללה היה זאב ז'בוטינסקי, וכמו לפיו צו הגורל, לוחם בודד הוא בראשית המערכת, עת הוא מתגלה בכל גודלו. אבל, לימים, כאשר מצטרפים אליו שורת הלוחמים למען האמת והצדקה גם אחרים, נוטה הוא במקצת הצדקה, שהרי אין דרכו להימנות בין ההולכים בראש אל שער הנצחון. חדשים אחדים לאחר פרוץ העיללה, משנתחוורה מהותה לציבור הרחב ומפא"י נשarra בבדיקהה הבלתי מזהירה, בחברה אחת עם הבולשת המאנדרטורית, פנה ז'בוטינסקי למלחמת-החרם על "הריך השלישי" ופינה מקומו בשדה הקרב בעניין העיללה לב"צ כ"ז, היושב הארץ, ולהלן צייטלין — בפולין.

מובן מalias, שז'בוטינסקי עוד הוסיף לפעול מأחורי הקלעים. כאמור, הוא-הוא שהעמיד את הוראס סמיואל לשירות ההגנה וגיס, בعزيزת הגביר מיכאל השכל מדרום אפריקה, סכומים עצומים

בשביל הסניגוריה. ועם זאת ניתן לומר, כי נחלפו התקדים, ובמקום ז'בוטינסקי, איש ה"קאלט און פעסט", בא ללחום את המלחמה בעיליה ב"צ כ"ז, איש "לא אוכל להחשות".

פרשת עבדול מג'יד חוללה מפנה חד. בתום חקירתו של בון מאנשיה זה ארבה סכנה לחחי אברשה וצבי, שכן לא זו בלבד שם לא שוחררו, אלא שהשופט הבריטי, כיוון שלא נשמע לפחות מצפונו, אלא שיווה. לנגד עניינו את האינטרס הבריטי, סמך ידו בעקיפין על הגירושה בדבר קנוןיות השוחד מצד הסניגוריה...

בחוגי הסניגוריה הרגשו בעיליל בסכנה האורבת והחלו מחפשים אחר אישיות בולטת, שאיש לא יוכל לחשוד בה באחדה לצה"ר, ואשר עצם הופעת שמה ברשימה הlohומים בעיליה, יהיה בה כדי להשפיע על שינוי הליך-הרוגות בחוגי ממשלה המאנדרט.

הוזכר שמו של דיזנגוף, אבל אף שהיה הלה מטיפות ה"פאפאשה", שוחר התוב, לא היה לוחם; מלבד זה הון היה ידוע, שבדיזנגוף נלחם חמאל שנים על שנים על השלטון בעיריית תל-אביב. כן נקבעו בשמו של ביאליק. אבל המשורר הלאומי הרי היה תלמידו של אחד-העם וידיים של חיים וייצמן וברל. ביאליק ידע, כאשר כבר ציינו לעיל, כי אברשה חף מפשע, וזאת — מקור ראשון, ובשים-פה פרטיות אף הביע את דעתו לטובת אברשה, אך ברל השפיע עליו לבסוף באהר שרטטי. יתרה מזו: מי שכח "מי בו ליום קטנות? הבו למחלווצחים?", לא חיבב את תנועת ז'בוטינסקי, שבזה ליום קטנות. היו שהצעו לפונות אל מנחם מנדל אוסישקין, אלא שאף המציגים עצם נרתעו חיש"מ מהצעתם. לצורך מלחמתו בהרצל ואחר-כך בז'בוטינסקי, לשם הכשלת תכנית הגדור, היה אוסישקין "איש הברזל", אך ככלוי ברל היה רק כקנה. הגברת סטבסקי, אמו של אברשה, ביקרה בביתה של אוסישקין, אך הוא התיחס אליה בגסות, כפי שיסופר להלן, וỎים ההם, הרי כבר היה רוב הציבור משוכנע בצדתו של אברשה! אף, שני אנשים התגלו בכל קטנותם בפרשת עליית-הדם: גרוונברג ואוסישקין. לזכותו של הראשון עוד אפשר לומר, שהפניה אליו עשתה ביום הראשוני למסרו של סטבסקי, מה שאין כן אוסישקין, שהמדובר בו כבר לאחר התגלותה של פרשת עבדול מג'יד.

לאחר שהוסרה "מועדותם" של ביאליק ואוסישקין, החלו

בגישושים לפי כתובתו של הרב קוק. אמנם, שני רבני תל-אביב כבר נתיצבו לימין האמת והצדקה, הריהם הרב אהרוןסון והרב עוזיאל, אך בהם לא היה די...

בשעת הפסקה של אחת הישיבות האחרון לחקירה המשפטית, פנה לפתע ד"ר יצחק בוניימיini אל אחימאיר:

“כתחוו אבא, מכתב לר' קוק” (עם כל מכיריו וידידו נהוג היה בוניימיini לדבר רוסית).

אחימאיר: “אני אל הר' קוק? והרי פתגם תלמודי אומר במפורש: אין חbos מתייר עצמו מבית אסורים...”

בוניימיini: “עוזבו אבא את התלמוד שלכם. אצלנו בגימנסיה ביקטרינבורג לא למדו תלמוד. ברל שלכם הוא תלמודיסטן...”

אחימאיר: “אל הר' קוק מן הדין שיפנה עסקו נכח, לא ברינו...”
בוניימיini: “יש טעם דוקא לפניהם, ואף נמסר לנו ברמו מישיבת הר' קוק, שםך אינו עשוי להFAIL פחד על כבוד הר'”.

אחימאיר (בצחוק): “מה לכם, בוניימיini, גוי שכמותכם, ולישיבה?...”

אכן, על הקורא לדעת, כי עורק-הדין בוניימיini היה ליד העיר יקטרינבורג (כיום סברדלובסק), עיר המכרות בהרי אוראל, בה ישבו יהודים מעטים בלבד. חבריו לספסל הלימודים בגימנסיה פנו בעיקר לקומוניות. ציוני יחיד היה, אף שלא ידע אף מלה עברית אחת. מדוע נmeshך איפוא אל הציונות? משנאת הסוציאליזם יותר מאשר מהאהבת העם והארץ. סיבה זו הספיקה לאחימאיר להתחיחס אל בוניימיini באחדה, למרות היותו ממתנגדי „ברית הבריונים“. לימים עלה בוניימיini לארץ, למד במדינת-מה עברית והחליף את שם משפחתו מקלין לבוניימיini. אידייש קלט מן הרחוב בתל-אביב, ומילא מוכן שלא הייתה עסיטה, אלא רצוצה, מין קונגרס-אידייש, אם אפשר להגדירה כך. ספק, אם צער מתבולל זה לפני חינוכו נכנס אי-פעם לבית-הכנסת, אפילו בליל „כל-נדרי“. מכאן יובן גם „מדרש הפליהה“ של אחימאיר, שדוקא הוא, בוניימיini, מבקש להעמיד עצמו כמתווך ביןו לבין הר' קוק!

בוניימיini: “לא שעת לzon היא לנו. מצבו של אברשה חמוץ ביותר, מאחר שאפילו סמיואל לא הצליח לשבור את השקו ממאנשיה, וכשומטל לפניך חוליה מסוכן, אתה עושה הכל למעןו, ופונה אפילו

אל הידועוני (МОВОН שבונ'ימני השתמש במנוח הרוסי זונאחאר'), ואפילו לרבות... ולכון חושו וככתבו אל הרב קוק. תמסרו לי את המכתב ואשגרנו אליו; כמובן, לא אטריח לשם כך את הדואר..."

דוישיה זה נתקיים, כאמור, בהפסקה של אחת מישיבות החקיריה המשפטית, — ישיבה שקטה לאחר היישיבות הסוערות, הקשורייה בעבדול מג'יד. היה זה כשבועיים לפני פורום. לבסוף נשחטנו אחימאיר, אף כבש רוגזו, והחליט לכתוב אל הרב לפניו עצת הסניגור. בתחילת רצה אחימאיר לכתוב אל הרב על גדוֹלִי יִשְׂרָאֵל, שנגנו מנהג פונטיאוס פילאטוס. שרחץ בנקיון כפיו והעמיד עצמו מן הצד, כשהוא עד לפשע. אך נמלך בדעתו ולא כתוב כך: אין להעלות את פרשת גולגולתא לפני רב בישראל! נהפוך הוא, כיון שחוג פורים משמש ובא תibal את דבריו בפסקוק מן המgilah: "אם החרש תחרישי בעת זוatta, רוחך והצלחה יעמוד ליהודים ממוקם אחר". מכתב זה שמור בין שאר המכתבים, שהשארו אחוריו הרב הקדוש, אצל בנה הרב צבי יהודה קוק. המכתב הגיע איפוא לתחודתו, אבל לא עשה כל רושם על הרב קוק, שלא נע ולא זע...

והנה, את אשר לא הצליחו לעשות מכתבו של אחימאיר, עלה בידי שיטרית, כחוצאה משיחתו עם הרב יעקב מאיר. בפרק קודם הסברנו את המצב בו היה שיטרית שרוי בתום פרשת חיקرتו של עבדול מג'יד. לפתע ננקף מצפונו, כי הבין, שבדרך הרגילה, אם יניח לדברים להתפתח, לא יצא הצדק לאור ואברשה לא יינצל. פרשת עבדול מג'יד הוכיחה לו, כי ב"חולנות הגבויים" הוחלט להביא לתלייתו של אברשה וייה מה. ובזאת לא רצה שיטרית, אף שלא היה מוכן להקריב על מזבח הצדק את עמדתו במשפטה. לבסוף בחר בדרך פשרה והלך אל הרב "שלו", אל הראשון לציוון, הוא הרב הראשי הספרדי לארץ-ישראל. מובן, שלא עמדנו בסוד השיחה בין הרב לבון קצין המשפטה, אך מן הסתם אמר לו שיטרית בדברים האלה: סטבסקי חף מפשע ועת לעשות, כי החליטו הגויים ללחותו. יודע אני, כי הנאשימים נקיים מעון, אך מה יש בכוחו לעשות, כשההאנגלים עושים יד אחת עם ה"סתדרות" לטלות אחד או שניים מהם? אני יכול לעשות ולא כלום כדי למנוע את הדבר הזה. פקיד ממשלה אני ומן הממשלה פרנסתי. מורי ורבי, אתה וربם הראשי של האשכנזים חשובים בעיני הממשלה. אפשר שיכל הרב האשכנזי להשפיע על

צאן מרעיתו, ומורי רבי — אם יאמר דברו לטובה הנאשימים — ישפייע על השופט ואלירו, שהוא אחד משלנו, ס"ט, וכן תבוא הישועה....

וכאן אולי ראוי להציג, כי היה לו ליישוב מזל, שקרו לו אישים דגולים כ„ראשונים לציון“ האחראונים, השוכנים במעלות קדושים וטהורים; הרבנים הראשיים הספרדים יעקב מאיר וח' עוזיאל עמדו ב מבחון העיתים.

לא היה צורך להזכיר מילים כדי לשכנע את הרב יעקב מאיר, ומיד החל לחתת דברים עם עמיתו, הרב הראשי האשכנזי. עד שבא אליו הרב יעקב מאיר גילה הרב קוק אדישות לגבי המשפט. מיצר היה על שהגינו הדברים למה שהגינו, ותו לא. אמנם, ככל יהודי ממזרח אירופה, לא האמין הרב קוק בצדק של גויים, אך בנידון זה היה יוצא מן הכלל אחד — העם הבריטי. אין ספק, שהרב קוק זכר את הרעש, שהקימו האנגלים סביב משפט ביליס בשל זיקתם לצדק, אך לא ידע, כי מקור כל ההמולה הזאת לא היה אלא מחמת יהסו השלילי של הליבראליזם האנגלי כלפי כל מערכת המשפט ברוסיה של אז. כן זכר הרב קוק, ככל יהודי יוצא ממזרח אירופה, לאנגלים את חסד הגובחים לאחר פוגרומים קישיינוב. ברם, באותה תקופה הייתה אングליה אויבתה של רוסיה בזירה הבינלאומית, אך לא למעלה מזה. אף זאת: אמונתו של הרב קוק בצדκ הבריטי נחרערה במידה ניכרת מאזו הפוגרים בירושלים בשנת תר"פ, ובמידה רבה עוד יותר מאזו פרשת הכוותל המערבי....

והנה עתה בא אליו עמיתו הספרדי, ומשסiper לו את דברי שיטרית, היה בחזקת „מקעקע כל הבירה כולה“. הרב קוק — כל חייו סערה נפשו, אבל רק בתוך תוכה. דבר זה ניכר מתוך כתביו. רק פעמי אחת ביום היו נתחוללה סערת-נפש הרב גם מלבר, — היא הסערה סביב עליית-הדם. בדרך כלל היה הרב קוק מן הנעלבים ואינם עולבים. כך נהג במהלך שאסורה עליו „אגודת ישראל“. מאפק היה לפיו טبعו. ואולם הפרספקטיבה, שהנה יש חשש שמא יתלה היהודי חף מפשע, הוציאה אותו מגדר שלוותן.

הלווחמים בעיליה לא רצו לפנות ל„אגודת ישראל“, שהיתה חדורה או רוח איבאה ליישוב החדש, לציונות, כמו כן נטורו קרתא" בימינו. פניה כזאת הייתה עלולה לזהות את הציונות כולה עם המעלילים.

ולכן פנו הלוחמים בעיליה אל הרבנים הראשיים, שה„אגודה“ נלחמה בהם.

היהדות החרדית בארץ הייתה מפולגת באותו זמן לשני מחנות. רוב הרבנים והישיבות השתייכו אל ה„אגודה“, ומיועטם, בעיקר מקרב החדרים האשכנזים, התרכו סביב הרב קוק. הוא עצמו לא נימנה עם „המזרחי“, שכן בעיני החדרים נחשב „המזרחי“ ציוני, אבל לא חרדי, مثل לבונדיםם, שלא ראו את פועליציון כסוציאליסטים, אלא ציונים בלבד. המלחמה ברב קוק ניטשה בשל היותו הרב מטעם המוסדות הציוניים והיישוב החדש, ואמנם בכל מאודו שאף הרב לקרב את היישוב החדש אל המסורת, בדרכי נועם, ובעצם פעולת יישוב הארץacha אחת המצוות הגדולות. לאמיתו של דבר נשאה המלחמה צביון גיאוגרפי בין שני פלגי היהדות החרדית האשכנזית. הנקאים בקרבת ה„אגודה“ היו יהודים מהונגריה או מפראנקפורט: הרב זוננפלד, שושלת בלוי, ד"ר וואלאך, ד"ר יעקב דה-האן וכיוצא באלה, לעומת הרבניים הליטאים של ה„אגודה“, כגון הרב איסר זלמן מלצר, אליו קלאצקין וכיוצה בהם, שעלה אף קנאותם נקטו עמדת של אדישות. ה„אגודה“ ההונגרית-פראנקפורטית אסרה מלחמה על הרב קוק מן המהנה ה„ליטאי“. הוא הושמצע על-ידי האgodאים בחמת-עם קנאית, שאotta תיאר בשעתו ייל"ג. אכן, לנוכח השמזה זו נראה היה בבירור, כי ייל"ג לא הגזים כל-עיקר בתיאור הרב ופסי וכיוצה בו. הרב קוק היה רב „ליטאי“ טיפוסי, אם כי עירית מולדתו שכנתה מתחום לטביה, סמוך לספר הליטאי. לשפט ליטא שבישראל יצאו מוניטין של אנשים יבשים וחריפים. כך מצטיירת דמותו של הגאון פווילנה, כפי שתיאר זלמן שניאור. אך המצויאות שונות במקצת. נשמה יהודית ליטא הייתה מעין מזיגה של שכח חריף ונפש פיותית. לבנותם של תלמידי הגר"א הלכה שלובת ורווע עם „תנוועת המוטר“ — זו „חסידות המתנדית“, אם אפשר להתבטא כך, מעין צירוף מוצלח של כפור חמ, חריפות ופיותיות בכפיפה אחת. במובן זה היה הרב קוק ליטאי מושלם, גדול בתורה ובבעל נפש פיותית.

כבוד הרב קוק היה גדול בעיני החופשיים, שלא שמרו על המצוות הפעשיות, אך רחשו כבוד לאישיותו. הייתה לו רב ה„ליטאי“ הזה נשמה חסידית יוקדת, ואת הלהט הזה הפעיל למען שחרורו של אפרשת.

פרק כ.

שינוי מקום ותפוארה

בintéחיאם עשה השופט-החוקר בודילי את המוטל עליו. הוא לא הוכיח את שלוחייה נותני לחמו, ומזה, בעקבות החקירה המקדמת, כי יש חומר משפטי מרשים די- הצורך להעמיד את השלושה לדין.دينם הועבר איפוא לבית-המשפט לשעים חמורים, אלא שבין החקירה המשפטית לבין משפטם חלה הפסקה של חדשים. בידוע, שהשופטים אינם מחוסרי עבודה, ולגבי המשפטים קיימ תור, אין לדחוק את הקץ.

עציינם, מנסתיימה החקירה המקדמת,שוב אין מהזיקים אותם בח'אבס" (בכלא כgon זה שביפו), אלא ב"סוג'ון" (משמע, בית-סוהר), ובתקופת המאנדרט היו נהגים לרכום אם מבצר עכו ואם ב"מרכזיה" שבירושלים. הכל בהתאם לחייבים "גיאוגרפיים".

לפי החלטת השלטונות עמד דין השלושה להתרברר בירושלים, ועל כן הועברו אליה, בדרך ה"פוסטה" — משמע ה"דוואר" החי, ברכבת, מיפו, ומשום מה נקבע יומם ה"משלוח" בשבת דוקא. כמובן, לא היה כל טעם וכל הגיון להתריע על כך: אתה חשוד בשפיכת דמים, מה איפוא כי תבקש להיות זהיר בעבירה שבין אדם למקום...

זה דבר ה"פוסטה". בחר צל לא יפו הניחו על ה الكرקע שלשלת-ברזיל כבده. אסירים, שעמדו להישלח לירושלים, — והם פושעים כבדי-עוון מכל הסוגים: רוצחים, אנדים וגנבים מועדים, והשלושה בינויהם, — הוצבו שני עברי השלשת; שורה של אסירים מעבר מזה ושורה מעבר מזה.ידי האסיר הודקו זו לזו ב"אצעה", שחוורה בשרשראת-ברזיל קלה אל השלשת הכבדה. ומלאה זו בבית-הסתור נעשתה, כנהוג, בעיסוק רב.

לאחר שרוטקו כל האסירים אל שלשלת-הברזיל הגדולה, שמשה כעין יחול, נפתחו לרווחה שערי הכלא והכבודה החלה צועדת ברשות הרבים של יפו, מבניין הכלא אל תחנת הרכבת, לנגד עני יושבי הקרנות. משהגיעו אל התחנה, הוכנסו האסירים אל אחד הקרונות

הרגילים, כשהם מצטופפים בשניים-שלשה תאים. בשאר הקרונות ישבו נוסעים של יומיום. האיסטניטים שבهم העדיפו לשבת בקרונות בהם לא היו אסירים, ואילו הנוסעים הסקרנים הצטופפו דוקא סמוך לתאי האסירים ומלויהם השוטרים.

משהוכנס אחימאיר אל תאו, הכיר בקרוב הנוסעים. בעלי הטבע הסקרני, את בני-עירו חנוטין, לימים חנון, מנהל דפוס "הארץ", איש מפא"י. חנוטין לא ניגש אל אחימאיר וזה האחרון לא פנה אף הוא אליו. רק מבטים הוחלו בינהם, ללא אומר ודברים. מבטו של הראשון אמר: "ככה ייעשה לאיש, שמא"י הכל-יכולת אינה רוצה ביקרו..."; באותו זמן היה חנוטין בטוח באשמה אחימאיר. ואילו מבטו של אחימאיר הפיק רק בוז וגאותה, גאוותו של אדם, הסובל בשל צדקתו. האמיןנו לי, קוראים נכבדים, כי אין גאות גדולה מזו. חנוטין היה אז, כאמור, בטוח באשמה השלושה ובכלל זה חברו לוועד צעירים-צ'יזון בקוברויסק, בשנת 1917. בימי העלילה לא נוצרך אדם להרבות מחשבות, מזונו הרוחני היה מזומן לו על-ידי העתון המעליל "דבר", ובאותו מעמד הרהר אחימאיר במר נפשו על הטמתו המפלגתי, בו נחזה אפילו בני עיר, עד כדי שיכחה של יידיות משנות-נעורים.

כך הוסעו השלושה לירושלים. עיר השלום — מה רב הלעג לשם. לא עיר השלום, אלא עיר היסורים, — עיר העקרה לפי המסורת שלנו, ועיר הגולגולתא לפי המסורת שלהם. עיר, שנחרבה במרוצת תולדותיה חצי תריסר פעמים, ובכל חורבו ערוה עד היסוד. אין בערים כירושלים ליסורים, אפילו לא וארשא ולא לנינגראד, כי אין ניתן להשוו את יסוריין של אלו במלחמה الأخيرة לעומת יסורי ירושלים בכל הדורות?

בבית-הסוהר בבירה רבתה התכוונה. שבילי ה"מרכזיה" היו נהירים לו לאחימאיר מן הימים בהם ישב בין כתליה על דברים של "מה בכך". עכשו הקבילו הכל את פניו, החל במנח ולכלה באחרון האסירים, כהקביל איש תופעה צפואה שאין מנוס ממנה: המתחילה בעבירה כלפי ה"דאולה" (הממשלה) על רקע של מה בכך, חזקה עליו שיגמור כموעדם לחבל התליה...

השלשה הושבו בתא מספר עשרים, — אחד משלושת התאים, בו מוחזקים ה"חימיה" (בני חוץ לארץ), כלומר בני-אירופה המיווחסים...

עמדתם להם לאברשה ולצבי זכות היוותם זרים בארץ, האחד בעל דרכון פולני והשני — רומי, ואילו אחימאיר, אזרח פלשתינה ("א"). עמדתם לו זכות עצמו. משומדים מה העריכה אותו הנהלת בית-הסוהר כאדם ראוי למעמד של "חימה".

בתא מספר עשרים היו כלואים באותו זמן השיך נאור ושמחה חינקיים. הראשון השתייך אל "נויר-זהוב" המוסלמי בירושלים, והשני היה חבר "הפועל", שנידון ל-15 שנות מאסר. חינקיים ואורפלוי, כמו שופר לעיל, היו הראשונים, שלא הובילו במאורעות אב טרפ"ט. הפעם היה זה אחימאיר, שנודרו ולחש באזנו של אברשה, מיד להיכנסם אל התא: "מען דארך זיך פילעוען" (יש להיזהר), וככל לא רצה לקנתר את אברשה באותו ניב בריסקאי, אלא להסביר את שימת-לבו אל השכנים לתא...

שיך נאור היה אחיו ברוח של עבדול מג'יד, "שאבא" עירוני טיפוסי, שומע עברית. מיד לכניותם נתקבלו השלושה על ידי בסבר פנים יפות, והוא אף בקש לעמוד על מידת העברית השגורה בפי אברשה וצבי. השקפת-חיים פשוטה הייתה לו לשיך נאור. אין זה חשוב אם רצתת או לא רצתת; חשובה דעתה של המשטרה עלייך, ואם תמצא ה"דאולה" לנוחן לתלות אותך, מובטח לך שתתגלה דרכיהם לבצע זמה. וכך זה: אם תנתנה כשורה, אפשר שיימצא לך קו זכות ותזכה בסופו של דבר ב"חמשת-תש" שילד. אבל אם תרעיש עולמות, לא תהא ברירה בידי המשטרה בלתך אם ליעץ לבית-הדין לדונך למוות ולהציג ל"מודיר" (הנציב העליון) לאשר את גזר דיןך. כמו כן, פילוסופיה זו לא פיתח שיך נאור ביום הראשון לישיבת השלושה בתא, אלא כעבור שבוע או שבועיים, ובמידת-מה נראתה השקפה זו אף לאברשה, שדעתו לא הייתה נוחה מן הרעם שמקימים סביבו מצדדיו בחוץ...

הנודמן לך, הקורא, אי-פעם לאכול חינם אינ-יכסף מפת-גב המלך, כלומר לשבת בבית-הסוהר? אםאמין קרה לך לדבר הזה, לא עליינו, הרי יודע אתה, כי גדולה הייתה שמחתך מכל למראה קרן שמש החודרת אל תאך, לאחר שלא עלה בידי השבכה לחסום בעודה. הוי, מה שמחת לקרן בתשמש זו! רק מחשש לבאנאליות איןך פותח בוזה בשיר מזמור לכבודה בפרווה הדלה שילד...

והנה, קרן אור דמתה בעני השלושה הופיעו של רב ארי

לyon בתקופה של כל שבת ושבת. אף הוא היה מכירו של אחימאיר מימי "ישובותיו" הקדומות, ואף אברשה הספיק להזכיר עוד מימי העלילה הראשונים, כאשר דומה היה, גם ליהודים טובים וישראלים, כי הוא הוא הרוצח. באותו זמן היה אברשה כלוא ב"זינזנה" (צינוק), אבל בפני רבי אריה היו נפתחים אפילו שערי ה"מאדראי" וואן" (המסדרון) של ה"זינזנה". בימים ההם לא יכול היה רבי אריה להרבות שיח עם אברשה, והוא בא רק לעודדו במילים ספורות ולהזיכרו, כי יש אל בשם. וכך היה אברשה מוסיף: "ואמאי עלי אדרות"... ברם, בתנאים של אותם הימים הספיקו אפילו דבריו הקצריים ביותר של רבי אריה די והותר, ובعنيי אברשה נראתה כיונה הראונה, שבאה לבשו "כי קלו המים מעל הארץ". כי לא היה הרב מסוגל לראות "אוון ביעקב", ולבבו לא האמין, כי "יהודים מסוגלים לעשות זאת". ברם, לא רק "לב" יש לו לרבי אריה שלנו, אלא גם "מוח" ו"עינים". אכן, נהירים היו לו שבילי בית-הסורה, אף ידע לחבידין בין פושע לקרבן, ולאחר שיטים את תפילה שחרית בשבת, יחד עם העבריניים, לא חזר שם ישר לביתו, אלא סר בדרך אל הרב קוק ומסר לו את רשמי על השלושה. ידע הרב קוק, כי אפשר לטעוק על רבי אריה, וכך, כשהוא מצויד בידעו, שנמסרה לו בעקיפין משטרית, ברשמי של רבי אריה לyon ובדבריו של הרב זהן מיליקובסקי, כפי שיסופר להלן, יצא הרב אברהם יצחק הכהן קוק לפעלת-צדקה אחרונה ומזהירה לסיום פרשת-חחים כה טהורה.

*

סבירים היו השלושה, כי ישבתם בבית-הסורה בירושלים ישבთ-ארעי היא — עד למשפט. מאחר שנרצח ארלוורוב בתל-אביב, ברור היה, כי המשפט ייערך ביפו (לא זכתה תל-אביב ביום ממשלת פאודיאט שהיא לה בית-משפט מחוזי ממשה). והנה, נודע, כי ירושלים נוחה כגיא החזון, במקום יפו. אף על פי שהחוק מחייב לקיים את צדורי הדין סמוך למקום הרצח, החליטו משומרים מהמי העלילה להשפיע את ה"הציגה" לבירה דוכא. סמיואל ערער על החלטה זו. פלאוית, מה איכפת היה לה לסניגוריה? ואمنם לא עמדנו על סוד החגדתו זו של סמיואל. סבירים הינו, כי הוא ניצל הזדמנות נוספת

שבאה לידי לצורו בתקיה הגנה עוד טעם לערעור, על כל צרה שלא תבוא...

ומאוחר שענער הסניגור על החלטת הקטיגוריה להעביר את הבירור המשפטי מיפו לירושלים, הוצרך בבית-הדין לפסוק הלכה בעניין זה. בדיין ישב זקן-השופטים מקדונל, שהיה גם זקן לפני שנותיו, בעל גבינים עבותים, مثل כאילו הוותק דרך טעות השפה, שמקומו מעלה לפה, והוצמד מעלה לעניינים...

סמיואל לא הבהיר מלים, וכדרכו טען ביבשת, ואפשר שאף ידע, כי התנגדותו תהא לשואה, שכן חזקה על בית-הדין שיעשה את רצון הקטיגוריה. שני נימוקים העלה הקטיגוריה בבקשתה להעביר את הדיון לירושלים. האחד, בבירה יקל לשמור על הנאים, מושם כמכוח בית-הסוהר לבית-הדין, והשני — בתל-אביב, הסוכה ליפא, הרוחות נסערות והמשפט עליל לחולל התפרצויות בלתי-רצויות. ואכן, בית-הדין קיבל את הנימוק השני...

בדרכ הקצורה, שעשו השלושה מבית-הדין העליון אל בית-הסוהר (שני מוסדות אלה שכנו אז ב„חצר הרוסים“), חזר אברשה אל פזמון-הՃճוך היישננוון שלו: „מען פיהרט מיר צו דער תליה אויף גראנדע...“ ולשוא ניסה אחימאיר לנחמו ולהעיר את לבו לכך, שירושלים אינה רק מקום ישיבתו של ויקוף, „הנציב הטוב“ של מפאַי, אלא גם של הרב קוק. במרי רוחו לא קיבל אברשה את הדברים האלה אףילו כנחמה פורתא...

אכן, מה היו הסיבות, שגרמו למלילים, שיעבירו את הבירור המשפטי מיפו לירושלים ? כולן נבהלו מקרבתה של תל-אביב הדינאמית ? באוני השלושה לחש ד”ר קיזרמן שמוועה שקלט, האומרת כאילו כבר הביע השופט קופלנדי, נשיא בית-המשפט המחווי ביפור, בשיחה פרטית, כי „אין כאן קייס“, ככלמה, בעקבות החקירה המוקדמת נראתה, כי אין העניין ראוי להעלותו לדין כלל...

ואפשר, שנבהלו המלילים מפני דעת-הקהל של תל-אביב ! והנה, מבחינה זו נפלו מן הפח אל הפחת. ירושלים היהודית, פרט לרחבה ה„פועלית“ על ה„פּֿקְּדִּיסְּטָּן“ שבמוסדותיה, לרבות ציוני-זוייצמן, מקטורי הסיגריות הגרמניות הריחניות, הייתה על צד קרבנות העיליה, וביחוד התבלטו בכך שכונות-העוני, כגון „בית ישראל“ ה„בורגנית“ וכיוצא בה.

ב"חצר הרוסים" ריכזה ממשלה המאנדרט את מוסדות השיפוט שלה וכן את המשטרה ובית-הסוהר המרכז. מבחינה גיאוגרפית היה בכך מן הנוחות. כדי להוליך את העציר מבית-הסוהר אל בית-המשפט וחזרה היה צורך לעبور מרחק של כעדיים בלבד. אכן, ברוכה תהא רוסיה הצארית והפרא-אובליבית, שהוציאה הון עתק והורישה לממשלה המאנדרט, תמורה תשולם סמלי, בצוורת שכרי-דירה, ירושה נכבדה כל כך!...

ערב פתיחת הישיבה המשפטית הראשונה רבתה ההמולה באולם בית-הדין מרוב הקהל הנஸער, שמילא את המקום מפה לפה. שקטים מכל היו שלושת הקרבנות ושלושת שוטרים-המשמר הבריטיים שהופקדו עליהם. אילמלא הריות המיעוד לאולם בית-משפט, אפשר היה לחשב, שכל הקhal ההומה זהה לא בא אלא לקונצרט, בו עומד להופיע "כוכב" מעולם המוסיקה. והנה, בפתע הגיע מאיזו דלת צדנית המשש הערבי של בית-המשפט וניצטרח בקול-פחדים, مثل כאלו עומדת תבל ומלאה להיחרב, כמהפכת סドום ועמורה: "מחכמה!" (בית-המשפט!). צעק צעקה אחת ולא ישף, ומיד הושלך הס באולם, נפתחה הדלת שבעורף הבימה וארבעה שופטים, בגלימותיהם השחויר רות, יצאו בזו אחר זו ממקום סתרם. כאיש אחד עמד הקhal ממוקומו לפני כבוד בית-הדין של הווד מלכותו ולא חזר אל מקומתו, אלא לאחר שקנה לו כל אחד מן השופטים שביתה בכיסא-הכבוד המזומן לו. זה סדר ישיבתם של הארבעה: במרכז שני האנגלים, אב-בית-הדין קורי ולימינו פלאנקט, לצידו של פלאנקט — הערבי עלי חסנה, ומשמאלו לקורי — היהודי משה ואלירן.

קורין, סגן זקן-השופטים, היה גבוה-קומה, רזה. ניכר היה בו שעצבני הוא, והופעתו החיצונית שיוותה לו דמות של دون-קיישוט. אלא שدون קישוט זה לא בא לכוא רכב על סוסתו, אלא ישוב היה על כסאו הרחב. כבד-סביר היה, ורצינותו לא מצאה חן בעיני אברשה למן הרגע הראשון.

פלאנקט, נשיא בית-המשפט המחויז בירושלים, היה הטיפוס האפור שבין הארבעה, אפור גם בחיצוניותו. דומה היה, כי איש אינו מעוניין לשמע חוות-דעתו. המבטים לא נתקלו בו, ודומה היה, שאף הוא עצמו אינו מגלת עניין רב במשפט. מה בצע? הרי בלאו הכי על פי קורי יישק דבר...

עליה חסנה היה טיפוס של אפנדי, כלו נימוסין מלבר, אך שבע כפול שבע תאונות בו מלוגו. הוא ישב בדרכו-מה מנשא בית-הדין, ועובדת "גיאוגרפיה" זו הפגינה אף היא את רגש הלא-aicפתית שפיעם בלב השופט הערבי. משפט זה – עניינם של ה-"אנגליז" וה-"יהודי", ומה לו כי יתרוב... דומה היה לאדם, שככל העניין נוגע לו "אין דער לינקער פאה" (משמעותו, ב"פאה השמאלית"), כדאמריו אינשי במקומותינו, כלומר במורחה של רייסן...

ענין הכל היה נעוצות בפני משה ואליו, השופט היהודי, שהרי עצם המשפט הפגין את הטראגיות היהודית הנצחית, שב"בין הבתרים", וממילא מובן, כי במצב זה היה ואליו יכול להיות או כלו זכאי או כלו חייב; דרך-ביניים היה אפשר רק לגבי שופטים שניבנו ברית. משך כל דיוני המשפט ישב הוא כאילו נים ולא נים. אפילו קייזרמן, שהבין חיש-מהר לאן פניו קורי מועדות, לא יכול היה לפענח את סוד דמות-הספרנס שבוואליו. קשה היה לו לפסוק, אם לנו הוא או לצרינו. פניו הפיקו ליאות ומשהו גם מן הצער. בשעת מעשה אפשר היה לחשוב, כי החום הוא המכובד עלי. לאו מילתא זוטרתא היא – גלימה כבדה, העוטפת גוף מסורבל, אלא שוואליו נשא את סבלו, סבל השרב וסבל קרבנות עלילת-הדם, בדומיה. אם היה איפוא קורי בחזקת דזון-קישוט, הרי ואליו היה ה-"בודא" שבחבר השופטים. שעות על שעות ישב על מקומו, לא ניע, כאילו גילם את פסלו של בודא. פעמים הניח ידיו על השולחן ופעמים צנחו על ברכייו, ובשתי הוצאות גם יחד נראה לנו כפסל בודא באחת הפגודות אַיִשָּׁם במוורה הרחוק...

ברור היה איפוא מראש, כי קורי הוא שינגן את העגלת, בעוד שעמיתו האנגלי פלאנקט יהלך אחריו כסומה באрова. אשר לעלי חסנה הערבי, נקל היה לקבוע, כי גם אם תהא לו דעתה משלו, לא יאהה להגיע לכל התנגדות עם האנגלים ולא יצא לריב את ריבם של "יהודים". ולבטוף, החידה הייתה גלויה בספרנס הזה ושמו משה ואליו; הוא היה "הסוס הרביעי" שבריתמה, והוא באמת היה "סוס אפל..."

ואולי ראוי כאן, לצורך קביעת סוף פסוק בפרשת השופטים, להזכיר מאוחר למועדם, ולהקדיש שורות ספרות לקורותיהם אחרי המשפט. זמן קצר לאחר שחזרו של אברשה עזב קורי את הארץ

ולפי השמוועה נתמנה לזקן-השופטים בפיג'י הרחוקה. עקבותיו של פלאנקט נעלמו מעינינו. עלי חסנה שמש לימים כחבר בבית-המשפט העליון ב-«מלכה האשמית», היא מדינת ירדן, ומשה ואלייר נפטר בתקופת המלחמה והובא לקבורה בהר הזיתים.

ומחבר השופטים — לקטיגוריה. ברנארד ג'וזף הוסיף לשבת כעורך-דין מטעם התביעה האזרחים, אלא שלא פצה פיו משך כל המשפט. מטעם התביעה הכללית הופיעו שניים: האנגלי טראסט והערבי מוסה אל עלמי.

טראסט היה היועץ המשפטי של ממשלת המאנדאט. צורתו החיצונית בלתי-נעימה הייתה, ובعنيי אחימאיר נראה כאינקווייזיטור גדול שקס מקברו. זמן קצר אחר המשפט הוועבר מתחפידו וננתמנה לזקן-השופטים במאלאיה. עוד בעיצומה של מלחמת-העולם השנייה החלה ארץ-ישראל המאנדטורית לספק למושבות בריטניה שופטים, שוטרים ו-«שאר ירכות». כמו שטיפקו מצרים וסודאן את כל אלה לאנגליה מיד עם תום מלחמת-העולם הראשונה.

בעצם ימי המלחמה, כשהייתה צמודה למקלט-הראדיו בוקר, ערבי ואחריים ובחזות-הלילה, לשמעו את החדשות מן החזיות ולהאזין לנואמיהם של צ'רצ'יל ושל גבלס, קלטה אוזן ערבי אחד הودעה על מותו של טראסט בסינגפור, בידי היפאנים. לשם ידיעה זו לא יכולת שלא לקרו: «כן יאבדו...»

ועל יד טראסט בקטיגוריה עוזר מוסה אל עלמי, הפקיד הערבי הוגבהו ביותר בממשלה המאנדאט. כקרב האנגלים, מצויים גם בקרב הערביים שני טיפוסים. האחד — גברי, והשני — נשי, טיפוס בעל פנים רכות וקול אשה. מוסה אל עלמי נימנה עם הטיפוס השני. פולו עדינות של בני-טוביים ערבי. חובבי משכבי-זכר, המרוביים בקרב גני-זידינה, חזקה עליהם שלא יגרעו עין מטיפוס כזה. כשהפרצו מאורעות 1936, היה מוסה אל עלמי הפקיד הערבי הראשון שהגיש מהאה חריפה נגד ממשלה המאנדאט.

כעבור שנים אחדותשוב נתקל בו אחימאיר, הפעם — לא ב-«חצר חירסום», אלא בבניין «הנוצרים הצערירים», בשעת הפסקה של ישיבת הוועדה, שנשלחה מטעם האו"ם לחזור את המצב בארץ-ישראל. פוטת אל עלמי היה הטוען הראשי מטעם העربים. בעת הפסקה עמד בפניהם, בחברתו של ג'מל חוסיני, דודנו של המופת. לרגע

קט השיאו לאחימאיר יצר-הكونדס שבו לגשת אליו ולהזכיר לו "נשכחות". אך מיד גבר השכל הישר על היצר, ואחימאיר נשאר עומד מן הצד; מוסה אל עלימי העמיד פנים כאינו רואה וכאינו מכיר... באותו השנים נקט אל עלימי עמדות-ביניים בין המופתי לבין נשאשיבי, ה"מתוון". כיום הוא פועל לטובת הפליטים הערבים ביריחו, לאחר שפירסם ספר על מלחמת הליגה הערבית בישראל ובו מתח ביקורת חריפה על שני המלחמות הערביות, על המופתי ועל נשאשיבי-עבדאללה גם יחד.

פרק כא.

בעיר העקודה

המשפט נערכ בחדשי Mai—יוני 1934. שמי ירושלים היו כholes מכהול. האנקוריים, שלא נימנו מרובה, הצטופפו בחביזן צמראז האורניטים היירושלמיים שב"חצר הרוסים". בעלי חצר זו לשעבר, הצאריסטים הפראבוסלביים, הירבו בשתיילת הארון הירושלמי, כתחליף לעצי המחת שבמרחבה הרוסית. החום היה עמוק. ארצנו ארץ מעבר היא מתחומו של ים התיכון למדבר ערבה, וההמש שגרעה מקצת חומה בחדשייה "חוורף" הקצרים, כאילו בקשה עתה לדחוס, בראשיתו של הקיץ, את כל שהחסירה קודם לכך. האויר היה שרבי ואדמת-הטרשים הירושלמית יקדה האש.

השלווה הוכנסו אל חור כלובי-עץ, בעל שבכה גבואה, משוחה בצבע שחורה. ישבתם הייתה על ספסל קשה וצר. אברשה, בעל הקומה הוקופה והמבט הגאה והגלגני, נראה בכלובי-העץ העלוב כארי בסוגרו.

לעומתו היה צבי קזר-קומה, ומשום כך לא הסתכל בשופטים, שישבו על הדוכן ממולו, מעל השכבה, אלא הציג בהם بعد "חרכי" הסריגים. בנווף זה נראה "הנאשם השני" ספק נער, ספק עלם, בעל קלסתורי-פנים נפחד, כאילו נקלע שלא ברצונו לחבות גודלים וזרים,ומי יודע מה זוממים לעשות בו...

מוור הדבר, אך הפעם נכמרו רחמיו של "הנאשם השלישי" לא על שני חבריו — וכי מה יש לرحم עליהם, להתגאות בהם צריך — אלא על כל האדונים השקוועים בלהט היום בשקלא-זוטריה יורידי, כלומר על ארבעה השופטים, שהסבו במרומי הדוכן, ועל שני ה"צדדים" — הקטגוריה והסנגוריה — שחצטו בין הדוכן ובין הכלוב. השופטים עטו איש-איש את גלימתו השחורה והכבדה וחבשו פיה נכricht לראשם, עשויה משיער קשה כזיפי חזיר...

והאמת ניתנה להיאמר, כי בשעת הדיונים הממושכים, בהם עסקו בדקוקיד-עניות ובקשו למצות את הטענות ולהקפיד על כל קווצה של יוד, יכולת לשכוח את מקום הימצאך, ופעמים אף נחלם מכך, כי יושב אתה בכלוב, שמננו אתה עלול להיות מובל, בסופו של דבר, אל תא מספר חמישים ואחד ב"מרצדיה", כלומר אל התא, שככל באיו לא ישובון, הוא תא-הגדודם. ולמראה השופטים וה"צדדים" המיוועים, לא כל כך בשל חומרת הסוגיה היורידית, בה הם שקוועים, כמו בשל השרב של ראשית הקיץ, נתפסת שלא בטובה להרהוריהם על עניינים שלא מעלהם הדין. הנך מהרhar באנגליה זו, שהוא שמרנית מלבר וסתגלנית מלגו, ואיןך יודע מה עדיף אצלך על מה... מעל הדוכן, בכוחה ה"מזרחה", מזדרך סמל המלכות הבריטית, שאין כמוهو לזרות: צמד אריות מוזבחים, מארכיכי לשון זונבות לפני עולם ומלוואו. מה מקור סמל זה ומניין העלווה האנגלים? האם חיות אליו זמן לפני המבול (הambil ה"גייאולוגי" במשמעותו, לא זה שב"בראשית") והוציאו מאחד ממדורי-הגיהינום התחתונים? הברירה בידך, הקורא לפ██וק הלהקה: והיה אם פרוגרסיבי אתה, תיזקק ל"גייאולוגיה", ואם עדין קרקפתא דמנה תפילין אתה, רחמנא ליצלאן, תקבע מן הסתם את ה"גיהינום" כמקום הראי להן לחיות אלו...

ועל החיות השתיים כותרת כתובה בצרפתית טרום-פאסקאלית. לצורך הכתובות החקואה בסמל המלכותי נזקק עמו של שקספיר דוקא לשון עם, שהיה אויבו משך שמונה מאות שנה — מאז קרבת האסטיננס עד קרוב ואטרלו!

ומראה השופטים בעלי הגלימות והפיאות הנכריות מעתיק אותו בדמיונו מן המשפט הזה בירושלים, שבתקופת משפט הריכסטאג ומשפט מוסקבה, אל אנגליה הפורטאנית, הסטיווארטית, ההאנוברית. מאז קיומה של אותה אנגליה ועד ימינו עברו כשלוש מאות שנה.

מאו האינקויזיציה ושריפת המclfפות הtagalgla האנושות לורקוטה, אושונצ'ים והירושימה. רבות השתנה בינותים גם בישראל, ו„שמע ישראל“ שוב אינו נשמע ברמה כבברה. ורבות השתנה גם באנגליה, אף פלו באנגליה. אַפְּ-עַלְ-פִּיכָּן, עד היום דין תשימי כתירמלכות באנגליה כדי כתרכהונה, והשמרנות יפה להם... אותן הגלומות השגורות והכבדות, אותן הפיאות הנכריות, גוסח לואי הייד, ויליאם השלישי, ראסין וסוויפט. — הן בניו-אונדנדה, החותרת אל-יקוטב והן בסינגפור הטרופית: מלובש, שנשתمر מתוקפת אנגליה הסטיווארטית והפריטאנית, ואשר מקומו יכירנו ב„בריטיש מוזיאום“, נפוץ בכל רחבי האימפריה ויהיו תגאי האויר השוררים שם אשר יהיו. ושופט או עורך-דין „גיטיבי“ מקבל עליו אהבה דין סבל זה, ובתווך שזיעתו ניגרת, הוא מברך בסתרילבו: „אשרי, שהגעתי לכך...“ גאווה זו מזכירה שמצ' מגאותו של ה„בארארי“, ה„גיטיב“, בתקופה יון ורומי מן ה„פרובינציה“ של הקיסרות, שעמדה לו הזכות לשרת את הקיסרות הרומית בימי הפלאבים או האנטונינים.

بعد שהחקירה המקדמת לפני הדרישת ה暗暗ה בעצחים, חדש על חדש, הרי בבית-המשפט המחווי לפשעים חמורים, נערך הבירור בנסיבות קדחתנית. והעברית הייתה הקרבן הראשון של „דיהרה“ זו. היא כיצד? בפתחת הישיבה הראשונה פנה קורי אל סמיואל בבקשת שיסכין, כי המשפט יתנהל רק באנגלית, ללא תרגום, לשם „חיסכון בזמן“. מיד רצה אחימאיר לקפוץ, כאילו הכישו נחש, ולדרosh בכל תוקף, כי המשפט יתנהל „אחד מקרא“, כלומר אנגלית, ו„אחד מתרגומם“, כלומר עברית. אבל נזכר, כי אין הוא רשאי להרגיז את השופטים, ונשאר במקומו. וسمיאל, שאף הוא נזק לאנגלית בלבד, לא ראה צורך להשיב את פני קורי ריקם על דבר של „מה בכך“, וכך התנהל המשפט ללא המתורגמן קאמינץ האחד מתוקפת החקירה המשפטית ביפו...

בזה אחר זה החלו מופיעים עדי התביעה. אף הגעה שעה של השקנית בה"א הידיעה. היא נכנסת לאולם, כשהיא שוענה על זרועו של ד"ר אברהם קצנლסון (ניסן). קורי, כראוי לג'נטלמן בריטי, נהג בה לפנים משורת הדין והציג לה להעיד בישיבה.

גם בבית-דין זה עמדה על שלה ו„הכירה“ באברשה ובצבי את הרוצחים, ועתה הוכיח הגדולה, שבאה לידי עם הופעתו של عبدال-

מג'יד באופק, הוחמצה; היא לא נסoga אחור, וממילא "פרחו" מזכרונה דברים שב עבר הקרוב, שהרי רק בليل הרצת, משגהש לה הקורופREL יצחק שטיינברג את אלבום הפשעים, שהיא שומר בתחנת המשטרה בתל אביב, ובו תמונות של חשודים קומוניסטים יהודים, פנתה אליו ברוגזה: "אל תראה לי רק תמונות של יהודים, הראה לי גם תמונות של ערבים..."

סמיואל לא הירבה לחקור את ה"צ'יביריאץ'קה". כחצי-Triser שאלות הציג לה ולא יסת. דבר זה הפתיע את אברשה עד כי התהיל חושד בסמיואל, שהוא מבקש לעשות את מלאכתו רמיה. אבל סמיואל הבין, כי אין טעם להתייגע: היא הודרכה יפה יפה. הריסים, הסטאר פורדים שבמשטרה והדוב הוזים והגולומבים שבזעף הופיעו היו פדגוגים טובים. אם הצליחו לאלה בהצלחה הרבה את עבדול מג'יד. זה השказ הפרימיטיבי ממאנסייה, קל וחומר שעלה הדבר בידיהם ביחס לאשה זו...

לאחר עדותה דומה היה, כי "קלפיו" של קורי גלוים לכל עין חדה, עוד לפני מתן פסק הדין הרשמי, ולאברשה היו זוג עיניים חדשות. כאמור, היה הוא הראשון, שעד על טיבו של אב-בית דין אנגלי זה, ואפשר שגם סמיואל, הפליט המנוסה, שהוביל אングליה הקולוניאלית היו נהיירם לו היטב היטב, נתכח על טבעו, אלא סוד זה שמר בלבו.

המשפט, כאמור, התנהל באנגלית, ולמרות העובדה, שאברשה לא שמע לשון זו, "נמצא בתוך העניינים", ולא רק משומם לחישותיהם של קייזרמן וACHINEAIR, אלא משומם חoso הנבון ופקחותו. הוא הבין דבר מתוך דבר, כביטויו באידיש הbrisקאי: "מען האט זיך אנגעשטוטיסען" (כען, "דבר המתלבן לאדם מאליו"). וכדרכו היה מלא ספקות, אף נתן להם ביטוי אופייני לו: "השמתם לב לפרקosisו של קורי, משל לדג שעטה זה משׂו אותו מן המים? הראיתם את ידיו המוקמות והרוודות בתוך שרוליל-גillumתו הרחבים? הראיתם, כיצד נמרטים עצביו כל אימת שסמיואל שואל שאלה או מעיר משה?..."

ולשוא ניסה אחימאיר לבטל את חששותיו, בהסתמכו על מסורת-הצדק הארוכה של המשפט האנגלי. בעניין אברשה חדל אחימאיר זה מכבר לשמש אוטוריטה, ותמיד היה אומר כזאת בדרך התנצלות

ונימוס: „אמנם, אתם מלומדים מمنי, אבל את החיים ואת האנשים מטיב אני להכיר מכם, ותסלחו לי על דברי אלה...“

והאמת ניתנה להיאמר, כי אחימאיר לא היה כן בניחומיו, משל לרוב, המבקש לנחם שכיב מרע בתנוחמי-שוא. הרוי בכל דברי הניחומים יש משהו מן השקר, מן הcov הקדוש. בთוך לבו פנימה ידע אחימאיר, כי תנוחומיו תנוחומי-הבל הם, אבל, בדרך הבריות, פעמים נהוג אדם להעלים את האמת לטובת העניין.

ביני ובני התקדמה שמיית עדי-הקטיגוריה בקצב מהיר. בעצם, פרט לעדותה של „צ'יביריאצ'קה“ לא היו לה לתביעה עדים של ממש. העיד אחד בשם וייזר, שגט הוא, לפי דבריו, במידה שהודך במשטרה ובוועד הפועל של ה„הסתדרות“, ספק הבהיר ספק לא הבהיר באברשה את האיש שנראה לו על שפת הים. וכך יש עוד להוסיף את פרשת השריטה על אחת מאצבעותיו של אברשה, שלדעת הקצין שלמה שיפ, כוכור, נגרמה על-ידי התהוכחות בגדר התיל על גבעת בית הקברות המוסלמי, שלמרגלותיה נרצח אלוזורוב. לפי הגיונו של שיפ יכול אדם להישרט באצבעו אך ורק בגדר תיל בברחו ממוקם רצח... אמן, הסניגוריה הביאה עד את הרב קורי-בסקי, שטיפר כי שמע מפי אליו טסלר על סטבסקי, שנشرط באזום מכנסיו בהיכנסו לספריה. ברם, ברל ידע שהרב אינו קטלא קניה, אבל במא נחשב זה בעיני השופט הברייטי קורי?...

בתום עדי-הקטיגוריה הגיע המשפט לתחנה מסויימת, בה על השופטים לפסוק, אם יש להמשיך במשפט ועל הסניגוריה להביא את עדיה, כדי להזים את עדי התביעה, או, לאור העדות הבלתי מספקת שהובאה על-ידי הקטיגוריה, יש לשחרר את הנאיםים עוד בשלב זה. סמיואל קם ודרש את שחרורם, אך באותו מעמד דומה הייתה, כי דרישתו לא הובעה בתקיפות. הוא לא דיבר כאדם המשוכנע בטענותו, אלא כמלא שליחות שהוטלה עליו. אף שהצדκ היורידי היה עמו, לא היה בכח כדי להעלות או להוריד, שכן במשפטים מסווג משפט דרייפוס — לא הצדκ, לא המוסר ולא היוריספרודנציה הם נר לרגלי השופטים...

מכל מקום, סמיואל לא האריך בדברים, ובסיום נשתרה דממה דראמתית. שהופסקה על-ידי קורי, שהסביר ראשו לעבר התביעה והעיר, כי עליה לטען נגד שחרורו של אחימאיר בלבד. פירוש הדבר,

שאין לה לתביעה לטrhoח לגבי סטבסקי ורוזנבלט, כי אותם אין בדעת השופטים לשחרר ובענינם חצטרך הסניגוריה להביא עדים... טראסט הבין מיד, כי מבחינת הקטיגוריה, עניינו של אחימאיר "אבוד", ולכן חמק מן המערכת האבודה והטיל את תפקיד הטיעון על עוזרו מוסה אל עלמי. והלה טען בקולו הנשי, בנימה יבושת ולא רגש, مثل לנואם שנשmeno ריקה ואין לו מה להגיד. אfine-על-פייכן, עשה את המוטל עליו ומלמל מה שמלמל, מתוך הכרה, כי את המשחק יש לשחק עד הסוף. ובשעה שטען אל עלמי את טענות-הסרך שלו, היה טראסט גחון על ניירותיו, דרכו כולו להמשך המערכת, כדי להגיע אל התהנות הباءות, שהן יובל אברשה, ואולי גם צבי, לעמוד התחילה....

וכששים מוסה אל עלמי את דבריו, פסק קורי, כי אשמו של אחימאיר לא הוכחה, וכי על כן הוא משוחרר. למשמעות הדברים האלה הגיע אחימאיר, כי רובו של הקהיל עומד לפרוץ במחיאותכפים, ואם לא עשה זאת, הרי היה זה רק משום "כבודו" של בית-הדין. דומה היה המעד להופעתו של נגן בעל שם עולמי בקונצרט חגייגי, שהקהל-המאזינים עוצר תשואותיו בהפקת-בניינים ביצירה בת שלושה קטיעים... שחררו של אחימאיר היה רק בגדר סיום "הקטע הראשון", שלאחריו יבוא סיום של "הקטע השני" עם שחררו של צבי, ובאחרונה — "הקטע השלישי" עם שחררו של אברשה. השוטר הבריטי פתח מיד את דלת הסוגר לפני אחימאיר, שקס מקומו, נשק לאברשה ולצבי, יצא מכלוב-העץ וניגש לסניגורים ללחוץ ידיהם, כבש תאוותו לירוק לעבר טראסט ומוסה אל עלמי, הסב פניו אל הקהיל וקרא בקול רם, ללא חשש מפני בזיז בית-הדין: "יחי ז'בוטינסקי!"... קורי גילה באותו מעמד רחבות-לב של "아버지 אנגלי" ולא ענה את אחימאיר על קריאתו הנועצת, ואפשר שחשב בלבו: "עוד חזון למועד... אין טעם שאtan דעתך על דברים של מה בכך... נניח לו לראשונה להשתולל קימה; כזאת לא יקרה עוד לגבי השני והשלישי..."

שחררו של אחימאיר עורר צהלה ושמחה במחנה הלוחמים בעליית-הדם, ואילו מחנה המעלילים היה בחזקת "והעיר שושן נבוכה". ברם, האופטימיות גבלה עם קלות-דעת, כפי שקרה בשעת גילוי פרשת עבדול מג'יד ועיסא דרוויש. אנשי הלוחמים בעלייה

טענו, כי בניין, שהוצאה ממנו אריה, סופו ליפול; כלום משחררים את "מארגן" הרצח ומוסיפים להחזיק את ה"יורה" ואת ה"מAIR בפנס"? אבל חשבון זה היה מופרך, ואברשה הבין זאת מיד. כמובן, שמחתו הייתה רבה לרجل שחרור אחד משני חברי, ואולם ידוע ידע, כי עליידי כך לא הוקל גורל השנאים הנותרים. ובכחוזן כזה ראה את הדברים גם ז'בוטינסקי, שעט שחרור אחימאיר כחוב לשלהמה יעקובי: "כעת יהיה קשה להפחיד את הקהל במלות, משפט קדום, ולחץ" — בשל שחרورو של אבא (ולי נראה משומם מה דוקא ז'טטה זו כאות מבשר רע לגבי שני הנותרים)". כך כתב ז'בוטינסקי ב-18 במאי 1934, יומיים לאחר שחרورو של אחימאיר. כסמיואל, כן ז'בוטינסקי, לא נטהף לאופטימיות השטחית, בה היה שרוי המחנה הלחום בעיליה.

omid לאחר מכון הילה פרשת הופעתם של עדי הסניגוריה. ראשון בהם עלה על דוכן העדים אברשה עצמו, ובפעם הראשונה ראה אותו קורי שלא בכלוב-העץ, בכל הדרת קומתו הזקופה ופניו הגלויים ומכטו הבלתי-מושפל. מול השופט הבריטי הזקן, בעל קלסתרא-הפנים הבלתי-נעימים,cadem המסתיר מעשה נלווה משכבר הימים, עמד הצעיר היהודי, המכיר בצדתו. וכאליו נחלפו הייצרות, ובמקום שאברשה ישפט את קורי, שופט קורי את אברשה. אבל דבר זה שכיח הוא בעולם הטמא, בו אנו חיים על-כרחנה, כרצון חכמו הנשגבת, או רחמנותו הבלתי-ובונת, של בורא-הכל כלפיبشر ודם...

אפשר, שבסתור לבו תמה קורי על הופעתו אומרת-גאון-ההדר של אברשה ועל תשוביתו הברורות והקולעות, ובוודאי התפעל מן העובדה, שאין הנאשם מגלה כל שמן של מורך-לב בעמדו לפני שופטיו.

עדותו של אברשה בבית-הדין הייתה משכנית יותר מאשר בשעת החקירה המוקדמת. מבחינה קרונולוגית נמסר דבריו בדיקן נמרץ; הוא ציין היכן היה בשעה פלונית ובשעה אלמנית באותו יום ובאותו ערב ולילה. חקירת שתי וערב שלו נערכה עליידי טראסטה, אך דומות היו שאלותיו של ה"שולל" הזקן זהה לגלי ים, המתנצצים אל סלע איתן ואין יכולם לו. אברשה, שנוהג היה להתחזבן על דברים של מה בכך, שרוי היה בשלווה גמורה בשעה כה גורלית בחיים, עת ברור היה לו, כי שאיפה אחת לקטיגור ולאב-

ביהדותן: להוליכו לתליה. ונראה היה בעילן, כי ככל שמלגה הצער יהודית מידה גברת והולכת של שקט נפשי ובטחון, כן גדלה והולכת מוכחתם של האנגלים הזקנים. אכן, בחקירה המוקדמת ביפו טרם עמד אברשה על מלאה חומרת מצבו. מה שאין כן בבית-המשפט בירושלים; ידוע ידע, כי כל מלה היוצאת מפיו צריכה להיות שוקלה, כי אולי, תקוותו לחיה תלואה יותר במתן עדותו מאשר בנסיבות סניגורו. הפעם נזהר שלא לפגוע באנשי-ירשע, לא היכה בלשונו וענה על השאלות בקיצור, בצורה מעשית ובבהירות על ראשון ראשון ואחרון אחרון. אבל, בה במידה שהלכה עדותו נתעכמתה בכוח שיכנעה, בה במידה לא הפיקה רצון מאת קורי. לא לכך ציפה, ומורת-דרוחו היה ניכרת גם בתגובהיו הקצרות מפעם לפעם. קלפיו נטרפו לפתיע, וה„נייטיב“ הפר את כל החשבון, שהרי מלמעלה כבר נקבע, כי הוא הרוצה, ואין מקום עוד לשפקות. דבריו של אברשה הרגיזו. היטב חרה לו, אף שניסה לבוש רגשותיו. תנוועתו העצבניות העידו על מחשבותיו. לעומת הצעיר השלווה, בעל הפנים הקורנות, רתח האשראי הזקן בלבד ובתוכו כך הליט בשרוולו הרחב את פניו האפלים, שאולי יותר משרה להסתירם בקש לחפות על נשמו האפלה...

לאחר אברשה הגיע תورو של צבי רוזנבלט להheid. הנאשם-הנער! הופעתו של צבי הייתה שונה מזו של אברשה, שלגביו דיידן אפשר היה ללבש שולל אחר מראה עיניים וליחס לו — מתוך הרהוריו לב — מעשים שלא עשה. דבר זה אי-אפשר היה לומר על צבי, שככל שופט, ואפילו לא מומחה, שבא לדון אותו לפני „הרשות החיצונית“ התמים, היה צריך להסיק מיד, כי זה אינו האיש המבוקש...

ואולם, כפי שכבר נאמר לעיל, דוקא בזכי תלוי המעליים את מיטב תקוותיהם להגשמה מזימתם. ידוע ידעו ההווים והגולומבים, הריסים והסתפקידים, כי שני הנאים האחרים לא יכשו ל„טיפול“. בתכשנות ובפרובוקציות אי-אפשר היה לשבור את רוחו של אחימאיר הקנאן, שלא העלה מروسיה ה„פברוארית“ וה„אוקטובר ברית“, אלא יחס של בז ושנהה כלפי הסוציאליזם ונושאי-כלו, ואברשה — אגוז קשה שאין לפצח. מה שאין כן הנער צבי, שלפניהם חדשים אחדים בלבד עזב את קן הוריו ולפתח בא עליו „ענין שכזה“; הריאו בחזקת חומר שנייתן ללוש בו...

ראשית חכמה בודדתו. ביקשו להבאים בעינויו את ריחו של אחימאיר, בטענה שהוא אכזר ואינו מתחשב בשום דבר, פרט לרעינו הכספי, ובארשה הוא "איש העולם התחתון". כן סייפו לו לצבי השם והערב, כי המפלגה הריביזיוניסטית הפקירה אותו כדי להציג את עורה. אף טענו באזניו חזור וטוען, כי אין להם בעצם לказיני המשטרה דאגה אחרת מאשר לחילצו מן הבוז, שאחרים השקיעו בו. ובעל כוונות "טובות" אלה, ובכללם שיטריה, "יעצ"ו לו לצבי "להודות". אם יעשה כן יתחשבו בדבר, אף יביאו בחשבון את גילהן, ויפטרוהו בעונש קל; לעומת שנה יחנן אותו הנציב העליון והוא יוחזר הביתה, לאמו ולאבו...

אבל צבי היה עקשן, ותשובה אחת הייתה בפיו: "מה אתם רוצים מני? מאמין אני במפלגה הריביזיוניסטית ז'בוטינסקי הוא מפקדי העליון בביתך. מאמין אני בכוכנותיו הטובות של אחימאיר, ומה שנוגע לסטבסקי, הרי מעולם לא ראיתי קודם לכך. בלילה הרצח הימי באסיפה פלוגת ביתך בכרם סבא..."

משנוכחו אנשי המשטרה המאנדרטורית וחברי הוועד הפועל לדעת, כי אכן נער עיקש לפניהם, יעצ' אליו גולומב להשתמש כלפי בחקרת "הדרגה השלישית", ככלומר בשיטת העינויים. אבל עצה זו נזקרה מפני של הא'קיסטן גולומב בימים שבהם כבר לא היו קרבנות העיליה מבודדים בציוריות היהודית, לאחר שכבר פרסם ז'בוטינסקי את מאמרו "קאלט און פעסט" וב"צ כ"ץ החל בפרסום סדרת מאמרי גם הוא. המשטרה חששה, כי דבר הנסיך להשתמש ב"דרגה השלישית" לא יישמר בסוד הארץ הקטנה שאין בה סודות... ריש נועץ מן הסתם בשיטריה והצעת גולומב נדחתה.

אחרי-כך נקתה המשטרה אמצעים אחרים, מאוד פרימיטיביים. לאחר שבודדו את צבי, הושיבוו בתא יחד עם אסירים ערביים, ואל חברה זו הוסיף גם את משה כהן, הגנב המועד, שעליו כבר סופר לעיל. לימים הפקיד להלה עד שקר ובחקירה המוקדמת העיד כל אשר שמה המשטרה בפיו, ככלומר, שהגען ספר לו בדיקך "איך הוא וסטבסקי רצחו את ארלווזרוב". סמיואל חקר אותו חקירה שתי וערב מודקדת ועשחו גל של עצמות", עד כי התביעה שוב לא טרחה להביאו עד במשפט בירושלים...

וכשם שאיכזב צבי את המשטרה ואנשי הוועד הפועל בראשית

העלילה, כך איכזב את טראסט וקורי בהופיעו עד הסניגוריה במשפט. לנוכח כל החקירות והשאלות עמד על שלו ולא זו מטענתו: "כל אותו לילה היה בכפר סבא..."

ולאחר רוזנבלט הגיע תורו של "הנאשם השלישי" לעלות אל דוכן העדים. היה זה אחר ארבעת ימי שביתת-צום שלו, בעניין משפט "ברית הברيونים", שלא כאן המקום לדון בו. שבור היה בגוף ובנפש. על אף העובדה, שנחלש מן הצום, הובל מעכו לירושלים, ביום-קץ, במכונית סגורה, עקוד בידיו וברגלו. וכשהוחזר ל"מרכזיה", החזק כל הלילה שלפני מתן עדותו בתא מוחה, — לא בתא משותף עם אברשה וצבי, מחשש שהוא יכח דבריהם עמהם כדי שתuttle עדותו בקנה אחד עם עדותם.

חוירר-פנים ובברכיים כושלות עללה אחימאיר למחמת על דוכן העדים. קורי, ליד הצביאות הטובה עליו, ביקש לנוהג מנהג "ג'נטלמן" והציג לאחימאיר למסור עדותו בישיבה, כמקובל לגבי עדים נשואים פנים או חולים, ואולם את ההצעה ה"נדיבת" הזאת של אב-בית-הדין דחה אחימאיר ברוגזה, ללא כל גינוניג'נים. משוממתה הזכירה לו ההצעה הקשר אחר: לנידון למוטות מגישים כוס שמן-פה לפני שימושיים אותו על כסא-החשמל... תוך דחיתת ההצעה העיר אחימאיר: "אני רוצה לשבת על הכסא עליו ישבה השקנית הגדולה ביותר..."

לרגע קט קדרו פני קורי. איזו הצהרה מוחצת! ונזכר היה בו בסמואל, שאף הוא אינו צוהל למשמעות ההערה, שהרי מלכתחילה השתדל הסניגור לנחל את ההגנה בתחומי היוריסטרודנציה הצרים והמוגבלים. כל נסיו להעלות נימה פובליציטית-תתעמולתית במשפט היה להמרות רוחן.

אבל לאחר עדותו, משהוחזר לתא-הכלא, מצר היה אחימאיר מאוד על שלא התכוון מבועד מועד לתשובה מצה יותר על הצעתו של קורי. אילו נתנו על כך דעתו מראש, כי אז היה מתפתח בינו לבין אב-בית-הדין דריש מוד פובליציטי מעין זה:

אחימאיר (ברוגזה ובברית): לא אשבע על הכסא עליו ישבה הצ'יביריאצ'קה בשעת מתן עדות-סקר שלה...

קורי: מה משמע צ'יביריאצ'קה? מי זאת?

אחימאיר: במשפט ביליס הייתה זו האשה הידועה, ששיקרה כדי לכטוט על הפשע...

ואולם, כאמור, דיאלוג זה לא נערך. ההודמנות שניתנה לACHINEAIR להביע את דעתו על כל המשפט הוחמזה... הסניגוריה הוסיפה להתנהל על טהרת הג'נטלמניות, לא הרבולוציונריות...

עדותו שלACHINEAIR לא הייתה טובה כעדויותיהם של אברשה וצבי. מתו עדות — חכמה היא. עצביו של אברשה היו חזקים מallow שלACHINEAIR. כשהניצב האחרון על דוכן העדים לא הaga בגורלו של אברשה, אלא העלה במחשבתו את המדרון שבו מידדרת הציונות בעטיו של הסוציאליזם הציוני, וברוב זעפו בילבל בין העדות שמסר בפני גופר לבין זו שאמר לפני ריס, וכמוון, טראסט ניצל את המישגה וביקש להסתמך על העדות הראשונה. בסופה של דבר התחרט סמיואל על שהזמין אתACHINEAIR עוד...

פרק כב.

הפרובוקציה

כרכל זה, הホール ומונה מני סיידנית שלו, כך מנינו אף אנו את מספר הפרובוקציות, שנעשו על ידי המעלילים לגבי צבי רוזנבלט. בפרק זה נדוע על הגדולה שבפרובוקציות אלה, פרי "דמיונם היוצר" של הג'נטלמן ריס והחברים-הගיסים גולומב והוא, אנשי הוועד הפועל הציוני-הסוציאליסטי, המעדיפים את מוסר מארקס על מוסר משה. המזכיר בפרט, בה הייתה מעורבת אשה מן "העולם התחתון" בשם רבקה (או בכינוי ברומנית — בייקה) פיגין.

כשבוע-שבועיים לאחר מאסרו נקרא צבי רוזנבלט אל ה"מאכתאב" (משרד) של כלאי יפה, מקום שם חיכו לו גבר ואשה, שלא הכירם. היו אלה הקפטן ריס וסימה. בערמה נשית מיוחדת במינה ניגשה אליו סימה וניסתה במתќ-שפטים ל"רכך" את עקשנותו: הנאשימים כבר הודיעו ולכנן עצמה היא, שיוודה גם הוא ובזכות זו יומתק דיןו, והקפטן ריס אישר את דבריה ב"הן צדק". הנער רוזנבלט משך בכתפיו ואמר להם, כי אין לו מה להודות.

בחזקת "עוזר כנגד" לסימה במעשה הפרובוקציה הייתה בייקה

פייגין, אף שם לא נתרסם ברבים; למרות שאיפתא למלא תפקיד פומבי ולעלות על במת־החוון, לא העלו אותה המעלילים על דוכן העדים. ביחוד הייתה בייקה אשמה במסרים ההמוניים שערכה המשטרה בקרב „ברית הבריונים“, ועל־ידי כך נתנה יד בשזירת החבל שנועד לצווארו של צבי.

עוד לפני שהחלה החקירה המוקדמת נגד השלושה הופיעה בייקה בכלל יפו וביצה רשיון להתראות עם רוזנבלט. לעת היא בודדה המשטרה את קרבנותיה בידוד מוחלט. כתוצאה לכך היה צבי שרוי בדכוון, ואמנם לשם כך עשתה המשטרה מה שעשתה...

בחוגי ה„בריונים“ באותו זמן כבר יצאו לבייקה פייגין מוניטין, וכבר אמרו עליה שאינה אלא פרוצה, אך עדין לא העלה איש על דעתו, שלא סתם פרוצה היא, אלא גם פרובוקטורית.

הѓישה בינה לבין צבי נערכה בבית־הסוהר, וכנהוג — בנווכותו של צד אחד, השוטר. לבייקה ולצבי הייתה שפה משותפת אחת ויחידה: גרמנית. שפטו של „שלישי“ היה אנגלי בלבד; ברם, באותו מעמד, מתוך שהיא צבי המום, לא נתן דעתו כלל על „בעיית השפות“...

לאחר דברי השגורה המקובלם, שלפה בייקה מחויה שמי פתקים והגישה אותם לצבי, בנווכותו של השוטר, שעשה עצמו רואה־זאינו־רופא; הוא לא נקף אצבע למנוע הפרה מפורשת זו של תקנות בית־הכלא; וכי נשמע לדבר זה? הרי חטא הוא שאין לו כפרה לגבי נוהג בתמייסטר מאזו נבראו — יהא בוראם אשר יהיה... ברם, השוטר דנו קיבל הוראה מראש שלא להתערב בעניין זה ש„בינה לבינו“. וצבי עצמו, אם מtook תמיימות שבגיל ואם מחמת ההלם שפקד אותו, לאapse, כי הנה בעצם מסירת פתקים אלה, לנגד עיני השוטר, טמונה פרובוקציה, שהותיה נמשכים אל המשטרה ואל בית הוועד הפועל של ה„הסתדרות“...

הפטקים נכתבו, כמובן, בגרמנית; על האחד היה חתום שמו של אחימאיר, ועל השני — צבי שנידרמן. שנידרמן, כזוכה, היה בין אלה, שהועמדו במשפט־היזחיי השני בפני סימה להכרת ה„יורה“, וסימה, בעשה את ה„קדריל“ שלה — בלשון אברשה — התעכבה ליד שנידרמן וכבר גילתה נכונות להכיר בו את היורה, אלא שברגע האחרון ממש נתקלו עיניה בcpf ידו קטועת־האצבעות — תוצאה של

חאונת-עבודה — ומיד חזרה בה מהחלטתה, ניתקה מקומה ו„הכירה“ בציבי אחר, הוא צבי רוזנבלט. מומו של שנידרמן הצלו מהיות קרבן העיליה; אפ-על-פייכן, עדיין נחשב לה כאחד ה„מחותנים“ בפרשנה, ואם לא זווהה כ„יראה“, הרי היה לפחות בחזקת „שחקן מדרגה שנייה“, ומשום כך יוסחה לו כתיבת הפטק השני...

תוכן הפטקים היה אחד: „הכותבים והחוותמים“ מודיעים ל„בעל הכתובת“, כי „למשטרה ידוע הכל“, „לא חשוב, אם איןך מעורב בעניין“, „אנחנו עשינו את המעשה“, ו„לחוטלת העניין عليك להטיל על עצמך את תפקיד היורה“, „אמנם תבוא על עונשך, אבל בהתחשב עם גילך ועם הودאותך יהיה צפוי לך עונש קל, וכעבור זמן קצר תחויר אותך המשטרה להוריך...“

מהו בנוסח ה„וידויים“ המפורטים של משפטים סטאלין—
וישנסקי...

דבר הפטקים אינו מובא בכתביו וכלשונו, אלא על פי תוכנו הכללי בלבד, ובמעמד מסירתם לידי צבי לא הסתפקה בຍקה בכך, אלא שהוסיפה אליהם נופך משלה, בעלפה. על צבי לדעת, אמרה לו, כי הוא בודד, משומם שהרביזיוניסטים הפקירוהו ועשאוו שעיר לעוזול לכפר על פשעיהם; מוטב איפוא שיציל עצמו ככל שמאפשרים לו התנאים...

ואולם, על אף ה„פוקודה“ של אחימאיר ודברי השידול של בຍקה, לא נע צבי ולא זאת, ואף שרחש כבוד לאחימאיר, „העוז הפעם להמרות את פיו“...

ברור, כי הפטקים נכתבו ונחתמו במקום הטומאה, בבית הוועד הפועל, על ידי אלה המתימרים להיות חברי ותלמידיהם של א. ד. גורדון וי. ח. ברנר. בכור שיטרת היה אחד מן ה„מפברקים“ של אותה פרובוקציה, והוא, או מישחו אחר, נתן את ההוראה לשוטר שהופק על משמר הפגישה בין בຍקה פיגין לצבי רוזנבלט, ש„לא להפריע“...

משנסטיימה הפגישה ללא תוצאות, הוחזר צבי לבדידות תאו, כשהפטקים בכייסו. ידוע, כי בתנאי בית-הסוהר אין סודות. על אף בידותו הצלlich צבי למסור את הפטקים לידי חבריו „ברית הבריונים“, שהיו עצורים ככלם לא בתא צר, ד' על ד', אלא בחדר המרווח שבכלא. בראשונה יצא הקצף על אחימאיר ועל שנידרמן: מה זה עלה פתאום

על דעתם לכחוב מכתבים כאלה? אך, הואיל גם שנויידרמן ישב "עם כל הנערם", לא היה צריך לטרוח הרבה כדי להעמיד את הדברים על אמיתותם, לאחר שיחה עם ה"זקנים": ד"ר משה הר-אבן ואליה בונאליעור.

באوها שעہ כבר הגיעו שמוועות על תפוקידה המפוקפק של בייקה, וכבר ידעו שהיא שגרמה לגל המאסרים ההמוניים. אלא שבשבוע מעשה לא עמד בונאליעור על ערד הפתקים, קרעם וזרקם אל ה"קארדל" (סיריה-הופכין בתא הכלא); היה זה ביום הבהלה, עת כל דבר כתוב היה בחזקת "ברול מלובן ביד עירומה", והרי רישומות הראפורטג'ה של אחימאיר בענייני "ברית הברוניים" כבר הינו גלים סוערים בתקופת קונגרס החרפה בפראג...

אכן, היה לה לביקה פיגין "היסטוריה". ברומניה התנתה אהביהם (או שמא יש להם שם אחר לכך?) עם משורר מפוקפק אחד, רומני, שאנטישמיותו עם זאת לא הייתה מפוקפקת כלל. כי כך דרכם של אנטישמים: שונאים הם יהודים, אך מחבבים יהדות... מדוע עלתה בייקה ארצה, והרי לא הייתה ציונית, כשם שלא הייתה קומוניסטית, אספראנטיסטית או צמחונית? מעולם לא נמשכה בייקה אחר הגברים בשל "אייזמים" והגברים אף הם לא חיפשו אצל בייקה "אייזמים", אלא משהו אחר. והדרא קושיא לדוכתה: "לשם מה ומדוע עלתה בייקה?" וכדרך יהודים, נחרץ קושיה זו לא בתשובה, אלא בקושיה: "לשם מה עולים יהודים?" — פלוני נטרפה ספרינטו הכלכלי; אלמוני היה יותר מדי פאציפיסטי מכדי לשורת בצבא גויי; בחורה עלתה ארץ משום שהגיעה שמוועות לעירתה, כי "יש שבר בארץ העברים". — ואין "שבר", אלא הזדמנות להינשא... והנה, ספק הוא, אם אמנים ל"שבר" מסווג זה היו עיני בייקה נשואות... ואולי כבר נתיאשה משאיפה "לכבוש" את בוקרשט, "עיר האורות" הבלקנית, ועל כן ביקש לפחות "לכבוש" את תל-אביב! ואולם, דא עקא, כי לעת הזאת כבר חדרו לשיר הארץ את "יד ענוגה היה לה"; הרומאנטיקה של "העלייה השנייה" הלכה וניטשטה בערפלוי הומנים החדשים...

וכיצד השיגה בייקה סרטיפיקאט? הן באותו זמן היה סרטיפיקאט בבחינות חוץ לא יסולא בפז. באותו הימים, נוח היה להם למשרדים הארץישראלים של הסוכנות להענק רשיונות-עליה לקומוניסטים,

מאשר לבית"רים. והנה, משעלה בבייקה נסתפחה דזוקא אל הבית"רים! עלייתה חלה בתקופה, בה כתבה "ברית הבריונים" את ההיסטוריה של היישוב ביסורי מצדדיה, ובויקה שאפה להצטרכ אל „עושי ההיסטוריה“. אך עד מהרה נתאכובה בيكا מן הבית"רים, והבית"רים אף הקדימו והתאכזבו ממנה. יומ אחד אמרה, כי יש בדעתה לנסוע לדגניה, והבית"רים הותקיקים עודדו אותה לעשות צעד זה מתוך שרצו להיפטר מ„פצע רע“...

ובינתיים נרצח ארלווזורוב, שאט שמו בודאי לא שמעה בيكا מעולם. אדם חי עלי אדמות ורבים אינם חושדים בקיומו... ואך כאשר נפוצה הידיעה על האסון, לא החתניינה בנסיבותה הרצח... אך משנודע לה, כי יש המבקשים לטפל את האשמה לרצח זה על הבית"רים, הבינה מיד, כי שעת-קשר חשובה באה לידה... אין אלו יודעים, מי הלך אל מי, האם בيكا להו, או הו לבייקה? ודאי כבר שמת לבך לדבר, הקורא-הידיך, כי רושם דברי הכרוניקה העוגמה הזאת אדם סקרן הוא, ובמקרה דנן, עשויה סקרנותו להתחרות אפילו עם זו של כל יושבת-קרנות...

והנה, אם נשחכנעה סימה, כי סטבסקי הוא שהAIR בפנס ורוזנבלט הוא שירה, ואם הגברת חוץ קיבלה את דעת משלליה, כי באותוليل עברות לבו סטבסקי ואחימאיר בצריפם התל-אביבי ולא בירושלים, הרי בيكا נשחכנעה על-ידי אותם משללים, כי ה„בריונים“ הם שביצעו את הרצח...

ל策ורה של בيكا ול策ורה של הלוחמים בעיליה, לא הזמנה אל דוכן העדות. לאחר שניכוותה הקטיגוריה המעלילה ברותחין, כתוצאה מעדות השקר של הזוג חוץ ומשה כהן, החלה להיות ברונית גדולה יותר לגבי עדיה. לשואת הפגינו הסניגורים כפעם בפעם את סקרנותם בדבר מועד עדותה של הגברת פיגין. איש מאנשי התביעה, לרבות שיטרית, לא טרח להביא את סקרנות הסניגוריה בנקודה זו על סיפוקה...

ולא זו בלבד, שלא הופיעה בيكا עדיה במשפט, אלא שעדי מהרה, לאחר מאסר ה„בריונים“, נעלמה מז האופק ונשכחה מן הלב. לימים נפללה הברה, כי היא מוחזקת באחד הקיבוצים, וכי המעלילים חוששים שמא תפתח ה„אתון“ פיה, ובתקופה מאוחרת יותר פשטה השמועה, שהוועד הפועל סייע בירידתה מן הארץ. אפשר שהזורה שוב

ל„עיר האורות“ בוקארשט, וסיימה שם פרשת חייה כבתחלתה — מתחת לפנס שברשות הרבבים... ועל כל פנים, מאז נסתם ממנה חזון...

*

אפשר, שבשלב זה, עשוי הקורא-הידיד לש��ע בהרהורים, ולהביע היגיו: „כוס היגונים, לאט! הרפי מעט, כי כבר מלאו כסלי ונפשי ממורייך“ („ציוון הלוא תשאלי...“ לר' יהודה הלוי). אף עשוי הקורא-הידיד להסביר רגשותיו: — השעה טרופה לכולנו, ללא הבדל בין מעיללים לקרבנות-עלילה; כלום שעה כשהיה היא, איפוא, למלאכה בה התעסק איוב הקדמון! מה בצע בגירוד פצעים שמפני חצי יובל שנים!

לא פחות מן הקורא-הידיד חדור כותב השורות הללו בהכרת חשכת הימים האלה. אבל בשעה, שככל אחד מתנו מהרhar ב„שבעת המילيونים“ מזה וב„מיגים“ הסובייטיים המובאים לארצות ערב מזה, צריך שיהא ברור לכולנו, כי האסונות שירדו על ראשינו לא היו בבחינת „דיאוס אפס מאכינה“. וכי יש, מורי ורבותי, שכר ועונש בבריאות. עמנו, שלא שילם בשעתו למעיללים כגמולם, אלא, להיפך, העלה אותם מעלה-מעלה, — משלם עכשו את מלאה המחיר. אין אדם צריך להיות מאמין בזידאמין דוקא, כדי לבוא לידי הכרה בקיומם של שכר ועונש. ואם תשאל, והרי „שבעת המילيونים“ גענש, ולא המעיללים, נשיב על כך: שבעת המילيونים لكו משום שרש האומה הניח למעיללים לשלווט...

ואף זאת: משך שתי עשרות שנים מאז העלילה, יצא מחוגיהם של רודפי אמת וצדקה, כגון ב"צ ב"צ, תביעה להקמת ועדת חקירה בפרשת רצח ארלוזרוב. אכן, צילו של אברשה, השוכן במעלה טהורם וקדושים, אינו זוקק למסקנותיה של חקירה כזו, שהרי פרט לכמה „ירחמיאלים“, יודעים הכל, כי אברשה היה חף מפשע. לוועדת החקירה זוקקים המעיללים, בחזקת „מודה ועוזב ירוחם“. והנה, כלום מעוניינים אנו, שהם יכו על חטא וייהו בעלי תשובה? לא, אנו מעוניינים, כי בהיסטוריה הנצחית שלנו — „עד אחרין היהודים“ — יוכתם שם בשל פשעם לדיראון עולם! כיום מכיה הקומוניזם על חטא בשל מעלי סטאלין, אך השמאן הציוני טרם הגיע אפילו לדרגת המוסר הסובייטי...

פרק כג.

מלחמת בני האור בבני החושך

דנים אלו בפרשה אחת מלחמת בני האור בני החושך. עד כה התעכbero בעיקר על האחראונים, ולכון הגיעה עכשו השעה להרחיב את הדיבור על בני האור.

הספרות העולמית גdotsה טיפוסים שליליים של המין האנושי. גאנוניספרות רבים העלו חרס בידם בנסיבות לחרר תופעות חיוביות בחיים. כדי להדגים זאת מספיק, אם נעמיד זה לעומת זה את "התופת" של דאנטה ו"גן העדן" שלו, את חלקו הראשון של "פאוסט" לעומת חלקו השני או את החלק הראשון של "נסמות מתות", שהוא יצרה מושלמת מבחינה ספרותית, לעומת ה"איך-ז" שבחלק השני. ואצלנו, הטענות הנוקבות של אイוב לעומת ה"האפי אנד" הבלתי משכנע...

תלינו עצמנו באילנות גדולים של היצרה האנושית, והנה, מבלי כל רצון ויכולת להידחק למקום של גודלי הגדולים. ווצים אלו לציין, כי לגבי בעל הכרוניקה הזאת, נתחלפו היוצרות; קשה היה לו לרדת אל המדור התיכון של שפלות המין האנושי בכלל, ושל עמנו בפרט, ולדוון על נושא זה, כפי שהוא משתקף בעילית-הדם. לעומת זאת, מה טוב ומה נעים לקרווע חלונות לרוחה, כדי שיפרוץ פנימה האור וכדי להרבות זיו וחום...

המאור הגדל היה, כמובן, כפי שכבר הזכרנו לעיל, זאב ז'בוטינסקי. בכוח האינטואציה שלו, בחושו ה"שי" או ה"שביעי" — בחוש שאין לנקיño במספר; קיצורי של דבר, בחוש של נביא קדמון ממש, הבינו מן הרגע הראשון, על אף היותו שרוי ב"אספמיה", כי "הבחורים שלי לא עשו זאת...". דבר זה היה ברור לו לז'בוטינסקי אפילו כשהבאותה שעה היו כמה אנשים בצמרת המפלגה הרביזיונית טית בארץ, שהעלן תוך דאגה כבדה את ההשערה: "אולי נמצאו שניים-שלושה חומרים-מוח בשורות המפלגה..."

ברם, ז'בוטינסקי, שהכיר את ראש ה"בריונים" והיה חדור

הכרת עקרון ה-"הדר" בציונות, לא פקפק בנקיון כפיהם, אף שלמלך חילה נהג בעדינותם כלפי המעלילים. מעצם טבעו לא היה מסוגל לקטרג בפומבי על "הנברא בצלם", ולא עוד, אלא שחולשה מיוחדת הייתה שמורה לבבו לכל אלה שרתו בגדור או סייעו בדרך זו או אחרת להקמתו, בינויהם ברל, בז'גוריון, גולומב והו.

כאו בארץ היה, אולי, אדם אחד וייחיד שלמן הרגע הראשון לא האמין, כי יהודים רצחו את אROLZOROW. ראוי הוא שם יירשם לזכרונות-עולם: ר' אלתר דרויאנוב. כבר הוכרנוו קודם לכך, אך מן הדין שנרחב עליו את הדיבור במקצת. איש אחרון זה שבחבורת חובבי-צ'יון, היה הראשון שיצא למלחמה בעיליה ובמעלילים. אמרנוו "הראשון", ויש לדידי. הראשון, כאמור, היה ז'בוטינסקי, ואחריו אורי צבי גראינברג, יחשע ה. ייבין וד"ר צבי אליו כהן. אבל הן כל אלה היו שייכים למחלנה, שעלו נימנו קרבות העיליה, ואילו דרויאנוב היה הראשון מקרב המחלנה, שעמד בינו לבין הסוציאלאיזם המעליל. שידך היה דרויאנוב לאותו סוג אנשיים, שאינם מסוגלים לשתק. אדם כזה בעצם מהותו אינו יכול להיות ניטראלי. ואמנם, דברי, דברי חלו'ץ-האמת, דברי ה-"חובבי-צ'יון" הוותיק, דברי האדם, שיצאו לו מוניטין כחסרי-פניות — עשו רושם. לשונו הייתה חרב-פיפות, וככל-colo היה איש של "ברוי ושם", ברוי עדיף". עוד בימי-העלילה הראשונים היה מшиб לכל המפקדים והממסדים, לכל אמרי "פָּן" ו"אולִי", "מי יודע" ו"שמא" — לכל אחד מהם, כגדל וכקטן, ולא מורה, "הנד בז'וזקנעם של המן", ומשלא ידע אותו אדם למי בדיק מתכוון ר' אלתר, היה הלה מוסף וմבואר היטב: "המן האגגי בן המדתא", ואם סבור היה ר' אלתר, כי אותו ברנש שכח את גירסה דינקota שלו, היה מוסף חד וחלק: "ויזטה"...

אחדים מבני האור, שנספחו לשורות הלוחמים בעיליה מן הרגע הראשון, לא הייתה להם שום אהדה לתנועת ז'בוטינסקי, אלא שעמדה להם זכות אחרת: הם הכירו יפה-יפה את השמאלי הציוני... אכן, עליהם ניתנו לומר, כי הטרפותם למחלנה האור לא באה באה מרדכי, אלא בשל שנתה המן. כבר הוכרנוו את שמותיהם בפרקם הקודמים. אלה באו מhogiy "העליה הראשונה", ביחוד מאנשי הדור השני, אנשים כגון גד מכנס, משה סמילנסקי, סעדיה שושני, בר-דרור ועוד; הללו התייחסו בשלילה להלכה הז'בוטינסקאית, לא כל

עכן לפירוש שניתנה להלכה זו על ידי ה"בריונים". אך עם זאת, כאמור, הכירו את פרצופו של השמאן הציוני על היעדר מוסרתו ועל מציאות השנאה והאגרוף שהשליט בישוב...

וכבר הזכרנו לא אחת, כי אחד הלוחמים הראשונים במעלה מבחנה בנירא אור היה בציון כ"ז. הוא נסתפק למחנה זה לא בגין הרראשון. לעת ההיא לא הכיר את הרבייזוניסטים, לא היה ציוני מדיני, ובכלל רוחם היה מכל "איום" מפלגתי שהוא. כעולה חדש ביחס טרם הספיק לעמוד על מעלי השמאן הציוני. נחפוך הוא, מן העתונות בוגלה נתרשם לטובה מחנה זה. נהירים היו לו שבילי הרבולוציה הרוסית, הוו של קמא, — "השנה החמישית", הוו של מציעא, — "פברואר", וביחוד של בתרא, — "אוקטובר". יכול היה איפוא כ"ז ללימוד גזירה שווה מרבולוציה סוציאליסטית לרבולוציה ציונית-סוציאליסטית. אבל מאחר שלא היה דרכו לסמוק על גזירה שווה, אלא על שכלו ויושרו הליטאים, ממילא מובן, שחיש-מהר עמד על האמת וננטש את מחנה המפקקים, כדי ליהפר לאחד מראשי הצבא במחנה בנירא אור.

השתתפותו הפעילה של כ"ז במלחמה בעליית-הדם, הקשורה בשמו של סטבסקי, הייתה השילשית בסדרת מלחותיו בחזיות העליות. משפט בעליית-הדם בשנת 1900, הקשור בשמו של היהודי בלונדט, שימש לו קרש-קפייצה לעתונות. שיתים-עשרה שנה אחר בלונדט הוילנאי אירע עניין בייליס הקיבו. במשפט זה היה כ"ז יותר מאשר עתונאי. הוא היה אחד המומחים הבלתי-רשמיים של הסניגוריה. הרב מזא"ה, ראש המומחים מטעם הסניגוריה בכל עניין שבדת ישראל, היה נועץ בכ"ז, שידיעותיו ביהדות היו ידיעות של רב בישראל, ולא מיתחו של דבר היה הוא "היהודי המלומד" לארבעת סניגוריו של בייליס. ו מביליס לשטייגר. מעשה בנשא פולין, וויאצ'ז'קובסקי, שסטודנט אוקראיני התנקש בחייו, ואילו שנאנ-ישראל העליילו על הסטודנט היהודי שטייגר, שכאלו הוא עשה את המעשה. לאחר מאמצים רבים עלה בידי כ"ז לעמוד על זהותו של המתנקש, צער אוקראיני לאומני, שנמלט לגרמניה. כמובן, המתנקש לא היה מוכן להופיע בבית-הדין הפולני, אבל הסכים למסור בגרמניה עדות נוטריונית. בה סיפר את העובדות כהוイיתה. ספק, אם היה העניינים מתפתחים בכיוון זה אילמלא טירחוו של כ"ז.

שביקר כ"ץ בארץ, מיד לאחר "מאורעות" 1929, לא הסתפק ב ביקור ב"דבר", אלא סר גם אל "דוואר היום" הרביזיוניסטי. ב מערכת עבד הוילנאי ד"ר ייבין, שכ"ץ הכירו במסקבה, בתורת סופר מתחילה, בזמן המלחמה הראשונה, וייבין הציג את אחימאיר בפני האורת. השם אחימאיר לא אמר ולא(Cl)ם לכ"ץ, אבל השם כ"ץ אמר רבות לאחימאיר. היה זה פגישה מקרית, ואיש מן השנאים לא העלה אף בדמיונו, כי בעוד שנים אחדות יפגשו שוב בתהנתה חיים מאוד חשובות.

בפרוץ העלילה העמיד כ"ץ לשירות המלחמה בה לא רק את יושרו, אלא גם את מוחו החריף והיורדי, שבא לו בהיותו בן לדוריו דורות רבים ליטאים.

פרשא בפני עצמה היא פרשת הרב הראשי לארץ-ישראל, הרב אברהם יצחק הכהן קוק, שעלייה כבר עמדנו בקצרה לעיל. ואולם כאן עליינו להרחב את היריעה, כדי להסביר איך הפק הרב לאחד מ"ראשי המדברים" במחנה בני-האור.

מבחןיה קרונולוגית היה הרב קוק מן האחרונים שנספחו אל מחנה הלוחמים בעלילה. סיבת האיחור הייתה נועזה בעמדתו הציבורית. "כבהה היא מצנפת מונומאך", אומר הפטגם הרוסי, כלומר כבהה היא אחוריות של נושא מצנפת המלווה. והלווא רב ראשי לארץ-ישראל כמו הוא מלך...

אימתי נctrף הרב קוק רשמית אל שורות הלוחמים? — בין פורים לפסח, כשהיהודים מרבים בשמחה... בחודש זה התקלה המלחמה בין בני האור לבין בני החושך ביתר שאת. השופט החוקר בודילי רחץ בנקיון כפיו והעביר את עניין השלושה לבית-הדין לשעים חמורים. ההתקפה, שערכו בני-האור סכיב פרשת עבדול מג'יד, הנדפה אחר עליידי המעלילים ובודילי כאחד, ומילא נדחפי השלושה כברת-ארץ לעבר עמוד התליה. ליתר בטחון העמידום לדין בירושלים...

והנה, סמוך לאותו זמן יצא הרב קוק מחרונו הצר אל חזית המלחמה כאריו היוצא מסוגר.

אכן, תיאור דמותו של הרב קוק והערכת יצירתו מצפים עדים לסופר והוגה-דעות. הלה יעמוד בפני חידת-ההידות שבאישיותו. רודף שלום היה הרב קוק בכל מהותו, ועם זאת קשה למצוא כמותו

אדם בישראל, בדורות האחרונים, שהיה איש ריב ומדון שלא בטובתי, כבר הזכרנו לעיל, כי הרב הזה, שהיה גדול הרבנים לא בדורו בלבד, היה שרווי במלחמות שלושים שנה עם רובו של מה שהיה קרווי בשם "הישוב היישן". האיש, שחולם-חיו היה הקמת גשר על פני תהום רבה, הרובצת בין שני בתרי האומה, — החרדי והחופשי, — עמד בסוף ימיו בריבע עמוק עם רוב רובו של המנהה החופשי, דמתקרי "הישוב החדש".

לא פחות ממנהיגי "אגודת ישראל" של אז ונטורי-קרתא של עכשוו הקפיד הרב קוק על קיום כל המצוות, קלה כחמורה, ועל ענייני הלכה, שם כבשונו של עולם, כבעניינים שהם בחוקת דברים של מה בכח, לרבות הדיון ב"ביצה שנולדת ביום טוב". וחילתה לנו לזלול ב"דקוק-יעניות" כאלה! מי יודע, אפשר שבזכותם של "דיקקים" כאלה, ובכדগמתם, כגון "שור שנגח" ו"שנאים אווחזין", הגיעו בכבוד עד הלוּם...

מכל מקום, לא בשל מחלוקת בענייני "הביבצה" נפלט הרב קוק בענייני "אגודת ישראל" ורוב רובם של האדמו"רים, שהרי משכמו ומעלה היה הרב קוק מכל הרבנים בדורו, ואולי, כפי שאמרנו, בדורות אחדים שקדמו לו ושיהיו אחורי. ואולם, בה בשעה שבנין-פולוגתא שלו לא ראו מעולם אלא את "הביבצה" בלבד, הרי הרב קוק דאב לבו על הפירוד האוכל כל חלקה טובה בעמנונו...

מעצם טבעו היה הרב קוק יושב-אוהל, אך הנסיבות הוציאוו אל שער בת רביהם, ושלא בטובתו היה לאיש-מלחמות.

רבות השמייחתו החרדית, אבל הוא היה מן הנעלבים ואינט עלבלים. תלמיד חכם היה, שמלל על כבודו. ברם, אף שרודף שלום היה, מתלמידיו של אהרון הכהן, לא השתתף במעשה העגל ולא יותר לסוגדי העגל אף כזית. כל מי חייש אורות באדם, לא רק בנשנתו שלו, אלא בנשנתו של כל אדם בישראל, לרבות החופשים והחלוצים בוניה הארץ. למראה ארמונות-הפה, המוקמים בישראל כיום, הנך נזכר בחרדו הצר של הרב על רהייטו הכבדים, שאין להזיזם — הכויסאות, השולחן — וספרייה-הגמרה. ובחדר זה היה שרווי הרב קטן-הכמה, קל התנוועה והדיבור, שמצנפת-פרווה כבדה הייתה חבושה לראשו...

ומאחר שחייפש הרב קוק אורות בישראל, גילתה עניין בתנוועת

ז'בוטינסקי מתחילה; את ז'בוטינסקי הכיר עוד בראשית ה"קאריאירה" שלו, כשנתהיצב בראש הלוחמים לשינוי-זכויות לנשים, והיה ראש מגיני ירושלים ואסיר עכו. מלחמה לממן זכות-בחירה לנשים מזה ומלחמה "בכל נפשך" על ירושלים עברית מזה — אפשר שראה בכך הרב קוק "תרתי דסתורי". אין לנו יודעים, אם היו לנגד עיני הרב שירי אורי צבי, שיש בהם מיסודות השירה החדשה ומרוח הפיזיטים שבתקופת מסע הצלב כאחד; שירה זו עשויה הייתה לשמש לרב כעין גשר בין "ספריה הקודש" ובין "ספריה החול"... אכן, הרבה מקווי דמותו של הרב לא נהירים לנו כל-צרכם! ולימים עלתה פרשת "ברית הבריונים" וחלקה במאבק על הכותל. כבר הזכרנו, כי בשעתו העיד הרב קוק לפניו ועדת הכותל שהוקמה מטעם "חבר הלאומים". משאשרה ממשלה המאנדרט לתקוע בשופר ליד הכותל במוצאי צום העשו, לא נשמעו הבית"רים לצו זה, ובעקבות התקיעת ה"בלתי-חוקית" היה הרב נוהג לחתום על כתבי-ערבות, כדי לשחרר את התקוע עד המשפט. חברים של התקועים ידעו כתובות אחת: בית הרב, וב尤וד מוביל התקוע על-ידי המשטרה אל ה"קישלה" (הכלא הסמוך לשער יפו), היו חברי העציר ממהרים לבית הרב כדי להחטמו על כתבי-הערבות. ובטרם סיים צומו היה הרב מזכה עצמו בשתי מצוות: תחילת בנייתה של הסוכה ושהזרו של התקוע בערבות...

עם פרוץ העיליה, כאמור, עמד הרב קוק מן הצד, ואפשר שסיבת הדבר הייתה נעוצה באחד ממקורביו ו מבאי ביתו, עוזה"ד מרדי עליаш. ציינו לעיל, כי בראשית העיליה נימנה עליاش עם ארבעת אורכיני-הדין, שהופקדו, בכספי קרן היסוד, על "הגנת האינטראסים של האלמנה". ניתנה האמת להיאמר, כי במרוצת המשפט נקט עליash עד מה פאיסיבית, ובכיוון זה ניסה להשפיע גם על הרב. לזכותו של עליash ייאמר, כי בו בחר הגורל למלא תפקיד ראשון-במעלה בהזמת העיליה, כפי שעוד יסופר להלן.

כבר עמדנו לעיל גם על חלקו של הרב אריה לוין בהשפעה על הרב קוק לשינוי עמדתו כלפי קרבנות העיליה. ר' אריה נימנה עם מצדדי הרב הראשי, אף על פי שהיא בכלל מהותו איש "הישוב היישן". אישיותו של הרב קוק גרמה לכך, והרבה דבר לבו של ר' אריה למסאה שנאותם של ראשי ה"אגודה" כלפי הרב.

שנתיים רבות עוד לפני העיליה שימש ר' אריה כרב בית-הסוהר

המרכזי בירושלים. איש לא הכתיר אותו בכתיר זה, אלא על דעתו עצמו נטל תפקיד זה והוא מן המעתים ביחסוב שעשו צדקה בגופם, בנשماتם ופעמים אף בכיסם שלא על מנת לקבל פרט. כבר סייפרנו לעיל על פגישתו הראשונה עם אברשה ועל העידוד שניתן לו ביום-העלילה הראשונים. מאז ומתחילה נהג ר' אריה לחזק ידי האסירים ולבקשם לשים מבטחם בשוכן מרים. אויז דרכו לפשפש במשען זולתו; משairy הוא ענייני המצחון של האסיר בידי שופט כל הארץ. מעולם לא השים עצמו ר' אריה מוכיח בשעה, אפילו בעניינים שבין אדם למקום; לא הוא הפסיק אם צדיק אדם או רשע.

באותם הימים היה ר' אריה מקיים את שיחותו עם אברשה מבعد לסורג, ואף שלא רצתה לבו להאמין שהיודי רצתה, אפשר שעוד עמד בו נדנוד-ספק, שמא... ואולם כלום יש דבר נעלם מעיניו של ר' אריה ומן האינטואיציה שלו? יתרה מזו: הנה את אחימאיר, "מארגן הרצתה", הכיר מ"ישיבות" קודמות, וכעבור חודש הכיר גם את צבי רוזנבלט. שאל עצמו ר' אריה: "זובי בידי נער זה מפקדים אקדמיים לשם רצתה?..." כשר ר' אריה, כדרך, לאחר התפילה עם האסירים בכלל, לביתו של הרב קוק, ונפתחה ביניהם שיחה על אברשה, אמר לו ר' אריה, ככל-כך יד: "הרוץך" דואג יותר מכל לאמו....

עבר הקץ, ואחר — הסטי והחוורף. חלפו-עbero ירחי החקירה המקדמת ביפו. השלושה הועברו לירושלים, וככאן יכול היה ר' אריה לשוחח עם כל השלושה כאוות נפשו, כשאין סורג הצינוק מפריד ביניהם ושוטר יהודי אינו עומד על גבם. עתה שוב לא היה לו לר' אריה אף צל של ספק בחפותם מפשע...

ואחרי ר' אריה לווין בא הרב נתן מיליקובסקי. ר' אריה הטיל את משקלו לכף זכות; בא ר' נתן והוסיף אף הוא ממשקלו.

היה זה ביום א' דפסח. המוניט המוניטים — קרוביים, ידידיים וסתם סקרנים — הצטופפו ליד חלון בית-הסוחר לשם "זיהארה" (ביקור) אצל השלושה. בדרך כלל היה נערך ה"ביקור" בחצר הכלא; האסירים היו עומדים מלגו והמבקרים מלבר והרשת מפרידה ביניהם. אבל לגבי נידונים למorte ולעומדים בצל התליה, החמירה הנהלת בית-הסוחר. הנידון למorte, לבוש מדים אדומים, כלוא בתאו ומבקרו עומדים בחוץ, והسورג חוצץ ביניהם. ואכן, לגבי השלושה נהגה הנהלה בחומרה יתרה מלכתחילה, כדי נידונים למorte. והנה, בין

ההמון הרב, שבא ל"ביקור", התבבלט אדם כבן חמישים, זקנו עשויי ודומה, כי עיניו עומדות לצאת מהוריהן, פיו פעור ולשונו, כמו דבקה בחיכו. באותו מעמד דומה היה כאילו הוא "טורף" את השלושה בעיניו; מצחו מוקטן מאוד, כתפיו עולות וירודות, ידיו רועדות ורגליו כושלות.

— מיهو האיש הזה? — שאל אחימאיר את נחמה אבניאל.
נחמה: האין אתה מכירו? הרי זהו הרב מיליקובסקי!
אחימאיר: אביו של בונצ'ון?
נחמה: כן.

אחימאיר: נעים לי להכיר את אדוני הرب. חבל, שההתודעות נעשית בנסיבות כאלה. את בנו הסטודנט אני מכיר זה מכבר, יחד השתתפנו בהפגנה נגד בנטביז'...

רפה-גוף היה הרב מיליקובסקי, ואף שכוחו היה בפיו — לא השיב דבר. רק עינוי, שלפניהם דקות ספורות בלבד כאילו ביקשו להתגלגלו מחרוריהן, החלו מושטחות בדמיות.

הרב מיליקובסקי — דמות נשכחת הוא. ככוכב שביט הופיע לעת השתוללה העילית והזמן קצר לאחר סיומה מת כתוצאה משbez לב. קרבע מש של עליית-הדם היה, כי אין הקrieb עצמו על מזבח המלחמה בה. לבו החלש, שכח הוסער בתקופת העילילה, עמד מפעימותיו.

אחד המתיפים העממיים, שקמו לה לציונות עם הופעתו של הרצל, היה הרב מיליקובסקי; כיוון שלא נדחף אל כותל העסונות, נשאר בתוך עמו אשר לו מסר את נשמתו בכוח לשונו וקולו. אחד מנושאי שלטונו-הרגש בציונות היה. חייו עברו עליו בננדדים מעיר לעיר, מבית מדרש אחד למשנהו, כשהוא נושא מעל הבימה, עטוף בטלית, את להט דבר הגואלה באזני קהילות ישראל. בדרך נדודיו נולדו חזית אריסר ילדיו. כל אחד מהם במתא אחרינא. רعيיתו, טובת השכל, לא הפרעה בעדו מלהעלות את חייו ונוחיות בני-ביתו קרבע על מזבח הציונות. אחר מלחת-העולם הראשונה היה הרב מיליקובסקי "חוצב להבות אש" כאחד מראשוני התועמלנים לטובה קרן היסוד. ואולי אז התקרב אל ז'בוטינסקי, — מייסד קרן היסוד. אבל חיש-מהר עמד הרב על הרקנון השורר במשפט הקרןנות ופרש, בטרם הפסיק לבסס את מעמדו החומריאי. האיש בעל הלב הפצוע, שנשא ריחים על צווארו בדמות משפחה מטופלת בילדים, ניסה מזלו בפרדנסות. הוא

החליט "להתיישב על הקרקע" — ואת התוצאות אפשר היה לראות מראש. ציוני וחרד היה, ועם זאת לא נספח אל "המזרחי". כל-עצמו נשאר בגדר "פרא", שלא ניתן דעתו לא על בריאותו ולא על לחם בני ביתו.

אל מנה הלווחמים בעיליה התפרק הרב מיליקובסקי בסערה. מי השפיע עליו בכך זה? בנו בכורו, בנ-צ'ון, היה חבר אגודה הסטודנטים הרבייזונייסטיות. אבל לא מפני בנו חי הרב. טبعי היה, כי איש בעל רגש ומחונן בחוש פנימי נמשך לא בדרך הנוחיות אל מע글ות הצדקה. וכך, בה בשעה שב"צ כ"ץ נתן למנה הלווחמים בעיליה את עטו ואת השכל הליטאי הישר שלו, נתן לו הרב מיליקובסקי את הרגש, את הנימוק הקולע ואת הלשון המשכנעת. שלא כדרויאנוב, שם ללווג כל מפקף והרים קולו על כל מעיל, השתדל הרב מיליקובסקי לשכנע בנהנת ובמבט-ענינים. ומוכן היה לדפק על כל לב ערל, עד שניחר גרכנו ועד שנשבר לבו בקרבו.

לפי עדותו של הרב שלום נתן רענן, בחיר תלמידיו של הרב קוק וחתנו, היה זה הרב נתן מיליקובסקי, שהשפיע על הרב קוק להתייצב בראש המנהה הלווחם בעיליה. אימון רב רחש לו הרב קוק ואהבו אהבה עצה, והדעתו נותרת איפוא, שהרב מיליקובסקי הוא שהכנס את הרב הראשי לארץ-ישראל בעבי הקורה של המלחמה בעיליה.

והרי דברי הרב רענן:

"עליאש היה מבאי-ביתו של הרב גם בזמן החקירה. הרב שאל אותו, כיצד אפשר לו להצטרף לקטיגורייה, בשעה שהדבר נוגע בכבוד ישראל? עליאש ענה, שהאמת יקרה לו מכל, גם מכבוד ישראל. אף על פי כן, ייחסו של עליאש, בתורת היהודי חרד ובתורת עורך-דין בקי בכל החומר המשפטיאי, עוררו בו פקופקים. אולם רב מיליקובסקי האמין ואהבו אהבה יוצאת מן הכלל. בעיקר, בגין הרגש החזק של אהבת התורה ואהבת ישראל. ללא ספק נכנס הרב לפניםיו של עניין המשפט הידועות לרבות מיליקובסקי. הרב בא לידי הכרה שאפשר, שהיהודים יבצעו רצח כזה. והעיקר היה אצל כבוד ישראל, שהרומד בסכנה גדולה. בכמה שיחות בין הרב והרב מיליקובסקי דובר על הסכנות הגדולות, שעולות לצתת משפט זה. השמשות והמצוירות של הרב לא הייתה מרוצה מן הדבר, שהרב נטרד מסדר

חייו הרגיל ונכנס לעניין מסווב כזה. כמה פעמים השתדלו להפריע בדבר והרב מיליקובסקי היה צועק עליהם ומגנה אותם. הרב לא היה רגיל בדרך כלל לקרוא בעthonות, אבל מה שנגע למשפט היה קורא כל דבר בעיון מרובה ואחר כך היה מסיק את מסקנותיו.

פרק כו.

האט

משפחה סטבסקי לא עלתה לארץ בבת אחת, כי אם בשלושה שלבים. ראשון לעליה היה אברשה. כאמור, אילמלא היה "פחז כמים", כדרכו, ואילמלא התפרץ והעפיל, כי אז היה על המעלילים למצוא בית"ר אחר בארץ, כדי לעטור ראשו בכתרא הקוצים של דרייפוס וביליס. אבל כיון שקדירותו היה והחיש עלייתו, נסתבר בעיליה, ומילא זירוז בכך גם את עלייתו שאר בני משפחתו.

בשלב השני עלתה מחצי משפחתו עם אביו בראש. ומדוע האב דוקא? משום שר' אהרון לא היה אדם מעשי ביותר ומתקשה היה בחיסול מעט הרכוש, שנשאר לפוליטה לאחר המשברים האובייקטיביים והמשברים המלאכותיים, שהביאה ממשלה פולין על יהודיה. למלאכה זו צלה אשתו איתה, שנשאה איפוא למכור את הרכוש והבית בכל ההקדם. אשתח'יל זו הייתה כאחות-קדחת, וכדי להחיש את המכירה הציעה דמייתויך מרובים פי שלושה מן המקובל. אף שבוגפה עוד נשאה בברиск, הרי ברוחה הנסערת כבר הייתה עם "מיין קינד" ("ילד"), שהיא חבועה באותה שעה בכלל יפו. "לא לנסע רוצה אני לא-ארצ'-ישראל", אמרה, "כי אם לטוס..." חדורות בטחון היתה, כי בכוחות עצמה תוכל לקרוא את החבל מעל צואר בנה בכורה...

ומשעליה לבסוף בידה למכור את הבית, עזבה את ברиск ללא שהיות; מתוך שהיתה נתונה רובה ככולה במאה שהיא עומדת לעשות בעתיד הקרוב בארץ, הסיחה דעתה לחלווטין מעברה, אף לא מצאה שהות להיפרד מבני עיר-מולדה. וمبرיסק יצא לוווארשא להשיג רשיון-עליה. המשרד הארץ-ישראל היה נתון, כמובן, לפיקוחה של מפא"י; ברם, אנשיו שוב לא יכולו לסרב לחתת סרטיפיקאט לאמו של

ה"רוצח", מה עוד שדעת-הקהל היהודית בפולין שוב לא היתה ברובה המכريع עם המעלילים. ב"היינט" שוב לא ניתנו החדשות מן המשפט בהבלטה יתרה, אלא הוותקו מן הכותרת הראשית אל תחתיתו של העמוד הראשון, עם שאר החדשות, ואחר כך אל העמודים הפנימיים, או אף אל העמוד الآخرן.

אפיקול-פיירכו, עדין לא היו אנשי המשרד הארץ-ישראלי פטורים מלשאול את פי הקונסול הבריטי בווארשה, שמא יש לו התנגדות להעלאתה של אם ה"רוצח", והלה אمنם התקשר מיד עם שלטונות המאנדרט בירושלים לברר את עמדתם. והאנגלים נשאים אנגלים: מארגנים רצח, מארגנים עלילת-דם — וכל זה ב"חותמים צחורים מצחורי" — ויחד עם זאת מרשימים לעורק-ידין בריטי, שפסק לעבוד בארץ שנים אחדות, לשמש כסניגור... מקשימים על עלייתם של יהודים לארץ-ישראל, אבל מקילים בעלייתה של אשה, שידעתם, amo של ה"רוצח" היא... כי זו דרך האングלים: עושים עולות גדולות כ"קורת בית-הבד" ומראים רגש אבירות שבפילנטרופיה כקיסם דק...

נמכר הבית וכבר חתום הקונסול הבריטי על הדרכו, והנה עיכוב מקום בלתי צפוי: ממשלת פולין, הנוגגת לברך ברכת "ברוך שפטני" על כל היהודי העולה לארץ-ישראל, מעכבה עתה بعد צאתה של הגברת איתה סטבסקי! מה קרה לפתעה? — ב"פקידיסטן" שבמחלקת הדרוכונים דורשים אישור לנישואיו אביה ואמה של הגברת סטבסקי. אכו, תקלה, שכון במלחמת-העולם הראשונה עלתה בריש באש, ועתה לך והשיג אישור לחופה-זוקיזושין שנערכו לפני למעלה מיאובל שנים! ואולם התקלה הוסרה חיש-מהר, משנמצאו עדים, שנשבעו ב"נקיטת חפץ", כי זוכרים הם אותה חתונה...

בדרך מווארשא לחיפה הייתה הגברת סטבסקי מכונסת בחור עצמה ולא התערבה בין שאר הנוסעים, ומשהגייה לחופי הארץ נודע לה, כי בינו לבין הועבר הבירור המשפטי מיפו לירושלים, ועל כן עלה כל משפחת סטבסקי אל הבירה...

הביקור הראשון שלה היה, כמובן, אצל בנה בבית-הסוחר. מוזר הדבר, שאף ששניהם היו בעלי אופי מוצק כברזל, ידעו לעיתים למරר ברכי, אך הפעם, החליט כל אחד מהם בלבד, טרם הפגישה, כי אין להראות חולשה ואין להזיל דמעה, שהרי עיני הסוחרים צופיות וכל גيلي של מורך-לב עשוי להזיק...

הסicho איפוא האם והבן על שלוםו ומצב בריאותם ועל שלום בני משפחותם ושאר דברי שיגרה משר רביע שעה, עד שהודיע להם הקצין היהודי ראובן חזן (שלא לערבו עם זוג החזנים — עדי השקר!), כי "הגיא זמן קריית שמע של שחרית", כלומר — זמן הפגישה נסתים...

ומיד לאחר הפגישה החלה ה"אידישע מאמע" ("האם היהודיה") להתעסק בהצלת בנה. נתחלקו התפקידים בין האב ובין האם. ר' אהרון כוחו בשתקה: כל-כלו הריחו בחזקת "רואה-וואינדראה", מתון ושקט, ואין דרכו להטריד את הבריות. ולא רק מושם שרואה הוא צורך להיות זהיר בכבוד זולתו, אלא מתוך הכרה, שהכל ציודים בשליהם, וכי יודע, דאגותיו של מי גדולות יותר?... על כן מסתפק ר' אהרון בכך, שהוא משכים ומעריב לביתה-הכנסת, מתחפל בדחליו ורוחמו ושם מבטוו ברבונו של עולם, בז'ובוטינסקי ובسمיאל; מה שאפשר היה לעשות כבר נעשה, בגורל אין להילחם והכל בידי שמיים...

אכן, אם נזדווג אירפעם זוג מן השמיים, שהוא אינו דומה לה והיא אינה דומה לו, הרי זה הזוג ר' אהרון סטבסקי וריעיתו איטה. כל חייה עברו עליה בסערה, ועכשו עתה הסערה עד לב השמיים. אטו מילתא זוטרטא היא? — להציג את "ילדיך"... יש להריעיש מוסדי ארץ!... וכי לשם מה קיימים בירושלים מאות בתים כנסיות ובתי מדרשות, מניניות, יישיבות, "שטיבלאך" ומרכזי תורה? הנה כאן. מתחפלים בנוסח אשכנז וכאן בנוסח איטליה, כאן בית-המדרשה של חסידי צ'רטקוב וכאן "כולל אונגרן", כאן מתחפלים חסידי ברסלוב וכאן מקובל תימן. מה אין בירושלים? ירושלים אינה ברиск. ברиск רובה מתנגדים ומיעוטה חסידים. בירושלים אין מיעוטים כלל; הכל מצוי בה בשפע. ו"האם היהודיה" מצאה לה מורה-ידרך ומתרגם להדריכה ולהיות לה לפה במשאה ומתנה עם הבריות. ל"מליץ-יושר" בפני רבש"ע אין היא זוקה, שהרי מבין הוא את שפתה בניב הברי סקאי המיויחד, ושעריו הדמעות, כידוע, אינם ננעלים לעולם, לא ביום ולא בלילה, וכבר הספיקה לשפוך מרוי שיחה לפני פניו בפעם הראשונה בעת ברכת נרות שבת מלכתא. ואולם, ברור היה לה, כי גם שאר בתיה תפילה בירושלים, בהם אומרים תהילים ו"עין יעקב" ולומדים דף גمرا יומדיום ומענינים ב"זוהר" הקדוש, נועדו לשם הצלת "ילדיך"...

ועל שום מה הוועבר המשפט לירושלים ? והרי בתיה מדרש ובתי כנסיות ישנים, ב"ה למכביר גם ביפו ! אלא מה שיש בירושלים אין ביפו. בירושלים ישנו הכותל המערבי, שטפק אם יש עוד מקום בעולם, שלרגליו נשפך דם כה רב, כפי שנשפרק לידיו, במעמד חורבן בית המקדש. ומما שבוטלה הגזירה שגור אדריאנוס על כניסה יהודים לירושלים, אף שלא נשפך עוד דם יהודים ליד הכותל, הוסיף להיספג בנדבכיו דמעות יהודים. מזה דורות, שאמהות ישראל יורדות אל הכותל לשפוך דמעותיהם על אבניו, בבקשת רחמי שמיים על בנותיהן המקשות לדתך, או על צרה שפקדה את ביתן.ומי לא בכח לרגלי הכותל ? אלמנות, עגנות, שכולות. אבל מעולם לא ניגרו דמעות-אם חמורות וסוערות כל כך כדמותה של אם אברשה, ערבית הוצאה פסקידינו בערכאות האנגלים...

ולא הרחק מירושלים, בדרך אפרטה, היא בית-לחם, נמצא כבר רחל אמן. זה מכבר ידעת ה"אידישע מאמע" על קיומו של קבר זה, שהרי קראה על כך עוד ב"צaina וראיינה". ואף שנוהגות אמהות ישראל לבקר שם באלו, ואילו עתה צומדים אנו בחודש האביב, חשה אמו של אברשה שמה ללא דיחוי, כי כו' חשבות מרובה היא מייחסת לכך. חוזה על רחל אמן שתבין לרחשי לבה של אם...

ולא הרחק מירושלים, בחברון, נמצא מערת המכפלة. כבר רחל אמן הנו כבר של אם אחת בלבד, ואילו במערת המכפלה נמצאים קברי כל האבות והאמות, ו"האם היהודיה" חשה אף לשם. שמע משפטו של "היהודי הבכיר" הגיע אפילו לאזנו של שומר-הסף המוסלמי של מערת המכפלה, וכאשר לווחש מלאוה של הגברת סטבסקי באזנו של הערבי, מי היא האשה שבאה עמו, מיד מרשה לה שומר-הסף לרדת כמה מדרגות נוספות על מספר המדרגות המותר לסתם-יהודיה...

וממקומות הקודש, שנתקדרו במסורת הטראגית של האומה הטרגית, שמה אמו של אברשה פניה לאנשים חיים. לא הייתה דלת של רב, עסקן-ציבור (פרט לעסקני ה"הסתדרות", כמובן), שעלייה לא התדקה ה"אידישע מאמע". יש רבנים וייש רבנים, ישנים. עסקנים וישראלים עטקניים, מהם שהסבירו לה פנים והיו בסוד מכואביה, אף הרגישה, כי צרצה היא צרתם.

לראשונה פנתה גברת איטה סטבסקי אל הרב קוּק, וכבר ידעה,

כמובן, שאין היא צריכה להשתדל לפניו כי יעשה למען הצלת בנה, אלא רק להודות לו על כל מאמציו.

ואימתי מוכן רב בישראל לקבל אשה לראיון? הוא אומר, בשעת צרה לה, קטנה כגדולה. פעמים היא באה לשאול בענייני משרות ופעמים לתנות לפניו צרותיה, עת עומדת ספינת-חיה להיטרפ, ופעמים היא שופכת לפניו דמעותיה, כדי שיתפלל על בטה המקשה לדת...

והרב קוק קיבל את ה"אידישע מאמע" בחדרו הצר, המובدل מן האולם הגדל וה"טרקלין", ספק עליידי דלת ספק עליידי שער, ורגילה היא במחוזות כגון אלה, שהרי מבריסק דליתא היא באה, מעיר של רבנים "מתנגדים", למדנים, מופגים בתורה, והאוירה בחדרו הקטן של הרב קוק היא בריסקאית בהחלט, וגם הניב הבריסקי שלה מובן לו.

ידוע ידעה אמרו של אברשה, שהרב התיצב בראש הלוחמים להצלת בנה, ובמה יכול הוא עתה לנחמה? קמיות אין לו, גם "קווטילאך" אין דרכו לחתם מבקרים. ובכן, מה יכול הוא לומר לה? — "יש לךות לעזרת השם!" והוא עונה לעומת הרוב בתלהבות: "מקווה אני, כבוד הרב, ובטוחה..." כי אכן רוצה היא להוסיף מבטחוניה על בטחונו...

פגישה קרצה היא: אין דרכם של רבנים להרבות דבריהם עם האשא, ואשה יהודיה בכלל זה. ומשהיא עוזבת את חדרו בדרך ארץ ומתווך תודה והוקהה, חזרה הרב, החבוש "שטרימייל" לראשו, ושוקע בספר שלפניו. אבל דומה... כבדו שרעפיו ושח ראשו יותר מן הרגיל... משל היו צאן ללא רועה... כבדו שרעפיו ושח ראשו יותר מן הרגיל... ברם, לא נמשלו רבנים אלא לאנשים, וככם שיש אנשים ויש אנשים, כך ישנים רבנים ויישנים רבנים. גם אל הרבניים ה"פוליטיקנים" של "אגודת ישראל" הלכה ה"אידישע מאמע", שהרי לא היו נהיירים לה שבילי ה"פוליטיקה", אשר פילגה את מחנה החדרים — הרב קוק מזה ועסקני ה"אגודה" מזה. אלא, מתווך שאשה נבונה הייתה וחוש האם היהודית עמד לה, הבינה מיד, כי ביקוריה אינם לרצון עסקנים אלה...

היא לא תפסה, כי צדקתה בנה אינה מעלה ומורידה בעניין זה, אלא שהרב קוק הוא הגורם הראשי ל"נייטראליותם" של הרב זוננפלד הזקן ומשה בלוי הפליטי-קאי. לאמתתו של דבר, "נייטראליותה" של

ה"אגודה" שני מקורות היו לה: השנאה לרבי קוק וההתרפסות ה"מושקית" בפני כל גושא-שררה גויה ובעפני סתם גוי. חוצפთם מבית, כלפי יהודים, עמדה ביחס ישיר להתרפסותם מהווים, כלפי העולם הגויי... מתוך יתר-גאננות למשלת המאנדרט, על סמך עקרון "דינה דמלכותה דינה", נקבעו ראשי ה"אגודה" עמדת של "נייטראליות" בעניין עליית-הדם.

הספרים הקדושים שלנו מלאים פסוקים מזון אל זה, ועליהם התבוססו לא רק בעלי אמונה-תומם, אלא גם מאמני הצלוב, בעלי הקרוע, או קראי ענן, עד, לא להבדיל, "רבנים" מן הטיפוס של משה בלווי. בפרשא זו של עליית-הדם עשה משה בלווי יד אחת עם ראש מפא"י, שידיהם מלאות דמו של אחד ממנהיגי ה"אגודה", הוא ד"ר יעקב דה-האן, השם ינקום דמו הטהור או הטמא...

אבל רק ה"פוליטיקנים" של ה"אגודה" היו "נייטראליים", ככלומר, מעליים בפועל. גדולי התורה, אף שהשתיכו באופן פורמלי אל ה"אגודה", צירפו שם לקהל-הקורא של הרב קוק, אף על פי שהלכו עלייו בשאלות ציבור אחרות. אחד הגدولים שברבנים אלה היה הרב איסר זלמן מלצר, שחHAM על כרזו של הרב קוק בלב שלם. לשווה ניסה משה בלווי לשדר אותו שיחזור בו מחתימתו...
... והיו גם עסקנים ועסקנים...

מיشهו ייעץ לגברת סטבסקי לדפק על דלתו של מנהם אוסישקין. בשעתו הגדריו ז'בוטינסקי בזה הלשון: "אדם לא-ארע, שזכה לרפוטאציה יציבה של בעל נימוסים גרוועים ביותר". אכן, ז'בוטינסקי, כדרךו, תופס לשון רכה ביותר גם בתחום אנשי שלילאים. ואם אף דבריו של ז'בוטינסקי מסווגים לגבי האיש, יכולם אנו להבין טיבו האמיתתי... אכן, טרם הוערד תפקידו החליל של "איש הברזל" מבחינת בניין הארץ, שכן כל כוחו היה בהעמדת פנים וככל-עצמם היה איסטרא בלבד... דמותו הינה אחד השקרים-המוסכמים בציונות, מסוג השקרים שעלייהם כתב נורדהו. עניינו האישי קדם תמיד לציוויתו, ומואמה לא הקrib על מזבח הציונות, לא מגופו ולא ממונו. בעיניו לא היה פולמוס אוגנדא פולמוס לשם, אלא נשא אופי של שנתה קרתון לענק זה והרצלשמו. בשנת מפנה לציווית חפס אוסישקין תמיד עמדת הרת-אסון. מתוך שישב באודיסאה הבתווחה (שהרי עדין שלט בה שלטו הצאר!), ייעץ ליישוב לשאת בדומה בעולו של העריך

האוריאינטאלי ג'מל פחה. ממילא מובן, שמנחים מנדל היה ראש וראשון הלווחמים בז'ובוטינסקי בתקופת מאבקו להקמת הגדוֹד. לימים, התנגד תחילת אוסישקין לsocננות המורחבת ואחר נכנע לה, שהרי לא כדאי היה להפסיד עמדה בציונות הרשミת, לרבות היגיות יומ-הולדתו בר"ח אלול... אוסישקין, אולי יותר מוויצמן, היה אחראי על מסירת התקווה הציונית לידי הסוציאליסטים, ללא תמורה...

ברם, ה"אידישע מאמע" לא ידעה כל זאת. הרי הרבה דברים נשתנו מראשית העלילה, ואילו רציה, יכול היה אוסישקין, עוד בעמד קונגרס פראג, לחוש, כי כל העניין אינו אלא עלילתם. הן יכול היה שם לקחת דברים עם דרויאנוב, ב"צ"ץ, ובארץ — עם דיזנגוף, רבניצקי, משה טמילנסקי, ר' בנימין, — כלומר עם אנשים שלא היו חשודים על אהדה לרביוזוניום, פרט אולי לדרויאנוב. אבל הוא לא טרח לעשות זאת, וכי איש כמנחים מנדל יסכים לסכן את מעמדו וכיסאו בקרז'הקיימת, המספקת לו הנאות העולם הזה בצורת משכורת, ועלום הבא בצורת כבוד!...

ברוב חסדו ניאות מנחים מנדל קיבל את האגרת סטבסקי לראיון, אך לא בחדרו, בישיבה, אלא בפרוזדור, בעמידה על רגל אחת, מעשה "גוברנאטור" צאריסטי מימי עברו, שקיבל, פעמים בלית ברירה, משלחת של "ז'ידים" והוא הבטיח לאמו של אברשה, כי "אם יצא דין בנה לחובה, אפשר יהיה עוד לערער..."

ה"אידישע מאמע": "מה פירוש 'יצא דין לחובה'? והריبني חף מפשע..."

オスישקין: "זאת אני יודע; זאת יפסקו השופטים..."

ה"אידישע מאמע": "מה פירוש 'אינו יודע'? ז'ובוטינסקי יודע, הרב קוק יודע, וככבודו 'אינו יודע'?... ולצפות לחסדי שופטים גויים, בעלי נשמות גויות? מבריק אני, מבריק דלייטא... שמעת שמה של עיר זו? יודעת אני למה הגויים מסוגלים בשעת מלחמה ובימי שלום..."

לשמע טענותיה עשה אוסישקין סימן של חוסר סבלנות וה"אודיאנצה" באה לكيזה... הזמן דוחק. עליו לחזור לשדר קרוֹה הקיימת. עוד המלאכה מרובה, עוד עליו להעלות גימטריות מסווג "מנחים מנדל אוסישקין" כ"מביא גואלה לעם ישראל"... וה"אידישע מאמע", במקום לטרוק את הדלת, יצאה חרש, אף

שכח לראות, אם מצויה בה מזוזה לנשיקה. ומשיצאה אמרה בלבها: "מיין קינד" יינצל גם בלי אוסישקין, שהרי ישנים ז'בוטינסקי והרב קוק, ועל כלם — השוכן שחקים..."

פרק כה.

פסק-הדין

ויאמר: "הנה האש והעצים וайה השה לעולה ?" ויאמר אברהם: "אלוהים יראה לו השה לעולה, בניי." בראשית, כ"ב, ז-ח

והנה בא הימים הנורא, יום מתן פסק-הדין לאברשה ולצבי. היה זה יום שני בשבת. מוזר הדבר: רוב המאורעות הגדולים, שהיו קשורים בעילית-הדם, החלו בערב שבת דווקא. בליל שבת נרצח ארלווזרוב; בערב שבת העלה סמיואל לפניו השופט החוקר את עניין שני השקצים הערביים והצבייע עליהם בעל רוצחיו של ארלווזרוב; בערב שבת נידון אברשה לתליה, וכעבור חמישה שבועות בדיק, בערב שבת פרשת חזון, זוכה על-ידי בית-הדין לערעוורים.

השבוע שקדם למtan פסק-הדין היה שבוע של ציפיה, איש איש וציפיותו. אברשה וצבי ציפו להחלטת בית-הדין תוך שלוחות-נפש, ואולם בעוד שצבי היה אופטימייסטן, חדור הכרה שהצדק סופו לנצח, הוסיף אברשה להיות שרווי בפסימיות; משוכנע היה, כי סופו תליה. רבים היו טעמיו לכך, אך כיוון שפטימייסטן היה מעצם טבעו, נסתפק בזכרון העובדה בלבד, כמושה באותו סלוצקי, שטעמים רבים היו לו להצדיק דעתו, אך די היה לשמע את הראשון בהם: "ראשית כל, סלוצקי אני..."

ציפיה ממיין אחר הייתה שרויה במחנה הלוחמים בעילית-הדם. הרב קוק, הרב מיליקובסקי וב"ץ כ"ץ וכן גם ז'בוטינסקי היו חדרים השקפת-עולם טיפוסית לאנשי "תחום המושב", שאמרה, כי הצדק הבריטי לא ישר... אכן, בסופו של דבר, לא איכזב הצדק הבריטי,

אך מה היה טיבו של "בסוף דבר" זה? מבחינה מסוימת לא יכולות אפילו הצדק הסובייטי, אלא ש"בסוף דבר" שלו היה "לאחר מות", ואילו של הצדκ הבריטי ערבית תחיליה ממש...

וכמובן, היו גם הורי אברשה שרויים במתוח של ציפיה, אלא שלא בזבוז זמנה לrisk. הם "לא שתקו", כי אם התפללו, אמרו יומדיום תהילים, התענו ביום ב' וביום ה' והעתירו לפתיחת שער רחמים.

בחוגי המעלילים הוסיפו לטפח את העלילה כמיינם ימימה, אך לעת זאת נחלש קול ענות התרעואה; גם אצל ניכרה הציפיה לבאות. ואשר לਮחרחש מאחורי הקלעים של בית-הדין לפשעים חמורים —

אין בידינו עובדות. הדעת גותנת, כי אב-בית-הדין, מיסטר קורי, ידע היטב, כי מטעמי "מדיניות גבולה" עליו להוציא פסק-דין לחובה, אבל הרי הוא לא ישב ייחידי בדיון. שאיפתו הייתה בודאי להוציא פסק-דין,

שהיא מקובל על הכל, החלטת פה אחד, אך הדבר לא עלה בידו. עיתוך הבריטי, השופט פלאנקט, הלך אחורי, אם מתוך הכרה ואם מתוך זיהות אינטראסימ. והוא הדיין בשופט השלישי, הערבי עלי חסנה.

אפשר, שבלבו התעוררה הנימה הפאטריאוטית, שהרי ידע: אם משחרדים מأشמת הרצח את היהודים סטבסקי ורוזנבלט, יש להושיב על ספסל הנאשמים את העربים عبدالmageid ויעסא דרויש. ה"אגוז"

הקשה לפיצוח בחבר השופטים היה היהודי משה ואלירן. לא עמדנו בסוד השיחה האינטימית, שבודאי התנהלה בין קורי גבה-הكومה והרזה, דמו אינקויזיטור, לבין ואלירן רחבי-הכחפים וכבד-התנוועה, דמו "בודא". אך התוצאה הרי ידועה: הוא לא נשכנע משידוליו

ונימוקיו של עיתוך הבריטי, אלא עמד על דעתו בתקיפות.

אכן, שופט צדק נשאר ואלירן עד הסוף. אילו היה משוכנע, כי סטבסקי ורוזנבלט "עשו את המלאכה", לא היה נרתע מלפסיק להם תליה. שופט היה בכל רמ"ח אחורי, וכך נשאר עד נשימתו האחזרה.

אבלו לגלוות טפח מן הדיונים שהתנהלו מאחורי הפרגוד בין השופטים לא רצח; כאיש מקצוע היה בעל הכרה, שטודות כאלה יש לשמר בכל מחיר. לשוא הפטיר בו אחימאיר, באחד הביקורים האחזרנים שערך עצמו, לספר לו — ולוא רק משחו — על התתייעצויות שלפני מתן פסק-דין, וסוד זה הוריד עמו ואלירן לקברו. אין אנו יודעים, אם השair אחורי רשימות בכתב, או שמא גילתה דברים מן המשפט באזני מישחו. רק דבר אחד רמז, כי הפעילו עליו "לחץ" ו"ירדו לחיו".

ו hutם לכך מובן: האנגלים היו מעוניינים מאוד בפסק-דין אחד, כי בית-דין מפולג נותן מקום לפירושים, וכן הפקפוקים — אפילו של המיעוט — ניתנים להסיק מסקנות לכאן ולכאן. הרי מדובר בחוי אדם, ואם יש מישагו הדן לכף זכות, הרי בכך הוא עשוי לקעקע את עמודת התליה...

אבל ואילרו התעקש וטען, כי ארלווזורוב לא היה קרבן לרצח מדיני, אלא לרצח מיני, ורצויחיו היו אותם שני ערבים. דעתו זו הביע ב"יוטום ספראטום" (דעה נפרדת). — דעת מיעוט, החולקת על פסק-דין, שנוסח בידי הרוב.

ועל כך קיבל ואילרו את "גמולו". לא עברו חדשים מרובים לאחר המשפט והוא אנוֹס היה לפרש ממשרתו הרכמה. למזוּל לא היה תלוי מבחינה חומרית בשלטונות, אבל נפשו הפושא, ללא "חכמתה", נפצעה עמוק...

אמרו חז"ל: "יש קונה עולמו בשעה אחת". ואילרו לא קנה עולמו בשעה אחת, אלא בחמשה שבועות. המזפון היהודי הרג באישיותו את הגדל שבעצחותו. הוא היה אחד מגדולי המსכילים של נסיוֹן הקמתה של גולגולתא חדשה בירושלים. עמנוּ שילם מחיר יקר מדי בעד הגולגולתא הקודומה, וכמו שאז, כן גם עתה, נעשה הנסיוּן בעזרתו של הנצייב הרומי..."

משנטליך ואילרו מן העולם הוטמן במודר הר הזיתים, הצופה נוכח הר הבית. אבל רוחו הועלה מעלה, ושם קידמוּהוּ הרב אברהם יצחק קוק וזאב ז'בוטינסקי והציגוּוּ לפני שופט כל חי והושיבוּוּוּ במעלות קדושים וטהורים.

★

עטו של ראש כרוניקה עגומה זו דל מכדי לתאר את האווירה שבעצירת-נשיםמה, ששרה באולם בית-דין בזמן מתן פסק-דין. משנចטוּוח השם הערבי "מחכמה!" (בית-המשפט!) והופיעו ארבעת השופטים, עדיה דמלה גמורה, שהזכירה את המספר באגדה על מעמד הר סיני: "צפור לא צייז, עוף לא פרח, שור לא געה, אופנים לא עוף, שרפים לא אמרו קדוש, היום לא נודען, הבריות לא דברין, אלא העולם שותק ומחריש...". ורק ה"אידישע מאמע", אמרו של אברשה, שפתותיה נעות...

והנה עמדו מקומות שני הנאשמים וקוררי החל קורא את פסק-דין

בנימה של אדישות גמורה, לא-aicפתית, אשר לה מסוגל רק נושא-
השרה האנגלי במשפט הקולוניالي של ימים עברו...
רוב הנוכחים באולם לא שמעו אנגלית, וכשהך סים קורי את
קריאת המשפט הראשון, פנה אברשה אל קייזרמן ושאלו ברוסית:
„זאסודילוי?“ (הרשיעו?)

„טאָק“ (כן), השיבו קייזרמן.

משמע אברשה את דבר גור-הדין, שימוש שני רגשות בנסיבות
בערובה: רגש חמלת כלפי אמו ואביו ורגש מוזר של שביעות-רצון
עצמית: „ידעתि מראש, כי כך יהיה...“ הנה, הפעם לא הצביע
הפסימיסטי שבו הרוצה להתנגד, יתנגד על פרשת „חונן“...
צבי זוכה בדיין ואילו אברשה הורשע.

הדמייה שבuczirth-neshima נפסקה על ידי אברשה. הנאשם שהורשע
רשי להגיד את דברו האחרון לפני שנפסק לו עונשו. משקם לשאת
את דבריו הקצרים ניכר היה בו, שאפילו הפסימיסט שבפסימיסטים —
עדין מוקן בלבו זיק של תקווה, שכן אהרת אין לבר את העובדה,
ש„דברו האחרון“ נאמר, כאשר הודה אח'יך, ללא כל הכנה מוקדמת;
המלחים כאילו נזרקו מפיו מלאיהן, וראויות הן שתירשםנה לדורות:
„אני חף מפשע. אני אליהם נגד פסק-דין בלתי-צדוק זה עד הרגע
האחרון.“

„אומר אני שאינו יודע על כל הדבר זהה מאומה. אותוليل
ישנתי במלון תורג'מן. זהה פרובוקציה של מפאַי ושל ממשלה ארץ-
ישראל, המונינית בך שאצא חייב. עד כוחותי האחרונים אליהם
بعد משפט צדק.“

„אני חף מפשע ואתם השופטים תהיו האחראים بعد חי ובעד
חיי הורי.“

„אתם האנשים שנשבעו על דוכני-עדים זה לשקר — ילדיהם
יתבישיו בהם.“

„אומר לכבוד היושב-ראש שאני מאמין שהמשפט האנגלי בלונדון
ילמד אתכם כיצד שופטים בצדק.“

„לא עתידי דנתם לחובה, אלא את כבודו של העם האנגלי.“

„אותי אין בכוחכם לשפוט: יודע אני שאני חף מפשע.“
דברי-עו של בחור יהודי רגיל, לכארה, — בחור בריסקאי מכאן
בית"ר בריסק דליטה...“

ומיד פסק קורי חד וחולק: "הנואשם אברהם סטבסקי נידון על פי החוק לחוליה".

על גורדיין זה חתמו קורי, פלאנקט וחסנה, אבל לא ואליו. "... הנני מוצא אותם חפים מן האשמה ומזכה אותם", וכל שהוא לו חוש כלשהו לבאות, ראה כבר אז בועליל, כי עם פסק-הדין החולק של השופט היהודי התמוטטה עלילית-הדים כבניין של קלפים...

מיד כסיסים אברשה את דבריו הקצרים פנה לאחריו והפטר עבר הוריו: "דנו אותו לחובה..." ואולם בעוד שככל היושבים באולם הבינו, כי המדבר בפסק-הדין מות, לא תפסה זאת אמו של הנידון. מדברי בנה שמעה, כי הרשיעותו אך לא העלה כל עלה דעתה, כי דנווה למות. מיד קראה לעבר השופטים באידיש: "דנתם את בני החוף מפשע", וכשהרגמו את דבריה לאנגלית בשביל השופטים, הפטר קורי: "הוא יכול להגיש ערעור..." באותו מעמד פנה סמיואל אל אמו של אברשה ויעץ לה "לא להרבות דברים", ועצתו הייתה בעינה תמיד בבחינת אורדים ותומים. משפטנה סביבה לשאול: "לאיזו חוקות מסר נידוןبني?", לא קיבלה מענה; איש לא העז להגיד לה את האמת המרה, ובתוך כך הייתה רוטנט, כאילו לעצמה: "אסור היה להם לדין אותו אפילו לחודש-מסר אחד. הוא חף הוא מפשע..." ועל כך נענו רבים בנימת ניחומים: "עד יבטלו את פסק-הינו..."

אך סיים קורי את קריית גורדיין, ומיד עטו על אברשה כמה "מלאכיה-חבלה", בדמות שוטרים בריטיים, כבלו חיש-מהר את ידיו באזיקים, הדפו את הקhal, שהחל מצטופף סביבו, וגררו אותו מבית-המשפט אל בית-הסוהר, אל הציגוק. אבל עוד לפני צאתו הספיק לראות גופו אשה מתנדד ונופל ארצתה, אף שמע את קול חבטת הגוף בצדחו, אך לא הספיק להבחן מי היא הנופלת, ובנפשו דימה, כי amo היא שהתעלפה וכרעה ארצה. הוא נתקף חרדה ולא חדר לממלל: "הם רצחו אותה..."

עם מתן פסק-הדין דומה היה בית-המשפט לחוף-רחצה על שפת הים, בו מצטופף המון עם רב, כשלפעת נראים מרוחק שני אנשים טובעים בים. והנה, לאחר המולה הרבה, מצלחים המצלחים למשות אחד מן השניים והוא בריא ושלם, בעוד שאת חקרו מעליים מן המים ספק חי ספק מת. מעתה שוב אין איש נותן דעתו אל הראשון, שניצל, וכל תשומת-הלב מופנית אל חברו, המפרפר בין החיים והמוות...

משמעות צבי בדין, כמעט ונשכח מלכ', כאשר לא שימש נושא לחדרה ולדאגה משך עשרה חודשים. מאו פרשה העיליה את כנפיה השחורות גם עליו. האחד שלא שכח את צבי היה שיטריה. מצפונו הדריך את מנוחתו זה חדשים אחדים, ולאחר שנידון אברשה למוות, עוד גברו בו יסורי-נפשו, אותו ביקש להרגיע — ולוא גם כמעט — עליידי הושתת עוזרה לצבי. הוא דאג כי תוחש החמתת המסתכים לשחרורו מן הכלא, אף העמיד מכוניות כדי להסייעו מירושלים לכפר סבא, לפולוגת בית"ר, שמננה נלקח למאסר...

ברם, גם לאחר שחרורו היה צבי מדוידך ולבו היה בל עמו. הדאגה לגורל חברו לעיליה העיקה עליו, נוסף על הרגשות החלל הריק, שתקפה אותו עם צאתו מן הכלא. שרויה היה באותו מצב רוח בו נמצאת פולוגה של הצבא הניגף, שהשאירה את חבריה לנשך בשדה הקרב...

משהווחר אברשה אל בית-הסוהר, ועוד לפני שהוכנס לתאו, ביקש את הקצין היהודי ראובן חזון להתקשר טלפוןונית עם עורך-דין אבניאל, כדי להודיעו מפניו על שלוםammo. כאמור, חשש שהוא התעלפה בהינתן גור הדין. ואולם חזון סירב למלא את בקשו; כלום רשאי הוא הקצין היהודי, נמוך-הדרגה, להיענות לבקשתו של נידון למוות? ה"מושך קיים", CID, תופעה יהודית נפוצה היא...

לכן, בעוד מולייכים את אברשה מן ה"מאכתאב" אל תאו, עבר על פניו ה"MSGICH" השני, מוחמד אפנדי, כורדי, שהתובל בקרב הערבים, והלה לא ידע "חכמת" ומסר מיד את בקשו של אברשה אל מיסטר סטיל, המנהל האנגלי של בית-הסוהר, שנענה לה. כי כן מקובל להעניק כל מה שxbbש הנידון למוות, פרט לשחרור ולהشمיש המיטה... פקד איפוא סטיל על חזון להתקשר טלפוןונית עם עוז"ד אבניאל, וכך נודע לאברשה כי לאמו שלום.

ואמנם, לא הגברת סטבסקי היא שהתעלפה, בהינתן פסק דין, שהרי באותו מעמד לא הבינה, כי בנה נידון למוות...

משמעות, כאמור, אברשה מאולם בבית-הדין, נתפור חיש-מהר קהיל-הצופים, הן אנשי המעלילים והן ממחנה הלוחמים בעיליה, שהצד השווה שבhem היה, שהיו המומים. בני משפחת סטבסקי וידידיהם היו האחראונים שעזבו את האולם, ודומים היו באותה שעה למטה צבאי שניגף בקרב. ומבית-הדין פנו הללו אל מקום מושבו

של ה"מטה" — דירתו של עוז"ד אבניאל. בדרך הפטיר ר' אהרון סטבסקי, איש ה"מלה בסלע": "שיטרת צרייך להתאבד..." רק זאת אמר, כתגובה על הרשות בנו אברשה, ולא יסף...

וכך הגיע הפלמiliaה, עם הרוב נתן מיליקובסקי הסוער בראש, לדירתם של האבניאלים, וכך נודע לא"יידישע מאמע" לראשונה, כי בנה נידון לא למאסר אלא למוותה. על בשורה זו הגיבה לא כדרך תגובתם של אנשי מאופקים מטבחם, אלא כהגביה יהודיה מאות העיירות שב"תחום המושב": היא לפתה רاشה, ספקה כפאים ופתחה ביללהمرة... עקיבא ברון, שחדשים על חדשים היה שרוי במקומות התורפה של העלילה וعمل ללא ליאות לסללה, נחפו מיד אל בית מركחת להשיג תרופה ארוגעה בשלבי אביו של אברשה. עודו מתרכז בחוץות ירושלים הבלתי-מוסכרים לו, והנה נתקל פנים אל פנים עם שיטרית, שאולי יצא אל הרחוב, כדי לעמוד על מצב רוחם של היהודים בעקבות פסק-הדין. כיוון שהכיר שיטרית את עקיבא וידע, כי נימנה הוא עם המסורים במחנה הלוחמים בעלילה, עצרו ושאלו: "מה אומר האב? האם לא אמר, שעלי להתאבד?..." על כך השיב לו עקיבא: "אמנם כן, כך אמר..."

אנו, בכוח אינטואיציה מופלא הביע האב השתקן את הרהוריו לבו של שיטרית!

פסק-הדין, כפי שניתן, לא היה מבוסט, כמובן, על יסוד יורדי, אך בעצם שלבי ההליכים המשפטיים היה הרבה מן ה"חכמה" הפוליטית, מחייבתם של רשעים... כך דרכו של שטן להתעלל בקרבונו תיו. אין מסירים מעלהם את أيام הגרדום בכת אחת, אלא בהדרגה: תחילה משחררים אחד, ואחר שני, ורק לבסוף — את השלישי. וכל כך למה? כדי להעכיר את רוחם ולהעיב את שמחתם של הלוחמים בעלילה. כך קורה במשפטים עליית-דם. אין המעלילים פטורים מלשחרה, בסופו של דבר, את קרבנותיהם, אך תמיד מקבלים הדברים צורה של "אליה וקוץ בה". דרייפוס, למשל, שוחרר מכלאו, כתוצאה של דעת-הקהל הצרפתי (קלימאנסו! זולה!), אך העלילה, שנרכמה סביבו, לא בטלה כמעט, והוא זוכה להונינה בלבד... והוא הדין בפרשת בייליס, שלמרות שחרורו, עדין הוסיף לרוחם בקרב הגויים ההרגשה, כי היהודים זוקקים לדם נוצרים בפסח...

כזאת קרה גם בפרשת סטבסקי. בסופו של דבר שוחררו גם צבי

וגם אברשה, אך בעוד שצבי שוחרר בערכאה הראשונה, שוחרר אברשה רק כתוצאה מן הערכאה, וגם באותו עמד עוד הדגישו השופטים, כי נאמנים עליהם דברי העדה הראשית של הקטיגוריה, אלא שלפי חוקי הארץ לא יכול משפט על פי עד אחד... הווה אומר, השופטים כללו את ענייניהם כך, שלא תרבה העליצות במחנה הלוחמים בעיליה, ובעת ובעונה אחת יישמר, שמירה פורמאן לית כמובן, כבוד ממשלה המאנדרט וכבוד מחנה המעלילים גם יחד.

פרק כו.

עת תפילה

לאחר פסקה דין, כאמור, הוצאה אברשה מרשותם של השופטים ונמסר לרשותם של השוטרים, והללו אמם ראהו בחזקת פקחון יקר מכל יקר, שיש לשמרו מכל משמר. חיש-מהר החזירוהו מבית-הדין לבית-הסתור, ונשמו לרווחה, משבאה הנהלת בית-הסתור על החתום, כי הפקדון הוחזר לה בשלימותו. זריזותם של שוטרי בית-הדין, שנתגיירו כל כך מנTEL האחריות, הזכירה לאחימאיר את המימה, שהיא שגורה בפי סבו ר' שניאור-זלמן, שהיה, דרך אגב, דומה בערוב יומו, בחיצוניותו, לסופר הרוסי טורגניב, ולנסיך בולקונסקי הוזן וה Kapoorיסי מ"מלחמה ושלום" — באופיו; כשביקש הסבא לצין זריזות יתרה היה אומר, כי הדבר געשה "במהירות של סוסים-דו-אר"... לעומת זאת קיבלו ב"מאכתאב" את פסקה דין שהוצאה על אברשה באדישות מוחלטת. דבר שבשיגרה הוא. בעינוי מנהל בית-הסתור סטיל היה חשוב ה"פיטיל" (התיק) של אברשה יותר מאשר אברשה עצמו. כי מה חשיבותו של בשדיותם בהשוואה ל"פיטיל"! בדרך שנגנו לומר בימי רוסיה הצארית: "הדרcumן חשוב מן האדם הנושא אותו..." ובעוד סטיל מעין בתיקו של אברשה, הובל הנידון עצמו לתא מספר עשרים, זה אחד משלשת התאים, שהוקצה לפני שכבר צוין לעיל, ל"חימיה" (בני חוץ-ארץ, ככלומר האסירים המוחשיים...).

שעות הבוקר של אותו יום, בו ניתנו פסקה דין, שעות קשות היו

לאחימאיר, שישב אז ב"מרכזיה" בשל ענייני "ברית הבריונים". כל אותן השעות ניצב ליד הסורג ואזניו כרויות לשמע את בשורת פסק-הדין. ואכן, "עוף השמים הוליך את הקיל". אף שנודרו שוטרי בית-הדין להחזיר את אברשה "במהירות של סוסי-דואר", כבר הקדימים "הטלפון האלחותי" של בית-הסורה. אפילו קירותיו העבים של בניין-הכלא, שנבנה לא על-ידי קבלנים של זמננו, אלא על-ידי חבריהם, שהקדימים בשכבר הימים, וסרג'יגי-הברזיל הגסים שעלו החלונות והדלתות, אין בכוחם לגדור بعد חדרת הידיעות..."

ובכן, עוד לפני שהוחזר אברשה לתאו, כבר ידע אחימאיר על גור-הדין, ולכן נשאר עומד תקוע ליד הסורג כדי להקליל את פני חברו, "השה לעולה..."

והנה נשמע בקצתו ה"מאדרדאואן" (המסדרון) קול צעדים כבדים ומהדהדים למרחוק: "مولיכים את אברשה..." ומשהגייל הלה אל התא, ובטרם הספיק הסוהר לפתח בפתחותיו המשകשים את הדלת, הודיע אברשה לחברו על גור-הדין. אך זאת עשה לא בלשונו אלא בידו — העביר כף ידו על צווארו, כאשר עבר השותט את המאכלת לרוחב צווארה של בהמה טהורה..."

וכך הוכנס אברשה לתאו. לראשונה ניתק הדיבר משני יושביו. בעת הזאת נראו חילופי-דברים מיותרים לגמרי. שניהם הטילו עצמן על מיטתם, זרעו אותם משוכלות מתחת לעורפם ועיניהם נעוצות בסיפון. אבל כעבור דקות אחדות הפר אברשה את הדומיה:

"צבי המסקן, מרוב המהומה שקמה, לא שם אליו איש לב. זו לו הפעם הראשונה שהוא בירושלים, ובכיסו אין פרוטה לחזור לכפר סבא..."

אותה שעה לא ידע אברשה, שנמצא לו לצבי גואל, בדמותו של שיטריה.

ואחר כמה אברשה ממיטהו והחל אורzo את חפץין:

"יש לי 'מוחרים': אני עובר לדירה חדשה..."

אופייה ה"מתנגדי" של ברиск דליתא לא "בגד" באברשה אפילו ברגע כה טראגי, כפי שעמידים דברי-היתול מרים אלה שיצאו מפיו. "מוחרים" זה, שעליו דבר אברשה, היה נערץ בשינוי של במצבי. נידון למוות מועבר מיד מן התא בו הוא יושב עציר אל הצינוק ("זינזואה" בערבית), והצינוק הריחו בית-סורה בתוך בית-סורה,

סוגר בתוך סוגר, שהשמירה עליו כפולה ומכופלת. זה מקום ישיבתם של אסירים שסרחו או של נידונים למוות.

ושינויו ה"סטאטוס" היה כרוך בשינוי נסוף. עוצר, בטרם יצא דין, מהלך בגדיו, ואילו עצייר, שנידון למאסר, אם אינו "חימיה", מלבושים אותו בגדים אפורים, ונידון למוות, בין שהוא "נייטיב" ובין שהוא "חימיה", לבשו אדום.

ארן איפוא אברשה את חפציו והיה מוכן ומוזמן לע考ר מטה מספר עשרים לצינוק, אבל צו ה"מוחרט" אישר משומיטה להגיע, ומילא החלטת להוראה בסבלנות. מידה יפה ניתנה לבני אדם בבית הסוהר ובסבלנות שמה. ובעוד מידה חשובה אחרת נחבר האסיר: אין דרכו להקשות ולחזור במופלא ממנה. יש מי שמשגיח בו "דוֹאָג'" לו: באסיר סתום הכתוב בדבר, באסיר לבוש בגדים אדומים לא כל שכן...

ויהי ערב ויהי בוקר يوم שבת, ואברשה עדין אייננו בצינוק, אלא ב"תאו", והנה מהදד קול-קורא ב"מאדרדאואן": "יאחד איליה אצ' צלה" (יהודים לתפילה); בא ה"חכם!" (הכוונה לרבי; שמו של כל "מוסד" שבחברות נובע אצל העربים מן הפועל "חכם": ה"חכם" הוא הרבי, ה"מחכמה" — ביתהדין, וה"חכמה" — הממשלה).

וה"חכם" של ה"מרכזיה" הוא, כמובן, רבי אריה לוין. בדרך מימים ימימה בא להתפלל תפילת שחרית של שבת עם העבריינים. פניו צוחלות, מכמה טעמים. ראשית, הן שבת היום והוא בא להתפלל בחברת היהודים. שנית, חילתה לו להעכיר רוחם של אסירים, המודכאת בלאו הכי. ושלישית, — מציאותו של נידון למוות, אברשה, אשר לו במיוחד יש להסביר פנים...

ואנו, הפעם מגלה ר' אריה אדישות כלפי שאר האסירים, — אלה סתום האסירים — ורץ לקראת אברשה, וכדרך מושיט ידיו קדימה, ואינו משתמש בחיצת יד אחת, אלא נוטל ידו של האסיר בשתי כפיו ומטלטל אותה בלבביות. כך דרכו לומר שלום לכל יהודי, ודבריו חמימים את הלב. האסירים מעודות המזורה נהגים בו יתר כבוד: הם מרכיניהם ראשיהם ומנסקים את ידו של הרב האשכנזי...

יש לו לרבי אריה בשורות טובות לספר באזני אברשה:
"עושים הכל. הרב (משמע הרב קוק) נרגש, אבל העיקר — השוכן מעלה..."

על דברי העידוד מшиб לו אברשה:

"רבי, אני מוכן. אם גזירה היא — אקבלנה. לא אבוא בטענות
כליי מעלה ולא כלפי היהודים. צריך להיכנע לגורל..."
ורבי אריה מקטעו בדברים:

"לעת עתה הרי זו גזירתו של השטן. מן השמיים פסקו את הדין
שלא כדינו של השטן. וכבר אמרו חז"ל: 'אפילו הרב חדה וגוי...'"
ומיד ניגשים לתפילה, אף שלכוארה הייתה זו שבת רגילה, התפללו
כולם — ולא רק אברשה ור' אריה — כאילו עמדו בתפילה שחירות
של צום העשור, ועשו "מי שבירך" לרבי אברהם ברבי אהרון וכל
האסירים ענו ואמרו "אמן", ולא הסתפק אברשה ב"מי שבירך"
להוריין, אלא בקש שייעשו "מי שבירך" גם לזאב בז'ונה, דמתקררי
ז'ובוטינסקי, ולרב אברהם יצחק הכהן קוק.

ומשנשתיהם התפילה יצא ר' אריה את בית-הסוהר, וכדרכו תמיד,
בלכתו לבתו, עשה קפנדريا וסר לבתו של הרב קוק לשעה קלה...
אך עזב ר' אריה את האסירים והנה נכנסו הסטבסקיים — ההורים.
שני האחים ושתי האחיות — לעורך "זיהארה" (ביקור) אצל אברשה.
הפעם לא עמדו לו עצבי החזקים, ובראותו מאחורי הסורג את אהובי
נפשו פרץ בבכי, וקדם כל פנה לאמו בדברי עידוד: "אמא'לה, אל
תפחדי. אני אני מפחד..."

ובאותו מעמד פנה לאחיו יוסף וביקש ממנו כי ימסור לבית"רים
את בקשתו האחורה:

"יקרא מה שיקרה, גם במקרה שאיתלה, אל תה מלחתם אחיהם.
האנגלים רוצים בכך. אני רוצה שישפך דם היהודי. על הבית"רים
להבליג ולא לענות על הפרובוקציות האלה — תהינה מה שתהיינה.
ובrhoוח זו על נציבות בית"ר להוציא כרוזים. יודע אני, כי רצוני זה
הוא רצונו של ראש בית"ר. היהודים עלולים לעשות שטויות. אבל גם
יהודי שוטה ורשע יהודי הוא. ילדייהם של המפאים לא יהיו דומים
להורייהם".

ובסיומו זאת שוב פרץ אברשה בבכי.

חלפה עברה שבת-מלכתא. ויהי ערב ויהי בוקר יום ראשון. חפצי
של אברשה ארוזים והוא מוכן ל"מושרמ". — לעkor מתא מספר
עשרים, הוא תא ה"חימיה" המיותס — אל ה"זינזאנה", הציגוק,
שמננו מובלים אל תא מספר חמישים ואחד, — תא התליה.

והנה עובר גם יום א' ללא קול ולא קשב, ועדין מהלך אברשה בתא ה"חימיה", בלבשו האזרחי, משל לא נידון כלל למוות. כיוון שבר, ומתקוד שאין הלב נתון לאכילה ומהו אינו צלול כל-צרכיו לקריאה, ורק הנשמה ערה ומהורהרת בגזרה-הדין הנורא, — החלו אברשה ואחימאיר שוקלים בדעתם, בנסיען לביר, מה אירע בעצם, שטרם הלבישו את אברשה במדים האדומים וטרם הוшибו בצלינוק כדיין כל נידון למוות!...

החלו השניים מעלים סברות כרס שוננות. אחימאיר טען, כי היחס המיעוד במקורה של אברשה מעיד על כך, שמלכתחילה הורתה ממשלה המאנדרט להוציא על אברשה פסק-דין מוות לצרכי "פוליטיקה" בלבד. עתה, משש恵ה מבקשה, אין היא רוצה להרגיז את היהודים יתר על המידה, וכבר מנוי וגמר עם ה"חולנות הגבוחים" לשחררו בעקבות הערעור. שמירת ה"סתאות קוו" של אברשה כאסיר צריכה לשמש אותן לשנייה לבל יצא מכליה. במשלת המאנדרט אין ששים לפרספקטיבה של יהודי תלי. כבר נתלה בשעתו היהודי בירושלים ותהי תלייתו בכיה לדורות. כן אין ממשלת המאנדרט מעוניינת, כי יכתת ז'ובוטנסקי רגליו אל לונדון וינסה להפוך אותה על פיה תוך היוזרות בידיו ומעריציו המושבע ווג'בוד. אין דרכו של הלה להירגע משום דבר; יוצאי-זופן הוא במפלגתנו, בחזקת "

"פרא", ואיןו חשש מלהלום בשעת הצורך באגרוף על השולחן..."

לא נבוא בזה בבירורים לקבוע עד כמה האמין אחימאיר למצא פיו ועד כמה היו דבריו בגדיר דברי-תנחותם לנוכח "מתו המוטל לפניו". אך טרם הספיק לכלות דבריו וכבר פרץ אברשה ברוגוז טענותיו כמים יימה, בנוסח, "אף שמלומדים אתם וגוי", ובתווך כך הזahir מפני אשליות ואופטימיות שאינן במקומן.

אברשה: "... הממשלה ייחד עם ה'הסתדרות' יוצרים בקרב ידידינו בחוץ מצבירות של אופטימיות, אך זו אינה מוצקמת. האם מוצק היה הר'עש' שהוקם סביב שני הערבים? האופטימיות של אותם הימים כבר נשאה פרי באושם, והנה כבר הוצאה עלי פסק-דין מוות..."

אחימאיר: "שמע, אברשה, הנה אני עומד בפני משפט, בעניין ברית הבריונים. פטור ללא כלום אי אפשר. כבר קיבל את הפסק — תריסר או תריסר כפול שנים חדשים, והוא יהא כל מרצה של התנועה מרכז, בצדקה, להצלחתך. הרי ידעת, כי העסכנים הבלתי-מפלגתיים

וגם ה'בוחשים' בקדירה המפלגתית שלנו מלאי רוגזו על 'ברית הבריוונים', שהביאה צרות כה מרבות והפכה את הצה"ר למפלגה בלתי מתאימה לבוא בטרקלין המפא"י. היה סמוך ובטוח, כי אישאר תקוע בבית-הסוחר חדשים רבים אחרי שתשוחרר בערעור או עליידי הנציגב..."

אברשה: "שמע, אבא, אילו אמר בדברים האלה מישחו אחר, הייתי מראה לו את נחת זרואי... בקשה אחת לי אליך: חדל מדברים אלה. הם מעצבנים אותי. אני מוכן כבר עכשו לחתום, לפני הערעור, על חמץ עשרה שנות מאסר עם עבודת פרך, ואחתום על כך בתודה, אם תסכים ממשת המאנדאט לעשות עסקה זו. מה יש? בן 29 אני ביום אשבע 15 שנה 'אנגליות', שנחן כ-12 שנה 'ערביות', ובצאתך אהיה בן 40 ואוכל להתחיל חיי מחדש... (בסוגרים נוסיף, כי "שנה" בבית-כלא מאנדאטוריה הייתה בת תשעה חדשים — היא שנה "אנגלית", בעוד שנה רגילה, בת 12 חודשים, נקראת בית-הסוחר שנה "ערבית"). אחימאיר: "אברשה, בל תמהר לחתום. מי שאינו זהיר בחתימתו סופו לפשוט את الرجل. פסימיות מופרעות מסוכנת מאופטימיות מופרעת. דזוקישוט חולל משהו, בין שהיא המעשה מגוחך ובין טראגי, בעוד שמעשאו של האמלט היה מגוחך וטראגי..."

*

בימי המסיה הטרופים ההם של אברשה אינה לו גורלו להתנסות באכזבה חדשה, וזה דבר המעשה:

בעצם ימי המשפט של אברשה וחבריו בירושלים הובאו אל ה"מרכזיה" שלושה מראשי מפא"י ב"פרובינציה" כפר סבא, בראשית כיבושה עליידי הסוציאליסטים החלו באותו פרק זמן. לעת ההיא לא זו בלבד שאנשי הוועד הפועל לא רצו לנפח את פרשת עליית-הדם, אלא, להיפך, להשתיקה ככל האפשר. כדי להסביר את דעתו הקהלה מן המאורע הראשי, שהעסיק את הציבוריות היהודית, עמדו ובימיו סכוט עם פרדסני כפר סבא, סביב שאלת העבודה העברית, והעמידו משמרות ליד הפרדסים. המשטרה ערכה מאסרים ואחדים מראשי המשמרות נידונו לתקופות מאסר קצרות. יצחק בן צבי, מטעם "הוועד הלאומי", טרח והסביר לנציג הعلיוון, שהעצירים במקרה דנן אינם חס וחליל, "בריוונים", אלא אנשים נאמנים למלכות, חברים מפלגה, הקרובה ברוחה למפלגת ה"לייבור" האנגלית, שהיתה באותו זמן

באופוזיציה למשלת הוד מלכוות. קיצورو של דבר, העצירים הובאו ל"מרכזיה" ולסתיל ניתנה הוראה מתאימה: "לאט לי לנערים האלה..." הרראשון בחבורת שלושה העצירים היה ר. שרייבמן, השני — ג. באנקובר, והשלישי — הצעיר בשנים והפחות מוחבלת בשלושת — קוולובסקי (ליימים פנחס ספיר, שר במשלת ישראל).

ביום הראשון לישיבתם היו שלושת המומים, כדרך כל אסיר, העובר לראשונה את מבחן הכלא. אחימאיר ורונגלט ישבו להם מנגד, הרחק מהם כ"מטחוי קשת". לדידו של הרראשון, השתייכו השלושה אל תנועת מעיליה-הדם, ועובדת זו בלבד הספיקה לשם קביעת יחסם כלפים. לדידו של צבי, היו השלושה, אנשי כפריסבא "שלו", נקודת המוקד ביחסים המתוחים בין התנועה הלאומית לבין הסוציאליזט הציוני.

מה שאנו כאן — אברשה. פאטריאוטיוויה היהודייה העבירתו על דעתו: "מאי שייך?... העובדה היא, שגויים הושיבו את היהודים האלה בבית-הסוהר!... את החשבון היהודי געשה אחר כך בינוינו לבין עצמנו..."

מאחר שהיו השלושה, כאמור, המומים ביום הראשון בכלל, "הואילו" לשוחח עם אברשה, מה עוד שהם היו בחזקת אסירים "ירוקים" לעומתו, שהיה "זקן ורגיל". ואולם, כעבור יומיומיים, משנכנסו למסלול חיי הכלא ומשחילה הנהלת בית-הסוהר להפגין באורח בולט, שהוא נוטה להם חסד, חוזרו לסורים ונקבעו לפני שלושת קרבנות עלילת-הדם אותו יחס רשמי עווין כייחסם של ראשיה ה"הסתדר" רות" בחוץ.

מגילוי יחס רשמי עברו להתגרות, ופעמים אף צעקו לעברו של אברשה "abbo-g'ilda" (זה הרוצח-הפוך העברי, שליטם בדרכי אייזור שם וסופה שנתפס והוצא להורג בתליה). משעמד סטיל על הייחסים המתוחים, שנשתרכו בין האסירים, נוג להוציא את שלושת קרבנות העיליה אל ה"חאכורה" (לטיול בחצר) לא באותו זמן, בו הוצאו השלושה שהשתייכו אל המפלגה המעלילה.

ביום בו נידון אברשה למוות, רקדו השלושה בהתאם מרוב שמחה, אף צעקו בקול, כדי שיישמעו דבריהם: "רוצחה, באת על שכך!" אברשה ישב דומם על מיטתו, שחוח-ראש ומיצה גם טיפה מרעה זו מקובעת כוס התרעלה.

לא יצאו ימים מרובים וכצפויתה מהשתדלותו של יצחק בנו־צבי הועברו השלושה לרצות עונס במקום אחר; הם גויסו ל"עובדת" בגנו של הנציב העליון, זה "הנציב הטוב שלנו", ממש, של מפא"י, ובכך שוחררו מעונש, אם לא להלכה, הרי למעשה...

אברשה התהיל מתכוון לקראת המות. האדם הזה, שהיה כל־כלו שופע מרץ, יוזמה ופעולה, ואשר בתקופת החקירה המוקדמת ביפוי היה נאבק על כל-tag וtag, מעשה עורק־דין זקן ורגיל, מיעץ ומתייעץ עם קייזרמן, מהרhar אחר מידות ההגנה של סמיואל, — הוכיר עכשו מפקד יחידת צבא, שנלחם בגבורה, אבל נוצח. בוקר בוקר היה מניח תפילה ומשתקע בזקoon לחש. שחוח־ראש, כאדם שקיבל עליו את הדין, ולאחר התפילה היה אומר כמה פרקי תהילים, אף לא נחעכ卜 לשאול פירושם של פסוקים קשים או מלות קשות. פירושים אינם עניין ליראת־השם: הוא, היושב־עליו, אין זוק לפירושים...

קשה היה לראות את אברשה כקרבו פסיבי, בחזקת "השה לעולה". לפי עצם מהותו לא היה טיפוס כיצחק, ההולך אחר אביו בעניינים עצומות, עד למזבח. נהפוך הוא, טיפוס של אדם אקטיבי היה, מפלה חיים ולוחם, מסוגם של שמעון ולוי, של דן, שמשון. אלה, טיבעם להילחם עד הסוף המר וליפול בקרב...

יום אחד פנה אברשה לאחימאיר בבקשת לכתוב בשם מכתב תודה לרבי קוֹק על מאציו. באותו עמד אמר אברשה, שהיה בדעתו לכתוב את המכתב בעצמו אבל קשה עליו הריכוז ו"מעולם לא באתי בחיליפת מכתבים עם רבנים..."

וכך הכתיב אברשה את דבריו בדמע וחברו כתובם בדمع. המכתב נכתב באידיש. תוכנו אברשי טיפוסי, מה שאין כן צורתה, שנשתבשה במידה רבה בשל הנימה הספרותית שהכניס בו אחימאיר. המכתב המקורי שומר אצל הרב צבי יהודה קוֹק, בנו של הרב, וב"מכון־ז'בוטינסקי" ישנו צלומו. מבאים אותו אותו בזה בתרגומו העברי. אין בו תאריך; הוא נכתב ימים ספורים לפני הערעור, שנערך בתשעת ימי האבל של מנחם אב מרצ"ד לפ"ק:

לכבוד הרב הראשי, הרב קוֹק,

הנני היהודי פשוט. ואני מהרhar: "במה זכיתי, שגדול הדור,
הרב קוֹק" — יdag דאגה כה מרובה לגורלי? בין לא אבין,

מדוע בחרה ההשגחה العليונה דוקא אותו בתורת קרבן עולה בשבייל כל ישראל. דרכי אדון כל העולם אינם ידועים לנו, בשר ודם. אני מבטיח לך, שאşa את יסורי באהבה. אני מבקש אותו, המנהיג הרוחני של עם ישראל, שבשעת הפלותינו בל ישכח אותו. אניאמין בכוח הפלותינו, הן במלחמה עט השטן של מעלה והן במלחמה בשטן של מטה... הסמכות שלו בקרב האנשים יכולה להוועיל רבות לשם טיהורי הרשמי. ועוד בקשה לי אליו: אני מתכוון להורי. יודע אני, שאני יצא ידי חובתך ביחס לרובוש"ע. אבל תמיד קיימת מצוות כיבוד אב ואם, הן בימים כתיקנים והן בימים הרעים. ההיסטוריה שלוי, — אניאמין, שהם באו עלי דוקא מפני שאני יהודי רע, — יסורי קלים עלי משום המחשבה, שלא פחות ולא יותר מאשר הרב קוק הוגה בי במחשבתו ובונפשו, בשעת התיאחדותו בחפילה עם בוראו. אלהים נשמר על עמו.

חותם בדמע,

ארהם סטבסקי.

פרק צ'

ה שחרור

„יהיה רוצח ארלוזורוב מי שיקיה, יהיה מארגני הרצח מי שייהיו, הם היו שליחיהם המפלגה הרביזיונית!“. „דבר“, 28 באוגוסט, 1933

בימים, שבין פסק-הדין לבין הערעור, שנתמשכו לחמשה שבועות, ישב אבראה ב”תאו”, שקט כלוא, מרוכז ומכווץ בתוך עצמו, ככלו כנעה למך גורלו. כבר הספיק לבבש לו פילוטופית-חימם משלו: גניח שנסעת באוטובוס וננהרגת...

מתוך שישב בין החומות, לא שיער כלל עד מה גברת והולכת הסערה המתחוללת בחוץ בעקבות פסק-הדין, ואם גם הגיעו הדיה אליו, התיחס אליהם בספקנות שבשלילה. לדידו, מוטב היה אילו החרשנו כולם...

אבל לא רק אברשה הסתגר בשתיתו אחר פסק-הדין. השני שעשה כך היה הוראס סמיואל, שمازو נטל לידי את הסניגוריה הולכה וגברת רצינותו מיום ליום. סבר כבך זה לא היה דבר שבהעמדת פנים. הוא לא היה זוקק לעשיית רושם ולהפגנת יכולתו היורידית, אף לא שאף לכך. אלא שזו הייתה דרכו. עוד לפני שניתנו פסק-הדין התרחק והלך מכל חוגיגת הציבור הטעאנית, וכל שהכיר את אופיו של האיש לא נתרעט עליו. לא כל שכן במשפט העיליה החמורה, שהכל הבינו כי דברים רבים הקשורים בו — השתייה יפה להם. עודנו מתכוון לערעור והנה חלה בדלקת התוספתן. מיד הוזעך לבית-החולים והועלה על שולחן-הניתוחים.

בדרכו הפסימיסטי קיבל אברשה ידיעה זו על מחלת סמיואל, مثل כאילו כבר נפלת ההכרעה בערעור ופסק-הדין שהוצע עליו — אושר. במרי נפשו טען באוני אחימאיר: „סמיואל מות ימות. כבר יימצאו דואגים לך, ואני אשאר לך סניגור, מאחר שהוא ריכזו בידיו את כל ענייני ההגנה, מבלי שניתנו גישה של ממש להם ליתר עורך-הדין עם קייזרמן בראשם...“

וכמובן, ניסה גם הפעם אחימאיר להרגיע, אך לשווה: „סמיואל קיבל את כל הטיפול הרפואי הדרוש. סופיסוף ניתוח התוספתן ניתוח קל שבקלים הוא. ואין לך רופא, שיבגוד במקצועו ויפר שבוצעתו בשל טעמים פוליטיים מפוקפקים...“ ואברשה בשלו:

„שוב נתפסת לאופטימיות שלך. הם ירצו את סמיואל באיזומל הניתה, או שירעללוו מיד לאחריו...“

אכן, אברשה, שראה שחורות בכל, לא צדק גם הפעם. הניתה עבר בשלו, סמיואל החליט חיש-מהר וחזר והסתגר בחדרי-חדרי, שקוד על ה„פילס“ (התיקים) ונזהר מפגיעהם של הלוחמים בעיליה לא פחות מכפי שנזהר מפגיעהם של המעלילים. רק יצחק גוריון ועקבא ברון עשו עצם למשרתיו הנאמנים ומילאו כל דרישתיהם וככל מבקשתה שיצאה מפי, קלה כחמורה, מבלי להרהר על מידותיו. המשירות לעניין עשתה את העסקנים הז'בוטינסקיים הבולטים האלה ל„חווטבי עצים ולשואבי מים“ אצל הסניגור, שדיבר אליהם בגרמנית, פולנית או ביסטרובית... אכן, עדין לא נחקרה בעית החיל האלמוני, השROI במקום הצלבות-האש ומקנה, הודות לחירוף-נפש שלו,

אותות-הצטיניות ל��ונה, שאינה שרויה בחזית, אלא במקום בטוח,
אי שם בעורף...

ואף ז'בוטינסקי הוסיף להסתגר במקום שבתו בלונדון. כבר אמרנו
לעיל, כי מאז ראשית העיליה, ולנוח הירתכם של אישים דגולים
בעול המלחמה בעיליה, פנה ז'בוטינסקי למאבק אחר והקיע עצמו
ראשו ורוכבו בעניין החרם על "הריך השלישי". עם זאת ציפה
בדרכו לתפתחות המשפט בירושלים ונכון היה בכל יום לחזור
לפעילות בשטח זה בלונדון, תוך הסתמכות על עוזרת וודג'בוד בזירה
הפרלמנטרית.

ה„מסטגרם“ שבמחנה הלוחמים בעיליה פעל איפוא איש איש
בבדידותו ובחדרי-חדרו. אברשה — בתא הכלא, שפטיו נעות
בצקון-לחש, בין שחרית ומנחה הוא אומר פרקי תהילים, ולאחר
מעריב עובר עליו ליל-נדדים. סמיואל הקדיש את כל עיתותיו להכנת
הערעור, ז'בוטינסקי היה שרויב בבדידותו בלונדון הרוחקה.

ולעומת ה„מסטגרם“, — ה„רועשים“ שבמחנה הלוחמים בעיליה,
הלו פעלו לא ביחידות ולא מתוך בדידות, אלא בהמוני-עם-רב.
ומחולקים היו לשתי כיתות: משפחת סטבסקי מזה והעסקנים מזה.
בראש כל „מחנה“ — „מפקדו“ שלו. ה„אידישע מאמע“ מזה והרב קוק
מוחה. האם פעלת בשטח הדתי והרב הראשי בשטח החלוני, הציבורי.
נתחלו היוצרות!

כבר סייפנו לעיל, כי עוד לפני מתן פסק-הדין עברה משפחת
סטבסקי ירושלים. כל הנפשות הצטופפו בחדר אחד ואיש לא אמר:
צר לי המקום. מי חשב או על אי-נוןחות? הכל נטשו את עיסוקיהם
היום-יומיים, גם לא הסבו אל שולחן אחד דרך קבוע, אלא אכלו מכל
הבא לידי, לא בדקו במזונות, פרט לכשרותם, אף לא טרחו להכין
תבשיל חם, ובכל يوم ב', רה' בשבוע ישבה כל המשפחה בתענית.

הגברת סטבסקי הייתה הרוח החיה בכל „ensus ההתעוררויות“, והיא־
היא שכיתה רגילה לכל מקומות הקודש ואישי הקודש. כבר רחל
אמנו היה חביב עליה במיוחד, ובו נהגה לבקר כמה פעמים בשבוע.
מי עוד כאמנו רחל תוכל להבין לסערה נפשה של אם יהודיה בדור
אחרון? يوم אחד לפני הערעור ביקרה, כמנהגה, „ אצל רחל“, והנה
קרה שם משהו בלתי רגיל. לפתח התפוצצה המנורה, שמעל למצבה,
ומייד ראתה בכך אמו של אברשה סימן טוב ופרצה בקריאת: „מזל

טוב, בני ישוחרר. בשמות הכריזו על כך... והקהל באותו מעמד, שכבר הכירה מביקוריה התכופים, החרה החזק אחריה: "מזל טוב! מזל טוב!"

באותם הימים יצא האם גם לשילוחות-מצווה אחרת. בהר הזיתים חיפשה את קבר אחד מדודיה, שעליה בשעתו לירושלים לעת זיקנה ונפטר בה. אך את קבورو לא מצאה. נטפלה לייחודי זקן אחד, שהוליכה לאוהלו של צדיק, שם התפללה ושפכה דמעתה, ולבסוף עזבה את המקום הקדוש והמוועקה שבלבבה רפחה קימעה...

ממילא מובן, שגם את מערת המכפלה בחברון פקדה שוב באותם ימים. ובין הביקורים במקומות הקדושים, סרה כפעם בפעם לביתה של אנסים רבי-השפה, רבנים ועסוקנים. היא סרה, למשל, לבתו של שיטרית ואחר דיינודברים קצר אמרה לו: "ילדיך יתביסו ברך!" ועל כך השיב לה שיטרית: "אני יודעת, אבל מה לעשות זהה כבר מאוחר..." ורב ישיש מן האגודה (הרבי אליהו קלאצקין?) נשאל על-ידה: "מדוע אתם שותקים?" ותשובה לא הייתה בפיו. פרצה בבכי והוא אחראי, ולבסוף נפטרה ממנה עם ברכתו...

אמו של אברשה אשה יהודיה רגילה הייתה, מסוג אמהות ישראל מדורות עברו; היא לא הייתה זקופה ל"אמנסיפציה", אלא לנרות שבת ול"צאינה וראינה". ולא אם יהודיה של רגש בלבד הייתה, אלא אשה מעשית, ברוח "אשת חיל מי ימצא". ואילמלא קרה מה שקרה לבנה בכורה, היו מן הסתם עוברים עליה חייה בד' אמות משפחתה, כחיהן של אלפיים ורבעות אמהות בישראל. אבל דרך-חייה נשתבשה בשל עליית-הדם, ושללא בטובתה הפכה למין רחל אמן של דורנו. את סערת-דרומה הוציאה לרשות הרבים, לא כלאתה בנפשה; כך היה בתחילת העלילה, אחר כך עת נאסרה כניסה לארץ-ישראל, ולאחרונה — עם אסון "אלטלינה". כשנפלו אברשה שלה, ייחלה שקבעה וקבע בעלה יימצא סמוך לקבورو, וمبוקשה זה ניתן לה.

פסקה-הדין הוציא את לוחמי-הצדק מקרוב מחנה העסוקנים הבלתי-מפלגתיים ואת אלה המכונים "אזורחים" ממצב האופטימיות בו היו שרויים — פרי הבטחון במשפט הבריטי שלא יעשה עול. אוכזבתם הייתה גדולה ומילא נולד המנייע להירעם בעול המאבק ביתר שאת ומרץ. בתוקף תפקידו הרם כרבה הראשי של ארץ-ישראל, היה הרב קוֹק לownik העליון של חזית הלוחמים בעלילה, אם מותר

להשתמש במקורה דנן במונחים מיליטאריסטיים. גם הראשון-לציוון, רביע יעקב מאיר, היה משוכנע בזכות אברשה לא פחות מאשר הרב קוק, אלא שעסקן ציבור משפט סفرد באומנתנו אינו מסוגל, לפי עצם מהותו, לאסור מלחמה ציבורית. עסקן ספרי איינו שיש לקרבות, אלא לישור הדורות. רבות פעול ועשה, כאמור, מאיר דיינゴף, אשרשמו הילך לפניו, לא רק בתפקיד חפקידו הרשמי, כראש עיריית תל-אביב, אלא בתפקיד אישיותו הדינאמית. הוא עשה רבות לשכירת העיליה, העיד לטובת הסנגוריה וביתו הפך לבית-יoud מרכז לישיבות העסוקנים הלאומיים בעיליה.

על הרב קוק כבר הרחbnו את הדיבור קודם לכן; מן הראיוי רק לציין, כי "מוסדות הלאומיים" לא שבעו ממנה נחת. עוד בימי המלחמה על הכותל המערבי, לאחר פרעות אב תרפ"ט, לא היה מאבקו כמאבקם; הוא לא יותר ולא נסוג אחר, ולימים פערה עלילת-הדם תחום עמוקה עוד יותר בין לבינו.

ואם היה הרב קוק בחזקת מגדל-עוז ללוחמים בעיליה, נמצאו כמובן, רבים וטוביים, שעמדו שכם אחד עמו בשער. שניים מהם כבר הזכרנו בפרקם הקודמים — ב"ץ כ"ץ והרב נתן מיליקובסקי; הללו לא הסתפקו בהבעת דעתה, אלא עוררו בדיינאמיותם את הציבור כולו. הם אשר "חמכו בידיו" (של הרב קוק) מזה אחד ומזה אחד וכי ידעו אמונה עד בוא המשם", עד לשחרורו של אברשה.

במר בנ"zion כ"ץ התעורר, עם פרוץ העיליה, העתונאי שב — אדם הרואה בעתונות שליחות ציבורית, כאוטם עתונאים, בעלי המוניטין ברוסיה, בטרם עלה עליהם הכרות הבולשביק. בעל מצפון היה, קל תנועה ושקדן. לעת הזאת ניטלטל בנסיעות מtel-אביב לירושלים, הילך ושוב, פעמים רבות ותכופות יותר מאשר בתקופת "השנה החמישית", עת נסע מווילנה לפטרבורג הבירה וחזר חלילה. וכ"ץ העתונאי, הרי מוניטין יצא לו בשעתו בפרסום חוקת-הנפל של בוליגון, המיניסטר לענייני-פנים של רוסיה, עוד לפני שהסתפיקו לעשות זאת העתונים הרוסיים בבירה. ולא זו בלבד, אלא גם עתונאי נועז היה, שלא חת מפני כל ופרנס את "מנשר ויבורג" הרבולוציוני, —

פרי חוסר בגורותם של הליברלים הרוסים.

והרב מיליקובסקי, כעדותו של הרב רענן, "לא ידע באותו הימים אף שעה אחת של מנוחה, וצריך לציין את מסירותו היוצאה מן הכלל

לפעול ההגנה... כשהיה עולה ויורד, רצוא ושוב, על המדרגות של בית הרב, מה שהיה צנינימ בענייני השימוש, שלא רצוי שיפריעו כל כך לרב, הייתה רואה את התרגשותו המרובה ואת חיוורונו פניו. כשההעירותי לו פעם שישמור קצת על בריאותו, השיב: 'אין דבר' כמו שאומר, 'השד לא יקחני'. לאחר פסקה-הדין בא הרב מיליקובסקי לבתו של הרב ופרץ בבכי נורא. הרב, שידע להתגבר בכוח רב על רגשותיו, הרגיע אותו וניחם אותו. לרבות מיליקובסקי היה, לכל הפחות, הרב שיכול היה לבכות בפניו, ואפשר שהיה צערו גדול עוד יותר'.

פסקה-הדין על אברשה הוצאה, כאמור, בערב שבת. והנה, עוד במושאי-שבת כינס הרב קוק לביתו את חשובי הרבנים ואת ראשי הציבור לטפס עצה היאך להציג את אברשה. מברקים דחופים יצאו אל כל בני-העולם "להרעיש שמיים וארץ", ובאותו מעמד כתוב הרב קוק גם את הכרזו "אל היישוב", שעלו באו על החתום כל משתתפי האסיפה ואליהם הצטרכו גם אישים שלא נכחו בה. הרב רענן מעדין, כי באותה אסיפה נתגלעה מחלוקת בין הנודדים לגבי ניסוחו של הכרז. היו שביקשו לחזקו עליידי קריית אברשה "אהינו"; בין הצדדים המצדדים היו הרב קוק עצמו, הרב מיליקובסקי ובן-צ'יון כ"ץ, ואילו אחרים השתדלו להחליש את רושם הכרז על-ידי השמטת כינוי זה. כן סיפר הרב רענן, בשם הרב מיליקובסקי, כי במחילה סירב הרב שלמה הכהן אהרוןsson, רבה של תל-אביב, לחתום על הכרז בהשפעת שר-בשרוי העותנאי דוד זכאי, וגם עמדתו של הרב עוזיאל, באותו זמן רבה הראשי של תל-אביב ואחר-כך הראשון לצ'יון, לא הייתה מוצקה בעניין, אלא שנסתמך על הרב קוק.

בכרזו "אל היישוב" נאמר בין השאר: "לפי עומק מצפונו והכרתנו הברורה יצאאה שגיאה משפטית אוומה מאת בית-הדין לשעים חמורים בירושלים. איש נקי וחף מפשע נידון למוות ברוב דעתו, ואברהם סטבסקי אינו אלא קרבן של טעות נוראה".

מובן שהצד שכנגד "לא טמן ידו בצלחת" ופתח מיד בהתקפה גסה על הרב קוק. עמדו אנשי ה"פרוגרס" והוציאו מבית גנזיהם את כל ה"חכמת" ה"bovezyot"-היבסקיות. אחד מנוטני אותן למסע זה היה דוד זכאי, שעלה אף הינו שומר מסורת, נחפס לפסיכוןו של העלילה, ושהיאפתו ללקת יד ביד עם הגדולים שבקרב השמאלי העברי אותו

על דעתו ושיתקה את מצפונו. במדורו "קצרות" ב"דבר" פירסם זכאי קטע, שהיה בו משום גסות רוח, בכרכו את אחימאיר והרב קוק יחד בהשמצותיו.

כון פירסמה מפא"י כתוב פלسطר נגד הרב קוק, ליד ה"בזבוזיות" הטובה עליהם, אף נמצאו "ידידים" לרוב, שהניחסו "כתב" זה על שולחנו, ועל פתח ביתו רשמה יד טמאה: "אווי לו לעם, שכוהני מגינים על רוצחים". כמובן, כל הגילויים האלה הכאיבו לרבות עד מאד ופגעו קשות בנפשו הרגישה.

בעניין פסקה הדין ביקרו שני הרבנים הראשיים גם אצלמושל ירושלים. הראשון-לצyon, יעקב מאיר, נקט נימת התנצלות בדבריו, מה שאין כן הרב קוק. ומשאל המושל, כיצד מרשה לעצמו הרב הראשי לנצח נגד פסקה הדין מפורש של בית-המשפט, השיב לו הרב קוק בתקיפות: "אברהם אבינו קיבל על האلوהים, על אחת כמה וכמה שמותר לנו לבקר פסקה הדין שלבשר ודם העשו לטעות תמיד!"

חמשת השבועות, שבין פסקה הדין לבין הערעור, היו חמישה שבועות של פעילות קדחתנית. הלוחמים בעלילה פעלו בראש כל חוץות, ואילו המעלילים, על שני מחנותיהם (ממשלת המאנדרט וה"עוד הפועל" הסוציאליסטי היהודי), פעלו בגנבים בלילה, בחדרי חדרים, במחתרת. עד עצם היום הזה לא ראה דינוניסטר שלהם אור, והרייהם בחזקת דברים שכנהרא השתקה יפה להם...

רבות שקו המעלילים בבעיה המסובכת: מה לעשות עם אברשה? ברור היה, כי מנוי וגמר עם ה"חולנות הגבוחים" לשחררו וביעיתם היהידה הייתה, אך להיחלץ מעסיק ביש זה בכבוד, ככלומר להשביע את ה"זאבים" הסוציאליסטים ובעת ובעונה אחת לשמר על ה"כבה" התמה של הלוחמים בעלילה! פרשת עבדול מג'יד סיפה בידי "הנציב הטוב שלנו" עיליה נאותה לחlez את ממשלת המאנדרט בכבוד מכל העניין ול"קברו" בירושלים, כדי שלא יועלה לדין בלונדון.

וגם המעלילים ממחנה השמאלי נחכשו לטכס עצה, וביעיתם הייתה, אך להשתיק את פרשת עבדול מג'יד. שקו וטרו ולבסוף מצאו עצה: הברנש ממאנשיה נאשם, כזוכר, ברצח ערבי בשם לוטפי אימאם. והנה, לפתח נכרמו "רhami" המוסדות הלאומיים היהודיים עליון, ובכיספי קרן-היסוד העמידו לו אחד מטובי עורכי-הדין בארץ, את ד"ר מרדי

עליאש, שהיה נאמן על ה"מוסדות הלאומיים" הרשמיים ועמד לשירותם — לא רק שלא על מנת לקבל פרס...

ומdryע היו המוסדות היהודיים הרשמיים מעוניינים להגיש עזרה משפטית יעילה כל כך ל"שׁקָצָן" היהודי הנאשם ברצח ערבי? הווה אומר, המוסדות חשו למוצא פיו של עבדול מג'יד! הוא עשוי לפתח ב"כד" (כלומר, בפרש לתופי אימה, הספר ממאנסייה) ולסימן, חס וחלילה, ב"חנית" (פרש ד"ר ארלווזרוב, ראש המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית)... שירותו של עליאש היה איפוא בבחינת "דמי לא יחרץ", שהוגשו על-ידי המוסדות לאותו בן מאנשיה...

עורקי-דין מנוסה כד"ר עליאש עמד חיש-מהר על טיבו של הלקוות, אף שהוריד עמו שאלת סוד וידיו של ה"שׁקָצָן" היהודי בפניה, מצא לנוח לחת דברים עם זkan השופטים הבריטים ולספר לו את הדברים כחוויותם. מה הייתה השפעת דבריו על השופט הבריטי איננו יודעים, אבל לפיה המשועה אמר לו ברורות, כי עבדול מג'יד היה בפניו על רצח ארלווזרוב. עדותו זו של עליאש לא יכולה לשמש אסמכתא בערעור, שכן בערעור דנים השופטים אך ורק בחומר המשפט שנדון בבית-דין הנמור ממנו — ותו לא. ומשההלית בית-דין לערעורים לשחרר את אברשה, אף לא רמז על עדותו של עליאש. יתרה מזו: בפסק-דין ציין מקדונל, זkan השופטים, כי אילו נערך ערעורו של אברשה באנגליה, במקום בו מתחפקים השופטים בעדותו של עד יחיד, כי אז הייתה הרשותה בדיון עומדת בעינה, אבל בארץ-ישראל אין עד אחד מספיק, ואברשה שוחרר על סמך הסקפ בלבד...

כבר ציינו לעיל, כי דמיון מפתיע מצוי בין משפט עליית-דם אחד לשנהו. דרייפוס שוחרר, כמובן, לא על-ידי בית-המשפט, אלא חונן על-ידי נשיא צרפת. ביליס שוחרר, אבל השופטים הדגישו, כי הם מאמינים שהיהודים זוקקים לדם נזירים למצות. ואברשה שוחרר לא מושם שהוכחה צדקתו, אלא מפני שהרצתה בוצע לא באנגליה הנאוראה, אלא בארץ-ישראל ה"גייטיבית"...

*

הערעור נערך בערב שבת קודש, פרשת חזון. כמו כן, כל משפחת סטבסקי צמה ביום ה' שקדם לו, אבל לא היא בלבד; רק ביום

הכיפורים רבו הרים ממספר אלה שצמו באותו יום הה'. מלילא הפך גם כל ליל הה' ל„ליל שימורים“; איש לא עצם עין בבית הסטבסקי, ועוד לפני עלות השחר של אותו יום ו' קייצי הקימה ה„אידישע מאמע“ את כל בני המשפחה ממיטותיהם והכריזה חגיגת: „קומו ונביא את אברהם לבייתה...“

יקשה לתאר את ההתרגשות שהיתה שרואה באולם בית-הדין באותו בוקר.שוב, רוב רובו של הקהל נימנה עם מחנה הלוחמים בעיללה.

עוד בראשית קריית פסק-הדין חפס אברשה שעומדים לשחררו. תור כדי קריית סעיפיו פנה אל הוריו, שישבו מאחוריו, ולחש להם: „אני משער שמשחררים אותי...“

בינתיים סיימו מקדונל ושני השופטים האחרים לקרוא את פסק-הדין הארץ, ליקטו את ניריותיהם והניחום ב„פייל“, התرومמו ממקומותיהם והסתלקו. מחתמת התרגשותו התיירה של הקהל, לא הספיק המשמש אפילו להודיע על סוף המשפט, כדי לזרום לכבד את השופטים היוצאים בקימה...

ואיך מתואר המשכה שמתוך היסטריה וההיסטריה מתוך שמה, שאחזה את רובו של הקהל באולם?

הכל הסתערו על אברשה, קרבע העיללה, ומיד הסתדרו המונחים בתור לחבקו ולנסקו. תקופתנו — תקופת המלחמות הקוסמיות והרבולוציה הקוסמית — היא גם תקופה של תורים ללחם, לבשר, לסוכר, או לכרטיס, כדי לחזות ב„כוכב“ על מסך הקולנוע, אבל מי שמע על תור לחיבוקים ולנסיקות?...

ובראש התור עמדה, כמובן, ה„אם היהודיה“, שלא הניחה את בנה ולא נתנה כלל דעתה על הניצבים מאחוריה וסביבו. וענין הכל דומות, مثل כאלו שמעו הכל לפטע שופרו של מישיח... „וגם חרבנה זכור לטוב“, כי אין בזבוב התור ניצב — שיטרית... גם הוא היה בין האחוזים בולמוד-שמה, צוהל בכל לב, שהרי אדם בעל אופי טוב הוא בסיסodo... אף הוא קריב אל אברשה וביקש לנשקו! מי יכול היה להעלות על הדעת, כי רק בקייז החולף היה אדם זה שקווע רובי ככלו בחקירה המשפטית ביפו, חבוש „קולפאק“ לראשו — זה כובע משטרת המאנדרט, ירושת עותומניה — ומוציא מתיקיו פיסות-נייר בזו אחר זו, בכוונה ברורה לדוחף את אברשה אל עמוד

התליה?... הזכר כל זאת אברשה, שבורי-הלב, באותו מעמד של היסטריקה ושמחה? אפשר שבאורח אינסינקטיבי יותר מאשר מתחד הכרה, היפנה אברשה עורף לשיטריה, והלה במקום לנשך את הקרבן שנשתחרר בפניו, מפיקי טוב-לב, נישקו על גבו....

היה בנשיקה זו מעין בקשת סליחה — בקשת הסליחה האחת והיחידה מצד מחנה המעלילים....

ההורם היו מוכנים לחת את אברשה הביתה, ככלומר לבית האבניאים, — מטה הלוחמים בעיליה, — אבל כאן התערבו שומרי-ראשו של אברשה, השוטרים הבריטיים: עדין הוא שייך להם. כל עוד לא הועבר ה„פִּילְּ“, בדבר שהרورو מבית-המשפט אל בית-הסוהר, אין להפיקעו מרשות השלטונות. כדי להרגיע את האם צריך היה להסביר לה, כי ה„טיול“ הקצר אל בית-הסוהר הוא לשם שחרورو בלבד, והוא ראייה, שבנה מוצא מבית-הדין, שלא כדרכו, ללא כבלם על ידיו....

ואמנם, סטייל לא עיכב את שחרورو של אברשה, אלא שמח להיפטר מן ה„פָּגָע רַע“, שכל זמן ישיבתו היה לטורה על הנהלת בית-הסוהר בשל הביקורים ההמוניים שנערכו לכבודו....

דבר זיכוי של אברשה הגיע ל„מרכזיה“ במהירות הבזק, וכרגיל — „העוף הוליך את הקול“. דומה, שכל יושבי בית-הכלא, פרט לקומוניסטים, היו שותפים לשמחה; לעולם אין עינו של אסיר צרה בשחרورو של חברו, שכן סימן הוא לשחרורים נוספים שיבואו לאחריו....

מאז הוצאה אברשה מתאו להוליכו לבית-הדין, לשמיית ערעורו, היה אחימאיר דרך כולם לתוצאות. בשעות הבוקר של אותו יום שרר בבית-הסוהר, כרגיל, שקט שלפני הצהרים, עת שקוועים רוב האסירים איש איש בעבודתו, מחוץ לתאייהם... והנה נשמעה לפתע המולה, שגבירה והלכה מדקה לדקה, ולא עבר זמן רב ושמיון השחרור הגיע. אחימאיר „הצטמד“ כולם אל שכחת דלת תא, עד שהגיעו לאזנייו קול צעדיו האופיניים של אברשה המתקרב, ומשנתקלה מראשו לבסוף, הקביל אחימאיר את פניו חברו בקריאת: „כבר אני ידוע...“

אברשה: „באתי להיפרד מכם, אבא. צדקתם: אני יוצא לפניכם; באתי להיפרד מכם...“

באמרו זו את פנה אל הקצין היהודי ראובן חוץ וביקשו, כי יפתח את דלת התא, כדי שיוכל להיפרד מאחימאיר בנשיקה, אבל הקצין היהודי נשאר נאמן ל„רגולישינס“ (תקנות) האנגליים ומיאן למלא את בקשתו...

הפרידה משני עברי سورגי-הברזל העכירה את רוח השנים: לרגע קט הוועמה השמחה הגדולה, ואברשה לא יכול היה לעזר ברכחו ואמר: „אילו היה כאן הקצין היהודי מוחמד אפנדיה, כי אז היה פותח את הדלת ללא טענות ומענות...“
מני אז עברו למעלה מעשרים שנה. לרבים לא סלח הנוקם והגוטר הזה ואחימאירשמו, ואחד מאלה הוא גם ראובן חוץ...

פרק כה.

דלוֹתוֹ שֶׁל הַנְּצָחָוֹן

א"ר יוסי: יהא החלקי ממי שהושדינו אותו ואין בו.
שבת, קי"ח, ע"ב

ברוב עם ועדת של רוקדים, צוהלים ו„ משתגעים“, שיכורים ולא מין, הובא אברשה לבית האבניאים, שם הותרה רצועת ה策לה לגמרי. יותר משעה השמחה בדיור, הובעה בצעקות, בצחוק, בנשיקות. אפילו סמואל התיר את רצועות נפשו והתערב בין קהל המתرونנים זהה, כבד התנועה, ב„טענצל“ (ריקוד) עם ה„אידישע מאמע“ לקול תרועת הנוכחים...

כעבור שעה קלה הלכו אברשה וצבי, בלווית פAMILIA גדולה, אל בית הרב קוּק והתייחדו עמו שם שעה קלה, ואחר ירדו ברוב עם צוהל אל הכותל המערבי, במקום בו עשו „מי שבידך“ לזאב ז'בוטינסקי ולרב אברהם יצחק הכהן קוּק.

ברם, אפילו يوم שני שחל בחודש מנחן-אב עשוי להגיע לקיצה,

ועל כן הזרעו אברשה וכל אשר עמו לצתת לתל-אביב. כי כן שם המתיינה "כל" העיר "תכלת לבן" להקביל את פניו...

אכן, ברבות השנים יצאו לה לתל-אביב מוניטין כעיר היודעת לעורך קבלות-פנים נלהבות, אבל ניתנה האמת להיאמר, כי מעולם לא פגשה העיר בהמן רב ובתרועה כזאת אורח, כפי שפגשה את אברשה. לפגישה כזאת לא זכו בשעתם אפילו לא "הנדיב היודע" ולא בפלור. רק פגישה אחת בעבר יכולה להתחרות בהמניה ובצלהה לפגישה זו שנערכה לאברשה — הפגישה שנערכה לכבודו של ז'בוטינסקי בהשתחררו מעכו...

ה„מחותנים“ הראשיים בקבלת-הפנים הפעם היו הבית"רים. חדשים ספורים קדום לכון עוד העמידו הבית"רים את חייהם בסכנה שהיעיו להופיע בראשות הרבנים לבושים מדיהם החומים, צבע אדמת השرون. ואולם עתה נשתנו פניהם הדברים מן הקצה אל הקצה. הרחוב היה בית"רי כולם. מחנה המעילים נשאר ספונ איש איש בחדרו. גם אלה, שעוד לפניהם מספר עמדו ב„גיטראליותם“, החלו להיראות פה ושם. נציג בית"ר בארץ-ישראל, ד"ר יונה פרויליך (לימים רוזן), יצא לחוצות העיר ו„השתולל“ מרובה שמחה, כשהוא רוכב על תלת-אופן שעלו להפגין צהלו. פה ושם עמדו יהודים בראשות הרבנים וכייבדו במשקה „כל דיכפין“...

והנה לפתע הוועבה השמחה עם שנזרעה מפא"י לטנף את „חבית הדבש“ בCAF-טינופת שלה...

שחרור אברשה גרם למボכה בקרב העדר הסוציאליסטי, שלא ידע ברגע הראשון אם להצטרף לקהיל החוגגים, או להסתיג ממנה. לעת הזאת באה לידי של מפא"י שעת-קשר בלתי-יחזרת: — מרכז המפלגה היה יכול להודיע על הצטרפותו לשמחה הכללית תוך מתן הסבר, כי המשטרת הוליכה את החקירה בדרך-לא-דרך. אילו עשתה מפא"י זאת, כי אז היה היישוב מתלבך באחדות שלא הייתה כדומהה. הרבייזונייטים, וביחוד אברשה, היו שוכחים הכל. אבל מרכזו מפא"י — לא זו בלבד שלא עשה כן, אלא השתדל כמייבט יכולתו להעמיק את הפירוד בין הבתרים. כידוע, האפיפיור וסטאלין אינם בנייחטא כלל ואיןם שוגים לעולם...

המボכה במפא"י נמשכה שעות מועטות בלבד. סמוך להדלקת נרות שבת „קושטו“ בכת-אחד קירות הבתים בתל-אביב על-ידי כרז

מטעם המפלגה — דברה האחרון של מפא"י בעניין רצח ארלוזורוב, והרייוו כתבו וכלשוונו:

מפלגת פועלי ארץ-ישראל לאחר פסק-הדין

רוזנבלט וסטבסקי, אשר פוטרו מכל עונש מחוסר עדות מסיעית כדרישת החוק הארץ-ישראלי, הוכרו גם במשפט העליון כרוצחים של ארלוזורוב. שתי האינסנסציות קיבלו את עדותה של סימה ארלוזורוב כעדות אמת. המשפט הכריר שהודעתינו של עבד אל מג'יד הן פרי קשר של עדות שקר לטובת הסניגוריה לסלף את שורת הדין. התיאוריה של הא"א סעמוואל וואלייר על התנפלוות מינית הוכחה כדמיונית.

פסק-הדין זהה המשחרר את הרוצחים מעונש מאשר שניית את האשמות הקשות ביותר נגדם.

אנו לא שאפנו לנקמה. ידענו שרוצחים של ארלוזורוב היו רק קרבען של הסתת ברינוית וחינוך רבייזונייסטי משחת. מלחמתנו לגליל האמת לא תפסיק גם עכšíו, כי סטבסקי ורוזנבלט היו בני ברית במעשה של 16 לוייני. אנו רואים במלחמה זו — מלחמה לטהרת חיינו, נלחם נגד הקונגוריות של בני בריתם של הרוצחים לחפות על דם ארלוזורוב. נלחם ביתר עוז נגד התנועה הרבייזונייסטי ובבני בריתם העושים ל"גיבורים" ו"קדושים" אנשים אשר קין על מצחם. נלחם נגד "הכזב הקדוש" ונגד מעשי הטרור של הסיקריין והבריונים ולא נש�� עד שה坦ועה הציונית והישוב יטהרו מ"צרעת המתנבקאים הנרדפים טמא נפש מתקדשים" המפליגים "כל קודש בהבל פיהם ובמגע אצבעם".

נלחם נגד שיטת הטירור, "השבירה" ומלחמת אזרחים שמפלגת הבריונים הכנסה בחיננו ונחדור אל המנהה הציוני לטהרו.

מרכז המפלגה

תל-אביב, 20.7.1934, ח' אב תרצ"ד.

לא ניכנס בפולמוס עם אנשי הכרוז הזה, שהרי סוציאלייטים הם, המכירים רק בקיומה של ה-"פוליטיקה", לא המוסר; העתקנו את הכרוז לא לצרכי פוליטיקה, אלא למען "הסבתא" היסטוריה, ואת המוסרי השכל ייסקו אלה בתוכנו, המוסיפים להתהלך באשליות ביחס לסוציאליזם בכלל ולסוציאליזם היהודי בפרט...

לא ב כדי פירסם מרכז מפא"י את התעוודה השפלה הזאת עם הדלקת נר של שבת מלכתא: כך נהגה מפלגה זו גם בפרשת מג'יד, שגם היא נתגלתה בערב שבת בבוקר, ומפא"י פירסמה כרוז-אהדה ל"שקץ" הערבי עם הדלקת נר של שבת...

במשך כל שבת קודש עמדו היהודים תחת רושם כרוז זה של המעלילים. היה בכך משומת תורת דם של אברשה וצבי, ולא דם בלבד, אלא גם את דמי חבריהם לתנועה...

עם חשכה הגיעו אברשה, בני משפחתו וידידיו לتل-אביב. אותה שעה כבר "קישט" כרוז מרכז מפא"י את קירות העיר. אל דירת הסטבסקיים אי-אפשר היה להיכנס מרוב המונחים שכבעו עליה. החגונוני הסמווק סייפק נרות שבת, והפעט בירכה ה-"אידישע מאמע" על הנרות כشعניה זולגות דמעות-גיל. למחמת הלכו בני המשפחה להתחפל לבית הכנסת הגדול. הרוב אלטשולר בירך ברכבת ה-"גומל". גברת שצקי נלוותה לאמו של אברשה ושתיהן עלו לעזרת הנשים. ליד בית הכנסת צבא המון רב, ביןיהם נתגוזדו "חוליגנים אדומים" צעירים, מזווינים במקלות ובבניינים. בהתקרב אברשה אל בית הכנסת פרצו הלו בצעקות: "אייפה הרוץ?", ומהם שביקשו גם להתרפרץ אל תוך בית-הכנסת, אבל הדבר לא ניתן להם. המוני המתפללים עמדו לימין אברשה כחומר-מגן, והמתנפלים הוכרכו להסתפק ביידוי בניינים בלבד... ר' אהרון סטבסקי וצבי נתכבדו בעלייה ל תורה, ואברשה — ב"מפטיר". בדרך חוזה מבית-הכנסת נחلك הקהל לשני מחנות: אלה מוחאים כף ואלה שורקים...

לא האם ולא האחות לא טרחו להכין סעודת שבת. עקיבא ברון הביא אוכל מן המסעדה. בדרךכו מן המסעדה התנפלו עליו "חוליגנים" והפilio את האוכל ארצתה.

שמחה השחרור הוועמה בנפשו של אברשה והוא נתקי עצב. הכרת פניו העידה בו כי אומלל הוא. הנסיון לעורך פוגרים בבית-הכנסת חשף בפניו יידי אברשה את מצבי-הדברים לאmittו. סודרה שמירה

אישית. בחורים מבית"ר הופקו על בית סטבסקי ברחוב רשיי יומם ולילה. במושאי' שב הופיע קזינו-משטרה אנגלי והודיע להם, כי אין בכוח המשטרה לעורב לבתו של אברשה, ועל כך השיבו לו, כי אברשה פוטר את משטרת פלשtinyה (א"י) מתפקיד השמירה על חייו. דבר זה הובא גם לידיעת הקונסול הפולני בתל-אביב...

ביום א' ביקר אברשה אצל כמה מן האישים שנלחמו בעיליה, ביניהם רבניצקי, דרויאנו וכ"א. בפניו כל אחד מלאה הכריז, כי הוא סולח למפא"י על כל מה שעוללה לו: "יהודים הם ובוטפו של דבר יתביסו על מעשיהם, ואם לא הם, הרי בניהם..." באותו יום אף יצא אברשה יחידי אל חזות תל-אביב. פה ושם קראו לעומתו: "רוצח!..." כעבור שבוע נערכה בירושלים מסיבה לכבוד סיום עליית-הדם. אברשה יצא מטל-אביב, אךஇ אחר למסיבה כדי ארבע שעות. קhalb הנוכחים כבר החל דואג לשולמו, עד שנחברה, כי בתל-אביב לא בדקו בצדיותו של הנאג, שביקש לחבל במסיבה החגיגית ועשה דרכו לירושלים סהור-סchor...

היה ברור, שעל אברשה לעזוב את הארץ ולוא גם לזמן מה. באותו הימים הועלתה תכנית נסיעתו לאמריקה, ומכל מקום החלטת אברשה לחדש את פעולותיו בארגון עליית היהודים לארץ-ישראל. והנה התפוצה הפצתה: נחתם הסכם ז'בוטינסקי-בן-גוריון, ששינה את פני הדברים מן הקצה אל הקצה.

עם שחרورو של אברשה דומה היה, כי החולשים על הנצחון גורשו אחד אחד על ידי ההמון. בתום מלחמתה העולם הראשונה כתוב קילמאנסו הצרפתי את ספרו על המלחמה בשם "תפארתו ודלותו של הנצחון". ראוי פרק זה של הכרוניקה העגומה שלנו שנכתירהו בשם "דלוותו של הנצחון"...

המלחמה בעיליה ולמען שחרورو של אברשה גרמה לציבור מתייחות-עיצבים עצומה, שלא ידע כמותה קודם לכן. עוד המערכת נשכחת, והנה הסתלקו ה-"אזורחים" איש איש לעברו. עד לסיוםה של הפרשה נשאו עצם הבית"רים — וביחוד ה-"ברינויים". עד-מהרה נשתרעה ליאות במחנה הלוחם בעיליה, אף נחברת, כי חוגיו החלכו סביב מטרה מצומצמת: שחרור הקרבנות, לרבות הקרבן הראשי, ומשנטתיימה המלאכה "בכי טוב" פרש איש איש לפינתו. איש לא שאל: ובכן, מה הלאה? איש לא רצה אף לשאול שאלה זו...

אופייני היה גם סיום הפרשה לגבי הוראס סמיואל. לאחרת שחרורו אברשה ארזו הוא את חפציו ו חוזר לאנגליה כלוותם שבא. הוא עשה כගנרטל הצרפתי וייגאנ, שהיתה לו יד בנצחון הפולנים על הצבא האדום באוגוסט 1920, ואשר מיד לאחר הנצחון עזב את אראשה וחזר לפאריס. סמיואל מילא את שירותו היורידי בהצלחה ושב למקומו כעורק-דין בבורסה בלונדון. אמנם, הוא לא שכח את המשפט ואף כתב עליו ספר אך לא דאג לפרסמו ולא נמצא איש שידאג לכך. כתבה-היד גנוו ב"מכון ז'בוטינסקי" בין יתר אלף התעודות...

omid עם שחרורו של אברשה, בא חז במחנה הז'בוטינסקי בארץ על המוראטוריום" לגבי חשבונות פרטימיים, שהשתרר מאלו עם פרוץ העלילה. איש-איש הגיש עכשו את "חשבונו" לפי "כתובת" מסויימת, או אף ללא "כתובת"... החלק ה"ازורי" שבמחנה הרבייזיוניסטי חשש שהוא תחזק יתר על המידה קרן ה"בריאונים", שלאור העלילה נתגלתה צידקת עמדתם והערכתם. הן ככלפי ממשלה המאנדראט והן כלפי השמאלי הציוני. החוגים ה"אזוריים" האלה שאפו תמיד להיות כשרים מבחינה "סאלונית", ולדעתם שובשה הדרך אל ה"טרקלין" היישובי על-ידי ה"בריאונים"....

הרבייזיוניסטים, העסכנים מן החוגים האזרחיים והחרדים שאפן בעצם להציג את קרבנות העלילה מבלי להסיק את המסקנות הציבוריות הנובעות ממנה. לעומת זאת לא זו הייתה מטרת "ברית הבריאונים". לדידם לא היה אברשה אלא קרבן של מלחמה ציבורית גדולה, וכיודע, אין מלחמה ללא קרבנות. כבר ציינו לעיל, כי המשפט הenthal שלא בכיוון שביקשה להתוות לו "ברית הבריאונים".

מכל האמור לעיל אין תימה איפוא על כך, שמיד עם שחרור אברשה לא ראו העסכנים הרבייזיוניסטים ועסכנים מhogים אחרים מטרה אחרת לנגד עיניהם מאשר "סולחה" עם המעלילים, ובכיוון זה לחזו גם הלוחמים הנאמנים בעלילה, כגון הרב קווק, דיזנגוף, כ"ץ והרב נתן מיליקובסקי. פועל ב"סולחה", אבל לא במלחמה בעלילה. היה גם פינחס רוטנברג.

אבל ה"סולחה" לא הייתה מתקימת איללא שניים, והם — ז'בוטינסקי ודוד בז'גורין. ההסכם שנחתם ביניהם היה המשגה הגדול ביותר של ז'בוטינסקי במפעל הציורי הנהדר. מה שהיתה תוכנית "օונגנדה" בשביל הרצל היה ההסכם האמור בשביל ז'בוטינסקי.

אומרים, כי ההסכם היה פרי לחץ מצד עסקנים, עם רוטנברג בראשם. ועוד אומרים, כי בשנת 1935 כבר חזה ז'בוטינסקי את פרעות הדמים של שנת 1936. כן חזה את המפנה הפרערבי החד של "לונדון", ולכנן שאף לאיחוד הכוחות הציבוריות היהודית. ולא היה, ההסכם — פרי אופיו המיחודה של ז'בוטינסקי הוא. כבר ציינו לעיל, כי תמיד, משנתKBBL רעינו המהפכני ברוחם היהודי, וכבר ראה אחרים מטילים על עצם את מלאכת ביצועו, היה נהוג לפרש לפינותו. כל אימת שהיה רעינו יוצאה אל "רשות הרבים", היה הוא עצמו געשה פסיבי לכל המפעלים במושב ידין. האזור הגדל לא היה מסוגל לקצור! אחר עליית-הדם עמד ז'בוטינסקי לכובש את הסתדרות הציונית. והנה, מה עשה לקרה זה? — ערך ההסכם עם בּנְגּוּרִיּוֹן והלך לייצור "סתדרות ציונית חדשה"... למארכס וללנין לא היה חשוב עצם הסוציאליזם, כמו הרבולוציה. מהו מעין זה היה גם בנסיבות של ז'בוטינסקי. בעצם ימי עליית-הדם צריך היה לגייס את העם למלחמה במעיליים. תחת זה השקיע עצמו בתנועת החרים על תוצאת גרמניה, במשאל-עם וביסוד הצ"ח.

ובכך נתארע מה שבדרך כלל מתארע בחיים: התכסיסן ניצח את החווה וההווה. חתימת ההסכם עם בּנְגּוּרִיּוֹן הוצאה את הרוח ממפרשי המנהה הלוחם בעיליה, וڌicity ההסכם על-ידי השמאלי עוד חיזה את עמדת בּנְגּוּרִיּוֹן... עליית-הדם העלה את השמאלי לשולטן בציון ובציונות. ההסכם נתן תוקף לשולטונו של בּנְגּוּרִיּוֹן...

בעת המשא-ודמתן על ה"הסכם" ישב אחימאיר בבית-הסוהר ולא יכול היה להשפיע על מהלך העניינים אליו גם רצה לעשות כן. לאחר שפורסם ההסכם, נדדה עליו על אחימאיר שנטו לילות אחדים. עוד כשנה נשאר חבוש בכלא, וכיוצא, אין לנחל פוליטיקה מתוקן "ישיבה". אחימאיר לא פרש מז'בוטינסקי; אסיר תודה היה לו בעניין המשפט, אך ה"הסכם" גרם לפרישתו מן העסכנות הציבורית הפעילה, סרט לעשית שירות לרעון הלאומי בעטו הדל...

ליאון בלום מסיים את ספר זכרונותיו על משפט דרייפוס בהערה מילנכולית: הלוחמים בעיליה קיוו שבסופה של דבר יתחדש פניה המוסריים-ציבוריים של צרפת, אבל תקנות אלו לא נתקמו...

הערה מילנכולית זו אפשר לאמרה גם לגבי משפט סטבסקי וחבריו. המעלילים השתלטו ומוסיפים לשלוט בעם עד עצם היום הזה.

פרק כת.

אפילוג — אברשה

הפאות של אברשה נתגלו בהעפלה. הוא עצמו מעפיל היה, מן הראשונים בזמן. סמלי הדבר, שהוא שבך חיים לכל חי על סף הארץ וגופו זכה למנוחת-עולםם בחול השرون. באופן אכזרי התנקם בו השטן בשל חלומו — חלום העലאתם של יהודים, למרות ה"מכסה" שנקבעה עליידי מחלוקת ההגירה של ממשלה המאנדרט ולמרות דרישת ה"הכשרה" מטעם מחלוקת העליה של הסוכנות היהודית. אילמלא "עליה ב'" לא היה אברשה נזקק לפקיד מחלוקת ההגירה המאנדרטורית — הוא ה"חבר" יצחק חלוֹז — ותמונה אברשה לא הייתה נופלת לידי "הצ'יביריאצ'קה" ערבי הויהו... אילמלא חלום ההעפלה היה הרגיסטר של עליית-הדם "מושצת" את ה"פנס" לא בידי אברהם סטבסקי, אלא בידי מישחו אחר מן המקורבים לאחימאיר. לפי האגדה היוונית הוכרח שמשון של היוונים, הרקולס, להתנסות גם בנסيون נשי ושלוח ידו בכישור... כאשר ישב אברשה בביתו הסוחר, באפס מעשה, הזכיר הוא אותו גיבור במיתולוגיה היוונית, שתחת להעmis את כדור הארץ על כחפיו, נאלץ למלא תפקיד של "אשת חיל". אברשה היה שיק לסוג אותם האנשים, שלא דגלו בהשכמה האומרת "בראשית היה הדבר", כפי שפסק השליח יוחנן, אלא מה עשה, כפי שפסק גיתה ב"פאוסט" שלו. בהעפלה השקיע הענק הזה את כל מרצעו יומתו, כשרונו הארגוני והפאות האידיאיסטי שלו. ושוב, הוא היה שיק לסוג הבלתיישכיה של האנשים, שם בחזקת "עוקרי הרים" לא ב"הבל פיהם" (אברשה היה בעצם "כבד פה"), אלא בכספי העבודה בו ניחנו. הוא השתיך לטיפוס האמריקני, שעליו נימנו הרוקפלרים, המורגאים, הפורדים, שפתחו בפרוטות וסימטו בהרבה מיליוןיהם. בעיני אנשים מן הטיפוס הזה נראה היה כל כדור הארץ כ"מקידוניה" צעירה, ועליהם נאמר: "...ולא יכולה ארץ מגורייהם לשאת אותם..."

משפט עליית-הדם לא עכר את רוחו. מעולם לא חדל מלבקש את "הנאם השלישי" "לשבוח". מעצם בריתו התייחס בספקנות כלפי המין האנושי לפיכך לא התרשם מן המשפט יתר על המידה. הוא

אהב «לחיות בעולם הזה». חי המשפחה שלו היו כחויי «זוג יונים». לגבי האהבה קיימת פולגמתה בין מוסר היהדות לבין מוסר הנצרות. האחרונה סבורה, כי מידת האהבה למרחוק נעה היא מידת האהבה בקרבם. ואולם, חכמת החיים מלמדת לנו כי היפך הוא הנכון. נקל לאחוב את הרחוק, משום שאינו רואה אותו בחיה יומיום שלו. ואילו מה שנוגע לאברהše, הרי אויביו היו רק אלה שלא הכירוהו אישית ואשר לא באו עמו בmagic קרוב. מי שהכירו מקרוב לא היה יכול להיות אויב, ובמידה שהתקרבת אליו, בה במידה נתהדק והלך קשור הנפשי אליו.

ممשלת המאנדאט, שהכתימה את שמה עקב משפטו, לא יכולת לסלוח לו את דבר כשלונגה, ועל כן התנקמה בו בדרךה. על אברהם טבסקי חל איסור رسمي לחיות בארץ־ישראל. אbrishe היה השני שנאסרה עליו היישבה בארץ, בתוקף צו של ממשלת־הודן מادرם הראשון היה זאב ז'בוטינסקי. בדרך זו נפרעה ממשלת־הודן מادرם שהעליה ארצה, למרות רצונת, אף־יהודים. בארץ כבר ישבו לעת זאת הוריו, שהיה כה קשור אליהם. הוא נודד לאמריקה, מתאזור בה ומשנה את שם משפחתו ל„פלס“...

בכל פרשת חייו של אbrishe היה משחו מן הפאטאליות. בטרם נשתחק סער עלילת־הדם, והנה טפלו המעלילים על אbrishe עלילה חדשה, הקשורה בעניין ההעפלה והאומרת, שהוא נהגה, כביכול, מ„פירוט“ העלאת יהודים לארץ־אבות. ההעפלה מאירופה לקפיריםין, דרך נמל חיפה, שאורגנה אחר המלחמה על־ידי השמאלי, עלתה לעם ישראל עשרות מיליון־ים, ואילו ההעפלה, שבראשה עמד אברהם טבסקי ואשר הודות לה עלו ארץ־ההרים ערבי יהודים ערבי המלחמה, לא עלתה לעם ישראל אפילו פרוטה אחת. בישראל מתהלים כיים אלפי יהודים, שאילמלא אברהם טבסקי, היו רוכם בכולם מושעים מי לטרבילינקה, מי למידאנק, מי לאושוויז. אכן, המין האנושי מצטיין בנסיבות טוביה. עלו אתם, מעפילי אברהם טבסקי, על קברו והודיעו לו ובקשו סליחה ממנו. הוא יסלח לכם, כי לפי אופיו לא היה גוטר איבת.

מעולם לא היה אbrishe מאושר כבחודש האחרון לחייו. הנה חזר הוא סוף־סוף ארצה. סוף־סוף יראה את אמו. אחר כך עלה את רעיתה. ולא ברגעו הוא עולה, אלא מעלה עמו שמונה מאות לוחמים על

נשדקם. המיליאונים לצרכי ציודה של „אלטלינה“ נאספו על-ידי אחרים. ברם, קניית האניה, ארגון כל המפעל הכספי, — כל זה מעשה-ידי אברשה הוא. מה פלא איפוא אם הימים והלילות, שהפרידו בין הפלגתה של האניה מחוף אירופה לבין מועד הגיעה לחוף הארץ, היו הימים והלילות המאושרים ביותר בחיו! הוא התהלך להנתנו על סיפון האניה שלו. לאחר עבודת הפרך, שהיתה כרוכה בארגון הפלגת האניה, ירדה עליו המנוחה. עתה הגיע לפסגת חלום חייו, ובת הצחוק שוב לא ירדה מעל פניו. אפילו הוריו אינם יודעים איה אברשה שלהם. אפשר שברוןץ' רעייתו יודעת, יודעת גם זה, שעמו נפגש באותוليل סתו בביאללה-פודאלסקה. עוד יומם, עוד יומיים ייפגש עם אותו „ארץ-ישראלי משביר הימים“ וידעה לו על אותה פגישה, שהעלתה אותו על דרך המלך. הכל היה כדי — כל הסבל והשיקושים שהטילו עליו עקב „רzech“ ארלווזרוב ועקב „רווחי“ ההעפלה...

כך הרהר מן הסתם אברשה בהתהלך על סיפון „אלטלינה“, ומסביבו שיחק לו הים התיכון בכל הדרו בין ביוט-קייז ובין בליל-קייז. והנה הולכת ומתקrbת האניה אל חוף הארץ... אברשה מצפה לפגישה חגיגית עצמית מטעם ממשלה ישראל... הן הוא היה ראוי לכך. והאניה זכתה ל„קבלה-פנים“, כפי שזכתה. לפתח-פתחות נודעה לאברשה כל האמת המרה. האניה עלה באש ועמה עלה הכל באש, כל המרכז, כל החלום היפה. ולאחרונה בא המות ופדה את אברשה מן האכזבה הגדולה...

סופה בלילה סיון דוקא, סמוך לפנסיון קטה דן, בו נרכמה העלילה ט"ו שנה קודם לכן. רגשי-חרטה לא נתעוררו בנפש המעלילים. אדרבא, „המטריאליסטים ההיסטוריים“ האלה הוטלו לפתע אל תוך זרועות המיסטורין. „אצבע אלוקים“ — טוענים הם. הם, שהימנו שליהם הוא „לא אל“ ושבועתם הרשמית היא ללא אלוהים — מرمזים על „יד אלוקים“... עוברים הם על „לא תשא“ ושותחים, כי גם לשטן יש „אצבע“ ויישן „ידיים“... ברם, נשאייר את המיסטיקה למטריאליסטים ההיסטוריים, ונשאייר לעצמנו את ההרהורים הנוגדים על הבוחר הבריסקי שפרש חייו יכלה לשמש נושא לטרגדיה בשביל אחד ואיסכילוס שמו, או בשビル שני וקספיר שמו, ומכל מקום, ליוצר לא פחות רם-על מהני אלה...

גספחים

אל הבית"רים העולים לכהר שרה אהרוןsson

יפו, בית-הסוחר, 18.10.1933

אחים יקרים:

לא גורם לי מזלי לעלות יחד אתכם לckerה שרה אהרוןsson. בתולדות כל העמים ישנן גיבורות כז'אן דארק, אבל ביחס מרובות הן בישראל, החל בדבורה, שנלחמה בכנענים מעבר מזה — לכרמל, ועד שרה, שנלחמה בתורכיה — כעבור שלושת אלפי שנים — מעבר מזה לכרמל.

שרה הייתה האשה הציונית, אם כי שקל לא שקרה ופרוטות לקופסה לא שללה. היא לא פדרה את נפשה בפרוטות. אלא מסרה אותה כולה לציונות. כמו ז'אן דארק האמיתית, כן הייתה גם היא ראשית כל אשה, על כל מעלותיה, ולא הפקה לבירה מחותרת-מין, המחקה את הגבר, כדוגמת הנשים הסוציאליסטיות ה„משוחררות“.

כדי להנץיח את שמה בקרבנו הנני בא בהצעות אלו לכינוס: יש להקים מצבה על קברה המקודש של שרה. יש לפזר את בית משפחת אהרוןsson בזוכרוּן-יעקב ולהפכו לבית נכאות, להנצחת האפור-סיהה של המרגלים לטובת המולדת: בית נכאות לתנועה הציונית הkopרת בתורת מארכס והאנטרכזונל. חול המדבר בלע את אבשלום, מצולות הים בלעו את אהרון, ושרה נותר לנו קברה. הנער הלאומי על ארוגניו יתאסף ליד קבר מקודש זה לא כדי לבכות, אלא ל凱旋 אגרוף ולקראו תגר על מחללי כבוד ישראל.

ועתה יורשה הנא לי ולחברי בכלל לסיטם במילים הנוגעות לגורלנו. אל המקום הקדוש, שאליו אתם עולמים, אנו קוראים בשבועה: אנו חופשיים מן הפשע הנורא, שהעלילו علينا העניים, המתאמרים להיות סוציאליסטים בארץנו.

יהי זכרם של אבשלום, אהרון, שרה וחבריהם! חי מלכות ישראל!
יהי הנער הישראלי!

ברכת תלי-חי!

אב"א אחים אייר

מכותב ראשון לרב קוֹק

יפו, בית הכלא, תא מס' 6
כ"ז שבט תרצ"ד

לראש רבני א"י, ר' אברהם קוֹק,

אלימלי ידעת שאדוני כבוד הרב, הוא רק גדול בתורה, וליתר דיוק, גדול-ישראל בתורה בדור הזה, בחזקת שמואל בדורנו, — לא היחתי כותב לו. אבל מלבד גודלו בתורה (על שיעור קומתו התורני לא לי הדל לדzon!), הרי גדול הוא במעשים, ומיל עוד כמוני זכר עמדת כבוד הרב בשאלת הכותל הקדוש. וזאת הסיבה, שהמלך צחורי-הכנסיים עומד עלי, טופח על גבי ודוחק: «כתב לך, כתוב לך». אבל את הקולמוס נטלתי לידי רק לאחר שאביו של אברהם סטבסקי ביקר אצל כבוד הרב, והאב הישר והתמים סיפר לי, כיצד ראש רבני ארץ-ישראל מתיחס אל עלילת-הדם הזאת.

זה שמונה חדים שנמשכת העלילה, בראשונה על יהודי אחד ואחר-כך על עוד שניים. ואני, שלושת קרבותן עלילת-הדם, אנו שלושת הדרייפוסים והבייליסים, לא בפאריס, לא בקיוב, אלא בתל-אביב, — שואלים את עצמנו: «מדווע שותק העם כוֹלו?» ואני, הוקו בין השלושה, זכר אני כיצד התייחסה היהדות לעליית-הדם שקרבנה היה בייליס. כל היהודים, «חוֹז מִן הַיְהוּדִים האָדוּמִים», בטוחים בצדקה הכל יודעים והכל שותקים! הכל מהכים בשלות-נפש למשפט הצדקי הגויי. אבל אם מותר לייהודים ה„חפשיים“ להאמין במשפט הגויי (ועל צדקתו, כמובן), אפשר היה לעמוד面前 משפט משפט הקדוש מקלף), הרי אדוני הרב, ראש רבני ישראל, הון יכול להאמין אף ורך במשפט הצדק של אלהוי ישראל, או של בארכחו עלי אדמות, בשדר ודם, בתנאי שם בני ברית.

הייש צורך לספר לאדוני הרב, ש„היהודים האדומים“ באו בברית עם המשטרה (משטרת חברון, צפת...), ויחד עם המושלים והשכנים הגויים מעוניינים בסילוף המשפט? וביחוד, כאשר באיך היהדות הרשמית אף הם בין המעוניינים...

הנה מתקרב חג הפורים — חג השמחה לישראל. הננו שותים מכוס התרעלה ובודאי שלא נבדיל מרוב צער ויסורים בין ארור המן וברווד מרדכי. ואתם, היהודים יודעי האמת ומשתיקיה, תקראו ב מגילה את הדברים הנצחיים, שאמר מרדכי הצדיק לאסתור: „כִּי אִם הַחֲרֵשׁ תְּחִרֵשׁ בָּעֵת הַזֹּאת — רֹוח וְחֶלֶה יַעֲמֹד לִיהוּדִים מִמְקוּם אַחֲרֵי...“

אנוה שלושת קרבנות-העלילה, אין אנו מפקקים אף רגע קט,審思前人所為事，前人所為事，前人所為事。 משפטנו כאור ייצא. מפני כמה סיבות: א) יש לנו עוזיד מצוין, מר סמיואל. ב) מן הגולה הפארטיאית עוקב מנהיג ישראל זאב ז'בוטינסקי. ג) צדקתו. ד) שרה של האומה. — ההשגחה העליונה לא תרשה סילוף דין כזה ולא תמייט אסון זה נורא על עמו האומלל. אבל אתם היהודים, הבתוחים בצדקתו ונשארתם ספונים בבתיכם, כיצד תוכלו להבטיח בפנינו? לא תשאו חרטכם, אתם מנהגי הדור? במשפט ביליס קם הרב מזא"ה וצ"ל, שיצא חוץ נגד מערכות הפלישטים הערלים להגן על כבוד ישראל. האם לא יקום במשפט סטבסקי וחבריו גדול רבני ישראל בדורנו להגנת הצדיק? מזא"ה וצ"ל לא שתק, הישתוκ הרב קוק?

אדוני הרב, יסלח לי על הלשון המסתובלת בה כתוב מכתבך זה אליו. קשה علي הכתיבה עכשו. מסוגל אני לצחוק ולא לכתוב ביום אלה, כאשר לרשות משלפי הצדיק עומד עדיזון, ערבי פרחת, רוצח. הנני בטוח, שכבוד הרב שואל את עצמו: „מה לעשות, מה לעשות?“ האם עלי, החבוש, לעוז כיצד מתירים מבית האסורים? אבל יכול החבוש לעוז את העצה הקדומה של הנביא הקדמון: „קדשו צום, קראו עצרה, איספו זקנים“. כדי להעביר את רוע הגזירה.

הכותב והחותם בדמיון:
אחד מרובבות מעריציו

אב"א אחימאיר

אל הבית"רים העולים לקברו של יוסף טרומפלדור

כלא יפו, תא מס' 6
ח' אדר תרצ"ד

בית"רים, חיילי ז'בוטינסקי, צבא מלכות ישראל לעתיד לבוא!

הבוקר, בכתבנו את השורות האלה אליכם, בית"רים, מלאו שבעה חדשים מאז נאסרו שניים משלוחת קרבנות העלילה, ולפני שבוע מלאו שמונה חדשים מזמן התחולל עלילת-הדם, שנרכמה עליידי הסוציאליסטים. לפני חמישה חדשים, בעמוד בא-יכוח הנוצר הלאומי, — בית"רים, מכביהם ובני בנימי — לפני קבר לא פחות קדוש מהקבר שלו ידו אתם עומדים עכשו — לפני קבורה של הקדשה והגבורה שרה אהרוןסון, קראו לפניכם מכתב שלחו לנו לכם. לפני חמישה חודשים עוד היו מפקקים, בלתי בטוחים בצדktנו, ואנו, שלושת קרבנות העלילה, נשאנו את שבועתנו לפניכם, בעמדכם מרכיני ראש לפני קבר שרה, שאנו חפים מפשע. גם אז ידענו, שאתם הבית"רים בטוחים בצדktנו. בעצם, בעמדכם לפני קבר גיבורי תלייחי, שוב אין אנו נשבעים. אין כל צורך בשבועתנו. כי מוחץ למספר קטן של מושסים, שוב אין איש בישראל — ביישוב וborgoh — מאמין בעילילה. לא לשאת שבואה לפניכם, בית"רים, צרייכים אנו, כי אם להודות לכם. הפעם אנחנו להודות לכם על כי מעולם לא האמנתם בעילילה, אפילו ברגעה האפלים ביותר. אנחנו להודות לכם על אמוןתכם בצדktנו, כי אך ורק בכוח אמוןתכם, שלא אנחנו, שלושת אחיכם, שפכנו את דמו של הקדוש חיים בנס-שאל, רק בכוח אמוןתכם זו יכולנו לשאת ולסבול יסורי גופו ונפש ולהבט בראש מורים ובפניהם גלוות נוכח האובייכם הסוציאליסטים ועווריהם. אמוןתכם הייתה ככוכב נוצץ, שהAIR בחדשים אלה את דרכנו האפליה. סבלנו היה סבלכם, וכי ידוע, אם היה היה סבלכם קטן משלנו, כי בשעה שהיינו סגורים ואסורים, היותם אתם, כביכול החופשיים, נתקלים יומ-יום, שעה שעה, ברחוב ובמקומות העבודה בשונאים, בסוציאליסטים-مارקסיסטים, בקומוניסטים ובסוכני מפא". אמוןתכם בצדktנו — היא שנתנה לנו את המחות הגופניים והיא שדרכה עוז את עצבינו לשאת ולסבול, עד שתצא הצדktנו לאור גם מבחינה פורמללית יורידית.

ברכתנו שלוחה לכם, בית"רים, لكم, החיללים הלחמים בחזיות האינטנסיבניים ובחזית משרד המושבות. ברכתנו שלוחה לשוברי "שביתות" פרומין, ללוחמים על פיגומי הבניינים בפתחתקוה, בתל אביב ובחיפה, ובתווך פרודי מגדל, חדרה, — לכל הלוחמים למען שלום כלכלי, למען שלום אזרחי בקרב ישראל, בחו"ל היישוב. ברכתנו שלוחה לגיבורי הפגנת תל-אביב, שמה לאל את ציד התירירים. ברכתנו שלוחה לשני אסירים ציון בווארשה, הלוחמים בחזית היטלר-ריזמוס האדומי. ברכתנו שלוחה לאסירי מריאמפול, ריגה. ועל כולם, ברכתנו שלוחה למניגת הגולה, שכולנו, על רביבותינו, בניו הרוחניים אנו, שכולנו נהייה מאושרים כאשר נוכל, ביום הפקודה, למota, לפי פקודתו, לשם הגשמת האידיאל האחד והיחיד שלנו — אידיאל מלכות ישראל.

אנו, שלושת קרבנות עלילתי-הדם, מאושרים אנו כי ההשגהה העליונה בחרה לנו כעין שליחי תנועת-ציון הכנען. מאושרים אנו בעצם המחשבה, שישורינו אינם לשוו. עלילתי-הדם הזאת תuzzor לפקו את עיני המוני היהדות והנער הישראלי ולשחרר נפשו מעבותות שעבוד השקר האדום. עוד נשארו שלוש ארצות בהן הוא נישא ברמה: רוסיה הבולשבית, גרמניה הנאצית ובארצנו בה נראתה, בשמי התכלת שלנו, הכתם האדום, בשל ה-"הסתדרות" המעדית. אבל סופה של פשיטת الرجل הבינלאומי של המארכסים להגיע גם לעמנו, ולכנן על זרוועתיך, תנועת בית"ר, להיות פתוחות לקבל את אחינו התועים והטועים שבארגוני השמאלי. הנער הזה אינו אשם; הוא השתתף. בלבוי אש העלילה ובפוגרומים עלייך, תנועת בית"ר. מפני שהוא היה משוסה. לימדו בית"רים למצוא את הדרך לנשמהו, דיפקו על פתח לבו. הזיכרו לו, שגם הוא נין לצבאות יהושע בונזון, יואב בנצורתה, יהודה המכבי, יוחנן מגוש חלב ובר-כוכבא, גיבור ביתר. הזיכרו לו שגם הוא ננד לביל"זים ולמייבשי ביצות חדרה.

בית"רים! צור-הادر של המנהיג חל עליהם. בית"רים אינם עורכים פוגרומים, אינם מסוגלים למלחמה אחים. בית"רים יודעים, שרבו אויבי ישראל מוחז.

והකבר הקדוש הזה ישמש לכם, בית"רים, סמל לאיחוד כל הנער הישראלי סביב הדגל התקולילבן, סביב רעיון מלכות ישראל. כי תרומפלדור וחבריו נפלו למען האידיאל הלאומי היהודי, והאויבים,

שפילחו כליהתו של טרומפלדור וחבריו לא לחבריו האינטראנציונל
התקוננו כי אם לנושאי השחרור הלאומי. **תחי מלכות ישראל!**
תחי הנוצר הירושלמי!
תחי מנהיג ישראל!
תחי זאב ז'בוטינסקי!
תליךיכם בית'רים מאת שלושת אסירי-צון.

אב"א אחימאיר
 אברהם סטבסקי
 צבי רוזנבלט

מכתב למנהל בית-הסתור בירושלים

ירושלים, סוחר מרכז, תא מס' 19

18.5.1934

למר סטיל,

מנהל בית-הסתור בירושלים

א.ג.,

הנני כותב לכבודו, אם כי יודע אני, שהענין עליו אני בא לדון
במכתב זה, אינו שייך לאוטו הגוף הממשלתי, שבראשו הוא עומד.
אבל תקוטתי, שאדוני ימסור את תוכנו של מכתב זה לגופים הממשל-
תיים המוסמכים.

לאדוני בודאי ידוע, שבית-המשפט זיכני מן האשמה שטפלו עלי
בפרשת רצח ד"ר ארלווזרוב. לפי פסק-הדין של בית-המשפט היה
ברור, כי דבר שחורי הוא עניין שבפרוץדורה משדרית, שאינה
יכולת להימשך אלא חצי שעה. והנה, מוכחה אני תדמה על כי זה
היום השלישי שאני אסור לאחר השחרור היורדי. אמנם עומד ותלו
נגידו עוד משפט בעניין "ברית הבריונים", אבל חברי לאשמה שוחררו
בערבות עד למשפט, אני זכר אם הערבות היא בסך 25 או 50
לא"ג. היום הודיעני עורך-הדין שלי, ד"ר צ. אליהו כהן, כי השלטונות
מסרבים לשחררני.

מיסטר סטיל הנכבד, הנני אסיר משולל זכויות הניננות בידי
אדם, אבל גם לאסир יש נשך, אותו לא יוכל אנשים לשולח מני,
ושמו של הנשך הזה — שביתת רעב. בנשך זהה, המסקן את
בריאותי, הרופפת בלאו הци — לאחר עשרה חדש מסר באשמת
רצח — אני נאלץ עכשו לחשוף.

מיסטר סטיל הנכבד, לא נשאר לי אלא להביע את צעריו לפני
על אשר ממשלה פלשtinyה (א"י) מצאה לנוחץ למדוד לא ממשלה
המלךה המאוחדת, מצרפת, מבלגיה, משוויץ, מארצות הברית, אלא
 הממשלה גרמניה היטלראית, שסירה לשחרר את דמיטרוב וחבריו

לאחר זיכויים בדיין. הדרכ' מגרמניה ההייטלראית לרוסיה הפטאליניס-
טית אינה רחוכה כל כך.

היום, 18 במאי, משעה 12 בצהרים, נמצא אני — האסיר ד"ר אב"א אחימאיר — במצב של שביתת-דרעב. אני נאלץ להשתמש בשוק זה.

בזהדמנות זו מוצא אני מחוותי לארה, שהמשטר הנהוג בבית הסוחר כלפי וכלפי שני חברי, סטבסקי ורוזנבלט, אשר לשחרורם היהודי אנו מzapfit מיום ליום, הוא הגון, ומוחוץ לסבון אין אנו חסרים דבר.

אהיה אסיר תודה לאדוני, אם יעשה את כל המאמצים, כדי שתוכן
מכתבי יגיע אל הגופים המושתלים המוסמכים.

בכבוד אב"א אחימאיר

מכתב שני לרב קוק

כלא עכו, ח' סיון תרצ"ד

לכבוד הרב הראשי, מר"ן קוק,

גם אילמלי הייתה ידי רב לי בכתיבתך, לא יכולתי להביע את הרגשות שאני רוחש כלפי כבודך. קטונתי! מי אני, ששמי בלבד בדורנו, גדול בני ישראל, גדול בתורה ובמעשים, לחם מלחמת הcohול הקדוש, — יעמיד בסכנה את עמדתו הציבורית? שואל אני את עצמי: "במה זכיתי?" ותשובה בל אמزا.

אם השודע שר הסוהר על דרישתו של הרב קוק שאפסיק את שביתת הרעב. הבוקר אכלתי. חלש אני לעת וקשה עלי הכתיבה בכלל, מכל שכן לאドוני הרב. תשמשנה השורות הדלות האלו (תרתי משמע) עדות לחלק האלפי מן הכבוד שאני רוחש לאדוני. כמה שמידים כמו על ישראל והשמד האדים על כולם. מי יתנני להירחם למרכבות הכבוד, כדי להעלות את אדוני עד הר הבית בכו משיח צדקנו אשר לו אנו מி�וחלים.

ויריני אחד מרובבות מעריציו, הכותב לו בدمע של שמחה והכרת תודה.

אב"א אחימאיר

מכתב פרידה לאברהם מטבסקי *

ירושלים, בית-הסתור, תא מס' 19

10.6.1934

אברהם היקר!

מכיוון שאין לי אפשרות נפשית לומר לך בעליפה את אשר בלבוי, מנשה אני לעשות דבר זה בכתב. ואני תפילה, ש"הטופר", כביבול, שבוי, לא יציע במלים "יפות" את האמת שאני מרגיש כורח לומר לך. על פי מקרה נפגשנו בפולין ועל פי מקרה התגוררנו בחדר אחד בתל אביב. מי ידוע, אם לא מקרה זה הוא שהופיע באופן נורא כל כך על גורלך! "היהודים האדומים", שבאו בברית עם משטרת חברון — האויבים האובייקטיביים והסובייקטיביים של הציונות במלחמות נגד רעיון מלכות ישראל, — ראו הכרח בעריכת משפט של עלייתדים על הצה"ר. וצריך אני לומר לך בಗלו, כי אם נגזר על הצה"ר לעמוד גם בנזון זה, הרי טוב, טוב שהגורל בחר לך דווקא. אתה תביןני ותשלח לי על דברים אכזריים אלה, האכזריים ביותר. אני חוזר: טוב שהגורל בחר לך, התקיף, החכם, המוץק, הבריא בכל המובנים. עלייתדים זו העלה את הצה"ר לפסגות מוסר ככל, שאליך זכתה היהדות להגיע רק במומנטים יוצאים מן הכלל של אידיאלים. דמותך בעיני היהדות הולכת ונעשה דמות יקרה יותר מדמיותיהם של דרייפוס וביליס בשעתם, גם משום שאסתראهزוי והגברת וירה צ'יביריאק שלך אינם גויים אלא יהודים. יסורייך יטהרו את עמו האומלל מן הקצף האדום שהעכיר את חייו.

זאת ועוד: פסק-הדין במשפטך יפקח את עיני העם עוד יותר מכפי שנפקחו עיניו לאחר פוגרום 1929. פסק-הדין זה הכתים את המשפט הבריטי, שהוא ידוע כמשפט נקי. פסק-הדין זה משווה את המשפט הבריטי עם משפטי ה"מוזיקים" של ססס"ר. המשפט בגרמניה הנאצית הוא כמעט אידייאלי בהשוואה למשפט זה. אבל זהו דרך אגב. מתכוון אני לעניינים אחרים לגמרי.

בה במידה שגדולים יסורייך, בה במידה נהפכת דמותך בעיני

* אחרי פסק-הדין, ערבי הערעור.

כולנו, בעיני כל העם. פרט, כמובן, ליבסקים משני האינטראנציונליים, ליקраה יותר ויוותר. אישיותך כבר הייתה לאגדה חייה. עדיין איני מסוגל להת לעצמי דיין-וחשבון ברור עלך. הרוי אתה מכיר אותה, שנמצאת "חייב" בדיין, מבחינה "ירידית", הפקת לבן יקיר לאומה כולה. לרשותך עומדים זמן למכביר. השוב עלך, כולנו, כולנו, מביטים עלייך בעיניהם מפיקות זהר שבאהבה. כולנו עדים, כי במומנט המר של פסק-הדין — לא על עצמן חשבת, אלא על הוריך ועל העם. אסיר תודה אני עכשו לצ'יקה הפלשתינאית שלא שחרתני לאחר הזיכוי: עליידיך ניתנה לי הזדמנות להימצא בחברתך ימים אחדים לאחר פסק-הדין.

שנה תימה חיינו יחד בצליפות ובאוירה המיוחדת של בית הסוהר. משך כל הזמן הזה לא נתגלו עינינו אף סכוסך קל, למרות ששנינו — אנשים שונים הננו זה מהו כלך! אבל מה שראיתי לך ביום האחרון עבר על הכל. ואם שואף אני עכשו לחופש, הרוי זה כדי לחתך חלק בגיבושה של אותה איפופיה, שמה "אברהם טבסקי", ואף פעם לא הצעירתי כמו שמצטער אני עכשו על דלות כשרונותי הספרותיים.

אברהם יקורי, אין ספק, שהאגדה הדתית היפה ביותר היא אגדת העקדת. המסורת היהודית הטהורה נוצלה על ידי הנוצרים והועמדה במרכו הדת שלהם. בעקודה יש שני מומנטים. מומנט האב — אברהם, המסור לאלים עד כדי הקרבת בנו היחיד, והמומנט השני — הבן — יצחק, הפרש צווארו בשלות-נפש לקראת המאלת שבידי אביו. ההשגה העלונה העמידה בנסיון את אברהם-האב, את האומה כולה. העם יודע שבנו אהבו "יצחק", הנעקד, חף מפשע. והמומנט השני — אותה האמונה הקורנת ממן — "יצחק" — לעבר העם-אברהם שלא יעוזר.

אני יודע — ראיונליסטי אתה. אני יודע כיצד קיבל במצבר העכשי את ה"סנטימנטליות" שלו. ועלי לסיים. והנני מסיים ב"יחי ז'בוטינסקי!" דמותו עומדת נגד עיניך תמיד. כי דמותו עומדת נגד עיני ומaira לכולנו, לכולנו. תל-חי.

הנושך אותו
אבא.

מכתב גלוי למרכז מפא"ז *

אדונים נכבדים! רבותי! אחים לציון!

מתוך רגשות מהולים ניגש החתום מטה לכתיבת מכתב זה. גם המכתב וגם הכתובת — שניהם כאחד בכוחם להסער את נפש הכותב, החתום והשולחת. ותפילה אחת, שהיא שתים בפיו לבלי יכשilio קולמוסו, ומכתב יגיע לטעודתו, כלומר יצליה לדובב את מצפונכם. ועכשו לגוף העניין:

בעוד ימים מספר תملאנה עשר שנים לנפילתו של הד"ר חיים ארלוזרוב (ה"יד!) לפני בני עוללה, למרגלות בית הקברות המוסלמי אשר בצפון תל אביב, לאור האורות מנמל יפו. מכמה בחינות היה זה אסון גדול ונורא: נהרג יהודי, ניתק פתיל חייו של אדם צער ומוchez, אם בישראל שיכלה את בנה יחידה. אבל כל האסונות הנ"ל ייחדיו כאן וכ>equals הם לעומת תוצאות הרצתו, תולדתו בדמות המשפט הידוע.

הרצת איירע בתקופה של שקט יחסית בארץ, אחרי מאורעות תרפ"ט ולפני מאורעות תרצ"ו. קראנו לכך "תקופת שקט יחסית", כי על כן לא היו אז יהודים נהרגים בסיטוניות. כי גם בזמן השקט היחסית היה מדי פעם בפעם נהרג יהודי בידי "אלמוניים", ויד המשטרה קצחה מלהושבים על ספסל הנאשימים.

אכן, אם שקט יחסית שרד או בארץ-ישראל, הרי היה זאת השנה הראשונה לתקופתנו הנוראה, תקופה החיסול הפיסי של גלות אירופה. רצח ארלוזרוב איירע חדשים מספר לאחר עליית היטלר לשטון. מעצמה אדירה, מurbait, הציגה בראש מטרותיה את החיסול הגופני של אומתנו. למehrha האסון נתקל היטלר בדור, כשבראש אומתנו לא עמדו לא רק שמואלים, אלא אפילו לא יפתחים. רובם של ראשי הציבור היהודי לא הבינו את גודל הסכנה. ותחת להסיק מסקנות, שעליית היטלר מחייבת ליכוד לאומי גדול, הרי דוקא הציבור היהודי

והציוני, פנים אל פנים מול הסכנה הכל-ישראלית, התלקחו היצור המعمדי ושנאתי-האחים. ובעצם ימי המבוכה בוצע הרצת. במקום לראות בו, ברצו זה, אותן מבשר רעות לאומה כולה מצד העולם החיצוני — נאהזה בו החזקה שבמפלגות ציון לצרכי חשבונות מפלגתיים. המפלגה החזקה הסתיעה בפעולה זו במשטרת חברון; גויסו עדים מן העולם המתחון, עדי "המלך" ועדי השטן; וכנגד לאו מפורש של חז"ל על האשה שאינה מעידה בדייני נפשות, הועמדה בראש עדי האשמה גברת אחת, שמילאה במשפט זה את התפקיד שעל פי רוב מלאות אותו נשים במשפטים מסווג זה... לרשوت האשמה הועמדו כספייה של קרן לאומית אחת, ודבר זה הכביד כבר אז על מצפונו של משלם המסים בהסתדרות הציונית.

ברם, ההשגחה العليונה ריחמה על אומנתנו האומללה ושלושת הנאשימים החפים מפשע זוכו ושותרו אחד אחד. אל אלקי ישראל! מה יכול היה לקרות אילילי עמד המשפט הבריטי בנסיון!...

המשפט הבריטי זיכה את שלושת הנאשימים. ועוד קודם לכן זוכו הם על-ידי דעת הקהל היהודית. ברם, ראש המפלגה השלטת בהסתדרות הציונית עמדו במרדם. למחמת זיכויו של הנאשם הראשון פורסם כרוז מטעם מרכזו מפא"י, ובו חוזרים הם על דברי העלילה. הכרזת הנ"ל הייתה המלה הרשמית האחורה של מרכזו מפא"י במשפט רצח ארלווזרוב. מאז ועד עתה הסרתם את המשפט הנ"ל מעל סדר יומם. אמן, בשנת תרצ"ו, בראשית המאורעות, כתוב המנוח מ. ביילינסון על אותו המשפט שלא ברוח הכרזת הנ"ל. אבל דברי ביילינסון הם דברי יחיד בשעה שעלה הכרז חופה דעתה הרשמית של המפלגה השלטת בהסתדרות הציונית. צאן מרעיתכם רואה בכם בני-סמכא גדולים יותר מאשר ברב קוק ובזאב ז'בוטינסקי. מה פלא, אם הציבור הרחב של מפלגתכם מוסיף להאמין בתום לבו בעלילה השפלה. ואמונה תמה זו של אווה הייששה, הנושאת זרדים אל מדורת המוקד של יהונ הוס, היא אבן הנגף הראשית לכל נסיון להשכין שלום בציון ובציונות.

החתום מטה משוכנע בפאטריותים שלכם. אילמלא כך — לא היה פונה אליכם במתבה גלי זה. כיצד תוכלו להגות על שלום עם מפלגה, שבהתאם לאמונת חבריכם אותן קין על מצחה? כותב מתבה זה משוכנע, שאצל כל איש מכם מכרסם בעומק לבו עש החרטה

בעניין אותו משפט. אלא הפוליטיקה האומללה צייתה עליהם עלייכם שתיקת והשתקה. אבל ככל מעוניין המוסר הציוני בשתיקתה-השתקה זו? הציונות היא, מעל לכל, תנועה מוסרית. תנועה ציבורית עלולה לחטוא, בשוגג ואף בזעם. תנועה ששותחה מבחינה ציבורית ומדינית לא הפסידה את יסודה המוסרי. הציונות יכולה להרשות לעצמה את המותרות של שגיאות פוליטיות, אבל היא אינה יכולה להרשות לעצמה נטל של אי-מוסריות בדמות משפט בנוסח דרייפוס, בייליס, סאקר ואנץ' אטי, שריפת הרியכסטג והמשפטים הידועים משנהו 1936—1938. צריך להסיר מען הצפון הציוני את אבן-הנגף הזאת המכובידה על נשן הציונות — ויהי מה. הסרת אבן-הנגף זו היא אקטואלית במיוחד, לאור האסון הנורא שהתחולל על ראהו של גלות אירופה. אמנם, מיד עם זיכוי של מר אברהם סטבסקי נערך, בתיווכו של פ. רוטנברג המנוח, הסכם בין ז'בוטינסקי זיל לבון ד. בז'גורין, יבל"א. ההסכם הנ"ל היה עשוי להסיר את המשפט מסדרה הימים הציורי. אבל ההסכם לא יכול היה להסיר את סiotו המשפט מן הצפון הציוני. וכך נועצה הסיבה לאי-הצלחתו של אותו הסכם ושל ההסכם שבאו אחריו. בשאלות מוסר עליון, בשאלת הפוגעת במצונה של אומה, אין לנו מנהג העין במדבר. מתוך רגשי הערכה למכלול התנועה וירוש כתר הרצל אישרה תנועתנופה אחד את ההסכם, כי עליו היה חתום זאב ז'בוטינסקי. אבל רוב חברי מפלגתכם לא כיבדו את חתימתו של אחד מאישיכם וההסכם נכשל.

מה נדרש מכם עכשו, עם התקרב יום השנה העשרי לרצח ארלוזורוב (היום)? אתם נדרשים עכשו تحت הכרזה פומבית ובלשון ברורה, שאינה משתמשת לשתי פנים, כי אותו המשפט ואותו הכרז, שהוזע מטעמכם עם זיכוי של מר א. סטבסקי, לא היה אלא טעות הרת-אסון מצדכם. לא זה הזמן לחשבונות פוליטיים בישראל. יש להסיר את המעסה הרובצת זה עשר שנים על הצפון הציוני, מעמת עליית-הדם. ובידיכם, רק בידיכם לעשות את הדבר.

שלושת הנאשימים, והנאשם הראשון בראשם, אינם זוקקים לחרתכם הפומבית. הם מסתפקים בפסק-דין של הרב קוק נושא כתר המסורת, של זאב ז'בוטינסקי, נושא כתר הרצל, ושל יאשיה ווג'בוד — חסיד אומות העולם בדור היטלר. לא אנו, שלושת הנאשימים, אף לא תנועתנו, איננו זוקקים לחרתכם הפומבית. אתם

זוקקים לה. ראשית כל אתם. המוני תנועתכם זוקקים לה, ההמוניים המאמינים בשוגג בעיליה השפה. לא למעןו אלא למעןכם אתם חיבים להתחרط באופן פומבי.

הכריזו באופן פומבי ובלשון ברורה, כי נעשה מצדכם שגיאה גורלית בשעת ליקוי המאורות בקץ תרצ"ג. הכריזו על כך, ומן המצפן הציוני תגול האבן הכבדה העמיקה עליו. מצב עמנו דורש מכלנו את שכיחת החשבונות הפליטיים בין יהודים ליהודים. ואנו נמצאים ב"ה מן העבר ההוא של תחום החשבונות האלה.

אולי זו הפעם האחרון שניתנת לכם הזדמנות ליהפוך לבעלי חשובה. מוסר היהדות יידע להעיר חוטאים החוררים בתשובה. חייזרו בהם באופן רשמי, בשם שוחר בו באופן פרטיאי אחד מטובי חבריכם, מ. ביילינסון המנוח, זמן קצר לפני הסתלקותו. אם רוצחים אתם להעלות את הציבור היהודי על הדרך המוליכה לשולם בישראל, אם רוצחים אתם בכך באמת ובלב תמים — זההiji הזדמנות! אין הzdמנות גדולה וטובה זו. אל תחמייצו אותה! כותב מכתב זה פונה אליכם, יורשי א. ד. גורדון ורי. ח. ברגר: הסירו את סירות העיליה מעל מצפון תנועתכם!

ולסימן מכתב ארוך זה רצוני לומר: אל תיאחו בביטוי זה או אחר שאינו מצליח, אשר נשתרבב אולי בכתב זה. המכתב לא נכתב מתוך שלווה פילוסופית, אלא על-ידי נפש ישראלית סוערת. אל תתחמקו מתחווה מתוך טענת "אל תען", ועל תעברו לסדר היום האפור!

היאיר מלאך השלם את נשמהיכם? הנעלם בצוותא חדא, אחיהם אויבים מקץ תרצ"ג, להשתתח ייחדיו על קברו של הקדוש חיים ארלוזורוב (ה"יד!) ביום הזכרון העשרי? בכם תלוי הדבר!

ברגשי תקווה

אב"א אחימאיר ("הנאם השלישי")

מכתב גלוי לבכור שיטרית *

למר בכור שיטרית,

שר המשטרה והמעוטרים.

משפט ישראל.

אדוני ואישי השר!

החתום מטה פונה אל מעלה כבשו במכתב פומבי בשל סיבה פשוטה: לפי עניות כותבו יש למכתב חשיבות ציבורית. זה עניינו: על ראשי המפלגה, השלטת היישוב זה עשרה שנים, חיים שני פשעים וחמורים: עלילת-הדם בעקבות רצח ארלווזרוב ומעשה "אלטلينה". מוכן מאליו, כי אפשר למנות עוד פשעים, הקשורים בדרך זו או אחרת במפלגה השלטת, אבל השנאים הנזכרים לעיל הם החמורים שבhem. יד הגורל או אצבע השטן רצתה, כי אברהם סטבסקי הי"ד היה קרבן של שני פשיי מפא"י אלה. לראשונה היה קרבן עלילת-הדם והיה שרוי שנה תמיימה בצל עמוד התליה, ובתוך כך היהשמו מנואץ ומוגודף לא פחות משהו שמותיהם של דרייפוס וביליס בפיותיהם הטמאות של שונאי ישראל. מסון עלילת-הדם יצא אברהם סטבסקי הי"ד בשлом, מה שאינו כן באסון השני, הוא אסון "אלטلينה", שבו נפגע בידי אחים ומת והוציא נשמו בטהרה. סופו הטרagi של אברהם סטבסקי ונסיבותיו (חמש-עשרה שנה אחר רצח ד"ר חיים ארלווזרוב והעלאת האניה "אלטلينה" באש בהיותה תקועה סמוך למקום בו בוצע הרצח). — נוצלו עליידי המעלילים השפליים, כדי לחזור על קיאם ולידות אבניו בארכנו של הפאטריות היהודי הקדוש אברהם בן אהרון, הי"ד. והגדיל עשות "הפרעל

הצעיר", בטאונת של מפא"י, בהעלתו את גירת העלילה הנמובה. "הmaterialיסטים ההיסטוריים", בעלי ההשכלה החמרנית, הkopfers באליה, ראו בנסיבות סופו הטרagi של אברהם סטבסקי את אצבע אלוקים!...

אדוני השר, הבה נשair את האפיקורסים, מלבי שנאת-אחים, לנפשם. שהרי כדי להם, מטעמים של פוליטקניות שפה שבשלות, מכוערת שבמכוערות להשمى את זכרו של אדם בישראל, אשר אישים כז'יבוטינסקי, הרב א. י. הכהן קוק, ביאליק ואחרים לא פקפו בצדתו. לא הפוליטקנים המסויימים בראש שתי המפלגות הסוציאליסטיות הציוניות מענינים אותנו. הרי השקפתם החמרנית והאפיקוריסטית, יחד עם תואותם לשולטן, משחררות אותנו מכל דבר מוסר ומצפון. אבל "אליה הצאן מה חטא?" מה פשעם של יהודים מן השורה, חברי שתי המפלגות הנ"ל, יהודים "מכל ימות השנה", ההולכים אחר הפוליטקנים שלהם כסומה בארכובה? ואולם, שתיקתם של האנשיים היהודיים את האמת בעניין רצח ד"ר חיים ארלווזרוב הי"ד עשויה לגרום לכך, שייהודים ישרים יחטאו בשוגג בחטא עלילתי-הדם!

אדוני השר, אתה הנך אחד מן הבודדים, שעוד נשארו בחיים ואשר יודעים את האמת בדבר הרצח השפל הזה ועל הניצול המחפיר שנצלווה לצרכים מפלגתיים. אדוני השר, אתה הנך היחיד, אולי, הרשי לאמר למלילים: "הרף!" קולך עשוי להישמע יותר מכול-תיהם של הסופר בציון כ"ץ ועורק-הדין הוראס סמייאל. אברהם סטבסקי הי"ד, השוכן במעלות קדושים וטהורים, איןנו זוקק להכרזה זו של אדוני. וגם אנו, ידינו של הקדוש, אין לנו זוקקים לכך, ומכל שכן אינם זוקקים לכך הורי, שמתו מורידם אבלים שאולה. זוקקים להכרזה פומבית שלך מפא"י ומפ"ם!

כקצין משטרה במשפט פלשתינה (אי) מילא כבודו את תפקידו החוקר במשפט רצח ד"ר חיים ארלווזרוב הי"ד. כותב מכתב זה, שהובש על ספסל הנאשימים, התרשם ביותר מן הקשרון שגילה כבוד מעלה השר בחקירה. לא מלאכה קללה היא להכנס פיל דרך השער הפתוח לרוחה, אבל מה קשה להכנסו בקופא דמחטא... כך היה הדבר בפרק הראשון של המשפט, עת התנהלה החקירה המוקדמת לפני השופט החוקר ביפו. ואולם, כאשר נערך המשפט עצמו בירושלים,

נראה היה בעליל, כי שוב אין כבodo מלא את התפקיד הראשי. ניכר היה, כי צל מסויים מעיב עליו, כאשר העיב בשעתו הצל גם על הקצין טננbaum-ארזי. כיצד קרה הדבר?

שני הקצינים היהודים, שלידיהם מסרה המשטרה הבריטית את חקירת הרצת, חזרו בהם מהכרתם בדבר האשמים בראשית החקירה. במהלך החקירה נוכחו בצדקה שלושת הנאשמים. הראשון בקצינים שחזור בו היה יהודה טננbaum-ארזי, ומיד עם תום המשפט פוטר ממשרתו, כמו שפוטרו בזה אחר זה כל אותם השוטרים היהודים, שהעידו במשפט לפיה מצפונם ובניגוד לקו הקטיגוריה, שהותווה עלי ידי הבולשת הבריטית והוועד הפועל של "הסתדרות"...

אכן, גם הקצין שיטריה חזר בו מהכרתו הראשונה, אבל זאת עשה בcznue. שהרי ידוע, כי מר שיטריה הודיע לרב הראשי, הראשון לציוון יעקב מאיר זצ"ל, כי אברהם סטבסקי חף מפשע, והרב מאיר הודיע על כך מיד גם לרב קווק, ושני הרבניים הראשונים העמידו עצמן מיד לيمין אברהם סטבסקי. אכן, בזכותו של מר שיטריה גם והיה הדבר הזה! בל נזול בזכות זו ובבל נקטין ערכה! הן תעמדו זכות זו לכבוד השר בהגיע שעתו ליתן דין וחשבון לפני שופט כל חי!... ואולם, לא לראשונה לציוון בלבד גילה כבodo את דעתו בעניין זדקתו של אברהם סטבסקי!

שבועות, שבין הוצאת פסק הדין על אברהם סטבסקי ובין זיכוי בערעור, היה החתום מטה חבוש בכלל יפו, בתורת נאש במשפט "ברית הבריוונים". והנה, يوم אחד נפתחה לפתע דלת הסורג של תאו ובפתח הופיע קצין המשטרה מר בכור שיטריה. ברגע הראשון חלפה מחשבה בלבו של החתום מטה, כי מן הסתם בא הקצין לשם חקירה נוספת וכבר נתמלא רצון לגרשו מעליו בחרפה. אבל מה רבה הייתה אפתעתו למראה המבוכה, שניכרה בפני הקצין היהודי, ולמראה עיניו המורפלות! והנה, באותו מועד, התפתח דושיח בין קצין ממשלה פלשתינה (א"י) לבין אחד מסיריה. כותב השורות האלה אחראי לתוכנו הכללי של דורשיך זה, אך לא לצורתו המילולית, שהרי מאז עברו י"ד שנה!

הकצין: באתי להודיעך, כי במהלך החקירה נשתכנעתי בצדקו של אברהם סטבסקי. בראשונה הייתה היתי בהכרה, שהוא רוץ, ולכון נכנסתי ראשי ורובי לעניין. והנה, כפי שאמרתי, במהלך החקירה —

וביחוד כאשר צפּ ועלה עניין عبدال מג'יד — שכונתי בצדתו של סטבסקי.

האסיך: למה באת אליו להגיד לי זאת? מה בעצם? הצד אבראה היתה ברורה לי למן הרגע הראשון; אין אני זוקק להכרזותיהם הפרטיות של קציני המשטרה הנפשעת הזאת. אם מצפונו מעיק עלייך — ואני מאמין שהוא אכן מעיק, שהרי לא נתחנת על ברכיו ה"ברושורה" — לא נשאך לך אלא לצאת ולהזכיר בפומבי: אברהם סטבסקי חף מפשע!

הказין: אתה, אחימאיר, מקלקל הכל בשל חרונך ובשל עקשנותך ללכת אך ורק בכו ישר. הכרזה פומבית מפני לעת הזאת עלולה רק להויק לסטבסקי. אסור להעמיד את הקצינים האנגלים ב מבחן של יוקרה! בנפשו של סטבסקי הדבר. כשהשתחרר יודיע לך, שהשകפת על משפט זה ידועה לא רק לך, אלא לאנשים בישראל, שהשפעתם גדולה משלך... ואולי גם יודיע לך מה גדולה הייתה העוזה שהושתק לסניגוריה... ואם אני עושה זאת בפומבי, האמן לי, כי לתועלת העניין אני עושה זאת...

עד כאן הדרישות, שנערך בינו לבין הכלאי יפו, כשבועיים לפני שזוכה אברהם סטבסקי על ידי בית-הדין לערעוורים. עד עצם היום הזה לא ברור לי לשם מה ביקר Kazin המשטרה, מר בכור שיטרית, בתאו של החתום מטה בכלאי יפו. רוצה אני להאמין, כי מצפונו של כבוד הקzin העיק עליו ובבקורתו ביקש ליתן פורקן למוועקה זו... ולבסוף, מהי בעצם מטרת מכתב זה? המטרה היא פשוטה, ככתוב בראשיתו: אסון "אלטלינה", שאירע חמיש-עשרה שנה בדיק אחרי רצח ד"ר חיים ארלווזרוב הי"ד, נתן הזדמנות למוחסרי-מצפון מסויימים לחדש את העלילה על אברהם סטבסקי תוך הסתמכות על הנסיבות בהן הוזמן לישיבה של מעלה. המעלילים הzdונאים אינם צריכים לעניין איש מאתנו; ישקוו בחלהם. אותנו מעוניין הציבור השמאלי הרחב, ההולך אחר הרועים הרעים כעדן צאן. יש לפקוח את עניין העדר השמאלי. ומשום כך פונה בזה החתום מטה אל מצפונו של שר המשטרה וקורא אליו להשמי עת דעתו על המשפט האומלל, כפי שהשמע עת דעתו בשיחות פרטיות ועל-ידי כך סייע בהרבה לויכיו של אברהם סטבסקי; צריך שידעו הרבים במה מדובר ותיפקחנה עיניהם. עתה הגיע השעה לפרסום הדברים — וליאו גם

באיחור זמן. אדוני השר והחתום מטה חיים עדיין, וכיודע אין חיי יכול להכחיש את חיי. ואם עוד לפני י"ד שנה הרהיב מר בכור שיטריה עוז בನפשו להקריב את משרת הקצין שלו על מזבח מצפונו, האם לא יעז עכשו ויעמיד בסכנה את תפkidיו כשר וטפסר במשלת ישראל, ושוב, אם יהיה צורך, יקריבתו על מזבח המזבחן? על דרך האחדות בישראל מונחות כמה וכמה אבני נגף. אחת מהן היא משפט ד"ר חיים ארלווזרוב. אדוני השר הוא אולי היחיד שיש בכוחו להסיר אבן-נגף זו.

בכל הכבוד

אב"א אחימאיר

מכתב שלא נשלח

"חמו תשי"ט, רמת-גן

לכבוד
האדון יצחק בן-צבי,
נשיא ישראל,
ירושלים.
אישי הנשיה,

החותם מטה פונה בזה אל כבוזו בעניין בעל ערך יהודי כלל,
אם כי בעל המכתב מעורב בעניין הנידון באופן פרטי. מכתב זה
 נכתב תחת רושם המאורע הפרטני הבא:
 לפניו ימים אחדים הכנסיס אחד מיידי אתתו לחופה. הזומנתי
 לשמחה, אבל שעת ספורות לפניו החופה התפרץ האב המאושר לביתי,
 רועד כלו מהתרגשות ודמעות בעניינו. הוא בקש את סליחתי, וכשה
 דבריו: "אחוחי (רעית איכר מנהל) הציגה בפני אולטימטים: 'או
 אני או הוא', קלומר מתנה היא את נוכחותה בשמחת משפחתי אחיה
 בהיעדר רוצח ארלויזרוב' (קלומר, החותם מטה)...". בדמות שליש
 בקש הידיד את סליחתי והתחנן לפני, כי נראה את הזמנתו כمبرטלת,
 למען „שלום בית...“.

הרהרתי: אשה מנהל... ובאותה שעה התיצבה לנגד עיני תמונה
 האשה התרמית, הנושאת ורדים למוקד הו... נוכרת גם בריב קמצא
 בר-קמצא, שגרם לחורבן הבית...>.

אishi הנשיה, אני תקווה, כי לאחר גילויו של יהודה ארזי
 המנוח, אין שום איש ברידעת מאמין עוד, שאברהם סטבסקי ז"ל,
 צבי רוזנבלט ואב"א אחימאיר — ידם הייתה ברצח חיים ארלויזרוב
 הי"ד. ברם, מתוך טעםם ציבוריים מסוימים נמנעו עד כה חוגים
 ידועים להזכיר על כך בפומבי... יודע אני, כי "סבל בית יוסף" רובץ
 על כתפי נשיא ישראל. אף-על-פי-כן, רוצה אני להסביר את תשומת

לבו של הנשיא לעניין זה. כולם מושוכנים במידה החתירה שהנשיא חומר לקראת אגדות האומה ולמען שלום בית. אולי רק בשנות טבח גולת אירופה ובירוחי מלחתת העצמאות הייתה אגדות זו דרישה יותר מכך היה אדרישה עכשו...

נזכר אני באפיוזדה מימים עברו, אף שאינו רוצה ללמידה ממנה גזירה שווה במובן אישי. כשהתחללו "הסופות בנגב", התייצבה משלחת של עסקנים, עם הברון ה. גינצבורג בראשם, לפני הצאר אלכסנדר השני. אחד מחברי המשלחת העיר באוני הקיסר באותו מעמד: אלח' אשר ארכ' הצעיר ימות למתבודות"

בשם איחודות האומה, שאתה, איש הנסיא, דוגל בה, מתחנן החתום מטה: אמרו את "מלת המלכות" המקווה ובמידה מרובה ייעלם סיוט בפирוד.

אַבְ"א אֲחִימָאֵיר

מאמרי אחימאיר על עלילת רצח ארלוזורוב

"המאניאק" לנושא הכאב ששמו רצח ארלוזורוב הי"ד" — כך, בಗלי, ראה אב"א אחימאיר את עצמו. "אחימאיר הירבה, מרבה וירבה לכתוב על רצח קירוב" ומשפטי מוסקבה, כלומר על רצח ארלוזורוב ועלילת הדם" — העיד הוא על עצמו. ואמנם, מלבד המונוגרפיה המקיפה על המשפט ועל קורבנה הראשי של העיליה ("המשפט" נתרפסם לראשונה, תחת הכותרת "אברשה", ב-57 המשלים בעיתון "חרות", בין ה-29.6.1954 וה-16.11.1956; הפרק האחרון נתפרסם ב-6.6.1958). מצויים בכתביהם עוד عشرות מאמריהם שלו בנושא זה.

רשימתם מובאת להלן:

א. על העיליה

1. **בנו של לינדרג, "חוית העם", 7.7.1933** ("על-ידי רצח ארלו-
זורוב הופנתה תשומת הלב של היישוב והציונות מהבעיות
הקשויות העומדות לפניו והדוורות מדורנו את פטרוןן").
2. **הנאשם השלישי, ההגיון שבעלילת הדם, "הירדן",
24.6.1938**
3. **מ„גיבורי“ אותו לילה, "המשקיף", 12.1.1945 (יהושע גור-
נון).**
4. **א. שמאן, קפיטן ריס, "המשקיף" — "אחוות עמים" —
7.7.1947**
5. **מכتب גלי למרא שמואל דיין, נהלל, "המשקיף",
22.10.1947**
6. **CUI PRODEST 20 שנה אחרי רצח ארלוזורוב. — 5 שנים
אחרי רצח סטבסקי), "חרות", 5.6.1953**
7. **א. שמאן, דם ארלוזורוב שלא כוסה, "חרות" — "דבר
והיפוכו" — 28.6.1955**

- .8. א. שמאו, זלמן, סלח לי, "חרות" — "דבר והיפוכו" — 4.7.1955 (התנצלות בפני מר זלמן שז"ר, אשר דרש בקונגרס הציוני ה"ח להעמיד את "השבט הרבייזיוניסטי" מוחוץ למhana הציוני — "רק אם תוכל אשםת הרבייזיוניסטים ברצח ארלוֹזֶרְובּ").
- .9. א. שמאו, מאגנס היה מעיליל-דס, "חרות" — "דבר והיפוכו" — 19.9.1955.
- .10. א. שמאו, ושוב על הנושא הבלתי אַשְׁוֹאָלִי, "חרות" — "דבר והיפוכו" — 22.3.1956 (על ספרה של מרגרט קלואונר "סופת סיון").
- .11. א. שמאו, לאחר ההצבעה, "חרות" — "דבר והיפוכו" — 12.6.1956 ("הישוב נחלק לשני מחנות: מhana המשכיחים את רצח ארלוֹזֶרְובּ והmana הנילחם בעיליה").
- .12. אבא סיקרא, היכן יש לחפש את עקבות הרוצחים (כ"ה שנה לרצח ד"ר ארלוֹזֶרְובּ), "חרות", 13.6.1958.
- .13. פגישות עם ארלוֹזֶרְובּ, "מעריב", 24.6.1955.

ב. על קורבנות העלילה

- .14. אברשה, "המשקיף", 2.7.1948.
- .15. אבא, "הנאשם השני", "חרות", 21.6.1955 (ליובלו של צבי רוזנבלט).
- .16. א. אסיר ציון, השלושה על הצלב, "חזית העם", 29.3.1933.
- .17. א. אסיר ציון, העקיצות שלהם..., ה„עמעס“ הקדושה, החזב הקדוש, "חזית העם", 10.11.1933.
- .18. א. אסיר ציון, ארות בוקרอาท' של „הנאשם הראשון“, "חזית-העם", 10.1.1934.

ג. על הלוחמים בעלילה

- .19 את מי הוא הziel ?, "הירדן", 6.10.1935 (לזכר הרב קוק זצ"ל).
- .20 שני מלחמותיו של הרב קוק ז"ל, "חרות", 30.9.1960.
- .21 "הנאים השלישי", רוזנבוים ז"ל, "הירדן", 13.11.1935.
- .22 עורך הדין שלו, "הירדן", 5.6.1936 (ד"ר צבי אליהו הכהן ז"ל).
- .23 עורך הדין (במלואות עשר שנים למות חברנו ד"ר צבי אליהו כהן), "המשקיף", 17.5.1946.
- .24 "הנאים השלישי", הראשון (אחרי מיתתו של ר' אלתר דרויאנוב), "הירדן", 13.5.1938.
- .25 אבישי, הרב נתן מיליקובסקי ז"ל, "המשקיף", 15.3.1945.
- .26 שופט הצדק, "המשקיף", 13.7.1945 (משה ואלידו).
- .27 הוא אשר הכריע את הcpf, "חרות", 17.3.1950 (ד"ר עלי אש ז"ל).
- .28 הוראס סמיואל הסניגור, "חרות", 19.5, 12.5, 28.4, 21.4, 8.6.1950, 2.6, 26.5.
- .29 א. "הנאים השלישי", י. בן ימני ז"ל, "חרות", 15.3.1951.
- .30 אבא סיקרא, ארבע הסערות של ב"ץ כ"ץ ז"ל, "חרות", 14.3.1958, 7.3.
- .31 אבא סיקרא, יהודה ארזי זצ"ל, "חרות", 6.3.1960 ("יהודה, למה לא סיפרת הכל?"), "חרות", 4.1.1965 (4).
- .32 א. שמאלי, נאום מר י. ארזי, "חרות" — "דבר והיפוכו" — 21.6.1955.

מפתח השמות

(עמודי המבוא מסומנים באותיות ; הערות — בכוכבים ;
ויתר עמודי הכרך — במספרים רגילים).

- .א.
 ארלוורוב, סימה — י"ח—כ"ג, כ"ז—ל"ב
 ל"ז—ג, נ"ה, נ"ו, 39, 58, 92, 70—64, 115, 112
 , 169, 168, 161, 160, 141, 138, 115, 217, 172
 ארטט, אברהם — .92
- .ב.
 באנקובר, י. — .203
 באקלין, ארנולד — .4
 בארט, ד"ר אהרון — ט"ז.
 בגן, מנחם — ס. 12, 55, 56
 בודילי, השופט — י"ג, כ"ה*, כ"ו, ל"ג,
 , 132—130, 113, 101, 98, 96, 88, 86, 82
 .177, 160, 150, 138
 בולאק-బאלאקוביץ' — .19.
 בוליגין — .209
 ביאליק, ח.ג. — ס"ד, 30, 80, 115, 135
 .145, 243
 בילינסון, משה — .241, 239
 — 102, 78, 65, 37, 242, 228, 212, 196, 183, 176, 104
 .228, 212, 196, 183, 176, 104, 102, 176, 104
 בלוי, משה — .188, 187, 149
 בלום, לייאן — .221
 בלונדס — נ"ט.
 בלפור, ארثور — .216
 בז'אהרון, יצחק — .135
 בז'אליעור, אריה — נ"ט.
 בז'גורין, דוד — .46, 53, 85, 86, 135, 175
 .240, 221—219
 בז'דוב — ל.
 בז'דור, יצחק — נ"ה*.
 בז'הורין, אליהו — .77
 בנטביץ', נורמן — .181, 111
 ר' בנימין — .189, 78
 בז'ימני, יצחק — כ', נ"ח, 103, 105
 .107, 147, 146, 130
 בז'צבי, יצחק — .247, 204, 202
 .85, 7
 בൻ-שלמה, יוסף — נ"ו.
 בקר, השופט — נ"ו.
 ברגר, הגב' — .35
 ברדרורא — .175, 78
- .א.
 אבו-ג'ילדה — .124
 אביסולימאן — .127
 אבורגאיג — .65
 אבורזו — .65
 אביגור, שאל — י"א, ס"א.
 אבニアל, מרדכי — .195, 44—41, 37, 77, 196
 .215, 214, 181, 77, 43, 41
 אבקאריוں, ביי — .84, 83
 אהרוןסון, מאיר שלמה הכהן — .210, 146, 78
 אהרוןסון, שרה — .230, 227
 אוטטורובסקי — .114
 אוסישקין, מנחם — ט"ז, 145
 אורפליה, יוסף — מ"ז, 127, 126
 אחד-העם — .145
 אחימאייר, ד"ר אב"א — רוב עמודי הספר.
 אימאם, לוטפי סאלח אל — ל"ד, ל"ז—ל"ח,
 מ. מ"א, מ"ד, נ"ד, נ"ה*, נ"ז, 116, 125
 .132, 212, 211, 140
 אימאם. מוחמד אל — ל"ז.
 אלטשולר, הרב — .218
 אליהו, חיים — .44
 אלכסנדר ה-3 — .248, 14
 אלמליח, אברהם — .92
 אסאילובה, אידה — .91
 אסתורהוזי — ס', 236
 אפנדי, מוחמד — .215, 195
 אפשטיין, יצחק — ל.
 אקסטה, אוריאל — .5
 ארוֹן (טננברום), יהודה — י"א, ל"א*, נ"ט,
 244, 144, 143, 115, 62, 58, 57
 .247
 אריאלי — .113
 ארלוורוב, חיים — ט, כ"ג, כ"ח, כ"ט,
 ל"א—ל"ג, ל"ז—ל"ט, מ"ז, נ—נ"ב, נ"ה,
 נ"ט, ס—ס"ב, 13, 36, 43, 44, 49—47, 54, 55
 .61, 63, 67, 72, 85, 86, 94, 95, 114—112
 .190, 192, 212, 230, 233, 238, 242—247

דרוייאנוב, אלתר — .182, 175, 135, 129, 78
.219, 189
דריפוסט, אלפרד — י', ס', ס', ס'. 102, 76, 37, 242, 236, 196, 183

.ה.
הארדי, עוני בי עבדול — מ"א.
הוּן, דוב — י"א, י"ב, ל"א, 39, 48, 82, 63, 175, 172, 168, 143, 140, 135, 95, 93, 91
הוּיןֶר — 102.
הוּלְצָר, צבי — ל'.
הוּס, יהונ — 239.
הוּרְבוּץ, עזה"ד — .84, 83.
היטלט, אдолף — 137, 85, 54, 34, 18, 7, 238.
הוּרְשָׁוֹן — י"ב.
הלוּי, ר' יהודה — 173.
הלוּפָן, ירמיהו — י"ב.
הפטמן, יוסף — 80.
הריַּבָּן, ד"ר משה — 171, 7.
הרצל, חייםודור — 181, 145, 140, 117, 29, 240, 220, 188.
השכל, מיכאל — 144, 105.

.ו.
וָגָנָר — .35.
וָאֲלִירָוּ, משה — מ"ז—נו', נ"ג, נ"ו, 148, 217, 194, 192, 191, 157—155
וָאַשִׁיךְ, ד"ר אפרים — .84, 44, 149.
וָוָלאָךְ, ד"ר — .149.
וָוָיבּוֹד, יאשיה — נ"א, נ"ז, 201, 207, 240.
וָוָהָלֵם, ד"ר י.ל. — ג"ה, 79, 80.
וָוָהָלֵם, מנדל — .79.
וָוָאַצְּיוּבָסְקִי — .176.
.154, 113, 49, 45.
וָוָקוֹפּ, אַרְתָּוֹר — .220.
וָוָיגָן, הַגְּנָרָאֵל — .162.
וָוָיזָר, משה — ל"ג.
וָוָינְשָׁל, ד"ר אברם — .84, 83.
וָוָינְשָׁל, ד"ר יעקב — .45, 44, 24.
וָוָיצְמָן, ד"ר חיים — 189, 145, 86, 42, 11, 54, 27, 25.
וָוָינְקָובּ — .56—53, 42, 170.

.ז.
זָאוּרְדוֹנִי — 102.
זָבוֹטִינְסְּקִי, זאב — י', י"ג, כ', כ"א, כ"ה, 37, 34, 27, 20, 11, 7, 37, 97, 81—75, 70, 62, 60, 56—53, 42

ברון, עקיבא — .218, 206, 196, 190, 189
ברלין, אליהו — ט"ז, ל"א.
ברלט, חיים — .27.
ברנר, י.ה. — .241, 170, 140, 136, 95, 135, 170, 140, 136, 135, 129, 78, 219, 189.

.ג.
גָּאַלְסּוּרְהַתִּי, גַּיְזָן — י"ג.
גָּבְּלָס, יוֹזֵף — 157, 34.
גָּוּגָּל, נִיקְוָלָי — .48, 42, 43.
גִּיחָף, פִּילִיפּ — .85.
גּוֹטְסָן, אַנְדָּרִי — כ"ח, ל'.
גּוֹלְדְּבָּרְגִּי, י.ל. — .43.
גּוֹלְמָבּ, אללהו — י"א, י"ב, 32, 39, 48, 95, 168, 166, 143, 140, 135, 175.
גּוֹסְטְּלָוּפּ — ל"ב*.
גּוֹפֵר, ברוך — .168, 113, 49, 48.
גּוֹרְדָּוֹן, א.ד. — .241, 170, 135, 95, 149.
גּוֹרְדָּוֹן, יהושע — י"ח, ל', 95.
גּוֹרְדָּוֹן, יצחק — 206, 80, 54, 248.
גִּינְצְּבּוּרְג, הַבּוֹרּוֹן ה. — .248.
גְּלָיְלָם, עַדְלָאֵל — מ"ז.
גְּלָיְלָסּוֹן, ד"ר משה — .72.
גְּמַלְפָחָה — 189.
גְּרִידְצִקי (רְגָב), יוסף — .72.
גְּרוֹזְנְבָּרְג, אוֹסְקָר — .145, 108, 104—102.
גְּרוֹסְמָן, מאיר — ט"ז, 37.
גְּרִינְבּוּסִים, יצחק — .72, 54, 179.
גְּרִינְבָּרְג, אורן צבי — .175, 117, 80, 79.

.ד.
דָּאנְתָה — .174.
דָּאָרָק, זָאָן — .227.
דָּהָהָאָן, ד"ר יעקב — .188, 149.
דוּיל, קוֹנוֹן — .72.
דוֹסְטוּבִּיסְקִי, פִּיוֹדוֹר — .140, 37.
דוֹזְנוֹגָה, מאיר — ל"א, ל"ג, 145, 77, 45, 220, 209, 189.
דוּבָּאָג, רָאַשְׂיךְ אַל — מ"ד.
דוּמְיטְרוֹב — .233.
דוֹן, קְטָה — ל'..
דְּקָל (קְרָסְנָר), יוסף — י"א, 114.
דְּקָל (קְרָסְנָר), אָפְרִים — .114.
דוּרוֹשָׁה, עִיסָּה — ל"ג—ל"ט, מ', מ"א, מ"ד, 133.
מ"ז, מ"ט, נ"ד, נ"ה, 96, 101, 163, 144—136.
דוּרוֹיאָן, אַבְרָהָם — ל"ב*.

- .157, 143, 102, 86—83
יושצ'ינסקי, אנדראשה — .66, 65
יבין, ד"ר יהושע ה. — .81, 80, 77, 37, 34
.177, 175
ילין, דוד — ל.
יעקובי, שלמה — .164
יפה, אליעזר — .135
כ.
כהן,ABA — .91—89
כהן, יוסף — ל"ז.
כהן משה — .172, 166, 131, 120, 91, 52, 50—48
כהן, ד"ר צבי אליהו — כ"ג, 44, 108, 103, 102, 98, 97, 94, 87, 83, 80, 77, 233, 175, 144, 142—140, 114, 112—110
כ"ץ, בנציגון — כ"ח, ל"א, מ"ט, ג"ב, ג"ג, 144, 140, 135, 97, 78
נ"ח, ג"ט, ס"ב, 146, 145, 140, 135, 122, 104, 190, 189, 182, 177, 176, 166, 145, 243, 220, 219, 210, 209
כצנלסון, ברל — יד—ט"ז, ג"ז, 44, 43, 146, 145, 140, 135, 122, 104, 175, 162
כצנלסון, יוסף — .117, 77, 44, 37
ל.
לאבריאו — .76
לאנדאו, הגב' — .115
לאסקוב — .121
לבינסון, בנימין — .81
לובוצקי (אליאב), ד"ר בנימין — ג"ח.
לוין, הרב אריה — .180, 179, 153, 152, 200
לוינסון, פרופ' גיאורג — כ"א.
לוקאס, אלפרד — כ"ט.
לוקאס, ג'ורג' — מ"ד.
לורה, צחק — .116
ליברסון, אברהם — מ"ד.
ליכטר, יהושע — .34, 50, 51, 81
לם, ד"ר יוסף — ס"א, ס"ב.
לניין, אילין' — .221
מ.
מאדרוס, קאלאסטינו פ. — מ"ח.
מחובר, י. — ט"ז.
מאריר, הרב יעקב — ג', ג"ג, 77, 148, 147, 209, 244
מאלקוב — .102
מארקס, קרל — .221
 מג'יה, עבדול — כ"ב, כ"ז, ל"ג—ל"ו.
129, 128, 117, 111, 110, 108, 106—101
179, 174, 164, 145, 144, 142, 140, 137
207, 201, 200, 192, 190—188, 185, 181
239, 232—229, 223, 221—219, 216, 215
.243
זלאוויר, סובחי — כ"ב, ל"ה, ל"ט, מ"א,
מ"ג, 134
זוהר, סליה — ל"ב.
זולה,AMIL — ס', 196
זוננפלד, הרב — .187
זיראביין, שלום — .85
זיצ'יק — .34, 25, 10
זינובייב — כ"ט, .45
זכאי, דוד — .211
זלוציטשטי, ד"ר תיאודור — ל"ג.
זמורה — .84, 83
ז'קובסקי — .137
ח.
חוסיין, מוכתר — ל"ג, מ"ד.
חויסני, האג' אמין אל — .65
חויסני, ג'מל — .157
חוון, אשר — .91, 36, 31
חוון, רואון — מ"ז, 185, 17, 215
חוון, רבקה — .172, 91
חיבקיס, שמחה — .152, 127, 126
חלוץ, יצחק — .39, 38, 61, 48, 222
המיד, עבדול — ל"ד—ל"ו, ל"ח, מ"א, מ"ג,
נ"ד, 134
חנון (חנותין) — .151
חסנה, השופט עלי — .191, 157, 155, 76
.194
ט.
טוביאנסקי — ס'.
טימאשק — .66
טיסה-איסלאר — .102
טונגבאום, אברהם — ל"א.
טסלר, אליהו — .162, 93, 92
טראסטד, הארוי — .164, 157, 102, 100, 167
טרוי, ד"ר יוסף — מ"ה.
טרוצקי, ליב — 44, 51, 104
טרוגובסקי, שאול — .135
י.
יארבולום, מ. — .104
יוניס, סלים — מ"ד.
יוסף (ג'וזף), ד"ר דב (ברנארד) — י"ג, מ'

- . סמיה, לוסי — .86, 85.
 סנפירי — .44.
ספר (קוזלובסקי), פנחס — .203.
- . ע. عبدאללה, המלך — .158.
 עוזיאל, הרב חי — .78, 146, 148, 147, 148.
 עטיה, מוחמד — ג"ה.
 עיתוי — ל"ח.
 עלמי, משה אל — .76, 102, 85, 157, 158.
 עליash, ד"ר מרדכי — נ"ב—ג"ה, 83, 84, 83.
 מרדיך, יוליאן — .212, 182, 179.
 עתריה, אברהם — .113, 88, 87.
- . פ. פאטרסון, הקולונל — י"ג, ג"א.
 פאסובר — ג"ט.
 פוגרבינסקי, ד"ר יהנן — .86, 85.
 פולאיקוב, א. — ג"ז.
 פון-מאקאנזאן — .14, 15.
 פטלורה — ל"ב*.
 פיגין, רבקה — י"ב, כ"א, 120, 173—167.
 פילוטודסקי, יוסף — .11, 8.
 פיקארד, הקולונל — ס'.
 פלאנקט, השופט — .194, 191, 157—155.
 פלדמן, עמנואל — .116.
 פסטרנוקובה — .66.
 פעמוני, יוסף — .116.
 פרויליך (רונו), ד"ר יונה — .216.
 פרידלנדר, צבי — .116.
 פרידמן — .116.
 פריטאס, השופט דה — כ"ה, ג"ו.
 פרילוצקי, צבי — .78.
 פרישמן, דוד — .129, 78.
 פרנקפורטר, דוד — ל"ב*.
 פרץ, י.ל. — .6.
 פרקל, יצחק — ל"א, מ"ו.
- . צ. צ'אמברס-היס — מ"ג*.
 צ'יביריאק, ויארה — .65, 167, 236, 66.
 צ'יטילין, היל — .78, 80, 144.
 צ'רצ'יל, וינסטון — .157.
 צ'רצ'יל, רוברט — כ"ט.
- . ק. קאמינץ — .85, 138, 160.
 קארבצ'בסקי — .102.
- . ל"ט—ג"ג, 96, 116, 106, 147, 152, 177, 163, 161, 191, 211, 218, 217, 212.
 מוכתר, ראשיד — ג"ד.
 מוצקין, לייאן — ט"ז.
 מזאה, הרב יעקב — .176, 229, 183—180.
 מיליקובסקי, הרב נתן — .153, 210, 209, 196, 190, 220, 130, 175.
 מכנס, גד — .129, 149, 188, 149, 188.
 מלצר, הרב איסר זלמן — .92.
 מקדונל, סר מייקל — נ"ג, 154, 212, 213.
 מרידור, יעקב — .8.
- . נ. נאור, השיך — .152.
 נורדאו, מקס — .29, 188.
 נורוק, מרדכי — ס"א.
 ניז'ם, איבראhim — מ"א.
 נשאשבי — .158.
 נתניהו, בניצין — .182, 181.
- . ס. סאקו-אונצטאי — י', מ"ח*, 240.
 סולובייצ'יק, ד"ר מ. — ט"ז.
 סולימאן, השוטר — .52.
 סופארסקי, ג. — ל"א.
 סטאלין, יוסף — .85, 66, 137, 170, 216.
 סטאפורד, הקצין — י"ח, ל', 39, 70—68, 96.
 סטבסקי, אברהם (아버שה) — רוב عمודי הספר.
 סטבסקי, אהרן — .15—18, 18, 54, 183, 185.
 סטבסקי, איתה — .16, 17, 23, .55, 117.
 סטבסקי, ברוניה — .145, 183—180, 207, 192, 208.
 סטבסקי, יוסף — .224, 200.
 סטיל, מנהל בית-הסתור — .233, 214.
 סטימצקי, יחזקאל — .40, 42, 45, 61.
 סילוהה, אנטוניו וזואה דה — .3.
 סלוש, הפרופ' נחום — .91.
 סמיאל, הוראס — י"ג, י"ג, י"ז, י"ט.
 כ'—כ"ט, ל"א, ל"ג—ל"ה, מ', מ"ב, מ"ג,
 מ"ה—מ"ז, ג"א—ג"ז, 92, 97, 98, 100—100,
 112, 129—132, 137, 140—144, 142, 140—144,
 153, 154, 155, 156, 160—168, 185, 190, 194,
 206, 207, 208, 215, 217, 220, 229, 243.
 סמילנסקי, משה — י"ב, 78, 129, 175, 189.

- רוזנברג, יצחק ומיטה — נ"ה.
 רסלר, מחתתו — 105.
 רענן, הרב שלום נתן — 182, 209, 210.
- ש.
 שאוקי, הקצין — מ"א, 133, 142.
 שווארצארט, שלום — ל"ב.
 שוחטמן, ברוך — 92.
 שופמן, יוסף — ס"א.
 שושני, סעדיה — 78, 175.
 שטאלא, יהונתן — ל"ב.
 שטיינברג, יצחק — ל', 161.
 שיטרית, בכר — י"א, י"ג, כ"א*, ל"ט.
 מ"ד, מ"ו, נ"ב, נ"ג, ס"א, 40, 52, 58, 60—62, 114, 113, 89—87, 85, 83, 80, 74, 62, 147, 144—142, 134, 132, 131, 128, 120, 200, 198, 196, 195, 172, 170, 166, 148, 246—242, 213, 208.
 שיין, אברהם — 85.
 שיישון — 44.
 שלילס, דרמן — 114, 111, 58, 52, 51, 113, 93, 62—58, 52, 51.
 שיפת, שלמה — 162.
 שיר, מרימים — נ"ה*.
 שכטמן, ד"ר יוסף — ט"ז, ג"ח*.
 שלוגר, המהנדס — 121.
 שלום עליכם — 134, 109, 56, 15.
 שביאור זלמן — 149.
 שניאורסון, יהודה ליב — 44.
 שנידרמן, צבי — י"ט, 96, 169—171.
 שפינDEL, ד"ר — 64.
 שפירא, אברהם — י"ט, ל"ב.
 שפירא, ראבי אישיה — ט"ז.
 שצקי, עדינה — 218, 118, 117.
 שקספיר, ויליאם — 113, 71.
 שרייבמן, ר. — 203.
 שרמייטר, שמואל — כ"ב, ל', 67, 115.
 שרת (שרתוק), משה — כ"ט, 86, 92.
- ת.
 תדרה, דוד — כ"ז.
 תוריג'מן, יעקב — כ"ג*, 39, 63, 64, 74, 75.
 תוריג'מן, לבנה — כ"ג, 40, 74.
 חמיר, שמואל — ס"א.
 תרומפלדור, יוסף — 230—232.

- קוטאס — 102.
 קולישר, פרופ' אלכסנדר — 98.
 קולצ'ינסקי, ברכה — כ"ח.
 קוסובסקי, הרב — 162, 93.
 קופ (ז'בוטינסקי), חמר — 118, 117.
 קופלנדי, השופט — 154.
 קופרשטיין, שמאי — ל'.
 קוֹק, הרב אברהם יצחק הכהן — מ"ז*, נ'—
 ג"ג, 6, 77, 79, 80, 149—144, 153, 149—186, 182, 180—177, 199, 192, 190, 188—186, 229, 228, 220, 215, 211—207, 204, 200, 244, 243, 239, 235.
 קוֹק, הרב צבי יהודה — 204, 147, 80.
 קוֹרִי, השופט — 156, 155, 100, 98, 113, 194—191, 167—160.
 קוֹרְנוֹגְרִין, ד"ר ירוחם — מ', נ"ה, 73.
 קוֹרְקָר, כליל — ל"ו.
 קוֹיְזֶרְמַן (קיסרי), ד"ר יוסף — כ"א*, 84, 156, 132, 108, 100, 102, 89, 206, 204, 193, 204.
 קלָאוֹנוֹר, מרגוט — כ"א*, נ"ד*.
 קלָאַצְקִין, הרב אליהו — 208.
 קלִימָאנְסּוֹ — 219, 196, 76.
 קְפָלָן, אליעזר — ל"א, 45, 46, 67.
 קְצָנְלָסּוֹן (ニイサン), ד"ר אברהם — 160, 100, 206, 204, 193, 204.
 קרסל, פ.א.פ. — ג"ג.
- ר.
 רבניצקי, י.ח. — 219, 135, 78, 189, 135, 43.
 רוזוב, ישראל — רוזוב, פנחס — ס'*.
 רוזן, פנחס — י"ב, י"ז—כ', כ"ב, כ"ד, כ"ז, מ"ג, מ"ד, מ"ו—ג', נ"ב, נ"ג.
 רוזנבלט, צבי — י"ב, י"ז—כ', כ"ב, כ"ג, ס"א, 67, 70, 95, 99, 100, 110, 113, 112, 110, 120, 123, 118, 113, 109, 124, 158, 152, 145, 138, 135—130, 163, 203, 198—193, 191, 190, 180, 172—165, 247, 234, 232, 218, 217, 215.
 רוזנמן — ל"ח.
 רוזנטstein, הקצין — כ"ב.
 רוטנברג, פנחס — 220, 221, 240.
 רויטמן, משה — מ"ד.
 רומל — 118.
 רוקח, ישראל — 78.
 ריגס, אלפרד — 115, 114.
 ריס, הארי — י"א, י"ב, י"ז, כ"א*, ל"ד, ל"ג, ל"ט, מ', מ"ג, מ"ה, מ"ז, 39, 52, 58, 60, 62—66, 168, 166, 133, 132, 112, 96, 95, 232.
 רמבה, שושנה — 35.

26.4.34

וְבָנָי

הַלְּבָדָה שֶׁבְּרִית אֶתְנָאָתָךְ . וְבָנָי

אֵלֶיךָ כְּלָמָד : בָּנָי כְּלָמָד . — גָּדוֹלָה קָדוֹמָה .

בָּנָי וְאֶתְנָאָתָךְ אֲגַדְתָּה

בָּנָי וְאֶתְנָאָתָךְ אֲגַדְתָּה !

בָּנָי וְאֶתְנָאָתָךְ אֲגַדְתָּה !

הוּא נָסָע לְהֻזְצָאת נְתָבִי אַחִימָאִיר